
L
VII
8

Gambacurta in hanc Constit. Greg. 14. de immunit. eccles. lib. 7. cap. 16. probat praesentis Constitutionis dispositionem quoad formam in ea traditam, atque de nouo additas non pertinere ad clericos, et religiosos, quia loquitur de solis laicis; quare n. 5. negat, quod remotio appellationis locum habeat in personis ecclesiasticis, ubi Episcopus, uel earum superior iudicauerit eas uere commisisse aliquod crimen, cui de iure antiquo immunitas non debetur, sine id huiusmodi sit, ut degradatae, uel alias incorrigibiles, uel ex alia quauis causa tractandae sint Curiae saeculari, siue alias sint iuxta sacros canones per ipsum puniendae; adducens rationem, quia remotio appellationis stricte pro solis laicis facta est; et inde concludit, quod licebit cuiuis personae Ecclesiasticae a sententia sui superioris appellare ad maiorem superiorem, ad quem in aliis causis appellare solet, secularis quidem clericus ab Episcopo ad Archiepiscopum, regularis uero a Priore, Guardiano, custode ad Prouincialem, ab hoc ad Generalem, et tenentur Iudices, a quibus appellatur deferre appellationi, nisi esset manifeste friuola, sicut tenentur in aliis casibus quibuscumque.

Adhaerens parieti exteriori Ecclesiae gaudet immunitate Ecclesiastica. De Ponentibus Sing. 101. referens ita decisum ex Leone thes. for. eccl. p. 1. de imm. eccles. c. 13. n. 12. Ricc. in praxi t. 3. resol. 560. n. 8. Diana resol. p. 3. tr. 1. de imm...

Firmans in ecclesia etiam res ecclesiasticas iuxta constituti-
-onem Greg. 14. gaudet immunitate ecclesiastica. De Pos-
-sentibus Ving. 198. referens oraculum Sanctissimi, et exe-
-quendo se ita iudicasse.

COMMENTARIA IN BVLLAM Gregorij XIV. Pont. Max.

DE IMMVNITATE, ET LIBERTATE ECCLESIASTICA,

Legum Ciuilium, & sacrorum Canonum studiosis non minus vtilia, quam pernecessaria;

Necnon Clericis omnibus scitu maxime digna:

AVTHORE

ALEXANDRO AMBROSINO

Forosemproniensi I. C. Præclarissimo.

Cum duplici, altero summariorum Capitum, altero præcipuarum rerum, quæ in ipsis tractantur, Indice locupletissimo.

BRACCIANI, SVMPTIBVS VINCENTII CASTELLANI.
Ex Typographia Andreæ Phæi. MDCXXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

CLEMENTI MERLINO
SACRÆ ROMANÆ ROTÆ
Auditori meritiſſimo.

Vincentius Caſtellanus F.

Idemus quidem (Illuſtriſſime Domine) cum cæteris mundi partibus in Societatem cælum coire ad rerum vniuerſitatem conſtituendam, ſed non propterea (ſi doctoribus philoſophis credimus) ex iiſdem initijs compactum eſt, quibus conſtant reliqua. eſt enim illi natura longè præſtantior, quæ nec affici ab inferioribus hiſce vllo modo poteſt. Non abſimili ratione ſacerdotes alioſq; mancipatos homines Dei atq; Eccleſiæ miniſterio, qui cæli nomine alicubi ſacris in litteris appellantur, tametſi ſeiuncti a Republica non cenſentur, cum tamen diuino quodam charactere ſint inſigniti, & nobilioribus illuſtres virtutibus quaſi alio plaſmate compoſiti, immunes degere par erat à pręſtationibus quibuſdam, aliiſq; muneribus, quibus reliqui ciues ſunt obnoxij. qua etiam immunitate res ipſæ Deo addictæ gaudent. Priuilegia huiuſmodi neq; defuerunt, neq; deſunt, qui labefactare conantur: haud enim ſoli gigantes vim cælo inferre tentarunt. quapropter occaſio ſe per opportuna præbuit viris Doctiſſimis tam Theologis, quam Iuriſconſultis eadem propugnandi: imprimis Alexandro Ambroſino, Iuris Conſulto

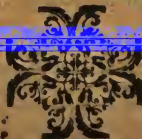
peritiſſimo, per cuius laudes ſpaciari iucundum ſanè mihi eſſet, ſi aut eius tibi in litteris pręſtantia minus perſpecta foret, aut ſuo ipſe pręconio non abundè clareret. Commentaria de Immunitate Eccleſiaſtica, quem ego bono publico in lucem denuo edere cum ſtatuerim, tibi (Illuſtriſs. Domine) nuncupatum nunc venio; Tu enim vnus mihi viſus es, qui tuo veluti iure id à me exigeres, ſiue rem ipſam, qua de agitur, ſpectem, ſiue eximiam, qua te merito proſequor, obſeruantiam. Vt enim Dei Opt.Max.iuſſu conſtituta eſt immunitas Eccleſiaſtica, ita eius tuitio ad illos potiſſimum pertinet, qui locum in Eccleſia tenent. Ego certè cum egregias tuas virtutes, pietatem in Deum, prudentiam, humanitatem, liberalitatem, egenos ſubleuandi ſtudium cum cæteris, quibus ille innoteſcunt, demiratus ſemper ſum, tum in Eccleſiaſtica Immunitate tuenda præcipuum ac magna prorſus laude commendandum in te feruorem deprehendiſſe me profiteor; cum non ſemel tecum agere mihi contigiſſet multis de rebus, in quibus tuam expertus adeò ſum humanitatem vt me tibi deuinctiſſimum ſentiam. Vides quid me permouerit ad hoc tibi opus dicandum. nec dubito, quin perbenignè (vti conſueſti) abs te excipiatur: nam de mea in te obſeruantia quid attinet vlterius verba facere? Ego ſanè quemadmodum præclariſſimas tuas virtutes in ſacra iſta Rota Romana, ijſdem virtutibus meritò tributa ſummoperè demiror: ita in te colendo nemini prorſus concedo, ac nulla de re impenſius gloriari ſoleo, quàm quod in tuam me clientelam penitus dediderim. Vale.

INDEX CAPITVM PRÆSENTIS Tractatus.

Cap.

Cap.

Finis Capitum indicis.

Ego Fr. Ludouicus de Genua, Lector, & Vic. S. Off. Parmæ, concedo facultatem imprimendi, cum nihil sit contra fidem.

Io. Petrus Parauicinus Vic. Parmę generalis, &c. imprimi concedit.

Imprimatur. D. Lucas Ricciottus Archipresb. Bracciani, & Vic. For. pro Reuerendissimo Episcopo Sutrino, & Nepesino.

Imprimatur. Fr. Vincentius Bartholus Mag. & Reuerendiss. P. M. Sac. Pal. Apost. Socius.

Constitutio
S. D. N. GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE XIIII.
Super Immunitate Ecclesiarum.

GREGORIVS EPISCOPVS
Seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

VM alias nonnulli Prædecessores nostri,& præsertim fel.rec. Sixtus Papa Quintus,necnon Pius etiam Quintus sãcto zelo ducti diuersas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a iure non permissis,ex Ecclesiis criminosos,& delinquentes,cõpluribus secularibus Principibus,eorũq; Curiis,& Magistratibus sub varijs modis,& formis concesserint,prout in illis plenius continetur. Experientia postmodũ docuit,tũ ob diuersitatem,& differentiam huiusmodi indultorum, tum quia pleriq;eorundem Principũ Ministri,ex hoc ipso, illa diuersimode,etiam latius,quam par erat,& ad suum libitũ interpretandi occasionẽ arripuerũt,illisq;abuti ceperũt,subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem,& confusionẽ alibi vero,ne ipsos quidẽ laicos indultis huiusmodi vti voluisse,aut potuisse,quod Pupulis inueterata erga Ecclesias reuerentia,deuotis,& assuetis,scandali potius,quã quietis occasionẽ prębérent. Illud etiam absurdum sępenumero

ſecutū eſt,vt infimæ interdū conditionis laici, non modo iuris,ſed etiam literarum pænitus ignari,& imperiti, dum quaſi poteſtates;aut miniſtri Curię ſecularis in aliquo Caſtro,aut Oppidulo iuriſdictionē exercebant facultatum,& indultorū huiuſmodi limites lōge exceſſerint,eaq; ſuo arbitratu in ſenſus minus rectos,& ab intentione concedētis omnino alienos detorſerint , & illorū prætextu quicquid ſibi in mētē venit attentare præſumpſerint in graue iuriſdictionis,& immunitatis Eccleſiaſticæ præiudiciū, locorū, & perſonarum Diuino cultui dicatarum contēptū , ipſius Diuinę Maieſtatis offenſam,& ſcandalū plurimorū. Quare pro cōmiſſo nobis a Domino Paſtoralis officii munere,prędictis abſurdis,& ſcandalis obuiare,ac differētias huiuſmodi ad vniformē regulā reducere,omnēq;dubitādi ac perperam interpretandi occaſionē,dilucida declaratione ſubmouere,abuſus tollere,& nē Eccleſiaſtica iura planè conculcentur, & negligantur opportunè prouidere decreuimus,prout ēt d.Sixtus Prædeceſſor noſter ijſdem de cauſis motus ſtatuere decreuerat , licet morte præuentus hoc adimplere nequiuerit,ita tamen , vt quando præſens tēporū calamitas, & nimia,quæ iā inualuit,peruerſorū hominū malitia id expoſcit,aliquid ēt ad terrorē delinquentiū,& ad coercēda illorū facinora vltra id,quod priſca illa maiorū noſtrorū diſciplina,& vetus ſacrorū Canonum norma præſcripſerat,in quibuſdam caſibus cōgrua moderatione adhibita permittamus. Hac itaq;noſtra perpetuo valitura Conſtitutione,omnia,& quęcūq;priuilegia,indulta,& gratias tam per prędictum Sixtum,ac Pium Quintū, quam alios quoſcūq;noſtros Prædeceſſores,aut noſmetipſos,ſedēq;Apoſtolicam,eiuſue Legatos ſuper abducēdis , vel extrahēdis ab Eccleſiis,Monaſteriis,ſacellis,domibus regularibus,& ſecularibus,lociſue ſacris, aut religioſis , a-

liaſq;

liasq;in casibus a iure permissis hominibus certorum tunc expressorum,vel non expressorũ criminũ reis,aut fraudolẽtis decoctoribus, etiam in odium certorũ delictorũ,& pro bono,pace,& quiete publica,& ex causis vrgentissimis,ac necessariis,& ęquipollẽtibus casibus in iure expressis atq; ex paritate,idẽtitate,aut maioritate rationis extensis,perpetuo,vel ad certũ nondum elapsum tempus,seu ad vitam alicuius Principis,aut beneplacitũ,seu alias quomodolibet concessa,ẽt iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata,ac vsu recepta,litterasq; Apostolicas sub plũbo,aut in forma Breuis,seu alias quomodocumq; desuper confectas,quarũ tenores hic haberi volumus pro expressis ac ad verbũ insertis,sublata penitus omni differẽtia,ita ad vnam tantum formam reducimus,& moderamur,vt laicis ad Ecclesias,locaq;sacra,& religiosa prędicta confugiẽtibus,si fuerint publici latrones,viarumq;grassatores,qui itinera frequentata,vel publicas stratas obsidẽt,ac viatores ex insidiis aggrediuntur,aut depopulatores agrorũ,quiuè homicidia, & mutilationes mẽbrorum in ipsis Ecclesiis, earũuè Cęmeterijs cõmittere nõ verẽtur,aut qui proditoriè proximum suum occiderint,aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.Sed vniuersis,& singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus,Archiepiscopis,Episcopis,ceterisq;Ecclesiarum, & Monasteriorũ Prælatis,tam secularibus,quam cuiusuis ordinis regularibus districtè præcipiendo mandamus, & præcipimus,vt laicos in casibus prædictis delinquẽtes ad eorũ Ecclesias,Monasteria,domos,& alia loca supradicta sacra,seu religiosa respectiuè confugiẽtes,& in eis se recipiẽtes,atq;morantes,qui prædicta delicta,eorũuè aliquod iudicio suo cõmisisse videbuntur quando a Curia seculari

fuerint requisiti, & quilibet eorũ fuerit requisitus, ministris,& officialibus Curię secularis absq;irregularitatis nota,aut alicuius cẽsuræ Ecclesiasticæ incursu tradi,& consignari curẽt,& faciant,& quilibet eorũ curet,& faciat. Ne autẽ Curiæ secularis prædictæ Ministri facultate illos per se,& propria auctoritate extrahẽdi,& abducẽdi sibi olim, vt præfertur,attributa,& per præsẽtes reuocata,abutãtur. Volumus,dictaq;auctoritate decernimus,& declaramus, vt Curia secularis,eiusq;iudices,& officiales ab Ecclesiis Monasteriis,locisq; sacris prædictis laicũ aliquẽ,vt præfertur,delinquẽtẽ in nullo ex casib. supradictis sine expressa licẽtia Episcopi,vel eius officialis,& cũ interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatẽ habẽtis,ad quos solos, & nõ alios Episcopis inferiores,ẽt si alias ordinarii sint,aut nullius diæcesis,aut Cõseruatores ab hac sede specialiter vel generaliter deputati,prædictam licẽtiã dandi facultas pertineat,occurrente aũt casu in loco exempto, & nullius diæcesis,tunc ad Episcopũ viciniorem deuoluatur hęc cognitio,& non ad alios,capere, extrahere, aũt incarcerare non possint,nisi eo casu,quo ipse Episcopus,& dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles,tradere,aut capturę,& carcerationi interuenire,& assistere,recusauerint,tumq;reuerentiæ Ecclesię,& locis sacris debitæ memores,prędictos delinquẽtes minori,quo id fieri poterit,cum scandalo,& tumultu extrahere curent. Quodq;delinquentes laici prædicti,postquam,vt præfertur,ab Ecclesiis,locisuẽ sacris extracti,& capti fuerint,ad carceres Curiæ Ecclesiasticę reponi,&inibi sub tuto,& firmo carcere, ac opportuna custodia data illis,si opus fuerit,per Curiã secularẽ,detineri debeãt,nec inde extrahi,Curiæq; seculari prędictę consignari, nec tradi possint,nisi cognito prius per Episcopũ,seu ab eo deputatum

an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tũcq; demum de mandato Episcopi, per Iudicem Ecclesiasticũ Curiæ seculari quacunque appellatione postposita, consignentur. De crimine vero hæresis cognitio ad forũ Ecclesiasticum tota pertineat, neq; in ea Curia secularis se quoquomodo intromittat: Sicut ẽt prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militiæ, ẽt s. Ioannis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiam vigore predictorũ priuilegiorũ, indultorũ, aut cõcessionum, quæ omnia ad terminos iuris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasuè ab Ecclesiis, Monasteriis, domib. locisq; sacris, aut religiosis, etiam in casib. in hac Cõstitutione expressis, extrahere, abducere capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticũ pertinentibus, alias quam de iure, & per priuilegia eisdẽ ordinibus, aut militiis concessa, permittitur, quomodolibet præsumant. Quod si quis, quacumq; dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quouis pretextu, quicquam preter, aut cõtra huius nostre Cõstitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & poenas easdẽ incurrere, quæ contra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per sacros Canones, & Conciliorũ generaliũ, nostrorũq; Predecessorũ Constitutiones sunt promulgatæ. Sicq. per quoscũq; iudices, ordinarios, & delegatos, etiã causarũ Palatii Apostolici Auditores, & S.R.E. Card. sublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa, & instantia iudicari, & deffiniri debere, necnõ irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscũq; quauis auctoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis tam Sixti & Pii Quinti quam aliorum quorumcunq; Prædecassorum

nostrorum litteris Apostolicis, priuilegijs, indultis,& facultatibus,quibusuis personis,etiã Imperiali,Regia,Ducali,aut alia quauis dignitate,& auctoritatẽ fulgentibus,aut Rebuspublicis,Dominijs,Regnis,Prouinciis, Ciuitatibus, Terris,& locis,eorumuè Curiis; Parlamentis, Senatibus, Cõsiliis,Communitatibus,Vniuersitatibus,Collegiis, aut Præsidentibus,Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus,Vicariis,Potestatibus,aliisq; Magistratibus, Officialibus, Ministris,aut Consiliariis ex prędictis, vel aliis etiã grauioribus, & vrgentioribus causis; tam illorum intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio,& ex certa scientia,deq; Apostolicæ Potestatis plenitudine,ac per modum statuti,& legis perpetuæ,etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscumq; tenoribus, & formis, & cum quibusuis præseruatiuis,restitutiuis,mentis attestatiuis;derogatoriarum derogatoriis,aliisq; validissimis,efficacissimis,& insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis,etiam si inibi caueatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis,& formis,& nisi de expresso eorum consensu,ad quorum fauorem concessæ fuerint,derogari possit;& aliter factæ derogationes nullius sint roboris,vel momenti,& aliàs quomodolibet cõcessis,etiam sæpius approbatis, & innouatis: Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo aduersentur, aut plures, quam superius expressos casus contineant,auctoritate,& tenore pręmissis,omnino ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quo ad superius descripta dumtaxat reducimus,& nolumus cuiquam de cætero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali,vel speciali,per quę pręsentibus non expressa,vel ad verbum non

inserta

inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Vt autem presentes Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valuis S. Ioan. Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiã exemplis inibi affixis, & dimissis, ac post publicationem huiusmodi volumus, & decernimus, vt omnes & singulos quos concernunt, & concernent in futurũ, perinde arctẽt, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatę fuissent; earundẽ vero præsentium transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis eandẽ fidem in iudicio, & extra illud vbiq; gentium, & locorum haberi volumus, quæ eisdem originalibus Literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ moderationis, præcepti mandatorũ, decretorũ, reductionum, declarationum, prohibitionis, sublationis, abrogationis, & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotẽtis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ in Monte Quirinali. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Nonagesimo primo, Nono Kal. Iunii. Pontificatus nostri anno primo.

L. Dat. *M. Vestrius Barbianus.*

Registrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexiis.

Anno à Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo primo Indictione quarta, die vero vigesimooctaua mensis Maii, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, &

D.N.D. Gregorii diuina Prouidentia Papæ decimiquarti anno primo. Retroscriptæ Literę Apostolicę affixę, & publicatę fuerunt in Valuis Basilicarum Principis Apostolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateranen. necnon Cancellariç Apostolicç, & Aciei Campi Florç, vt moris est, per nos Catharinum Menandri, & Nicolaum Drouyn. Curs.

Pompeius Guerra Mag. Curs.

Quo iure introducta fuerit immunitas Ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia, et loca sacra maxima in veneratione fuere. Et verba Theodosii iunioris Imperatoris referũtur.*

2 *Inter Ecclesiarum priuilegia, præcipuè est immunitas, ne ab eis delinquentes inuiti extrahantur. Poenæq; extrahentium enumerantur.*

3 *Immunitas cõcessa Ecclesiis, ne delinquẽtes ad eas cõfugiẽtes extrahãtur an sit de iure Diuino, seu positiuo, demõstratur.*

4 *Leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium non attendendæ.*
Et quotiescunq; ius ciuile, a Canonibus discrepat, non ciuile, sed canonicum ius seruandum.
Et in foro laicali.

5 *Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest confugientem ad Ecclesiam extrahere.*
Et Bonifacius Rex a D. Augustino excommunicatus, quia delinquentem ab Ecclesia extraxerat.
Cuius Bonifacii responsiua verba recensentur.

6 *Solus Papa potest iubere, vt in omni casu confugiens ad Eccle-*

cle-

clesiam extrahatur.
7 *Gentiles huiuscæ immunitatis seruatores.*
8 *Immunitas templorum iurae naturae a bestiis ipsis seruata.*
9 *Iudices laici non debent aegrè ferre immunitatem Ecclesiis, lcisuè sacris esse concessam.*
10 *Verba D. Chrisostomi referuntur, dum Eutropium, qui ad Ecclesiam confugerat, defendit, ne extraheretur.*
11 *Immunitatem istam Ecclesiarum in desuetudinem abiisse Scribentes affirmarunt.*
12 *Ad Ministrorum Curiae secularis audaciam compescendam circa immunitatẽ* Ecclesiarum *Gregoriana nostra fuit promulgata.*
13 *Constitutio ista, cum excipiat nonnullos casus, in quibus delinquentes non sunt tuti in* Ecclesiis *in reliquis facit omnium inclusionem.*
14 *Constitutionem istam non esse extendendam ad alios casus vltra expressos demonstratur.*

1 SEmper, & vbiq; Ecclesię, locaué sacra apud omnes gentes maxima in veneratione fuerunt, & Theodosius iunior Imperator ille pius, qui honos Ecclesiis debeatur, his verbis expressit. Nos (inquit) qui legitimi imperii armis nũquam nõ circũdamur, quousq; sine armis stipatoribus esse non cõuenit, Dei Templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsũ diadema Regię Maiestatis insigne humiliter deponimus, & ad sacra Altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus, quibus quoq; oblatis, ad extimum cõmuneq; atriũ mox nos recipimus, nec quicquam ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus. Ex quibus verbis quam humiliter iste Imperator Ecclesiam Dei ingrederetur, apparet prout refert Illust. Card. Baron. ann. Eccl. to. 5. ann. 431.

Qua-

2 Quapropter multa priuilegia illis concessa legimus, inter quæ præcipuum esse illud mihi semper visum fuit, vt delinquentes ad Ecclesiam, locaq; prædicta confugiẽtes inuiti inde extrahi non possint absq; sacrilegii reatu, & immunitatis Ecclesiarũ violatione, vt habetur in c. sicut antiquitus c. reum c. frater, c. miror, c. quisquis, & c. si quis. 17. q. 4. & in c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccl. in l. præsenti & tot. tit. C. de iis, qui ad Eccles. confug. & in l. 2. eiusdem tit. Sanciuit Honorius Imperator, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere, & si quisquam contra dictam legem venire tentauerit; læsæ Maiestatis criminis reum esse voluit, & Sanctiss. D. N. Gregorius decimusquartus Pont. Max. suprascriptam promulgauit Bullam, in qua pœnas omnes a Canonibus, & sacris oecumenicis Conciliis inflictas in suo robore reduxit, de cuius Bullæ interpretatione, et obseruantia, cum sæpè tractari contingat, non inutile reputaui, hæc pauca adnotare, quæ a Doctoribus scripta inueni.

Et in primis quærendum erit, quo iure, Diuino scilicet, vel humano fuerit immunitas hæc nostra Ecclesiis, & locis sacris concessa.

3 Sed quia Doctissimus Decian. in tract. crim. lib. 6. c. 25. num. 2. & seq. par. 2. adeo eruditè, & copiosè hanc quæstionem explicauit, vt locus aliquid addendi non remanserit. Concludendum igitur erit cum ipso Decia. quod, aut consideramus ius Diuinum propriè, quod in Decalogo continetur, & hoc iure talis immunitas non est expressè concessa. Aut vero consideramus ius Diuinum, vt ius veteris Testamenti à Moyse in legalibus, & cerimonialibus præceptis datum populo Israelitico, & eo iure vtiq; inuenta fuit, & concessa hæc immunitas; cum Iosue c. 20. legatur. Quod constitute erant iussu Iosue sex Ciuitates, ad quas

ad quas homicidæ inuoluntarii fugientes tuti erant ; & tametsi illæ essent Ciuitates, non Ecclesiæ, tamen multo magis idem videtur dicendum de Ecclesiis.

Et satis probatur mentem Dei fuisse, vt homicidæ inuoluntarii locum aliquem haberent, in quo confugientes tuti forent. Et Altare tutum quoq; reddebat, qui ad illud confugiebat, vt probatur ex verbis Exodi c. 22. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab Altari meo euellas eum, vt moriatur, quod habemus registratum in c.1. de homicid. At cum leges omnes illæ, & cerimoniæ veteris Testamenti aduentu Christi sublatæ fuerint, c. translato, de Constitut. vbi omnes, & docet D. Thom. 1.2.q.97. Ideo iure illo veteris Testamenti immunitas concessa fuit abrogata.

Et cũ certum sit, quod in lege Euangelica non reperiatur inducta, vel constituta, cũ nullibi in Euangeliis, nec in scripturis noui Testamenti de ea reperiatur facta mentio; Restat itaq; vt iure positiuo hodie censeatur inducta; sicuti videmus per Gregorianam istam, per quam renouatur immunitas, & sub certa reducitur forma in posterum perpetuo obseruanda.

4 Et propterea quicquid sanciuerint leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium, attendendum non erit, vt dicunt omnes in c. solitæ. de maior. & obed. & in c.1. & in c. cum. de Constitut.

Et quotiescũq; in hoc immunitatis particulari, ius ciuile a Canonibus discreparet, non ciuile, sed Canonicum ius seruari debet etiam in foro ciuili, & laicali; ita in specie tenet Fulgos. in l. præsenti, C. de iis, qui ad Eccles. confug. & Io. Fab. in §. sed hoc tempore, Institut. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & comprobat Alex. cons. 145. col. 3. vers. & quod in hac materia. lib. 2. Bar. in l. 1. in lect. col. 1. &

in re-

in repet.col.vlt.vbi Salicet. & cęteri, C. de sacro. Eccles. Anch.conf.25.& in puncto Decia.conf.80.nu.28.lib. 3.

5 Ideo nulli prorsus laico etiam si Imperator,vel Rex licet cōfugientē ad Ecclesiam inde extrahere,c. miror.17. q.4. qui tex. est desumptus ex epistolis D. Augustini ad Bonifacium Regem,seu, vt alii dicunt,Comitem ; ex qua epistola,& sequenti,quę est eiusdem Bonifacii,peccatum suum agnoscentis,colligitur, quod ea de causa,ille Bonifacius fuit excommunicatus , & non fuit absolutus , nisi prius hominem restituerit Ecclesię. Quam D. Augustini Epistolam legimus registratam d.c.miror.17.q.4.& eam refert Illustriss. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetam fol. 35. Cui Bonifacius in hæc verba respondit Humilis saluto,quod primum est, suscepi autem tremens Sanctitatis tuæ, verba verberibus plena ; scio quod venia præparatur,qui ab Augustino perfectissimo Sacerdote, corripitur ; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit , aut casus , Ipse enim sibi denegat curam , qui suam Medico non publicat causam : Hominem ergo pijssime Pater,è liminibus Ecclesiæ raptum,tuis sanctis aspectibus iussio mea,furorq. subduxit,aliena non sunt facta ista,cōsilio Dei, & Sanctorum eius regimine viuo , illum itaque virum morte dignissimum,quem, vt dixi, meus de Ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illæsum: agnosce culpas ; indignæ meę lachrymę iungantur tuis fletibus iustis ; quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri , Ecclesiæ mihi introitus non negetur ; illic spero veniam, vbi admisi culpam . Quæ omnia refert ampliss. Card.Baronius in suis Annal.tom.5. anna.422. in fin.& in Parenesi supradicta ad Venetos.

6 Solus igitur Papa potest iubere, vt in omnibus casibus confugiens ad Ecclesiam extrahatur,vt probat tex.secūdum

dum vnum intellectum in c. vxor felicis. 17. q. 4. Quia Papa est supra ius. c. proposuit, de concess. præb. & expressè tenet Decia. c. 27. nu. 4. lib. 6.

7 Necnon immunitas ista Templis concessa non solum fuit seruata apud Hebræos, vti diximus, verũ etiam apud Græcos idem seruatum in templo Dianæ Ephesiæ, testis est nobis locupletiss. Tull. 3. in Verren. Et illud quod traditur de Oreste memorandum, Qui cum matrem occidisset, & in poenam furiis agitandum datus, cum in templum Apollinis confugisset, non ausæ fuerunt in templo eum tangere, neq. templum ingredi.

Sic, & dum Pausanius apud Athenienses proditionis patriæ reus ab Ephoris, idest supremo Atheniensiũ Magistratu persequeretur, in templum Palladis aufugisset, viq; inde fuisset extractus, in causa fuit, vt graui lue plecterentur Athenienses; neq; id piaculum expiare possent, & à lue liberari, donec, postquam viuum Pausaniã non possent templo restituere, duas saltem statuas ipsum referentes in eodem templo ex Apollinis responso statuerent, vt dicit Tucid. lib. 1. belli Pelopon. Constat, & Romanos diligenter has immunitates seruasse. Quinimo eos, qui ad statuas Imperatoris confugissent, tutor semper fuisse, de quo habemus in l. 1. §. 1. ff. de off. Præfect. vrb. & in §. sed hoc tempore, Instit. de his qui sunt sui, vel alic. iur. & toto tit. C. de iis, qui ad stat. confug.

8 Et quod plus est, immunitatem, de qua agimus, iure naturę ab ipsis bestiis obseruatam legimus, cum Arist. de natur. animal. lib. 9. referat in Parthenio monte obseruatum fuisse, vt quæcũq; ab alia, vel cane infestata, si in templum Panos Dei aufugisset, ibi tutam fuisse, quod etiam Dianæ luco referunt obseruatũ, & in Montibus Menaliis. Possent, & multa afferri exempla eorũ, qui seueríssimè puniti

niti fuerũt ob violatam tẽplorũ immunitatẽ,quorũ multa cumulauit Io.Franc.Leon.in thes.for.Eccl.c.13.num.35. cum pluribus seqq.& ante eum Decia.d.c.25.n.3.& seq.

9 Displicebit igitur iudicibus secularibus,qui Christi fidẽ profitentur, vt homines ad Dei Ecclesiam confugientes salui fiant?ad quorum amaritudinem amouendam transportare volui quod dixit D. Chrisostomus in 19. homil. tom. 2. dum Eutropium sæuissimum Tirannum,depredatorem,& Christianorum persecutorem deffendit, qui ob manifestas eius rapinas ab Honorio, & Arcadio Imperatoribus ad vltimum supplicium damnatus ad Ecclesiam confugerat, e qua euelli conabantur dicti Imperatores, tanquam indignum Ecclesiasticæ immunitatis ob eius scelera, quibus inquit Chrisostomus, Propter hoc

10 maximè tuendus est Eutropius, quod scelestorum Princeps fuit;in his enim oportet glorificari Deum,quod permisit eum in id necessitatis adduci, vt per ipsum, & virtus, quæ in est Ecclesiæ, & misericordia nosceretur; virtus quidem, quod impugnatorem suum supplicem videt, misericordia vero ex eo, quod protegit supplicem; ista enim sunt ornamenta altaris Ecclesiæ,ista sunt veræ Christianæ pietatis insignia. Sed nefas esse inquies, raptorem,atq;inuasorem cunctorum altare Dei contingere. Nolo hoc dicas carissime, quoniam quiqem meretrix illa peccatrix pedes Christi contigit, & non ex hoc opprobrium contulit Christo,sed signa virtutis eius elicuit. Neq; enim immunditia eius polluit eum, qui mundus erat; sed puritas mundi purificauit immundam; recordamini illius nos esse seruos, qui pro his, a quibus ad crucem deductus est,dicebat,Pater ignosce illis, quia nesciunt,quid faciunt.Et post idem inquit. Quid enim agendum est Christianis,auellendus ne quispiam ab Ecclesia;

clesia,ad quam paulo post omnibus accedendum est, offerendaq; dominica oratio, qua hac potissimum orabimus. Et dimitte nobis bebita nostra,sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris? Non ergo patiendum, vt is, qui in Ecclesia sperauit,frustra sperauerit. Hæc sunt verba Chrisostomi, verè ex aureo ore prolata, atq; in corde iudicum figenda,vt meminerint,se Christianos esse,& Ecclesiæ honorẽ, & reuerẽtiam sibi antiquissimam omnium esse debere. Sciendum pariter erit,quod iste Eutropius Consul fuerat,quo Consule facta fuit.l.sancimus, C. de pæn.ipseq;legem tulerat,vt nullus in Ecclesia tutus foret & tandem Dei permissu sub dictis Imperatoribus insecutus à satellitibus ad Ecclesiam confugit, ibiq;se tutum exclamabat,contra vero dicebatur,eum non debere gaudere immunitate Ecclesiæ;quam impugnauerat, & quod legem,quam ipse tulerat, pati debebat, & Chrisostomus pietate motus eum defendit supra narratis verbis, prout eum refert Decian.d.cons.80.nu.23.lib.3. & melius d.c. 25.sub num.7.

11 Cumq; adeo excreuerit Scribentium audacia, qui, vt iurisdictioni seculari fauerent,variis in locis attestati sunt immunitatem à sacris Canonibus Ecclesiis concessam omnino in desuetudinem abiisse, vt est videre apud Barber.in suo viat.iuris,rub.de violat.immun.c.33.nu.3.in fin.Foller. in pract. crim. in ver. notatos capiant de Persona n.6.in fin.Clar.in pract.S.fin.q.30.vers.scias autem.

12 Ad quorum temeritatem,& Ministrorum Curiæ secularis audaciam refrenandam Sanctiss. D. N. suprascriptam premolgauit Bullam, in qua dicit Summ. Pontif. quod laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident,

dent,ac viatores ex insidiis aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumuè cæmeteriis committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint,aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

13 Quo fit,quod postquam in hac constitutione excipiuntur dicti casus, in reliquis censetur facta omnium inclusio, per regulam.Quod exceptio firmat contrarium in casibus non exceptis.l.nam quod liquidè, §. fin. ff. de pec. leg.l. quotiescumq;§.denique, vbi Bar. ff. de fund. instr. §.est autem lex.Authen de non alien.aut permut. c. domus.32.q.7.gloss.in l.in his.ff.de leg.3.Doct.in rub.de reg.iur.in 6.Dec.in l.1.num.17.ibiq; apost. ff. eo. idem Dec.cons.148.num.5.& cons.520.num.9.Panor. in c. 2. nu.2.de coniug.lepro.Felin.latiss.in c.quoniam frequenter.in princ.vt lit.non contest.

14 Et ideo, Constitutionem hanc non esse extendendam ad alios casus vltra expressos,etiam similes in puncto comprobat Farinac.cons.76.num.13.cui assentit Falcon. in sua informatione inserta post dictum cons.Farinac. num. 16. ea fulti ratione, quia Pont. Max. dum excipit casus prædictos, apponit dictionem taxatiuam (tantum) cuius natura est impedire extensionem, iuribus per eos adductis.

Ac etiam, quia in Constitutione nostra exceptio fit per modum formæ,vt patere affirmant,ibi (ad vnam tantum formam reducimus,)ergo illi nil addi,aut minui potest,sed ad vnguem debet obseruari,& citant Paris. & Roland.quibus addo tex.in l.1. §. opus nouum, ff. de nou. oper.nunc.& Bal. in l.quoties circa princip.C.de suis, & legiti.

legiti. Et quod plus est, dicit Farinac. ibidem, quod in Constitutione hac adest clausula (Sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate), quæ clausula omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, per tradita à Dec. cons. 50. nu. 2. Aym. cons. 201. num. 43. & Pute. decis. 50. nu. 5. lib. 1. & vltra prædictos hoc idem expressè tenet Io. Franc. Leon. in d. thes. for. Eccl. c. 13. sub n. 27.

De publicis latronibus, qui immunitate Ecclesiastica non fruuntur. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Publici latrones non gaudent immunitate Ecclesiarum.*
2 *Qui palam furatur dicitur famosus, secus si clam.*
3 *Differentia inter furem, & latronem.*
4 *Vt latro immunitate Ecclesiæ priuetur, requiritur quod sit publicus.*
Et qui dicantur publici latrones.
5 *Ad constituendum publicum latronem, vt amittat immunitatem istam, quæ requirantur.*
6 *Cep. in Authen. sed nouo, iure, C. de ser. fugit. damnatur, qui voluit ad constituendum latronem requiri, quod graßatio fieret cum interemptione hominis.*
Et quod necatio non sit necessaria latissimè comprobatur.
7 *Quod quis sit publicus latro non est quid facti, sed iuris.*

CVM autem delinquentes exceptuati a Sanctissimo in Constitutione iste, immunitate Ecclesiastica frui non debeant, & inter exceptos pu-

blici latrones primum tenent locum, quod concordat cum c. inter alia, de immun. eccles. & cum c. sicut antiquitus 17.q.4.& sentit Alphons. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. eccles. q. vnic. concl. 1. nu. 45.

2 . Videndum igitur erit, qui dicantur publici latrones, & glos. in l. capitalium §. famosos, in ver. furca; voluit, quod qui palam furatur, dicatur famosus, secus si clam.

3 Verum cum magna sit differentia inter latronem, & furem, cum fures propriè sint illi, qui occultè, & sine armis furantur, latrones vero, qui violenter aggrediuntur, & deprædantur, & homines publicè spoliant, vt habetur in Authen. vt nulli iud. §. pen. Propterea latrones sunt nequiores furibus; ideo Pont. Max. sanciuit, quod latrones non fruantur immunitate Ecclesiastica, sed eum non sufficere, statuit Bulla esse latronem, sed vlterius requirit, quod sit publicus; & publicus latro appellandus erit, qui in locis publicis, idest vijs publicis, & itineribus deprædatur. Ideo publicus latro dicitur tum respectu loci publici, in quo deprædatur, tum respectu frequentiæ, propter quam iam omnibus, vt publicè notus, ac pro latrone habendus est, ita Decian. tract. crim. lib. 6. c. 18. sub nu. 2. par. 2. vbi non putat publicum latronem eum dici, qui palam, & vulgo grassatur, & deprædatur, quia immo latrones non palam, & publicè, sed secreto, & per insidias prædantur, ideo a latendo dicti.

4 Hinc ad constituendum publicum latronem, vt amittat beneficium immunitatis Ecclesiasticæ, oportet quod hæc tria concurrant, scilicet, quod sit solitus, secundo, quod cum ferro aggrediatur, tertio, quod in viis publicis, alias; sicuti non potest de iure communi furca suspendi, vt consultus respondit Fulgo. cons. 157. per tot. ita non priuatur hac immunitate; Panor. & alij in d. c. inter alia,

quos

quos sequitur Io. de Visch. de immun. eccles. n. 19. & 20. relati per Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 2.

5 Rursus, vlterius requiritur, vt quis dicatur publicus latro, quod fama publica laboret contra eum, secundum Bar. opinionem in d. §. famosos, & in terminis sequitur Alex. consil. 110. nu. 6. lib. 4. & comprobat latè Ias. in §. ex maleficiis. n. 5. & seq. Instit. de actio. & etiam Put. de synd. in ver. latro. c. 2. quibus citatis, hoc idem firmat Decian. lib. 9. tit. 29. n. 14. & Farin. tit. de carcer. & carcera. q. 28. sub n. 5. par. 1. 2. tom. & voluit Corn. cons. 44. n. 8. lib. 4.

6 Quinimo Cep. in Authen. sed nouo iure n. 106. C. de ser. fugit. vt publicus latro, ac viarum grassator quis existimetur, voluit, vt vltra actuum frequentiam grassatio fiat cum interemptione hominis, per tex. d. l. capitalium, §. famosos, ff. de pęn. cuius verba sunt ista. Famosos latrones in his locis, vbi grassati sunt, furca figendos quampluribus placuit, vt conspectu terreantur alii ab eisdem facinoribus, & solatio sint cognatis, & affinibus interemptorum, eodem loco poena reddita, qua latrones homicidia fecissent. Ex quibus verbis (interemptorũ) & (homicidia) mouetur Cep. vt quis publicus latro dicatur, non sufficere, quod grassator consuetus sit grassari, verum etiam, quod hoc fecerit cum hominis interfectione, & dictũ tex. intelligendum esse mandat Decian. d. lib. 9. c. 29. nu. 37. de latronibus illis, qui non modo deprædantur, & expoliant, sed etiam occidunt, alias, si tantum prędentur, tenet non esse furca suspendendos; quia tex. ibi assignat hanc rationẽ, vt pęna sit solatio cognatis, & affinibus interẽptorum; ergo præsupponit homicidia, & hoc quoq; videtur sensisse, Ias. in l. cum seruus n. 5. in fin. ff. de cõd. caus. dat.

Sed Panor. in d. c. inter alia. n. 5. de immun. eccles. cõtrariæ fuit opinionis, scilicet, quod publicus latro ex eo

ſolo dicatur, quod publicè, & palam furetur, vel qui publicè ſtat in ſtratis, vt homines tranſeũtes diſrobet, abſq; quod occidat: huius pariter ſententiæ fuit Oldr. cõſ. 154. nu. 2. Bar. quoq; in d. l. capitalium, §. famoſos num. 1. & 2. ff. de poen. & Bal. in Authen. antedicta, ſed nouo iure, n. 3. C. de ſer. fugit. & Georg. in ſintagma. iur. vniuer. lib. 37. c. 6. nu. 9. dicebat, quod non dubitaret aſſerere, publicos eſſe iudicandos latrones, obſidentes via, & ſi non iugulent homines, ſed expoliant tantũ, & deprędantur, quia, & ij furca ſuſpenduntur, quos omnes retulit, & ſequitur Peguer. deciſ. crim. 40. nu. 6. Quod etiam de mente Sanctiſs. fuiſſe videtur in Cõſtitutione iſta, dum excipit publicos latrones, viarumq; graſſatores; qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur, ſicq; Sanctiſs. non conſiderat interemptionem. Quapropter licet iſti graſſentur abſq; necatione, non ſunt digni Eccleſiaſtica immunitate.

7 Aduertendũ tamen erit, quod an aliquis ſit publicus, & famoſus latro, non eſt facti, ſed iuris, quia ius ita illum diffinit. hinc ſi reus fateatur multa latrocinia feciſſe, & deprædatum fuiſſe plura, is fatetur quidem factum, ſed non ob id fatetur ius, ſcilicet, quod ſit famoſus, & publicus latro, & è contra, ſi fateatur ſe eſſe publicũ latronẽ, & tamen conſtet de vnica deprædatione, non erit per hoc publicus latro, vt furca ſuſpendatur, ita pulchrè Ang. cõſiderat in conſ. 403. vbi monet iudices, vt ex confeſſione, quod quis ſit publicus latro, neminẽ damnent ad furcas, niſi conſtet, quod ſæpius deprædatus ſit, & Ang. ſecutus fuit Put. de ſynd. in verb. latro. nu. 2. verſ. an ſi fiat inquiſitio, & præfatos amplectitur Decian. d. lib. 9. de latro. & pirat. nu. 12.

De Grassatoribus viarum indignis Ecclesiastica immunitate. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Grassatores viarum proximi latrones, & de eorum poenis.*
2 *Grassatores viarum qui sint, & vnde dicti.*
3 *Vt grassatores capite puniantur, requiritur, quod sæpè grassati sint.*
4 *Hoc idem requiritur, vt efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate.*
5 *Qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, nõ erit grassator, vt immunitate priuetur, & redditur ratio, licet iudices seculares vigore statutorum capite punient, qui semel grassati sunt, non per hoc derogatur immunitati Ecclesiarum.*
8 *Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio principalis sit deprædari, & non occidere.*
Differentia inter latrones, & grassatores.

1 GRassatores viarum, & hi proximi latronibus sunt, & ipsi, si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint, capite puniuntur, si sæpius, atq; in itineribus hoc admiserint, cæteri vero in metallum damnantur, vel in insulas relegantur, vt habetur in d. l. capitalium, §. grassatores, ff. de poen. Quibus secundo loco Summ. Pont. denegat immunitatem Ecclesiasticam.
2 Sunt enim grassatores, qui vias obsident, vt spolient, & renitentes occidant, & hoc nomen deriuatur à verbo, (gradior, graderis,) quasi quod cum impetu gradiantur; vt ex Nonio aduertit Decia. vbi supra nu. 7. Et Accurs. in sæpè citata. l. capitalium, §. grassatores, ver. grassato-

res, interpretatur, & exponit (grassatores) idest, ad malum nitentes, vnde grassor, idest, nitor ad malum, & propriè grassatorem appellamus, qui viarum in Vrbe, vicorumq; obsessor est, qui obuios iniuriæ oportunos spoliat, aut pulsans, aut intentata morte territans; & ideo grassari est supra modum seruire, secundum Nonium. Festus vero inquit, grassari dicuntur latrones via obsidentes, gradi si quidem ambulare est, vnde tractum grassari ab impetu gradiendi.

3 Verum quia Calistratus auctor d.l.capitalium in §.grassatores, requirit, vt hi scelesti capite puniantur, quod sæpius, atq; in itineribus hoc admiserint. Ex quibus colligitur differentia inter eos, qui non sæpius itinera frequentata, & qui sæpius dicta itinera, & vias obsident, vt hi capite puniantur, illi vero in metallum damnentur, vel in insulas relegentur, & quodammodo ex poenarum impositarum differentia innuere videtur, quod qui semel in itinere publico grassatur, nõ sit pro publico latrone habendus, sed tantum, qui sæpius hoc crimen commiserit.

4 Hinc sumpta occasione Peguer. d.dec.40.post seriosã disputationem concludit, quod vt grassator viarum efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate, opus est, quod sæpè, ac sæpius huius sceleris effectus fuerit reus, ad quem confugiendum erit, cum casus occurreret; nã perbellè tractat materiã istam, & ante eum Ang.d. conf. 403.in prin. hoc tenuit. Et quod requiratur frequentia, & consuetudo deprædandi voluit Fulgo.conf.157.n.3.& hoc velle totã cateruam Canonistarum affirmat Igne.in l. 3.§.subuertitur num.107. ff.ad Syllan.qui de communi testatur.

5 Et Decian. lib.6.c.28.sub nu.2. affirmat, quod si quis semel, vel bis aliquem in via priuata spoliasset, non putat sub nomine latronis publici comprehendi, ad effectum,

vt

vt priuetur iſta immunitate. Quia priuatio huiuſce immunitatis fuit introducta ob atrocitatem criminis, quo multis nocere poteſt, cum vias frequentatas obſident, hocq; videtur innuere Oldr.in d.conſ.154.

Quod ſi obſederint vias non frequentatas,nõ ita atrox videretur delictum, cum in culpa ſit, qui per inſuetas vias vadit,argumento l.qui fiſcales,vbi Bar.C.de nauicular. lib. 11. & in l. cum proponas, vbi omnes, C. de naut. feno.Et quod requiratur vias,quas obſident,eſſe frequentatas facit tex.l.1.C.quando lic.vni.ſin.iud.ſibi ius dicer. ibi (aut itinera frequentata inſidijs aggreſſionis obſederit) & apertè habetur in Conſtitutione noſtra dum Pont. max.declarando,qui ſint graſſatores,dicit,qui itinera frequentata,vel publicas ſtratas.

6 Nec releuat quod,& qui ſemel graſſatus fuerit, ſoleat à iudicibus ſecularibus noſtri temporis vltimo damnari ſupplicio ob ſtatuta, quæ communiter vigent, & cum eis proceditur, ac ſi eſſent publici latrones. Quia quod attinet ad immunitatem Eccleſiaſticam ius commune ſeruandum eſt; & ſtatutum, ſeu conſuetudo, quod qui ſemel graſſatus fuerit,vti publicus latro ſuſpendatur, non poteſt tollere priuilegia, & libertatem Eccleſiæ de iure Canonico conceſſam, ex quo conſuetudo iſta à laicis fuit introducta per ea, quæ habentur in c.Eccleſia S.Marię,& ibi Doct. de Conſtit. & firmat Peguer. d. deciſ. 40.

7 Nec mirum videatur,quod cum intentio latronum; & graſſantium nõ ſit cauſa principalis, vt occidant,ſed tantum,vt deprædentur res, & bona; nihilominus tanquam homicidæ puniuntur,cum homicidium nõ verſetur principaliter in eorum cogitatione,nam ſi nõ reſiſtatur, ſpoliant,parcunt vitæ,& ſi in pauperes incidunt illis ſunt innocui,Reſponderi poteſt de mente Dec. in d.c.de latro,&

 pirat.

pirat.n.18. Quod licet principaliter in intentione latronũ sit deprædatio; quæquidẽ de per se grauissimum est scelus; attamen, & hoc etiam præcipuè intendunt mortẽ inferre recusanti bona relinquere, vel ei, à quo se cognitos, & propalandos existimant, & ob frequentiam istorum deperditorum S. Pontifices statuerunt, ne tuti reddantur Ecclesiastica immunitate, ex quo hoc genus hominum est valde infestũ omnibus; cum, & fortunæ, & vitæ insidiẽtur.

8 Differũt autem latrones à grassatoribus; nam grassator est, qui viatores in vrbe obsidet, latro qui foris, & hanc differentiam colligit Decian. d. lib. 6. c. 28. sub num. 2. ex d. l. capitalium, §. grassatores, ff. de poen.

Siue ergo fuerint latrones vias extra vrbem obsidẽtes, siue grassatores intra vrbem, sub nomine latronum continentur, & immunitate ista priuatos esse in eodem loco cõprobat Decian. & colligitur ex verbis Bullæ dum Pont. declarat, qui sint viarum grassatores.

De depopulatoribus agrorum. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Depopulatores agrorum non gaudent immunitate Ecclesiarum, quod etiam a Canonibus erat introductum, in quibus additum erat (nocturni.)*

2 *Maius delictum nocturnum diurno, vnde fures nocturnos occidere licet, etiam si telo non se defendant, secus diurnos.*

3 *Panor. descriptio depopulatorum agrorum damnatur.*

4 *Depopulatores agrorum qui sint, & vnde dicti demonstratur.*

5 *Qua de causa hoc delinquentium genus excipiatur ab immunitate Ecclesiarum.*

1 TErtio excipiuntur ab immunitate Ecclesiæ depopulatores agrorum, de quibus etiam habetur in d c. inter alia. de immunit. Ecclesię vbi additum erat (nocturni). Quod factum erat ad differentiam diurni, cum maius sit delictum nocturnum,
2 quam diurnum, † lucente itaq; sole, facilius quis tuetur sua, quam nocte, & ideo furem nocturnum occidere licet, etiam si telo non se defendat, non diurnum. l. itaq; §. fin. ff. ad l. aquil. l. furem, ff. de sicar.
3 Hos autem depopulatores agrorum, Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. distinguit à furibus in hoc tantum, quod latrones publicè, & palam deprædantur, & occidunt, depopulatores verò agrorum occulte latent in segetibus, quam differentiam non esse recipiendam putarem, eo quia; quod latro publicè prædetur, repugnat ethymologię latronum, qui à latendo dicti sunt, & repugnat pariter aliis, quæ diximus supra, vt considerat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 3.

Vnde errauit Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. dum asseruit nocturnum agrorum depopulatorem dici, qui obsidet stratam publicam, disrobando transeuntes, & segetes destruit, in eis se abscondendo, iacendo, & lactitando, & propter homicidia, & rapinas, quæ faciunt in stratis comburunt, & destruunt agros illorum, qui eis non seruiunt, quia vt mox referam, depopulator dicitur à populando, & non ab obsidendo.

4 Dicuntur igitur depopulatores agrorum, qui segetes in agris deprædantur, & fructus, & vineas vastant, vt not. in l. 1. C. quando lic. vnic. sin. iud. Verbum enim (populo,) seu (populor) significat deprædari, & diripere, & præsertim agros, & quod populator agrorum dicatur, qui ad agros alienos diripiendos destructor accedit, comprobat

bat Oldr. d.conf.154.nu.2. per d.tex l.1. C.quando lic. vnic. fin. iud.sequitur Villagut. de extens. leg. tit.de extens.immunit.Eccles.nu.45.

5 Ratio nempe, quare hoc delinquentium genus sit exceptum ab Ecclesiæ immunitate affertur per gloss. vlt. in fin. c. fin. de immunit.Eccles.ab omnibus ibi approbatam,& in d.c.inter alia. Quia isti pluribus per insidias exitium excogitant,& habemus tex.in c.est iniusta, 23.q.4. Ac etiam quia publicam magis perturbant quietē l. 2. C. quando lic.vnic.fin.iud.& ex proposito insidiantur,vt dicit Ioan. And. quem cæteri sequuntur in d.c.inter alia.

Et ob id cum diurnus, sicuti nocturnus ex proposito posset delinquere,hinc Summ.Pont.hanc nocturni qualitatem adimit.Qua propter stante Constitutione ista, tam diurni, quam nocturni depopulatores agrorum sunt priuati hoc beneficio immunitatis Ecclesiasticæ.

De delinquente in Ecclesia, si gaudeat illius immunitate. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Delinquentes in Ecclesiis,vel coemeteriis de iure non fruuntur immunitate Ecclesiarum, quod Sanctissimus restrinxit ad homicidia,& membrorum mutilationes.*

2 *Ratio priuationis huiusce immunitatis in delinquentibus in Ecclesia.*

3 *Qui in vna Ecclesia deliquit, priuatur immunitate omnium, cum vna sit per totum orbem vniuersalis* Ecclesia.

4 *Si quis prope Ecclesiam occiderit, vel mutilauerit membra, quo facto,statim in Ecclesiam confugiat, an sit tutus in ea latè enucleatur.*

5 *Con-*

5 *Confugiens ad Ecclesiam cum armis post delictum perpetratum an sit tutus.*

6 *Sacrilegus est tutus in Ecclesia vigore Constitutionis nostræ.*

7 *Existens in Ecclesia si existentem extra occiderit, non erit tutus in ea.*

8 *Sic pariter existens extra Ecclesiam occidendo in Ecclesia non est tutus.*

9 *Existens in Ecclesia si mandat extra eam homicidium committi, non priuatur eius immunitate.*

10 *Qui semel in Ecclesia deliquit nunquid pro alijs delictis posit extrahi.*

1 DELINQVENTES in ipsis Ecclesiis, vel cæmeteriis excipiuntur, vt non fruantur hac immunitate, vt probat tex. in §. quia vero ita conperiuntur. Auth. vt nõ lic. mat. & aui. & in c. fin. ibique Panor. & cæteri de immunit. Eccles. & in c. ad Episcopos 17. q. 4. & per ista iura hoc expresse firmarũt. Cyn. in l. præsenti. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. Oldr. d. cons. 154. Salic. in Authen. si quis ei. C. de adult. & cæteri, quos in vnum congessit Farin. de carceribus, & carcerat. q 28. nu. 52. quibus add. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. num. 46. Et dictorum sacrorum Canonum vestigijs inhærendo, Pont. in hanc Constitutione ab immunitate exclusit, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumve cæmeteriis committere non verentur.

2 Et quamquam in Constitutione nostra istius exclusionis ab immunitate non reddatur ratio, tamen optima assignatur in d. c. fin. & in c. ad Episcopos. Et est, quod in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, neque gaudere debet immunitatis priuilegio, qui facit se indignum, neque

ab

ab Ecclesia tueri debet, qui Ecclesiam offendit;& frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit.c.frustra.de vsur. Accedat, quod si tales tuti essent in Ecclesia, præstaret ipsa Ecclesia occasionem delinquendi;nam omnes occiderent inimicos in Ecclesia, scientes se ibi tutos, aliàs non occisuri, vt dicitur in d. c.fin.

3 Cumq; vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia, c.loquitur 24. q. 1.& immunitas non vni Ecclesiæ, sed vniuersali concessa fuerit, ideo qui in vna Ecclesia deliquit, in alia tutos minimè erit;nam qui iniuriam facit vni Ecclesiæ particulari, omnes offendisse videtur, & propterea illius immunitate gaudere non debet, vt post antiquos comprobat Henrich. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. de immunit. ecclef. & Didac. var. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 15. & est communis, vt per Remig. de immunitate ecclef. in 11. fallen. num. 2. quem refert, & sequitur Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sed quid si aliquis, & Io. de Visch. de immunit. ecclef. num. 64. vers. etiam si delinquens. relatus à Decian. d. lib. 6. cap. 28. num. 28. & prosequitur Farinac. d. q. 28. nu. 59. Villagut. de extens. leg. tit. de immunit. eccles. num. 60.

4 Verum cum pro ratione adduxerimus, quod delinquētes in Ecclesia non sunt in illa tuti, ne preberetur occasio delinquendi, cum alias non essent facturi, nisi sperassent auxilium immunitatis Ecclesiæ habere, ex qua dubitari posset, si aliquis prope Ecclesiam occiderit, vel membra mutilauerit, quo facto statim in Ecclesiam confugit, nunquid iste sit tutus in ea? Et Anch. in d. c. fin. de immun. eccl. Henric. Boich. in c. Ecclesiæ col. 3. eo. tit. dixerunt non esse tutum, sed posse ibi capi, quia delinquendo prope Ecclesiam videtur deliquisse sub spe, & fiducia illius immunitatis, quo casu cessat immunitas;

com-

comprobat hanc opinionem latè Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. num. 2. & seq. Io. de Visch. de immun. Ecclesi. num. 27. Gig. conciuis meus, & affinis, de crim. læs. Maiest. lib. 1. rub. qualit. & à quib. crim. læs. Maiest. commit. q. 10. num. 7. & 9. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 15. Io. Mar. Monticell. reg. 12. num. 25. vers. limita nono. Iodoc. in pract. crim. c. 107. de violat. Templ. num. 8. Vulpell. cons. 130. nu. 7. & seq. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 10. num. 4. 5. 12. & 15. Farinac. citatis supradictis de carcer. & carcer. q. 28. num. 56. qui dicit de mente Alciat. & aliorum, quod est fundata optima ratione, ne scilicet domus Dei fiat spelunca latronum, & ne immunitas, quæ ad bonum finem fuit introducta ob reuerentiam Ecclesiarum, tribuat malum, & delinquendi incentiuum, contra tex. c. est iniusta 24. q. 4. Non enim est dignus venia, absolutione, seu indulgentia ille, qui sub spe veniæ, indulgentiæ, vel absolutionis peccat, c. quando, il primo. de consecrat. dist. 4. c. illud de Cler. excomm. minist. l. 1. §. hæc autem actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. & affirmat. Farinac. d. loco, quod hæc est communis opinio. Contrarium tamen totis viribus deffendit Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 5. ante fin. vers. ex quo infero. post Bellame. quem allegat in cõs. 13. & fundamentis adductis per Alciat. respondit, & tantum consentit, quod delinquens prope Ecclesiam non gaudeat illius immunitate, si studiosè, & malis artibus induxerit suum inimicum prope Ecclesiam, et ibi illum occidit. Et certè rationes ponderatę ab Alciat. non multum vrgent, nam prima illa, quod delinquens in eo puniri debet, in quo deliquit, vt dicit tex. c. fin. de immunit. Eccles. non facit, Quia omnes Doct. dicunt, & intelligunt illa verba, quod puniri debent in eo, scilicet, loco,

in

in quo deliquit, sed iste deliquit extra Ecclesiam, ergo non in Ecclesia, & ideo in ea puniri non debet. Nec alia militat Alciat. ratio. Quod frustra legis auxilium implorat, qui contra eam nititur. Nam iste non offendit legem immunitatis, sed alias leges loquentes contra homicidas, & licet habuerit spem euadendi in Ecclesia, in hoc potuit decipi, quia plura poterant occurrere, per quæ impediretur perfugium ad Ecclesiam, quod non est in ijs, qui in Ecclesia, delinquunt, cum enim sint in Ecclesia, spes est certa, quod in ea reperientur, & ideo est diuersa ratio spei, de qua in d.c.vlt.ab ista spe.

Præterea in d.c.fin.ratio spei immunitatis non est considerandapro causa finali decisionis illius text. quia est apposita in verbis narratiuis, ergo ab ea non est arguendum, vti considerat ipsemet Alciat. & hoc pacto hanc partem Decian. tuetur.

Nec subsistunt ea, quæ adducit Farinac. optima ratione id esse introductum, ne domus Dei fiat spelunca latronum. Quia consideratio ista bene procederet in delinquente in ipsa Ecclesia, & non in eo, qui extra deliquit, nam hoc modo omnes confugientes ad Ecclesiam facerent illam speluncam latronum, & ideo immunitas Ecclesiis concessa totaliter destrueretur, & vti aduertit Decian. si quis insidiosè, & malis artibus induceret inimicum propè Ecclesiam, & occideret, tunc non esset dignus Ecclesiæ tutela. Quibus dictis à Decian. addere posse putarem, quod Sanctissimus N. in Bulla tantummodo voluit, quod qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumve cæmeteriis committere non verentur, in illis non sint tuti, vndè cæteri excluduntur à priuatione istius immunitatis, præcipuè cum vt diximus, non fiat extensio in hac materia, per

clau-

clausulam (sublata,&c.) in Bulla apposita, quæ omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, vt consultus respondit Farinac.d.cons.76.num. 14.qui scriptum reliquit, quod attinet ad locum delicti, Constitutio excipit tantummodo homicidium commissum in Ecclesia, vel cæmeterio,ideo non est extendenda exceptio ad commissum extra Ecclesiam, licet prope eam per regulam, quod certo loco permissum, in alio prohibitum censetur,&è contrà.l.cum lex.ff.de ll.cum vulg.

Et cum opinione Decian. tenendum esse non dubitarem, nisi Farinac. dicto loco de carceribus, & carcerat. attestatus esset, quod de anno 1597. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ Sanctissimus Clemens VIII. resoluit, quod delinquentes prope Ecclesiam sub spe immunitatis illius non essent tuti; sic referentibus amplissimis Cardinalibus Platta, & Burghesio qui de anno præterito ad Petri Sedem fuit electus, maximo cum gaudio, & iubilo totius Orbis, ob eximiam B. S. vitæ sanctitatem, doctrinam, & in rebus agendis experientiam & propterea suppliciter, & enixè est rogandus ab omnibus Deus, vt S.S.incolumem multos, & multos annos Eccles. suæ conseruet. Quare stante resolutione ista,non esset amplius tractandum de hoc articulo, sed resolutioni factæ adhærendum.

5 Quærunt pariter Doctores, nunquid confugiens cum armis ad Ecclesiam post perpetratum delictum debeat frui immunit. nostra? & reperio, quod Rebuff. in Const. Gall.tom.2.sub tit.de immunit.Eccles.glos. 1. num. 28. voluit, quod armatus confugiens ad Ecclesiam non sit tutus, quia non confidit in immunitate Ecclesiæ, sed in armis tantum, & Rebuff. sequitur Petr. à Plat. in epit. delict. lib.1. cap.8. in fin.num.28. & Couar. var. resolut.

lib.

lib. 2. cap. 20.num.18.dicebat,quod iste tutus non erat, Quia armorum vsus etiam de iure communi prohibitus est tam laicis, quam Clericis, & tam intra, quem extra Ecclesiam.l.1.C.vt armo.vsu.insc.Princip.interd. sit lib. 11. c. Clerici arma.de vit.& honest. Cler.latè Corn.consil. 20. lib. 1.Soc.tract. reg.reg. 30.Cott. in memor. ver. armorum. Tiraq; de nobil. c. 20. num.66.ideo dum quis armatus post delictum in Ecclesiam ingreditur, dicitur in Ecclesiam committere delictum, & consequenter non est tutus in ea.

Nihilominus non obstantibus prædictis, confugiens armatus etiam post delictum in Ecclesiam, non est extrahendus. Quia Constitutio ista non intendit priuare immunitare nisi delinquentes in Ecclesia in casibus expressis; & dicta per Rebuff. parum facere possunt: nam, vt diximus, ratio spei immunitatis secundùm tex.d cap. fin. operatur, quod non sit tutus; vnde sequitur, quod qui confidit in armis, & non in immunitate, tutus esse debeat, nec obstat tex. l.si seruus.C.de ijs,qui ad Eccles. confug.adductus à Rebuff.loquitur nempe in seruo, ideo ad liberos non est trahendus, præsertim in exorbitantibus contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ, ita Decian.d.lib.6.c.28.sub num. 5.

Nec considerata à Couar.nos mutare debent. Quia delicta leuia in Ecclesia commissa non tollunt immunitatem; Panor. post Hostien.& Antiquiores in d. c. fin. de immun.Eccles. Henric. Boich.in c.Ecclesiæ,col.3. eo.tit. Aufrer. in addit. ad decis. Tholos.422. Castrens. consil. 459. colum. 1.lib.2.Couar. ipse var. resolut.lib.2. c. 20. num. 15. vers.25. Decian.d.lib.6.c.28.num.9. Siluest.in sum.in ver. Immunitas il 3. sub num. 2. Et absque dubio delatio armorum est delictum leue, per quod quis non

debet

debet excludi à beneficio immunitatis; Et forsitan procedere posset in delatione armorum vetitorum vigore Bullarum, & aliquarum particularium Constitutionum, vt esset delatio archibusettorum, quo in casu armorum delatio non est leue delictum, sed graue ratione poenæ, vt aduertit Farinac. de carcerib. & carcerat. q.28.nu.64. Quod ego non ita de facili admitterem vigore Bullæ nostræ mandantis tantummodo excludi, qui homicidia, membrorumvè mutilationes in Ecclesia commiserit, & propterea cum delatio armorum non sit de exceptis, non credo, quod confugiens ad Ecclesiam, cum quo vis genere armorum possit extrahi.

6 Et ex prędictis resoluitur quæstio, nunquid sacrilegus sit tutus in Ecclesia? & licet ipse in Ecclesia delinquere videatur, ex eius offensione, tamen cum Constitutio tantummodo perpetrantes homicidia, & membrorum mutilationes consideret, sacrilegus erit tutus, quicquid dixerit Decian. d. c.28.nu.7. qui hanc Constitutionem non vidit, postquam adhuc non erat promulgata, quam si vidisset, absque dubio, & ipse hoc ipsum affirmasset; Nam tantum excepti sunt extrahendi, & non cæteri, vti dictum fuit, licet Villagut. vbi supra, num. 59. contrarium defendere conetur, tamen cum, vt ostendimus, vigore Bullæ nostræ non fiat extensio in materia ista, sacrilegi non erunt extrahendi.

7 Bene verum est, quod si aliquis existens in Ecclesia cũ archibusio, seu aliquo alio armorum genere existentem extra Ecclesiam occiderit, cum delictum initium habuerit in Ecclesia, licet alibi consumatum fuerit, non poterit hac immunitate se tueri, vt docuit Panor. in d.c.fin. num. 11. de immunit. Eccles. cuius dictum reassumpsit, & amplexatus fuit Io. Visch. in d.tract. de immunit. Ec-

clesſ. num. 62. quorum opinio tenenda eſt, quia iam animo concepit occidere hominem exiſtens in Eccleſia, & cum in delictis animus inſpiciatur, iſte animo violauit Eccleſiam, ergo militant rationes illius text. ſi ſequatur effectus, vt poſt Cyn. Bart. & alios firmat Decian. d. lib. 6. cap. 28. nu. 6. Villagut. vbi proximè, nu. 62.

8 Sic etiam dicendum erit ſi quis exiſtens extra Eccleſiam occiderit aliquem exiſtentem in Eccleſia, vt pluribus comprobat Couar. var. reſolut. lib. 2. c. 20. num. 15. verſ. vigeſimo ſeptimo. Et noſtra Conſtitutio non reſiſtit. Quia in vtroque caſu delictum perpetratur in Eccleſia, In primo ob principium delicti, In ſecundo ob effectum, & executionem ipſius delicti, vti voluere Decia. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. & 7. Farinac. de carcer. & carcerat. q. 28. nu. 61. & Villagut. d. tit. nu. 50.

9 Sed quid dicendum de eo, qui exiſtens in Eccleſia mãdauit committi homicidium extra Eccleſiam? certè debet gaudere immunitate, quia ob mandatum committendi extra, videtur habuiſſe reuerentiam Eccleſiæ, Io. Viſch. de immun. Eccleſ. num. 63. & citatis multis Decian. vbi ſupra, num. 7.

10 Poſſet etiam dubitari, quod ille, qui ſemel deliquit in Eccleſia, vnde iure meritò illius immunitatem amiſerit; ſi ante, vel poſt aliud commiſſerit delictum extra Eccleſiam, in illa non ſit tutus, ob iniuriam ſemel illatam Eccleſiæ, qua propter dignus eſt generali priuatione illius immunitatis, prout deciſum fuit in Capell. Tholoſ. d. deciſ. 422. & Caſſan. in Conſuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. verſ. Archidiaconus, nu. 12. Clar. in pract. §. fin. q. 30. verſ. ſed quid ſi aliquis, in fi. In quo articulo mihi ſemper placuit diſtinctio adducta per Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 10. vbi notabiliter dixit, Aut quærimus ſi committens delictum

ctum in Ecclesia,pro quo venit priuandus immunitate,sit tutus in Ecclesia pro aliјs antea commissis,pro quibus poterat vti immunitate,si iudex vellet confugientem punire tantum pro præteritis delictis,& non pro commisso in Ecclesia,& tunc esset tutus,vti sentit Io. Visch. de immunit. Eccles.nu.64. secus verò si vellet punire pro commisso in Ecclesia,quia tunc posset punire etiã pro aliјs,per ea,quæ tradidere Bart.& Ang.in l.2.§.sed & eximendi. ff. ne quis eum,& pulchrè Bald.cons.90.lib.2.qui voluerunt, quod captus pro vno delicto legitimè possit carcerib. pro aliis commendari,& contra eum pro aliis inquiri, & ẽt puniri. Aut quærimus, an pro delictis non exceptis postea commissis possit extrahi qui primo in Ecclesia deliquerat. Et iterum distinguendum erit, Aut fuerat punitus pro delicto, quod in Ecclesia commiserat, & hoc in casu, quia pæna sicut solutio, tollit omnem obligationem,ideo non potest extrahi pro aliis.

Aut vero non fuit punitus;& tunc poterit extrahi, saltẽ pro primo,quod commiserat in Ecclesia,si iudex est competens,etiam pro illo, & si non est competens, non poterit,Nam & si priora delicta aggrauent quo ad poenam,nõ tamen quo ad tribuendam iurisdictionem, & hanc Dec. distinctionem satis æquam, & rationabilem esse affirmat Farinac.de carceribus, & carcera.q.28.num.60.in fin.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Ecclesiæ. Et qui dicantur proditores. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Proditorum deffinitio,& ethymologia.*
2 *Proditorum species enumerantur.*

 3 *Homi-*

3 *Homicidium proditorium quale.*
4 *Vt quis proditor dicatur oportet, quod fidem datam frangat, vel simulatione insidietur.*
5 *Inimicus per insidias occisus, & ex fenestra nõ dicitur proditorie occisus, quia bene poterat futurã vindictam praeuidere.*

Icit quinto loco Constitutio nostra, quod qui proditoriè proximum suum occiderit, non debet frui immunitate Ecclesiastica: Pro cuius
1 declaratione videndum erit, quis dicatur proditor.† Prodere enim dicitur, qui procul aliquid à se abijcit; ideo proditor dicitur, qui fidem, quam præstare debet, procul dat, idest, procul à se reiicit, & ideo proditor dicitur, qui fidem, & officium, quod fundamentum in fide habet, à se procul reiicit, qua propter quot modis quis à fide data expresse, vel tacite deficit, proditor appellari potest, vt per glo. in c. Clericus, qui adulationis, quod est tertium 46. dist. vbi omnes notant.

2 Vt ergo clarius omnia percipiantur, tres erunt constituendæ proditionum species.

Quarum prima est in Deum; Secunda in Principem, Tertia in priuatos homines, de qua intendit Pontif. N. sub hisce verbis, Nam de illis in Deum, & in Patriam, & Principem inferius tractabitur, dum de hæreticis, & crimine læsæ Maiestatis agetur, qui, & ipsi hac immunitate sunt destituti.

3 Redeundo igitur ad rem nostram, proditorium tunc dicitur homicidium, vbi nullus pręcedebat rancor, sed potius simulabatur amicitia, quia videlicet, simul comedebant, vel simul erant in itinere, & sic unum gerebatur in corde, aliud in uerbis, ita Bart. quem postea omnes secuti sunt in l. recipiendum, §. delinquunt, ff. de pęn. &

Luc.

Luc. de Penn: in l. seruum, in fin. vers. item nota mores proditoris. C. de delator. lib. 10. describit proditorem esse illum; qui insignia fidelitatis ostendit, & eius sermones sunt moliti super oleum, & ipsi sunt iacula, allegat Prouerb. cap. 58.& Canonistæ communiter in c. 1. de homicid. asseruere, quod si aliquis iter faciens cum aliquo, tanquam socius, & amicus, & nulla rixæ causa intercedente illum occidit, vel offendit, proditoriè id fecisse dicitur.Et Io.Andr.in c. 1.de feud. dicit proditorem esse, qui sine diffidatione occidit illum, qui de eo confidit.Felin.vero in d.c. 1. de homicid. affirmat proditorem dici, qui offendit socium itineris, vel sedentem in mensa iuxta illud Matth. 26. qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet, quod etiam consultus respondit Alex.consil. 145.num. 5.lib.7.Gerard.sing. 14. nu.6. Collegium Aduocatorum Prouinciæ Marchiæ, consil. 150.n.42.lib.1.crimin.diuers. Cæph.cons. 57. num. 13. lib. 1. vbi citatis multis,respondit, quod proditor ille dicitur, qui in actibus vnum ostendit, & aliud in mente gerit, & ideo si quis recipiatur tanquam socius, & is nulla interueniente rixa, percussus fuerit dicitur id proditoriè factum,& hoc sentit Afflict. decis. 265. num. 63. & seq.ibiq; Vrsill.n.70.Gomez.var.resolut.tit.de homicid. c.3.n.5.& ab omnibus, qui post Bart. scripsere receptum esse attestatur Igne.in repet.l.si certus,§.si vnus ex dominis,num.18.ff.ad Syllan.& nouissimè Gabr. Falcon. in quadam informatione inserta inter consil. crimin. Farin. post cons.76. n.15. & Vulpell. cons. 59. in prin. appellat proditorem eum, qui per simulationem amicitiæ nefarie prodit, & qui à tergo,vel dormientem offendit.

4 Ad hoc autem, vt quis proditor dicatur, oportet, vel quod fidem datam frangat,vt diximus, vel simulatione

insidietur, simulans vnum facere, cum aliud habeat in corde. l. 1. ff. de prçuaricat. l. athletas, §. pen. ff. de ijs, qui not. infam. l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re milit. Bal. in c. 1. in prin. quib. mod. feud. amitt. & in Authen. item nulla. C. de Episc. & Cler. Bart. in extra. qui sint rebelles, in ver. rebellis, num. 4. Aret. in §. interdum, nu. 6. Instit. de hæred. quæ ab intest. deffer. Decian. omnino videndus, lib. 7. cap. 29. de proditoribus. num. 24. par. 2.

5 Vnde bene respondit Sanctissimo Papæ Clementi Farinac. d. cons. 76. nu. 7. Quod licet inimicus per insidias occiderit ex fenestra cum archibusiis, non per hoc dicatur proditoriè commissum, quia inimicus bene poterat futuram vindictam præuidere, & sibi præcauare, vti docet Bart. in d. leg. recipiendum. §. delinquũt. ff. de pœn. & proinde gaudere debet immunitate Ecclesiastica, & in eadem facti specie respondit Falcon. vt est videre post dictum consil. 76. Farin. & non dissentit Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immun. Eccles. sub num. 53. vers. quartus modus.

Assassinos non gaudere hac immunitate, & quis dicatur Assassinus, & vndè dictus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Assassini non gaudent immunitate Ecclesiastica, & ratio assignatur.*

2 *Assassini qui, & vndè dicti.*

3 *Secundum communem interpretationem Assassini dicuntur qui conducti homines occidunt.*

4 *Assassini nomen de iure communi non erat cognitum, & fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locatur.*

5 *Et*

5 Et *Assassini dicuntur tam conducentes operas ad occidendum et dantes pecuniam, et mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterque priuatus erit immunitate ista.*

6 *Propriè qui dicantur Assassini.*

7 *Vt quis dicatur Assassinus, oportet, quod non simpliciter per pretium delinquat, sed quod suscipiat mandatum occidendi, pretio conuento.*

8 *Non dicitur Assassinus, qui spe, vel gratia adductus sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat.*

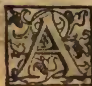
9 *Ad constituendum Assassinium requiritur, quod pecunia interueniat, aliave res, & promissiones certæ, non vagæ, & iactatoriæ.*

10 *Qui propriam iniuriam vlciscitur sociis pecunia conductis, non committit Assassinium.*

11 *Vt quis tanquam Assassinus, priuetur im munitate nostra requiritur mandatum ad occidendum, & non sufficeret ad vulnerandum.*

12 *Ad constituendum Assassinium oportet, quod occisus fuerit Christianus.*

13 *Cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, vt de assassinio quis teneatur.*

1 SSASSINI pariter excipiuntur à Constitutione, vt non gaudeant immunitate Ecclesiastica, quod factum esse dicendum erit propter huius delicti immunitatem, & diritatem, cum plus sit occidere hominem per Assassinium, quam ex proposito, & deliberatè.

2 Videndum igitur erit, qui sint Assassini, & Prob. Anch. Imo. Franc. & Gemin. in c. 1. de homicid. in 6. scriptum reliquerunt, quod Assassi nus dicitur, qui pecunia alio,

vè pretio conducti, homines occidunt, percutiuntvè, nil tale ab eis præcauentes, mandato vel infidelium, vel Christianorum.

Io. Andr. & Archid. ibi aliter sentire videntur, & quod tex. ille loquatur de certis generibus hominum infidelium, qui Christianos pretio conducti occidebant, idq; colligi apertè posse videtur ex verbis ipsius tex. dum dicit. Quod nonnulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assassinorum Domino impetrare, sicq; ab eo non absq; Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam, Qua propter resultat, quod Assassini sub vno Domino viuunt, & sunt infideles, & glos. in d.c. 1. ver. formidantes, dicit qualitatem Assassinorum esse non timere mortem, & dicuntur esse de luezzo dalla Montagna, & additio ibi notat, quod Dominus Assassinorum est quidã Baro Saracenus, & Assassini sunt sui serui, ita nutriti, quod parendo mandato Domini sui credunt saluari, & dicit Hostien. quod multi Christiani Principes per tales mortui sunt, & de istis Assassinis loquitur Volateran. lib. 11. cap. de sectis Syriæ. hoc idem sentit Alberic. in diction. ver. Assassinus: Aret. consil. 163. num. 17. Nauar. in Manual. c. 27. sub num. 135. & perbellè Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 9. & seq. & Menoch. de arbitr. cas. 360. nu. 40. & 41. vbi adamussim recenset, qui sint Assassini, & vnde originem traxerint.

3 Tamen recepta est pro communi interpretatio illa Prob. & aliorum, vt Assassini dicantur, qui conducti homines occidunt, ita Bart. in l. non solum. §. si mandato, num. 4. ff. de iniur. & in l. Cicero. ff. de pæn. Bald. & Salic. in l. non ideo minus, colum. pen. C. de accusat. Ang. in l. qui sepulcra. C. de sepul. viol. Alex. consil. 166. nu. 1. lib. 7.

Mars.

Marſ.in l.1.num.103.C.de rap. virg.& in pract.§.examinata,num. 21.& in §. diligenter,nu.156. Menoch. d.caſ. 360. num.41.dicens, ex communi ſignificatione intelligimus eum eſſe aſſaſſinum; qui pecunia accepta, vel promiſſa, aliquem occidit: Decian.d.lib.6.c.28.ſub num. 18.verſ.recepta tamen eſt communis interpretatio. Clar. in §.Aſſaſſinium,in primis verbis.Capic.deciſ.155.n.12. vbi affirmat, quod Aſſaſſini vocantur vulgo hi,qui accepta pecunia, vel promiſſa, homicidia committunt, & quod vulgi interpretatio eſt attendenda, Corn.conſ.249. ſub nu.2.lib.1.reſpondit, quod Aſſaſſinus dicitur, quando quis pecuniam recipit, vel de ea recipienda conuenit, pro interficiendo aliquem, & Grammat. vot. 9. num. 1. & ſeq. aſſeruit, quod Aſſaſſinus dicitur;qui per pretium, ſeù aliquo ſibi dato, deliquit, & num.2.ſubiunxit, quod per promiſſionem factam alicui, vt delictum committat, dicitur eſſe commiſſum crimen Aſſaſſinij, proſequitur Pariſ.conſil.166.nu. 3. lib. 4.qui comprobat, verè illum aſſaſſinum dici, qui pretio conductus,vel pecunia,homicidium committit.Carrer.in pract. tit. de homic. §. circa igitur tertium,nu.3.oſtendit,quod aſſaſſinus dicitur, qui pecunia mediante, mandat, occidi, & num. 2.nobis reliquit.

4 Quod nomen aſſaſſinii de iure communi non erat cognitum, ſed fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator,vt in l.non ſolum. §. ſi mandato, ff. de iniur. vulgari verò ſermone ambo dicuntur aſſaſſini, & hoc iure Canonico inuentum. Et firmat Maſcard. de probat. concluſ. 38.nu.1.parte prima, hoc idem videtur ſenſiſse Baiard.ad Clar.§.aſsaſſinium, num.5.& 6.Burſatt.conſ. 20. nu. 4. lib.1. vbi de communi atteſtatur;& conſ.192. num.5.lib.2. late Gabr. comm. opin. tit. de malefic. concluſ.

clus. 1. Hondad. consil. 93. num. 65. & seq. lib. 2. Vulpell. cons. 143. nu. 5. Viui. com. opin. in ver. Assassini.

5 Et quod attinet ad rem nostram, Assassini dicuntur, tam conducentes operas ad occidendum, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterq; priuatus erit tali immunitate, licet secundum veritatem, & mentem d. c. 1. de homicid. in 6.

6 Assassini propriè dicantur, qui à Principibus, & Magistratibus conducti, eorum mandato, modo hos, modo illos occidunt, ex communi tamen vsu loquendi, resolutum est, quod assassini dicuntur, quicunque pretio conducti, etiam mandato priuati, hominem occidunt, & talis vsus attendendus, vt demonstrat Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 18. in fin. Et certe si propria significatio assassinorum attenderetur, in vanum Summ. Pont. assassinos priuasset immunitate Ecclesiastica, cum hi homines temporibus nostris non sint amplius in rerum natura, & propterea de aliis, qui pretio occidunt, vel occidi mandant est intelligenda Constitutio ista.

7 Aduertendum tamen erit, quod ad hoc, vt quis dicatur assassinus, oportet, non simpliciter quod delinquat per pretium, quia etiam milites hoc modo essent assassini, sed quod suscipiat mandatum occidendi hominem pretio conuento, vt consuluit Alcia. cons. 11. nu. 17. lib. 1.

8 Addendum etiam erit, quod assassinus minime dicitur, qui spe, vel gratia adductus, sine promissione deliquit, vt alteri morem gerat, quo in casu consuluit Aret. consil. 163. num. 17. & comprobat Ant. Gabr. comm. opin. tit. de malefic. conclus. 1. num. 34. & Viui. comm. opin. 74. vers. tertio, quod assassini, & tenet Mascard. d. conclus. 138. num. 2. par. 1.

9 Et propterea dicebat Bursatt. d. cons. 20. nu. 4. lib. 1.

Quod

Quod ad constituendum assassinium requiritur quod interueniat pecunia, aliæve res, & promissiones certæ, & non vagæ, & iactatoriæ, ideo bene consultus respondit Vulpell.d.cons.143. quod non committitur assassinium, si quis mandet his verbis. *Che non li mancarebbe mai a suoi bisogni*. Qui pariter dicit, quod nec accipiens pecuniam pro expensis in hospitio faciēdis, dicitur assassinus. Nec recipiens dono vnum par caligarum, & assentit Baiard.ad Clar.d.§.assassinium, n.7. & 8. Et non est dicendus assassinus occidens sub spe equi, quem existimet forte, vt sibi daretur à mandante, vt consuluit Bald. consil. 383.lib.5.& approbat Alcia. d.cons.11.num.14.lib.1. & sequitur Carrer.in pract.§.circa igitur tertium, de homicid.num.5.Qui respondit Io.And.in cap. pen. de Cleric. non resident.& Grammat.d.voto. 9. n. 3. vbi dixerunt, assassinij delictum dici patratum, ne dum pro pecunia, sed etiam si quis delinquat, vt alteri complaceat. Quia prædicta procedere solum possent, quando esset delictum commissum sub spe consequendi præmium ex tali complacentia, vt quia ei complaceat, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus, & Carrer.sequitur Monticell. in pract.crim.reg.8.n.7. & vltra Carrer. dictis per Io. And. & Grammat. responderi quoq; posset de mente Hondad.d.cons.93.n.68. lib.2. Quod si hæc declaratio reciperetur, semper mandatum contineret assassinium, cum semper mandatarius, aut ob præmium, aut, vt complaceat mandanti, exequatur mandatum, quod tamen falsum est, quoniam non interueniente pecunia, aut alia re, seu certa promissione, non committitur assassinium, iuxta sententiam communiter receptam, etiam si animo alteri complacendi commissum fuerit delictum, & solum opinio Io. Andr. procedere posset, si committens esset

subie-

ſubiectus dominio certi Domini, cui obediens committeret homicidium, ſecus ſi committatur à perſona libera, & nullo modo ſubiecta mandanti, vt optimè declarat Hiero.Gabr.conſ.170.n.15.& 16. lib.1. vbi affirmat quod generalis, & incerta promiſſio non facit aſſaſſinium, & num. 21. ſcribit, quod expenſæ non inducunt aſſaſſinium, ſed aliquid remanens, quod lucrum afferat, & eum ſequutus fuit Hipp.Riminald. conſ. 685. num. 22. lib.6.

10 Ex quibus inferri poteſt; quod aſsaſſinus non eſt is qui propriam iniuriam vlciſcitur, ſociis pecunia conductis, vt per Hiero.Gabr.d.conſ.170.num.13.lib.1. Et firmat Vulpell.d. conſ.143. nu. 10. quod ſi conſtet mandantem cum vulnerato inimicitiæ, & vindicandi cauſam habuiſſe, quatenus de conuentione pretii legitimè cum mandatario appareret, adhuc mandans de aſſaſſinio non teneretur. Et reſpondit Grat. conſil.52. nu. 45.& ſeq. lib. 2. Quod interficiens aliquem ſpe conſequendi bona, & hæreditatem occiſi, non dicitur commiſiſſe aſsaſſinium, quia opus eſt, vt pecuniæ, vel promiſſionis corruptio interueniat, & non diſsentit Baiard.ad Clar.d.§.aſsaſſinium, nu. 11.& num. 20.

11 Et tandem, vt quis, tanquam aſsaſſinus non poſſit vti priuilegio immunitatis Eccleſiaſticę, opus eſt, quod interueniat mandatum ad occidendum.c. pro humani. de homicid.in.6.vbi Anch. Io. Andr. & Gemin. Quamquam Alex.conſ.166.n.5.lib.6. videatur tenere aſsaſſinium cõmitti etiam ob mandatum ad vulnerandum, dum alternatiue loquitur de ſuſcipiente mandatum pretio ad interficiendum, vel vulnerandum, ipſe etenim nihil firmat, ſed tantummodo dixit, poſito, quod verum eſset, dictum Caium fuiſse aſsaſſinum, Tamen contrarium, quod ex man-

mandato ad vulnerandum tantum, mediante pecunia, non committatur aſſaſſinium, voluere Ant. Gabr.d.concluſ.1. de delict.nu. 30.in 9.ampliat. Alciat. d. conſ.11. nu.17.lib.1.Vulpell.d.conſ.143.n.1. Decia.lib. 9. c. 30. num.41. Maſcard. de probat. d. concluſ. 138. nu. 10. & ſeq. & citatis his Hondad.d. conſ. 93.n.65.lib.2.

12 Vltimo erit aduertendum,quòd vt aſſaſſinium cõmiſſum dicatur, opus eſt, quod occiſus fuerit Chriſtianus, vti atteſtatur Aret.d. conſ.163.col.2.qui hanc eſſe communem profitetur,& de conſuetudine ſeruari, prout eum refert Baiard.ad Clar.d.§.aſsaſſinium, nu. 13. & fuit opinio Io.Andr.in d.c. 1. de homic. in 6. quem refert Corn. conſ.249. ſub n.1.lib.1.qui dicebat, quod euaſit quemdam Prælatum, qui fuerat accuſatus, ſeu inquiſitus de crimine aſſaſſinatus, & non fuerat deductum in proceſſu,vel in libello, quod ille, qui fuerat aſſaſſinatus, fuerit Chriſtianus, & admonet Aduocatos, quod id probent, & allegant Bald.idem dicentem in l. ſi quis non dicam rapere. C. de Episc. & Cler. & prædictus omnes recenſet Decia. d.lib.6.c.28.ſub nu.18.& voluit Clar. in d.§. aſſaſſinium in princ. & notat Carrer. in pract. d. §. circa, igitur tertium num. 16.& Bertrand. conſ.140.n.5.lib.2. Boſſ.tit de mand ad homic. num.23.Viui.comm.opin.in ver. aſſaſſini, vbi teſtatur hanc eſſe communem opinionem,& conſuetudine receptam,adeo vt pauci Scribentes admodum refiagentur, & comprobat Maſcard. d. concl. 138.num.13 & fuit de mente Siluest.in ſum.ver.aſſaſſini, ſub num.2.

Ex hac vltima declaratione infertur,quod etiã,ſi quis proditorie occiderit infidelem, non propterea eſt priuandus immunitate iſta, qui aſſaſſinus debet gaudere ea,ſi aſſaſſinat infidelem,multo magis proditor,cum maius

ius sit assassinium proditione.

13 Rursus pro complemento huius materiæ assassinorum restat videre, cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, cum absque baptismate nemo efficiatur Christianus; Pro regula erit, quod alleganti aliquem fuisse baptizatum, incumbit onus probandi, vt traditur in c. paruulos, dist. 4. de consecrat. & habemus glos. notabilem in c. presbyteri, distin. 68. quæ dicit in dubio potius præsumi, quem non esse baptizatum, quam baptizatum, & ponit Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsump. 4. Quod autem spectat ad ea quæ tractamus, eruditissimus Clar. in §. assassinium, num. 2. dicit occisum habendum esse pro Christiano, cum reperiatur in territorio Christianorum, quoniam à communiter accidentibus infideles non sunt soliti conuersari inter Christianos, quod argumentum in materia probationum validissimum est, per notata in l. certi. §. quoniam. ff. si cert. pet. & tradit glo. in l. neq; natales. C. de probat. Quapropter credit Clar. quod parum prodesset apud Senatum Mediolanen. talis deffensio, stante grauitate delicti, in quo non est super huiuscemodi subtilitatibus insistendum, fatetur tamen, quod si reus probaret illum occisum fuisse infidelem, tunc vtiq; esset ab hoc crimine assassinij absoluendus.

Verum, cum habeamus insigne dictum Io. Andr. affirmantem, se deffendisse Prælatum illum, contra quem fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per assassinos, tamen non erat probatum occisos fuisse Christianos, opinio Clar. redditur dubia, & Io. Andr. refert Gemin. in d. c. 1. & Bal. in d. l. si quis non dicam, num. 8. vers. præterea dicit. C. de Episc. & Cler. qui etsi dicat de allegatione, non autem de probatione, nihilominus verbum (allegare) accipitur pro (probare), & sic eum citant Doct.

& de-

& declarat apost. ad Pacian. in tract. cui incumb. on. proban.c. 14. littera. B. part. 2. huius sententiæ citatur Alex.cons.1.num.23.lib.3.cons.224.nu.3.lib.2.cons.81. num.14.lib.3.& cons.166.in fin.lib.7.vbi dicit hanc esse communem opinionem,latè prosequitur Curt.sen. cons. 73.sub.n.3.Ias.in l.non solum.§.sciendum,nu.3.ff.de no. op.nunc.Dec.in c.post cessionem,nu.23. de probat. pleniss.Tiraq.de retract.consang.§.8.gl.7. in prin. & Gabr. d. conclus. 1. de malefic. cum quibus concordat Pacian. d.c.14. sub nu.7.& respondit Clar.non esse verum a com muniter accidentibus quod infideles non versentur inter Christicolas, quoniam contrarium videmus quotidie in Iudęis,qui communiter inter nos conuersantur,quos,si quis occiderit,non esset assassinus, per notata in d.c.1. de homic.in 6.& firmat sum Tabien.in cas.37.in fi.de excõ.

Nec pariter admittendum dicit,quod hæc sit iuris subtilitas, cum sit qualitas delictum aggrauans, quæ cum à lege requiratur,est omnino probanda, vt notat Ias.in l. si extraneus in fin.ff.de cond.caus.dat.& egregiè Curt.sen. in cons.59.n.7.& abunde Tiraq.d.§.8.glo.7. nu.1. de retract. consang. & propterea dicebat Pacian. d. loco non credere, has rationes non valituras apud illum integerrimum Senatum, ex quo non tractatur de absoluta rei deffensione,sed de grauiori poena euitanda. Hoc tamen verum esse affirmat Pacian.præfato loco, num. 10. quod si quis occiderit quempiam, qui in S. M. Ecclesiæ fide, & Christi nomine confessione hucusque perseuerasse probetur,quod is pro Christicola erit habendus,licet de eius baptismate non constaret, & pœna assassinij esset puniendus occidens eum de mandato alterius, pretio conuento, per tex.c.2.de Presb.non baptiz.

Quod limitandum credit Mascard.d.concl.138.sub n. 14.non

14. non procedere in eo, qui circũcisus reperiretur, quia ex hoc ſatis dicitur illum eſſe infidelem, cui preſumptioni ſtandum erit, niſi contrarium probetur, vnde opus eſſet docere de baptiſmate.

De hæreticis, quibus in caſibus immunitate Eccleſiaſtica ſint priuati.
Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici quare non ſint digni immunitate iſta.*

2 *Hæretici proditores ſunt, illa proditionis ſpecie, quæ in Deum committitur.*

3 *Hæreſis diffinitio.*

4 *Infidele largo modo poſſunt dici hæretici, quamquam propriè non ſint, vnde* Inquiſitores *hæreticæ prauitatis contra eos procedere non poſſunt.*

5 *Stricta, & propria hæreſis diffinitio datur.*

6 *Tria concurrere debent ad perfectam hæreſim conſtituendum, & quæ.*

7 *Hæreſis, vox græca, quæ latinè dici poteſt electio, ſiue ſecta in aliquo dogmate.*

Quæ, & ſi ſonet in bonam, & in malam partem, attamen infame eſt hoc nomen apud omnes Chriſtianos.

8 *Infideles, an gaudeant immunitate* Eccleſiaſtica, *vt ſi ob delictum non exceptum confugerent ad Eccleſiam, inde ſint extrahendi, vel potius ſint tuti.*

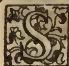
9 *Hæretici, ſi committant aliquod aliud delictum non exceptum, an ſint tuti in Eccleſia.*

10 *Blaſphemus an dignus ſit* Eccleſiæ *tutela.*

11 *Blaſphemiæ grauitas.*

12 *Poena,*

12 *Pœna, quæ solet imponi blasphemis.*
13 *Excommunicatus an tutus sit in Ecclesia.*

Vccedunt septimo loco hęretici, qui immunitate Ecclesiastica non sunt digni; cum enim per hęresim verè, & immediatè, ac principaliter in Ecclesiam delinquant, nimirum si sunt sua tutela destituti, vt est glos. in Auth. de mand. Princip. § neq; autem, & facit tex. l. 1. C de ijs, qui ad Eccles. confug. & in puncto hoc tenet Gondisla. de hæretici. q. 11. nu. 15. & similiter Mars. in l. ex Senatus consulto in fin. nu. 11. ff. de Sicar. Boer. dec. 110. nu. 6. & Didac. var. resol. lib. 2. c 20. nu. 11. in fin. Et comprobatur euidentissima ratione. Si enim is, qui in Ecclesia deliquit cõtra proximum non gaudet Ecclesiæ immunitate, vti ostensum fuit, multo minus debet gaudere, qui in Ecclesiam ipsam, & Deum ipsius fundatorem delinquit, frustra namq; illius quis implorat auxilium, qui in ipsum, deliquit. c. quia frustra. de vsur. & d. c. fin. de immun. eccles. & l. auxilium in fin. ff. de mino. & expresse firmat Decia. lib. 5. c. 42. num. 7.

2 Et cum, vt diximus, hæretici proditores iure meritò pos sint appellari, illa specie proditionis, qua dictum est committi in Deum. hinc, sicuti proditores hominum non merentur hanc immunitatem, ita, & multo magis Dei proditores, quod absq; dubio verum est, quando hęretici pro hæresi ad Ecclesiam confugissent, si enim pro alijs delictis sint tuti, inferius suo loco enucleabitur.

3 Hæresis itaque ita diffiniri potest, vt sit falsa opinio, & pertinax circa Deum, & ipsius Catholicam fidem, dixi (falsa opinio) quia hæresis est opinio, quæ vox loco generis ponitur; dixi (falsa,) quia plures species falsitatis continere potest, dixi (pertinax,) nam absque pertinacia non potest esse hæresis, & sic vox falsa ponitur ad dif-

ferentiam veræ opinionis,vox (pertinax) ad differentiam erroris, quem quis paratus sit emandare, qui excusabilis est, neque hæreticum constituit, dixi (circa Deum) vt comprehenderem omnes species hæresis, infidelium scilicet, vt Paganorum, Iudæorum, & etiam Christianorum, & hęc diffinitio, ni fallor, colligitur ex c.hęreticus 24. q.3. & traditur à D.Thom. 2. 2. q.2.art.1.& 2. Omnis, ergo,qui Trinitatem,& articulos fidei non agnoscit, vel in illis pertinaciter errat, hęreticus dici potest. Et etiã is, qui sibi nullum Deum, vel aliũm fingit,vt sunt infideles,glos.in c.inter hęresim 24.q.3.

4 Large igitur sumpta significatione hæresis,infideles,& Iudæi possunt dici hæretici, quia falsam habent circa Deũ opinionem,vt habemus in c.qui verò ead.caus.& q. licet propriè hęretici non sint, & ideo Inquisitores hęreticæ prauitatis non possunt contra eos procedere, vt notant Io. de Ligna. & Calder. inter consil. Bald.cons. 316.in fin. lib. 1. quod comprobauit ipse Bald.in consil.antecedenti eiusdem libri.

5 Strictè autem hoc nomen sumendo, vt nos Christiani illud vsurpamus, est dogma falsum, fidei ortodoxæ repugnans, cum pertinacia; Vnde tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendam; Falsa scilicet, opinio,siue credulitas in rationali intellectu,Peruersa voluntas in concupiscibili, Et deffensio illius peruersæ voluntatis in irascibili, & propterea, propriè, & verè ille dicitur hæreticus, qui errat circa fidem Christianam per intellectum,& pertinaciter hærret errori per voluntatem, quod probatur in c.dixit.24.q.3.& sentit Girland.de hæretic.q. 1.num.6.ac firmat Oldr.consil.21.colum.2.vers. circa primum latè Alphons. de Castr. de hæreti. car. mihi 24.in fin.

6 Ex

6 Ex quibus colligi posse dicendum erit, quod non omnis, qui peccat, dicitur hæreticus, sed tantum, qui intellectu errat, ideo qui fornicatur, peccat corpore, sed non per hoc peccat intellectu, dummodo credat fornicationem esse peccatum, sin autem crederet fornicationem non esset peccatum, tunc intellectu erraret, & ideo hæreticus esset. Et aduertendum erit, quod non quilibet error est haeresis, sed tantũ, qui repugnat fidei Chistianae.

7 Est hæresis, vox græca, quae latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate, vt habetur in c. haeresis 24. q. 3. vbi Archid. & sequitur Azo. in sum C. de haeretic. & Felin. post alios in rub. de haereti. Et quamquam hac ratione nomen hoc in bonam, & in malam partem ex sui deriuatione capi possit, attamen hodie infame est hoc nomen apud Christianos, & significat quamlibet peruersam opinionem à fide Christiana deuiantem.

8 Ex quo, vt diximus, infideles sub generali nomine hæreticorum comprehenduntur, quaerẽdum erit, an gaudeant hac immunitate? & glos. in d. c. inter alia ver. extrahendus. de immun. Eccles. videtur innuere, quod nec Iudaeus delinquens sit extrahendus, ibique Hostien. Io. Andr. & Card. q. 1. Tiraq. de primog. q. 66. n. 9. Felin. in c. Iudaei, il primo de Iudae. Imo citatis alijs, in Clem. 1. de paenit. & remiss. Mars. in l. vni. nu. 114. C. de rap. virg. Siluest. in summ. in ver. immunitas 3. n. 2. & haec opinio fortasse frequentiori Auctorum calculo recepta videbitur, vt dicit Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub nu. 11. Clar. in pract. §. fin. q. 30. num. 17.

Cuius tamen contrarium tenendum esse docuit glo. in l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug per tex. ibi, itẽ in Authen. de mandat. Princi. §. publicorum. Abb. in d. c. inter alia. num. 6. Henric. Boich. in c. vlt. col. 2. de immunitate

Eccleſ.Boer. dec. 110. Oldr.conſ.54.Marſ.in l.ex Senatus conſulto,nu.10.ff.de Sicar.& Didac.d.c.20.ſub n.11. qui de mente aliorum communem appellat.Gig.de crim. lęſ. Maieſt.lib. 3. rub. de plurib. & diuerſ. quęſt.q. 3. in fin. num. 18. Remig. de immun.eccleſ.in 18.fallent. vbi pariter ex Marſ. vbi ſupra teſtatur de communi opinione,& non obſtantibus auctoritatibus pro contraria ſententia adductis,non eſſe recedendum ab hac, quę non ſolum re vera magis communis eſt,vt affirmat Clar.in pract.§.fi. q.30.nu.17. verum,& etiam verior. Io.Franc. Leon. in Theſ.for.Eccl.c.13.nu. 30.

Non enim debemus erga Iudęos, & alios infideles perfidiſſimos Chriſtiani nominis hoſtes vti aliqua humanitate,nec iuri conſonum eſt,vt is ab Eccleſia defendatur cuius tutelę, & fidei gremio ſe ipſum committere recuſat,ſunt verba Farinac. de carcer.& carcera.q. 28. ſub num. 68. & prius hoc idem tenuit Azo. in ſum. C.de iis, qui ad eccleſ. confug.nu.2.Bar.& omnes in d. l.1.vbi Salyc.dicit,quod Eccleſia non eſt tutelæ iis,qui nō ſunt ſub lege ſua,& huius ſententiæ fuit Cyn.in l. pręſenti, in primo membro diſtinctionis. C.de iis,qui ad eccleſ. confug. Ana.in d.c.Iudæi il primo, col.2.verſ.nunquid autem Iudęi. de Iudę. Quo in loco nobis mandauit, quod ex quo pro hac opinione reperitur text. expreſſus de iure ciuili in d. l. 1. & nullus tex. de iure Canonico, qui hoc decidat, & contrarium ſtatuat, videri ſibi durum, quod per gloſ. & interpretes ius ciuile corrigatur, & iſta opinio eſt æquiſſima, & vera; quia Eccleſia non debet præſtare patrocinium ei,qui ſemper nititur eam impugnare: c.diſplicet. 23.q.4. non enim debet ex eo quis fructum capere, quod nixus eſt impugnare c.non debet ex eo, de reg. iur. in 6. cum hac opinione reſidet Marquar. de Iudæ. part.

1.c. 8.& pluribus comprobat Decia.lib.6. c. 28. num. 8. qui veriorem, & communem appellat. Et quamquam Baiad.ad Clar.d.q.30.n.23.de mente Rebuff. in Constit. de immun. Eccles. tom. 2.art.1.glos. 1.vers.quinto excipitur,asserat, quod Iudæi, si volunt fieri Christiani,huiusmodi immunitate gaudebunt, & facere potest ad hoc tex.l.1.C.de ijs,qui ad Eccles.confug. qui videtur innuere à contrario sensu, quod si non simulauerint, sed verè vellent fieri Christiani, quod debent esse tuti. Decian. nihilominus d. c. 28. num. 2. dicit, quod imò lex præsumit,quod simulatè id faciant, quia certè probari non potest, quin fictè faciant, possent vtiq; se baptizari facere in illa Ecclesia, & postea redire ad infidelitatem; & propterea lex illa, statim quod infidelis propter delictum, vel propter debita,& æs alienum, confugit ad Ecclesiam, præsumit iuris præsumptione, quod simulatè,& non contrito corde id faciat, vnde non vult illum esse tutum, & ita intelligit dictum tex.Abb.in d.c. inter alia,num. 6. de immun. Eccles. & Henrich. Boich.in c.vlt.col.2.eo.tit.& fuit de mente Io. de Visch. de immun. Eccl. in 13. concl.

9 Postquam resolutum est, & expressè statuit Constitutio nostra, quod hæretici non possunt frui immunitate Ecclesiæ, restat dubium,si hæretici iam,vt tales condemnati,committerent aliquod aliud delictum,puta, adulterium, & simile,& confugissent ad Ecclesiam, an pro isto delicto sint tuti?& tenendum est, non esse tutos,quia hostes sunt Ecclesiæ,& nullo fauore Ecclesiæ digni Boer. in puncto d. decis.110.nu.6.Mars.in d.l.ex Senatus consulto.ad fin.Didac.var.resolut.lib.2.c.vlt.nu.11. Gondisla. de hæreti.q.11. Gig.de crim.læsæ Maiest.lib.3.sub tit.de plurib.& var.quæst.q.3.n.19.citati à Decia.d.lib.6.c.28. nu.4.& assentit Farin.de carcer.& carcer.q.28.sub.n.68:

Ego credo, quod in hac quęstione adhibenda sit distin ctio Decia. de qua supra c. 5. num. 10. Si enim hæreticus pro hæresi non fuit punitus, certè poterit extrahi, & puniri tam de hæresi, quam de alijs postea patratis, si autem de hæresi fuit punitus, & per pœnitentiam peractam ad gremium S. M. Ecclesiæ redierit, crederem non esse priuandum ista immunitate pro aliis delictis, cum verè is amplius non possit appellari hæreticus, cum ab eius pertinacia recesserit, idque expresse sentit Decia. d. lib. 6. c. 28. num. 6. in fin.

10 Sed quid dicēdum de blasphemo? nunquid & ipse hac immunitate indignus redddatur? & Boer. d. decis. 110. indignum esse affirmat, quod verum esse autumat Decian. d. c. 28. num. 6. quatenus pro blasphemia non fuerit punitus, & pro blasphemia esset extrahendus; quod suadere videtur ratio manifesta posita in d. c. fin. de immunit. Ecclesi. quia legis frustra implorat auxilium, qui in ipsam legem deliquit, qui enim delictum in Ecclesiam, vel contra Dei sponsam commiserit, gaudere non debet Ecclesiastica immunitate, ergo à fortiori non debet hac immunitate frui, qui deliquit in Deum Sponsum, & caput Ecclesiæ, cum immunitas ista concessa sit Ecclesijs propter Deum; locus enim non sanctificat hominem; sed homo locum. 40. dist. & aduertit Farinac. d. q. 28 nu. 67.

Putarem tamen ego, quod si blasphemia esset de illa specie, quam hæreticalem dicunt R. P. Inquisitores hæreticæ prauitatis, absq; dubio talis blasphemus non esset tutus, sicuti tuti non sunt hęretici.

11 Si autem blasphemia non esset de illis, gaudere immunitate crederem, quia videmus, quod blasphemi non puniuntur poenis, quibus hæretici, quamquam grauissimum crimen sit blasphemia, & omni iure punibile, sicuti post Theo-

Theologus scribunt ex nostratibus Cassan. cons. 11. num. 68. & Boer. decis. 301. Hodie tamen poena illa mortis diminuta est, & minor semper infligitur, & hoc propter multitudinem blasphemantium, & procul dubio si omnes blasphemi decapitarentur, pauci superessent, qui possent blasphemare, vt dicit Bellon. cons. 69. nu. 6. adeò humana vitia vergunt in peius.

12 Et ob id Cardin. Hostien. in summ. tit. de maled. §. blasphemantes. vers. grauior. quem reassumpserunt, & secuti sunt multi per Menoch. relati de arbitr. cas. 375. nu. 30. & post eum Decia. d. lib. 6. c. 6. nu. 7. iudicis arbitrio puniendos esse scripsere, qui pro personæ, & facti qualitate poenam inducere poterit.

Et quandoq; blaspemus fuit solitus puniri funis ictuum, vt in illo, qui dixerat, (*Ne tu, ne quel traditore di Christo*) de quo Clar. in §. blasphemia, sub num. 3.

Exilio quoque plerumque damnantur blasphemi, & hæc pœna per partes Serenissimi Dominii Veneti imponitur, addita quali quali pœna pecuniaria, sicut refert Decia. vbi supra, num. 16.

Glos. in c. 2. ver. altrix. de off. ordin. in 6. carcere puniri blasphemos tradidit.

Et Boer. d. decis. 301. Tholosæ seruari asserit, aliquibus vicibus mergi in aqua, & quasi suffocari, ita tamen, vt non moriantur.

Nec non Brixiæ, Papiæ, & Pataui extare statuta, poenam pecuniariam blasphemantibus imponentia, attestatur Menoch. d. cas. 375. nu. 5. In hoc autem Statu Serenissimi D. N. Ducis Vrbini habemus Decretum Celsitudinis suę, imponens poenam blasphemantibus vigintiquinque aureorum, publicè fune plectuntur, & perpetua notantur infamia.

Et propterea ex impositione poenę apparet, quod blasphemi non puniuntur morte, & ob id crederem, non esse priuandos hac immunitate; simili modo dicendum erit de excommunicato, an immunitate nostra vti debeat? & Felin.in c.2.n.5.vers.ex quo videtur.de except.annuere videtur, quod non sit tutus, ea ductus ratione, quia quis frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem. d.c.quia frustra.de vsur.

Et etiam quia excommunicato est interdictus ingressus Ecclesiæ, ideo in ea non potest sepeliri per ea, quę tradit Arch.in c.pręsentis. q. 2. Ergo multo minus viuens protegitur ab Ecclesia.

Cui addere possumus, quod excommunicatio est maior poena, quę detur in Ecclesia, cū per eam homo extra Ecclesiam eiiciatur, & tradatur Sathanę, non quasi damnandus, sed corrigendus, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat, vt considerat. Cosm.Filiare.de off. Sacerd. lib. 3.c.2.de excomm.ver.& non solum. Vnde si excommunicatus est membrum putridum, & aridum Ecclesię, non debet illius immunitate gaudere.

13 Attamen communis opinio est in contrarium, quod excommunicatus confugiens ad Ecclesiam sit in illa tutus, vt tenet Hostien.in summ.de immunit.Ecclesiastica.in §. Quibus.vers. Quod ergo & Io.Fab. in l. 1. C.de iis, qui ad Eccles.confug.& in §.vlt.Instit.de iis, qui sunt sui, vel alien.iur.Cyn.in d.l.1.Henric.Boich.in d.c. fi. de immunit.Eccles.& Imo.in Clemen. 1. de pęn.& remiss.quibus adductus hanc opinionem, tanquam magis communē tenendam firmat Dec. d.lib.6.c.28.n.3.& attestatur Boer. d.decis.110.n.5. prosequitur Io. Visch. de immun. Eccl. n.49.& Didac.var.resolut.lib.2.c.20.nu. 11. & comprobat Clar.post alios in pract.§.fin.q.30.nu. 18. Remig. de immun.

immun.Ecclesiast.in 19.fallent.nu.1.& Io. Franc. Leon. Thes.for.Eccles.c.13.n.29.qui communem dicit.

Et facit pro tenentibus affirmatiuam, Quia excommunicatus viuens non prohibetur,neq; arcetur ab Ecclesia, quando non celebrantur Diuina officia,glo.in c.qui stud. 1.q.1.in ver.dimisit.in fin.Butr.in c.responso.per illum tex.de sent.excommunic.& dicebat Arch. in c.diffiniuit. 17.q.4.quod tex.iuris Canonici,& ciuilis dantes immunitatem hanc,& excipientes aliquos casus,non excipiunt personas,sed tãtum crimina,pro quibus aufugiunt, prout eum refert,& amplectitur Decia.d.c.28.sub nu. 3.vbi respondit considerationibus Felin. Quod excommunicato denegetur sepultura,quia illud est, ex quo apparet mortuum in pænitentem, & consequenter hæreticum.

Et minus obstat,quod frustra legis auxilium implorat, qui contra legem facit.Nam intelligitur in eodemmet facto,si enim excommunicatus fuisset pro delicto, pro quo confugit ad Ecclesiam,posset procedere,secus si pro alio, & diuerso.

Et quamquam excommunicatio sit maior pæna, quæ imponatur ab Ecclesia, nihilominus excommunicatus fidem retinet,& licet extra Ecclesiam eijciatur,non fit, vt omnino sit extra Ecclesiam,sed vt corrigatur, quia quatenus est ex intentione Ecclesiæ, excommunicatio tanquam medicina fuit inuenta, vt resipiscere faciat.

De Reis læsę Maiestatis crimine,quomodo,& quando hac immunitate sint priuati. Cap.IX.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læsæ Maiestatis exceptũ,& sub generali regula non comprehensum, & si latrones sunt destituti beneficio immunitatis*

munitatis Ecclesiasticæ, tanto fortius rei huiusce criminis.

2 *Ante constitutionem istam Gregorianam, & si crimen læsæ Maiestatis non reperiretur expresse connumeratum, inter casus exceptuatos tam de iure ciuili, quam Canonico, tamen tuti non erant in Ecclesia.*

3 *Duplex est Maiestas, Diuina, & humana, Diuina respectu Dei consideratur, & humana concernit personas humanas, vt Principes, & Potestates.*

4 *Ethymum huius vocabuli, Maiestas, datur.*

5 *Crimen læsæ Maiestatis vtrum committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates recognoscentes superiorem.*

6 *A non subdito crimen læsæ Maiestatis non committitur, & oportet, quod sit subditus ratione originis, vel domicilii.*

7 *Gregoriana nostra requirit, quod crimen læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis committatur.*

Hinc offendēs Consiliarium Principis non potest extrahi ab Ecclesia.

1 VLTIMO loco Sanctissimus in hac Constitutione excepit reos crimine læsę Maiestatis in personam ipsiusmet Principis. Est enim hoc crimen adeo exceptum, quod non comprehendatur sub generali regula, & propterea huiusce sceleris rei non debent hoc immunitatis auxilio frui; absurdum enim esset, si latrones publici, & depopulatores agrorum priuarentur immnnitate Ecclesiæ, & in ea tuti essent rei læsæ Maiestatis; quod quidem crimen multo grauius est præfatis delictis, tum ratione personæ, quæ offenditur, tum etiā ratione impositæ pœnæ, vti aduertit Farin. d. q. 28. n. 72.

2 Et licet ante Constitutionem nostram hoc delictū non reperiretur connumeratum expresse inter casus exceptuatos,

tos,neque iure Canonico,neq; ciuili, attamen tutos non fuisse delinquentes istos, pluribus comprobat Gig. de crim.læs.Maiest.sub rub. de plur. & var. quæst. cui addidit Decia.tex.l.2.C.de ijs,qui ad Eccles. confug. vbi indicitur poena criminis læsæ Maiestatis ei, qui ad Ecclesiam confugientem extrahit,ergo nō est verosimile,quod voluerit adeo tueri reū læsæ Meiestatis, vt si extrahatur, extrahentem faciat in idem crimen incidere.

Sed cum Bulla hoc crimen excipiat, sumus in claris; sed tantum cum velit, quod hoc crimen in personam ipsius Principis committatur,quod tertiam proditionis speciem esse superius asseruimus,sciendum erit.

3 Quod duplex est Maiestas, Diuina scilicet, & humana c.duo sunt 19.dist.Authen.Gazaros.C.de hæret.Bal.consil.59.in prin.lib.1.

Diuina respectu Dei consideratur, hinc vnica est, ex quo Deus tantum est vnus, & de hac visum fuit, quando de hæreticis verba fecimus.

Humana autem concernit personas humanas videlicet Principes,& humanas Potestates omnes,de quibus modo erit tractandum.

4 Et incipiendo ab ethymo.huius vocabuli, Maiestas, à maiore dicta est,sicut honestas ab honore, & dicitur Maiestas,quasi maior status, vel maior potestas, vt notatur ab omnibus in c.felicis.de poen.in 6.& in Clem.1.eo.tit. & in c.Pastoralis.de sent.& re iud.& docuere Oldr.cons. 43.colum.2.versic.circa sextum.& Alber. in l. quisquis. colum.6. versic.circa primam quęstionem. C.ad l.Iul.Maiest.Luc.de Pen. in l. fin.in fin.C. de delato. lib. 10.Barb. cons.21.nu.8.lib.3.& cons. 70.n.58.in fin.lib.4.& prosequitur Præpo. in cap. in primis. §. de persona. colum. 6. versic.pro declaratione 2.quæst.1. erit igitur opus, quod

maior

maior ſtatus, & poteſtas lędatur, vt hoc crimen committatur.

5 Vnde quærere ſolent maiores noſtri, ſi hoc crimen committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates, quę ſuperiorem recognoſcunt, & certè de iure loquendo, iſte articulus magnam habet difficultatem, & multi tenent quod diſpoſitio. l. quiſquis, non habeat locum contra committentem crimen lęſę Maieſtatis in huiuſmodi Principes, & Ciuitates ſuperiorem recognoſcentes, & hanc opinionem eſſe communem dixit Socin. ſen. conſil. 275. ſub numero primo, libro ſecundo, quem refert Ruin. conſil. 3. ſub numero 12. lib. 5. citati à Clar. in §. lęſę Maieſtatis, numero tertio, Decian. libro 7. cap. 4. numero 8. qui concludendum eſſe dicit de iure, quod non, Quia tales non habent Maieſtatem; & ideo ſi conſideremus eorum perſonas in ſpecie, tanquam Dominos, propriè non committitur contra eos hoc crimen, Sed quia talem poteſtatem habent à Papa, vel Imperatore, ideo videntur Principes concedentes tranſtuliſſe omnem poteſtatem, quam ipſi habebant in eos, vnde ſaltem largè dicetur in eos hoc crimen committi, vt tenet Ang. conſil. 214. & Caſtren. per illum tex. in l. 3. C. de Epiſ. aud. Gig. de crim. lęſę Maieſtatis, lib. 1. tit. qual. & à quibus. q. 29. Clar. in d. §. læſæ Maieſtatis. nu. 3. qui dicit, quicquid ſit de iure, de conſuetudine ſeruatur, quod etiam in iſtis Ciuitatibus, & Principibus, qui ſuperiorem recognoſcunt, crimen iſtud committatur.

Quod tamen omnes intelligunt, reſpectu poenę corporalis, & publicationis bonorum, ſed non quo ad memoriam damnandam, & poenam filiorum, necnon pęnam extrauagantis, Qui ſint rebelles, vt docuit Decia. conſil.

extrauagantis, Qui sint rebelles, vt docuit Decia. consil. 410. num. 31. & ratio præmissorum est, quia licet hi Domini inferiores habeantur loco Imperatoris in suis terris, non tamen sunt Imperatores, & aliud est esse tale, & aliud haberi pro tali, vt eleganter explicat Decia. d li. 7. c. 4. sub nu. 8. propterea si quis personam ipsius Principis offenderet, etiam superioris recognoscentis, posset vtiq; extrahi ab Ecclesia.

6 Bene verum est, quod, vt hoc crimen committatur; requiritur, quod delinquens sit subditus illius Principis, vt probat tex. Clem. pastoralis, & ibi glo. in ver. non subfuit, de re iud. & est communis opinio, teste Rolan. cons. 4. n. 1. lib. 1. & ideo, licet aliquis particulari iure, puta feudi, siue delicti efficiatur de foro alicuius Principis, si tamen ratione originis, vel domicilii ei non sit subditus, non dicitur committere contra eum crimen læsæ Maiestatis, & ita de mente Gig. omnes sentire videntur, secundum Clar. d. §. læsæ Maiestatis, num. 6.

7 Cumq; Constitutio nostra requirat, quod hoc crimen in personam ipsiusmet Principis cõmittatur, si quis offenderet Principis Consiliarium, quamuis in hoc crimen incidere velint Scribentes, vt affirmat Clar. in d. §. læsæ Maiestatis. n. 5. vbi Baiard. in addit. in prin. connumerat omnes casus, per quos hoc crimen committitur, tamen non esset priuatus hac immunitate vigore huius Constitutionis exigentis, quod Princeps immediatè offendatur.

Nunquid immunitas ista omnibus Ecclesijs sit attributa. Cap. X.

SVMMARIVM.

Constitutio reuocat omnes facultates extrahendi ab Ecclesiis Mona-

Monasteriis, Sacellis, Domibus regularibus, et secularibus locisue sacris, aut religiosis, hinc omnibus prædictis immunitas dicitur concessa.

2 *Ecclesia nondũ cõsecrata quando habeat hanc immunitatẽ.*

3 *Ecclesia diruta an habeat priuilegium immunitatis.*

4 *Fines* Ecclesiæ *qui sint ad effectum immunitatis nostræ.*

5 *Coemeterium hac immunitate fruitur.*

6 *Atrium* Ecclesiæ *habet hanc praeminentiam.*

7 *Pal tium* Episcopale *quando gaudeat immunitate* Ecclesiæ, *late demonstratur.*

8 *Aedes Canonicorum, vel Clericorum, si sint intra fines, habent immunitatem.*

9 *Confugiens ad Sacerdotem Sanctissimam* Eucharistiã *asportantem, an sit tutus.*

10 *Captus a Birroariis, si ducatur ad carceres per* Ecclesiam, *si recusat exire, nunquid sit extrahendus?* (*tus erit.*

11 *Carceratus, si effractis carceribus, aufugerit ad* Ecclesiã *tu-*

12 Et *si blanditiis, & pollicitationibus, etiam iuratis, de redeundo fuerit emissus.*

13 *Hic quoq; si captus a familia se exemerit e manibus eius, & in* Ecclesiam *se receperit, erit tutus.*

EXpeditis causis exceptis à Sanctiss. circa quos adduximus ea tantum, quæ ad hanc immuni-
1 tatem spectare posse visum fuit.† Restat videre si immunitas omnibus Ecclesiis sit attributa, vt ex eis, nisi in supradictis casibus exceptis, confugiens non possit extrahi. Et constitutio reuocat omnes facultates à Sede Apostolica concessas extrahendi ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, Domibus regularibus, & secularibus locisuè sacris, aut religiosis, vnde omnibus prædictis immunitatem concessam dicendum venit.

Sed

2 Sed quærendum erit quid de Ecclesia nondum consecrata? quæ, si auctoritate Episcopi sit ædificata; habebit immunitates ecclesiis consecratis concessas, vti tenet Io. de Turrecrem.in c.si quis in atrio.17. q. 4. & hoc idem voluere gloss.& Panor.in c.fin. de consecr. Eccles. vel altar.& sentit Io.Franc.Leon.in Thes.for.eccl.cap.13.nu.7. Villagut.de extens. leg.tit. de extens. immunitatis Eccl. nu.18. Quod præcipuè verum est si in dicta Ecclesia non dum consecrata iam Diuina celebrentur, ita conciliando distinguit Decian. lib.6 c.24.nu.24.Secus vero si fuisset tantummodo Episcopi auctoritate ædificata, & dedicata, si adhuc Diuina non cæpta sint ministeria celebrari, nostra tunc non gaudebit immunitate, & hoc pluribus comprobat Decian.dicto loco, & assignat differentiam inter Basilicam,& Ecclesiam,licet hęc vocabula sępe confundantur; vt ibi per eum.

3 Ecclesia quoq; diruta, cum non desinat esse sacra, saltem respectu loci,in quo erat ædificata,tex.est in l.æde sacra,ff.de contrah.empt.l.in tantum,§.sacrę.in fi.ff. de rer. diuis. & docuit glo.in c.qui semel 19.q.3.gaudere debet immunitate ista.

Tamē si diruta sit auctoritate Episcopi,& sine spe reædificandi,non gaudebit immunitate, vt cōfugiens ad eam non possit extrahi,& est communis opinio,vt post Remig. de immun Eccles.in 20.ampliat. testatur Clar.d.q.30.n. 6.relatus à Farinac.de carcer.& carcerat.d.q.28. nu. 70. & firmat Decian.d.lib.6.c.25.n.22.Villagut.d.tit.n. 38. Rursus cum immunitas hæc Ecclesiis,& aliis locis,de quibus in Bulla protendatur etiam extra loca prædicta,videamus itaq; de finibus ipsius Ecclesiæ, intra quos existens hac immunitate potitur.

4 Fines autē Ecclesiæ sunt,si sit Basilica,hoc est,matrix,

vel

vel Metropolis per circuitum quadraginta passus, si sit minor, triginta passus, de quo est tex. in c. sicut antiquitus.17.q.4.& c.quisquis inuentus.ea.caus.& q. & ita seruatum fuisse iussu Senatus scribit Clar.d. q.30.num.2.& prosequitur,citatis infinitis,Farinac.d.q 28.n.12.& com probat Decian.d.c.24.nu.29.lib.6.qui.c.25. n.9. distinguit inter Ecclesias extra muros Ciuitatis situatas, & eas, quæ sunt intra muros Ciuitatis, & de mente Anch. in c.quisquis.17.q.4.tenet præd.intelligi de Ecclesiis extra muros Ciuitatis constructis, quę quo ad passus gaudent immunitate, secus de iis, quæ sunt intra mænia Ciuitatis, quasi quod isti passus extra Ciuitatem dentur Ecclesiis pro cæmeterio, prosequitur comprobando Vulpell. cons.130.in 10.Villagut.vbi supra,nu.3. vbi plurib. defendit,quod Capellæ intra moenia Ciuitatis constructę non gaudeant hanc immunitate triginta passuũ,quod non placet Farinac.d.loco, vbi dicit à proposita per eum ampliatione de circuitu ipsius Ecclesiæ non esse recedendũ, nisi in loco,in quo casus contingeret, adesset consuetudo in contrarium; de qua appareret aliter,quam per dicta Doctorũ;quia Doctori attestanti de consuetudine nõ creditur,nisi de locali, vbi versatus fuit,per ea, quę scribit Ant.Gabr.com.opin.tit.de probat.concl.4.num.3.

Passus vero isti erunt quinq;pedum,vt est gl.in d. c.sicut.17.q.4. & glo.in l.1.ff.de verb.sig.& in l. 1. ff. si quis caut.& in l.fin.vbi Florian.ff.fin.regund.Siluest.in summ. ver.Immunitas.il 3.circa prin.Et secundum Bar.d.l. 3. ff. de ver.sig.consuetudo loci attendenda erit in hoc, quem sequitur Alex.in d.l.1.num.3. ff. si quis caut.

Qui passus incipiunt connumerari a candelabro posito in Ecclesia secundum Oldr.quem refert Decian.d.c. 25. sub nu.9.At(pace Deciani sit dictum,)Oldr.allegato cõs.

55.hoc

55.hoc non dicit,sed refert,quod dicit Scolasticus in candelabro, quod computetur ad eam partem tantum, vbi est cæmeterium, & subiungit. Ego credo, quod istos triginta passus habeat in toto circuitu, quod expresse haberi affirmat in c.diffiniuit, & c.quisquis 17. q.4. Et temporibus nostris nō video in Ecclesiis candelabrum istud, à quo ista computatio incipere posit, & à muris ipsius Ecclesię fienda erit,quia aliàs non haberet istos passus integros,si Ecclesia, ipsa computaretur.

Non solum Ecclesia,& loca sacra in Bulla expressa habent hanc pręeminentiam,ne confugiens ad eam extraha
5 tur, † sed & Cæmeterium gaudet eadem immunitate, propter reuerentiam ipsius Ecclesiæ,vt citatis innumerabilibus, ita tenendum esse firmat Farinac. d. q.28.nu.14. quod,& expresse sancitum fuisse in Bulla ita testatur.

6 Quinimo atrium Ecclesię,tanquam de illius pertinentiis sacrum est,& ideo gaudet Immunit.ecclesiæ,per tex.c. si quis in atrio.17.q.4.& assentit Decian.d.c. 25.nu.31. & comprobat Farinac. d. q. 28.nu. 14.& amplectitur Io. Fran.Leon.in Thes.for.Eccles.c.13.num. 3.

Vlterius immunitas nostra competit etiam Palatio Episcopali, e quo delinquentes extrahi nequeunt,c.id constituimus 17.q.4.& fuit opinio Hostien. quem sequuntur communiter Doctores, vt attestatur Barbat. cons.33.nu. 7. lib. 4. & admittunt omnes, quando Palatium adhæret Ecclesiæ,sed difficultas est;quando distet ab Ecclesia vltra quadraginta passus, an habeat hanc immunitatem? & Hostien. in c.inter.de Immun.eccl.sentit,quod gaudeat, & hoc voluit Imo. ibi. & fuit de mente gloss. in d. c. id constituimus 17. q.4.sequitur Panor.in c.Ecclesiæ nu.9. de Immunit. eccles. quia tex. d.c. id constituimus.loquitur indistincte, & vidimus in simili, quando familia Epi-

ſcopi gaudet priuilegio fori, licet ſit ſecularis.

Ac etiam, cum materia iſta immunitatis ſit fauorabilis, non debet reſtringi d. tex. c. id conſtituimus, ſed potius ampliari; hæc Abb. d. loco, & ibidem Henric. Boich. col. fin. & Card. in Clement. de poenit. & remiſſ. & eſt communiter recepta, teſte Didac. var. reſolut. lib. 2. c. 20. num. 5. Remig. de immunit. Eccl. in 15. ampliat. vbi dicit communem opinionem, cum quibus reſidet Farinac. d. q. 28. nu. 38. & firmat Io. Fran. Leon. Theſ. for. Eccleſ. c. 13. nu. 14. Villagut. de extenſ. leg. tit. de extenſ. immunit. Eccl. num. 87. Contrarium acerrimè tuetur Decian. d. c. 25. nu. 14. qui conſideratis à Panor. reſpondit, ea fulcitus ratione, quia Palatium Epiſcopale non debet diſtare ab Eccleſia, tex. expreſſus in c. Epiſcopus vilem, quod eſt pen. 41. diſt. c. Epiſcopus. de conſecratione. diſt. 3. ideo ſi diſtat, cum hoc ſit contra ius, non debet gaudere eo priuilegio, tum quia hoc priuilegium non datur perſonis, ideſt, vel Epiſcopo, vel Clericis, ſed datur loco ſacro ob reuerentiam loci conſecrati, vt reſpondit Anchar. conſ. 329. in princ. Vnde cum domus Epiſcopi neq; ipſa ſit ſacra, neque loco ſacro adhęreat, non poteſt gaudere hac immunitate; & in hanc partem inclinare videtur Oldr. d. conſil. 55. in fin. & tantummodo Palatium Epiſcopale exiſtens vltra 40. paſſus ab Eccleſia, haberet hoc priuilegium, ſi in eo eſſet Oratorium, in quo Diuinum celebraretur Sacrificium, quia locus ille eſſet ſacer, & Farinac. d. q. 28. num. 38. ſecundæ impreſsionis protulit hęc verba. Poſthæc impreſſa, peruenit ad manus Decian. qui relatis, & reprobatis contrariis rationibus teſtatur, non ſolum magis practicatam, ſed etiam in puncto iuris veriorem eſſe opinionem, quod ſcilicet, Palatium Epiſcopi non gaudeat immunitate Eccleſię, niſi vel illi cohęreat, vt ſit

intra

intra quadraginta passus, vel saltem habeat Oratorium, & sic Farinac.videtur transire in opinionem Decian. ideo cauti debent esse Episcopi ad Oratoria constituenda in ædibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per se ipsos, vel per alios Missam faciant, vt hanc immunitatem habeant.

8 Quę immunitas non solum competit Palatio Episcopali, sed quod plus est, ædibus quoq; Canonicorum, vel Clericorum, dummodo sint intra fines,vt supra, etiam si in illis starent laici, cum immunitas istà detur locis, & non personis,quod pluribus confirmat.Decia. d. lib.6. c. 25.n.15.& 16.Villagut.d.tit.n.89.

9 Et postquam immunitas ista datur Ecclesiis propter Deum, multo magis hanc immunitatem consequi debet qui ad Sacerdotem confugeret Sacram Eucharistiam in manibus portantem,vt citatis multis, affirmat Clar. d. q. 30.n.24.& latiss.prosequitur Farin.d.q.28.n.11.

Sed videndus erit Couar.d.c.20.n.6.var.resolut.lib.2. vbi de hac opinione dubitat, quia etsi fateatur, maiorem honorem exhibendum fore Eucharistiæ, quam ipsis Templis, quibus ob ipsam Eucharistiam plurà priuilegia conceduntur,attamen,cum immunitas hęc à Canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistię hoc ius extra ipsas Ecclesias datum fuisse legamus,hinc dubitandũ de ista frequentissima Interpretum sententia, cui resistit glo. celebris in c.quæsitum.13. q.2. Quæ glo.dicit tantum, quod suscipiens corpus Christi non liberatur, & ideo præsupponit, quod suscipiens esset carceratus,qui,vt modo dicemus,nõ redditur tutus,& cõmunis sentẽtia loquitur,quando quis existens in libertate,& insecutus a Birruarijs, confugerit ad Sacerdotem Sacram Eucharistiam portantem;ideo tenendum erit cum communi,vt dicit Farinac.vbi supra.

10 Quęro igitur, si captus a Birruariis ducatur ad carceres per Cęmeterium, vel per Ecclesiam, si recusat exire, nunquid extrahi poterit, vel potius erit tutus in ea. Io. Visch. de immun. eccles. n. 52. vers. Quid si aliquis videtur tenere, quod sit tutus, & etiam Clar. in pract. d. q. 30. vers. Scias tamen in fi. quod expressè firmat Mant. cons. 60. n. 17. lib. 1. & allegat Rom. & Ias. in l. plerique; ff. de in ius vocan. qui non loquuntur in his terminis, quando captus per transitum ducitur, sed quando quis aufugiens familiam se recipit in Ecclesia, qui casus est diuersus, vt videbimus inferius, Tenendum igitur erit contrarium, vt tenēt Arch. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. quē sequitur Old. cons. 54. nu. 4. ea ratione, quia Ecclesia non recipit eum liberū, sed captū, & ecclesia tuetur confugientē ad eam, sed iste non confugit, sed ductus est, vt dicit Arch. vbi proxime, quod quoque sentit Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. §. 38. n. 4. & Igne. in l. 1. in prin. n. 5. ff. ad Syllan. Boer. decis. 178. n. 13. & d. decis. 110. n. 8. pulchrè Franc. Marc. in decis. Delphin. decis. 989. 1. tom. & Didac. var. resolut. d. c. 20. n. 13. lib. 2. Gig. de crim. lęs. Maiest. q. 10. nu. 30. vbi dicit hanc veriorem, licet viderit semel contrarium seruari in Ciuitate Venetiarum, quos omnes recenset Decia. d. c. 28. n. 30. Mars. in pract. §. vlterius, nu. 4. & in l. vnic. n. 115. C. de rap. virg. vbi pro ratione assignat, quod attenditur principium, quando licitum. Boss. tit. de captur. n. 22. Gomez. var. resolut. tom. 3. c. 10. rub. quando reus gaud. immun. eccl. n. 25. Farin. d. q. 28. n. 69. qui de veriori, & magis recepta sententia testatur.

11 Secus vero erit, si carceratus effractis carceribus ad Ecclesiam confugerit, quia in ea tutus erit, vt post multos firmat Decia. d. c. 28. n. 28.

11 Et hoc idem erit si carceratus blanditiis, & pollicitatio-

tionibus etiam iuratis de redeundo, fuerit emissus, nam si ad Ecclesiam confugerit, tutus esset, secundum Decia. d. c.28.num.21.& fusius, num.33.

13 Et etiam si captus è familia se exemerit è manibus eius & aufugerit in Ecclesiam, erit tutus, vt declarant Igne. in d.l.1.n.4.ff.ad Syll.& Boer. d. decis. 110. relati à Decia. d.c.28.num.32.

Adeoq; hoc verum est, quod si condemnatus, dum duceretur ad supplicium, aufugeret è manibus custodum, & in Ecclesiam confugeret, esset & ipse tutus, secundum cõmunem opinionem, de qua Remig. de immun. Eccl. in 30. fallent.& comprobat Dec. vbi supra, nu.29.& seq.

Necnon delinquens insecutus à familia Magistratus, confugiens ad Ecclesiam erit tutus, ita Rom. Alex.& Ias. in l. plerią; n. 12.& seq. ff. de in ius vocan. Remig. de immun. Eccles. fallent. 31. in fin. qui de communi testatur, & ita in practica obseruari asserit Boss. de captur. nu. 22. Clar. d. q.30.n. 19. vbi ita seruatum fuisse per Senatum affirmat Decia. d.c.28. sub nu. 31. qui Cyn. in Authent. si quis ei. C. de adulter. & cæteris contrarium tenentibus respondet, & adducit tex. §. illud quæsitum. Instit. de re. diuis. in quo deciditur, quod si fera ab aliquo inuenta, & quod plus est, etiam vulnerata, & prosecuta, non per hoc vnquam fiat persequentis, nisi illa actu capta sit, & assignat rationem tex. Quia multa accidere potuissent, per quæ eam capere non potuisset. Quinimo si in laqueum tuum inciderit, non ob id erit tua. l. naturalem. §. illud, & l. laqueum. ff. de acq. rer. domin.

Sic in proposito, quamquam familia persequatur delinquentem, non tamen captus dicitur, cum ingreditur Ecclesiam, & multa accidere potuerunt, per quæ illum non caperent, pro vt re vera, acciderunt, cum non coeperint.

Quid faciendum, delinquente in Ecclesia se recepto. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens, si in Ecclesiam confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ.*

2 *Delinquente capto, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi debet.*

Nec tradi potest Curiæ seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an confugiens verè crimina excepta commisserit.

3 *Episcopus non debet stare processui Iudicis seculari sed super delicto prætenso probationes recipere.*

4 *Coram Episcopo debet plenè constare de delicto, vt qui confugit ad* Ecclesiam, *Curiæ secularis sit tradendus, nec sufficere coniecturas, & præsumptiones, demonstratur.*

5 *Constito Episcopo, quod criminosus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis, & propterea legitime est tradendus Curiæ seculari, vigore Constitutionis non est requirenda cautio illa de non imponendo pœnam sanguinis, sed absq; metu irregularitatis, aut alicuius Censuræ* Ecclesiasticæ *incursu consignandus est.*

6 *Extractus, & legitime consignatus Curiæ seculari vtrum possit corporaliter puniri.*

7 *Immunitas ista adeo est seruanda, vt nec etiam iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recipit delinquens, custodire, & obsidere possint.*

Nisi ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declaret, an gauderet debeant, nec ne, immunitate.

VIDIMVS

1 VIDIMVS hucusq; de casibus exceptis, & de locis quibus immunitas nostra est concessa, & de personis confugientibus ad illa loca, modo nonnulla tractanda erunt, quid faciendum, postquam delinquens in Ecclesia se receperit, & Sanctissimus decreuit.

Vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesiis, Monasterijs, locisq; sacris prędictis laicum aliquem, vt pręfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis extrahant, sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personę Ecclesiasticę ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si alias Ordinarij sint, aut nullius dioecesis aut conseruatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati, prędictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius dioecesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hęc cognitio, & non ad alios.

Ex quibus apertè habemus, quid agendum delinquente ad Ecclesiam confugiente, & ideo tolluntur, quæ alias solebant adducere seculares iudices, quod quando est notorium, delinquentem, qui in Ecclesia se recepit, non debere illius immunitate gaudere, eo quia delictum ab eo perpetratum est de exceptis, quapropter autumabant posse propria auctoritate iudices seculares extrahere, Et pro fundamento eorũ intentionis afferebãt, quod delinquens esset laicus, & consequenter subditus laicalis iurisdictionis, & cum a Canonibus, & Pontificijs sanctionibus Ecclesiasticæ tuitionis sit destitutus ob delictum commissum, illum extrahendo non fit iniuria Ecclesię, postquam secularis iudex suam iurisdictionem exercet erga suum subditum delinquentem; & Ecclesiasticus iudex nullam vnquam habuit iurisdictionem in eum, nec ratione per-

sonę delinquentis, cum sit laicus, nec ratione commissi delicti, cum extra Ecclesiam; & sic in territorio laicali, nec ratione ipsiusmet delicti, cum sit pure seculare; Nec dicatur, quod ratione Ecclesiæ, in qua capitur, sit ipse Ecclesiasticæ iurisdictioni subiectus, nam si Ecclesiasticamet iura illum sua protectione priuant, non potest aliquo pacto considerari, quod sit sub potestate Ecclesiæ, cui extrahendo, non fit iniuria, quæ volenti non irrogatur. Quia hæc omnia remouentur per Constitutionem nostram, quæ latissimè omnibus præfatis occurrit, ibi. (Vt Curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasteriis, locis sacris prædictis laicum aliquem,) & sic ratione personæ laicalis iurisdictionis, in nullo ex casibus supradictis, & sic ob delictum merè seculare, priuatum protectione Ecclesiæ.

Et tamen vult Sanctissimus, quod absque licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ non extrahatur; & propterea iudices laicis a se ipsis extrahere non possunt; qua de re non curandum, quid alias dixerint in hoc articulo Scribentes, cum stante Constitutione ista, eam debeamus attendere, & superfluum esset quærere de dictis glos. & Doct. ita glo. in l. sed licet. ff. de off. præf. sic vnico verbo absoluit consilium Bald. cons. 440. lib. 1. cum iam non sit quæstio, quia est casus legis. Bald. in c. vnic. §. 2. quia vidimus, sub n. 1. de his, qui feud. dar. poss. Et vana reputatur dubitatio, in qua sit casus legis, & ei non est locus. l. Domitius Labeo. ff. de test. l. ancillæ. C. de furt.

Et postquam habemus determinationem Pontificiam, non debemus vlterius inuestigare rationem. Bald. in l. Gallus. §. si eius, numero primo, in fin. ff. de liber. & posth. Dec. consil. 553. numero septimo. Paris. consil. vigesimotertio numero 12. libro secundo, & in puncto

Con-

Constitutionis Apostolicæ. Corn. consil. 99. nu. 2. & consil. 121. nu. 5. in fin. lib. 4. & si Ias. stare velimus in princ. l. Gallus. primæ lect. sub nu. 58. ff. de liber. & posth. esset peccatum in Spiritum sanctum ire contra tex. Constitutionis nostræ.

2 Quo capto, subiungit Summ. Pont. Quod delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris, extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seù ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commisserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacumque appellatione posita, consignentur.

Et licet verba Constitutionis sint clara, tamen de duobus adhuc dubitari posset.

Primò, nunquid Episcopus, cui vigore istius Gregorianæ commissa est cognitio, super remissione delinquentium ad Curiam secularem debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto, an verò teneatur stare processui fabricato per ipsam secularem Curiam.

Secundò, an sufficiat de delicto constare per inditia, & præsumptiones, an vero debeat id per concludentes probationes apparere. Reperio quod de istis duobus quaesitis tempore Sanctiss. Clem. VIII. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiae fuit dubitatum, & Farinac. d. cons. 76. respondit. Quod Archiepiscopus Panormitanus debet super delicto praetēso probationes admittere, nec seculari

culari iudicis processui vllo pacto stare. Quia regulare est, quod iudex Ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per iudicem secularem, Grammat. cons. 42. num. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 49. & citat Dec. in c. at si Clerici. de iudic. attestantem de communi Viui. comm. opin. in ver. Iudex laicus. Quib. addo Ruin. cons. 7. nu. 6. lib. 5. qui dicit, quod nedum nõ tenetur iudex Ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari, sed, vt possit inquirere, opus est nouo processu; & non debet ex processu fabricato à laico formare inquisitionẽ, & attestatur de communi, prout eũ refert Baiard. ad Clar. d. q. 36. nu. 53.

Et si iudex secularis processum sibi ab Episcopo transmissum, & iussum exequi, reuidere, & examinare potest, per doctrinam Bar. in l. Diuus nu. 3. & in l. non dubium, ff. de cust. reor. Bal. cons. 260. num. 2. lib. 3. Io. de Selu. post alios. de iuram. cal. 15. q. 5. ad fin. ibi. limitatur 4. nu. 4. Felin. in c. cum sit. nu. 8. de for. compet. & in c. at si Clerici. de iudic. Aufr. de potest. secular. sup. Eccles. perso. in 4. reg. nu. 8. Io. Bernard. in pract. c. 141. n. 3. Boss. tit. de for. compet. nu. 162. Mars. sing. 138. Rebuff. in concord. de publ. concub. in gloss. fin. ibi (quod hodie remissus.)

Quod intelligendum erit, dummodo causa nõ esset merè Ecclesiastica, quia tunc laicus iudex non posset reuidere, sed teneretur stare processui ab Ecclesiastico fabricato, c. vt inquisitionis, §. prohibemus. vbi Doct. de hæret. in 6. Panorm. in c. 1. nu. 11. & 12. de off. iud. ordin. Bar. in l. magistratibus. in fin. ff. de iur. om. iudic. Gondissa. de hæret. q. 16. nu. 6.

Tanto magis iudex Ecclesiasticus non debet stare processui facto à iudice seculari, maximè in casu isto, in quo iudex secularis contendit de sua iurisdictione, & sic eo magis reputatur incompetens respectu propriæ causæ, &

proprii

proprii intereſſe, l.1.C. nequis in ſua cauſ.l.nulli, C.de iudic. Proceſſus autem factus à iudice incompetenti nullam fidem facere poteſt, l. fin. & per tot. C.ſi à nõn compet. iud. ita Farinac.d.conſ.76.num.1.

Rurſus conſiderat Farinac. d. loco, cum cognitio iſtius articuli per dictam Bullam ſpecialiter demandetur Ordinario, vt putet in illis verbis. (Niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum.) Et cui delegatur cognitio alicuius articuli, vel cauſę, etiam cenſetur delegata poteſtas ſumendi probationes ſuper illo articulo, & cauſa. l.vbi.& ib. gloſ.in ver.relationis.& Iacob.Butrig. C.de falſ. Ac etiam delegatus à Principe ad cognitionem cauſæ non ſolum cenſetur delegatus ad receptionem probationum, ſed etiam ad eiuſdem cauſæ diffinitionem, Menoch.de abitr.q.37.nu.13.& ſeq.& num.37.

Ideo tenetur, & debet Epiſcopus de delicto impicto ei, qui ad Eccleſiam confugit, cognoſcere, & non ſtare ſimpliciter proceſſui exhibito per Curiam ſecularem. Quod apertè mandat Bulla, dum dicit Nec conſignari, aut tradi poſſit, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa cõmiſerint, quod in reſponſione alterius quaeſiti planius efficietur.

4 Secundo quaeſito, an debeat de delicto plene conſtare, & non per inditia, & praeſumptiones reſpondit Farinac. d. conſ. 76.nu. 3.non poſſe Epiſcopum praetenſos delinquentes Curię ſeculari conſignare, niſi prius ſibi conſtito de delicto plene, certe, & concludenter; ad quod dicendum quattuor vtitur mediis, quae referre volui, quia eius conſilia, cum nuperrime in lucem exierint, non ſunt adhuc omnibus praemanibus.

Primò etenim dicit. Quod capti in Eccleſia habent regulã immunitatis Eccleſiaſticae pro ſe c.inter alia.c.pen.

&

& fin. de immun. Eccles. c. sicut antiquitus 17. q. 4. Qui verò habet pro se regulam, dicitur etiam pro se habere iuris prȩsumptionem. l. ab ea parte. ff. de probat. glos. in rub. de reg. iur. in 6. ver. & dicitur regula. Alcia. de prȩsump. reg. 1. præsump. 28. nu. 6. Ergo qui dicit casum non comprehensum in regula immunitatis Ecclesiasticæ, cum assertionem faciat contra iuris præsumptionem, eam debet concludentissimè, & euidentissimè probare. l. fin. in fin. prin. & ibi omnes, ff. quod met. caus. Abb. in c. quia verisimile in 2. not. de præsump. Aym. de ant. temp. part. 2. sectione ex præmissis. nu. 46. & seq.

Secundò, quia qualitas tribuens iurisdictionem, non prȩsumptiuè, & per indicia, sed concludenter probari debet. l. 2. §. sed si dubitetur, ff. de iudic. Paris de Put. de synd. in ver. Iudex. c. 2. nu. 13. Beninten. decis. 18. num. 3. Andr. Gayl. de pac. publ. c. 13. num. 12. & seq. lib. 1.

Ergo dum pro Curia seculari instatur, carceratum sibi consignari, tanquam subditum suæ iurisdictioni, propter qualitatem commissi delicti debet ipsum delictum, & qualitatem plene probare.

Tertiò. Quando lex probationem requirit, intelligi debet de probatione plena, & vera, & non autem de prȩsumptiua. patet, quia quando eadem lex voluit esse contenta argumentis, & præsumptionib. id expresse dixit, vt in l. nō omnes. §. à barbaris. ibi. Argumentis tamen cognoscendum est. ff. de re milit. in c. pro humani. ibi. Et postquam probabilibus constiterit argumentis. de homicid. in 6. & alibi sȩpissimè. Verum Bulla Gregorij non solum non expressit hoc, sed imò expressè voluit, quod verè constet Ordinario crimen tale commissum, propter quod immunitas Ecclesiastica non habet locum, vt patet in illis verbis (An ipsi verè crimina superius expressa commiserint)

rint)ideo subintrat doctrinam Innoc. c.cum causam. col. 2.vers. illud autem de iuram.calum. vbi dixit,quod vera esse dicimus ea,quæ vel propriis oculis inspicimus, vel alias indubitanter nouimus, ergo non ea quæ tantum pręsumptiue credere possumus.

Quarto, nostra Constitutio non solum specialiter, sed per modum conditionis voluit prius constare de veritate criminum commissorum,antequam criminosi curiæ seculari tradantur,vt patet in illis verbis (Constito prius per Episcopum,vt ipsi verè crimina superius expressa commiserint) ideo talis probatio non sufficit pręsumptiua,sed debet esse plena,& concludens.l. Lucius, & ibi Bar. ff. de cond.& demonstrat.Natt.cons.29.n.3.& cons. 202.n.8. & seq.lib.1.Paris.cons.104.n.9.& seq.lib.4.

Quinto ad confirmationem scriptorum à Farinac. ego addi posse putarem. Quod vera, & propria illa probatio dicatur,quæ plena dignoscitur, nec alterius adminiculo, vel patrocinio indiget ita Bal.in c 1.§.sacramentum. colum.1. de success.rect.feud.& in c.1.in princ.si de inuest. int.Dom. & vasall. hinc fit, vt appellatione veræ probationis non semiplena probatio contineatur. d. l. Lucius. ff. de cond. & demonstrat. gloss. in c. statum. de rescript. in 6.in Clemen.constituimus.de elect.vnde Roman. scripsit in l.1.C.de testa.milit.probationem per præsumptiones, & coniecturas non posse dici veram, & propriam probationem;ad hoc probandum adducit.l.1.in ver.propriè.ff.si.tab.test.exta.sed melius ad hoc facit d.l.Lucius. & quod ibi notant Bar.& Imo.& Roman.sententiam secutus fuit Ruin.cons.128.num. 2.lib.4.Natt.d.consil.29. num.3.& cons.581.num.9.

Cumq; Constitutio ista requirat, quod vere constet Episcopo,ideo non sufficere præsūptiones. Quia quando statu-

ſtatutum requirit probationes in aliquo actu, non ſufficit præſumptiua probatio, niſi eſſet præſumptio iuris, vt reſpondit Natt. vbi ſupra nu. 17. & citatis ſupradictis latè comprobat Maſcard.de probat.q.4.n. 12.& ſeq. part. 1. & Pacian.tract.cui incumb.on.prob.c.12.n.11.par. 1.

Nec non facere poſſunt,quæ annotauit Lap.alleg. 53. n.2.dum dicit, quod ille, qui vult me repellere virtute exceptionis,habet hoc probare, & debet eſſe probatio certa,& non dubia, quia non releuat, cum probatio debeat de neceſſe concludere, c.in præſentia.de probat.

Si modo coram Epiſcopo,ſecularis curia vellet virtute exceptionis excludere confugientem ad Eccleſiam ab illius immunitate, excipiendo qnod delictum eſt de exceptis à Sanctiſſimo;certe ſuã exceptionẽ debet plene, & non præſumptiue probare. Concludamus igitur quod coram Epiſcopo debet doceri plene de imputato delicto.

5 Sed conſtito Epiſcopo, quod criminoſus ab Eccleſia extractus eſt comprehenſus in caſibus exceptis, vnde legitime tradendus eſt curiæ ſeculari, vigore Conſtitutionis noſtræ,non eſt requirenda promiſſio,ſeu cautio illa, de qua in c.id conſtituimus,& c.reum. 17.q.4. & notant omnes in d. c. inter alia. de immun. eccl. ſcilicet, quod iudex ſecularis teneatur iurare de non infligenda poena ſanguinis,& ſi dubium eſſet, quod non ſeruaret promiſſa, etiam cum iuramento vallata, maior cautio eſſet requirenda,ſecundum Innocen.& alios in d. c.inter alia. Quia tradendo Epiſcopus delinquentem ſimpliciter, videretur ipſe eſſe author illius poenæ ſanguinis, quod abhorrent iura Canonica.c.1.ne Cler. vel Monach.Nã Sum.Pont.in iſta Conſtitutione ſanciuit,abſq;irregularitatis nota, aut alterius Cenſurę eccleſiaſticę incurſu,tradi,& conſignari poſſe,immo mandat Epiſcopis,vt curent, & faciant tradi,

di, & consignari: Et propterea esset superflua in præsentiarum dicta promissio, & cautio, quam nihilominus de consuetudine iudices laici non seruabant, vt inquit Rebuff. in d.c. inter alia.quem refert Dec.d.c.29.sub n. 6.& voluit Far.d.q 28.n.77.& Baiard.ad Clar.d.q.30.n.25.

6 Imò extracto delinquente ab Ecclesia, & consignato Curiæ seculari, etsi Oldr.cons.154.in fin.& Abb.in d.c.inter alia.num.8.velint, non solum non posse poena capitali, sed nec corporali puniri, sed tantummodo poena pecuniaria. vnde Boss.tit.de captu.sub nu.24.admonet, quod, quando delictum est graue; & de iure poenam corporalem requirens, magis conuenit, vt iudex secularis eum dimittat, & contra eum absentem procedat ad condemnationem in condignam delicti poenam, potius quam hoc modo leuiter, & pecuniariter punire, & quod ita aliàs in Senatu Mediolani factum fuit.

Verum, cum contrarium de stilo Franciæ seruari testetur Boer.decis.109.in fin.& de mente Remig.quem allegat, comprobet Clar. d. q.30.sub nu.1.& n.23.ideo Decian.d.c.29.sub.nu.6.distinxit. Aut est tale delictum, pro quo de iure Canonico, vel ciuili expressè cautū sit, quod non gaudeat immunitate, & poterit proculdubio condemnari, etiam poena sanguinis; quia constat, quod nulla fit iniuria Ecclesiæ, stante lege expressa. Aut per interpretationem à simili volumus dicere immunitatem non competere, sed tamen iudex Ecclesiasticus illum tradit iudici seculari, & tunc non est tradendus, nisi habita fide de non puniendo pæna sanguinis, vt i diximus, sed hæc distinctio, stante Bulla non intrat, quia, nisi in casibus expressis ab ea est tradendus delinquens curię seculari, & propterea in casu traditionis poterit corporaliter puniri, & hoc sentit Farinac.d.q.28.nu.77.

7 Ita, & taliter immunitas ista est seruanda, vt nec etiam posśint iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recepit delinquens, custodire, & positis custodibus obsideri facere, & prohibere, ne ad eum alimenta deferri posśint, vt de communi attestando scribit Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub num. 17. & ita in dominio Mediolanen. seruatur, teste Clar. d. q. 30. num. 21. Nam aliter immunitas ista seruiret deuento. Paria etenim sunt, quod quis extrahat, vel quod obsideat confugientem in ipsam Ecclesiam, & ei prohibeat præstare alimenta; vt tenet Abb. post Hostien. in d. c. inter alia, & Io. de Visch. de immun. Eccles. nu. 72. Farinac. d. q. 28. n. 9. post Gomez. quem citat, & Decian. c. 27. n. 6. vbi dicit, quod ideo non poterit impediri, quin exeat ad exonerandum corpus, vt per omnes in c. diffiniuit. 17. q. 4. dummodo statim redeat.

Et tantum possent custodiri ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declarabit, an gaudere debeant, nec ne, vt mandat Sum. Pont. & annuere videtur Farinac. d. q. 28. nu. 9. in fin.

✠De Clerico delinquente, an in Ecclesia sit tutus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Panorm. opinio refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi posse de Ecclesia.*

2 *Cõtra Abbat. tenuere Zab. & Roman. quod Clerici, sicut laici, gaudent hac immunitate, eorũq; fundamenta narrãtur.*

3 *Concluditur contra Abbat. & Roman. sententiam veriore de iure ostenditur.*

4 *Distinctio Decian. de Clercio confugiente ad Ecclesiam comprobatur.*

1 Vsq;

1 Sq; adhuc locuti sumus de laicis ad Ecclesiãs confugientibus, de quibus tantum videtur sentire Bulla. Quid erit dicendum de Clericis delinquentibus, qui post delicta se in Ecclesiã receperint, nunquid ipsi sint tuti, ne è iudice Ecclesiastico extrahi possint? & Panor. in c. inter alia. n. 13. de immun. Eccl. expressè tenet, quod extrahi possint, & mouetur.

Primo per glo. quam dicit hoc apertè sentire in c. nullus Clericorum 17. q. 4.

Secundo, quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis ne extrahantur ab Ecclesia, nam de Clericis statuere non possunt. Canonica vero iura, licet non distinguant inter Clericos, & laicos, tamen videntur, & ipsa respexisse tantum laicos, non Clericos; nam omnia iura Canonica videntur loqui, quod Ecclesiastici iudices debent impetrare a secularibus, ne ipsos condemnent morti; non enim dicunt quod debeant indulgere; quod fecissent, si loquerentur de Clericis, quorum punitio spectat ad ipsos. c. cum ab Ecclesiarum Prælatis. de off. Ordin. idem videtur velle c. reum & c. id costituimus 17. q. 4. cum similib.

Tertio mouetur Panor. Quia Episcopi, Clericos, & Abbates religiosos castigant, verberant, & puniunt in Ecclesiis, & Monasteriis, vt habetur in c. vniuersitatis. de sent. excomm. & in c. fin. de regular. & de Episcopo condemnante in Ecclesia, & tenente carceres in suo Palatio, traditur in c. præceptum. 2. q. 2. & c. qua fronte. de appellat. Ergo si in Ecclesiis castigant, possunt consequenter ex illis extrahere ad castigandum.

Quarto considerat. Quod si verum esset, quod Clericus gauderet hac immunitate, hoc tenderet non ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesiæ, cùm videretur velle defendere facinora Clericorum, qui debent esse sancti,

& in suis actibus relucere. c. oportet Sacerdotes. 81. dist. qui si non possent in corpore puniri, non possent etiam in bonis, si nulla forte haberent, & sic remaneret impunitum scelus Clericorum.

Quinto ad eius opinionem comprobandam adducit Panor. Clem. 1. de priuil. in ver. si qui vero contra promissa, & c. non solum. de reg. iur. in 6. vbi religiosi delinquentes in religione mandantur subijci grauibus poenis.

Sexto, & vltimo dicebat Abb. quod cum Clerici frequenter delinquant in Ecclesia, & sic religiosi, vel saltem intra fines ipsius Ecclesiæ, sequeretur, quod de his delictis non possent puniri, si non possent ab Ecclesijs extrahi contra. c. 2. & c. cum illorum: de sent. excomm. & hanc suam opinionem putat verissimam; relinquit tamen consuetudini, quæ in hoc multum debet attendi.

2 Sed contra Abb. sentire videtur Zab. in eo. c. inter alia. q. 6. post Innocen. & expressè tenet Roman. consil. 234. Quod iudex Ecclesiasticus non poterit capere Clericum confugientem ad Ecclesiam, & opinionem suam fundauit.

Primo, per omnes leges, & Canones, ex quibus immunitas Ecclesijs conceditur, quæ generaliter loquuntur, & indefinitè confugientem ad Ecclesiam tutum esse volunt, neq; distinguunt Clericum a laico, ergo generaliter intelligendæ vulg. l. de præcio. ff. de publicia.

Secũdo. Quia maior est ratio in Clerico ne extrahatur, quã in laico, quia Ecclesia est propria domus Clerici, ergo ab ea non debet inuitus extrahi, l. plerique ff. de in ius voc.

Tertio, quia tale priuilegium immunitatis concessum est loco, vt sæpè dictum fuit, & tradit Bologni. de indulg. col. 3. vers. hoc etiam probatur, & antè eum voluit Bal. in c. 1. col. 3. vers. & si priuilegium concessum est Clerico.

de

de rescrip. Vnde consuluit Roman. cons. 180. in princ. Quod priuilegium concessum patriæ comprehēdit etiam Clericos, ergo debet esse generale omnibus in eodem loco existentibus, cuiuscumq; sint conditionis; quia talis est natura priuilegij concessi loco, vt notatur in l. vlt. ff. de testa. milit. & tradit Bart. in l. fin. C. de testa. & in l. 1. C. de summ. Trin. & Bal. in l. si non speciali C. de testam.

Et propterea Clerici hoc priuilegio vti debēt, maximè cum hęc immunitas data sit ob reuerentiam, quæ præstanda est locis sacris, c. frater, & c. minor. 17. q. 4. d. c. inter alia, & c. fin. de immun. eccl. quæ ratio militat tam in Clericis, & multo magis, quam in secularibus, ergo idem ius seruandum Clericis, quam laicis.

Quartò pro opinione Roman. contra Abb. adducitur tex. c. nullus Clericorum. 17. q. 4. in quo cauetur. Quod nullus Clericorum seruum suum, vel discipulum fugientē ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare pręsumat: Si ergo non licet Clerico seruum proprium, in quo habet ius vitæ, & necis. l. 1. C. de emend. seruo. extrahere. Et minus licet extrahere discipulum flagellationes tantum timentem, neq; etiam disciplinæ gratia, & iste discipulus potuit esse tam laicus, quam Clericus, quanto ergo minus licebit Clericum delinquentem extrahere?

Quinto facit pro hac parte. Si lex Canonica in alios hoc statuit, debet etiam in suis hoc idem pati, iuxta dictum illud. Patere legem, quam tu ipse tuleris, c. cum omnes. de constit.

Sextò, & vltimò. Durum admodum videtur illis, qui contrarium tenent, quod cum Ecclesia multò magis teneatur protegere suos Clericos sibi subditos, quam alienos, quod velit, priuilegium datum laicis auferre Clericis, argumento, c. 1. de nat. ex lib. ventr.

3 Quid tenendum? Opinionem Roman. veriorem, & sequendam esse affirmat Zab. in Clem. 1. n. 9. in 6. q. de pænit. & remiss. Io. de Visch. de immun. Eccles. in 2. 3. & antepen. col. secundæ conclus. hanc partem tenet Bernard. Diaz. in pract. c. 115. Didac. var. resolut. lib. 2. c. vlt. nu. 16. adden. ad Ang. de Malef. in ver. fama publica. n. 59. littera. A. Monticell. in pract. crim. reg. 2. n. 18. & istam opinionem contra Abb. veriorem de iure dicit Clar. d. q. 30. vers. Vlterius quæro. Mandos. in addit. d. cons. 234. Rom. Farin. d. q. 28. n. 7. in fi. Dec. qui veriorem dicit, & respondet fundamẽtis Panor. c. 26. n. 1. vbi cõcludit distinguẽdo.

4 Quod, aut Clericus venit in Ecclesiam; vel Monasterium, vel Palatium Episcopale existens intra 30. vel 40. passus, & sic in loco sacro, volens, & ex alia causa, quam, vt gaudeat immunitate, & tunc putat, quod possit carcerari, & puniri, & ideo extrahi etiam ab Ecclesia. Aut vero hac præcisa intentione confugit ad Ecclesiam, vt gauderet immunitate, & eo casu putat quod erit tutus; leges enim, & Canones concedentes hanc immunitatem, hoc præcipuè prætendunt, ne quis fide, quam in veneratione Ecclesiæ, & locorum sacrorum habet, defraudetur, & ita iudicàndum esse affirmat. Quamquam cum Panorm. concurrat, quod consuetudo seruanda sit.

Bene verum est, quod Clericus, si perpetrasset delictum aliquod de exceptis, non esset melioris conditionis laici, & absq. dubio posset extrahi.

De debitore confugiente ad Ecclesiam, numquid instantibus creditoribus, sit extrahendus? Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor pro ciuili debito se recipiens in Ecclesiam est tutus.*

Stante

Stante statuto, quod debitores pro debito personaliter capiantur, nunquid sint tuti in Ecclesia, *& contra Oldr. concladitur, quod sit tutus.*

Ampliatur procedere etiam in debito publico.

3 *Debitor suspectus de fuga an extrahi possit ab* Ecclesia?

4 *Decoctores, et falliti, quãdo in* Ecclesia *sint tuti, demõstratur.*

1 POstquam compertum est, quod delinquentes, exceptis aliquibus casibus, non possunt ab Ecclesijs extrahi, posset adhuc aliqua hæsitatio remanere circa debitores, qui ære alieno onusti ad Ecclesiam cõfugerint, si immun. istam habere debeant.

In quo articulo cõiter concluditur affirmatiuè, verum quia Scribentes satis cõfusè loquũtur, vidẽdus erit Farin. de carc. & carcer. d. q. 28. n. 30. & seq. qui distinguit nonnullos casus, & dicit, quod si Ecclesia est tutũ refugiũ delinquẽtib. ad eam cõfugiẽtib. multo magis tueri debet debitorẽ ex causa ciuili, qui captus in Ecclesia pro ciuili debito est male captus, & debẽt relaxari secundũ Marſ. in l. vn. n. 111. C. de rap. virg. vbi testatur, ita seruari de consuetudine, & sequitur Boſſ. tit. de capt. n. 26. dicens, quod ita tenẽt cõiter Doct. in l. plerįq; ff. de in ius voc. & hoc attenta iuris communis dispositione, non habet difficultatem.

2 Sed difficultas est, vbi viget statutũ, quod debitores pro debito personaliter capiantur, quo in casu consuluit Old. cõſ. 54. & respondit. Cũ persona virtute iuris municipalis sit effecta, & quodãmodo conditionata ad seruiẽdũ, pręstita securitate, debet extrahi, ne creditor, qui quodammodo est dominus, eius seruo defraudetur, & hoc bene probatur secundum Old. in l. præsenti, §. sanè. C. de ijs, qui ad Eccl. confug. vbi seruus, vel ascriptitius, vel alterius conditionis suppositus, præstita securitate, extrahitur.

F 3 Et

Et princeps qui immunitatem concessit Ecclesiæ, licet pęnam, quæ ius publicum respicit, vel quæ sibi erat præstanda, & applicanda, potuerit remittere ius partis, tamen nõ remisit, argumento eorum, quæ notantur in l.1.C.de in ius vocand. in l.1.ff.de ser.fugit.& in c.raptoribus.36.q.1.

Facit ẽt secundum Old. Quia Ecclesia solum liberat cõ fugientem ad eam à poena corporali, vt in c.inter alia. de immun. eccl.c.diffiniuit.17.q.4.& c. item constituimus. & c.reũ.ea.caus.& q.non tamen tollit, quin alia poena puniatur, & propterea respondit Oldr. quod debitor, qui vigore statuti potest carcerari, non erit tutus in Ecclesia.

Nimis tamen rigida visa fuit Old. opinio, quapropter in practica non fuit recepta, & certè cum omnis delinquens pro quocunq; crimine etiam graui tutus sit in Ecclesia, & in ea capi non possit, præterquam in exceptis, multo minus poterit capi debitor, & in ea tutus erit; esset enim ridiculum dicere, quod delinquens in Ecclesia capi non posset, debitor autem sic, vt ponderat Farinac. d. q.28.n.30. in fin.& Oldr. fundamentis respondit Couar.d.c.20.n.14. var.resolut.lib.2. Nam, & si seruus ab Ecclesia extrahatur & debitor quodammodo sit seruus creditoris, non per hoc est proprie, & verè seruus, & adducta ab Old. procederent in vero seruo, & in iuræ veræ seruitutis.

Et minus est verum, quod Ecclesia tantummodo intendat seruare vitam, & membra confugientib. ad se, quia in casibus non exceptis nullo pacto permittit extrahi, & sic omnino illos seruat incolumes ab omni pæna, vti diximus ideo debitor erit tutus in Ecclesia, non obstante dicto statuto; Quod ampliatur procedere, etiam si debitum esset publicum, sic Cap. Tholos. decis.422. Siluest. in sum. ver. immunitas.3.n.4. Couar.d.n.14.& citatis his Farin. d.q. 28.n.31.& Decian.d.c.28.n.26.& 27.

Et

3 Et prædicta non solum vendicant sibi locum in debitoribus supradictis, sed etiam in debitore suspecto de fuga, Quamquam Iaſ. in l. vinum. num. 5. ff. si cert. pet. teneat contrarium; arguendo de tempore ad locum, & dicit, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiam die feriato in honorem Dei, per gloss. quam singularem appellat, & approbatam in l. dies festos. in gloss. 2. vbi Bart. & alij notabiliter sequuntur. C. de feri. & vltra citatos a Iaſ. quod debitor suspectus de fuga capi possit die feriato, sentit Alex. consil. 159. sub nu. 7. lib. 2. Marant. in pract. par. 4. 16. dist. nu. 92. Curt. sen. de sequestr. q. 10. num. 47. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. n. 14. Iaſ. ipse in prin. Insti. de act. nu. 77. & in l. de pupillo. §. si quis riuos. in princ. ff. de no. op. nunc. & istam glo. ampliat Bal. in c. fin. in fi. de feri. ne dum si sint feriæ solemnes, sed etiam solemniores, & solemnissimæ, vt in die Natiuitatis, vel Paschatis, sequitur Ant. Couus inter conſ. Bart. Soc. conſ. 101. circa prin. lib. 4. & Iaſ. in d. l. vinum.

Vbi pariter dicit, Quod sicuti debitor suspectus de fuga capi potest tempore feriato in honorem Dei, ita etiam potest capi in loco sacro ad honorem Dei, & hoc probare nititur. Quia non solũ iudex laicus, sed etiam creditor laicus potest propria auctoritate capere Clericum debitorem, qui sit fugitiuus, vel præparet se ad fugam, vt postea cõsignet iudici Ecclesiastico, per doctrinam Io. And. in c. nullus. de pigno. Et hoc expresſè decidere affirmat Canon. in c. cum non ab homine, de iudic. vbi Bal. Card. Flor. & Abb. idem Bal. in c. dilectus, de appell. & vltra Iaſ. & citatos ab eo hoc tenet Fel. in d. c. cum non ab homine, n. 4. qui dicit communem opinionem Card. Alban. conſ. 13. n. 5. Seuerin. de deb. suspect. & fugit. in 5. q. n. 18. & 19.

Nec sufficere dicere, quod diuersa sit ratio in tempo-

re,& loco. Nam Maiestas Dei ita videtur offendi, quando caperetur tempore sacratissimo, sicuti in Ecclesia, & propterea inquit Ias. non esse ponere os in coelum, si diceretur, debitorem suspectum de fuga in Ecclesia capi posse.

Contra Ias. more suo insurgit Dec. in eadem l. vinum, num. 8. vbi affirmat, æquiparationem non procedere, cum adsit diuersa ratio, & postquam ab Ecclesia extrahi non debet, licet quis quæcumq; delicta grauia commiserit. c. inter alia. de immun. Eccl. à fortiori non sunt extrahendi debitores ex contractu, & ita obseruari quotidie in fallitis prætendit Decius, qui in Ecclesia sunt tuti, & securi, non obstante suspitione fugæ, & Couar. d. c. 20. sub num. 14. tenet, quod Ias. argumentatio sufficiens non sit, siquidem hac in specie minimè licet de tempore ad locū argumentari propter disparem rationem, quæ manifesta est, & constat. Nam tempore feriato licitum est homicidam, aliosve delictorum reos capere, quod ipse Ias. non negaret, & probatur in l. prouinciarum. C. de feri. & tamen hos non licet ab Ecclesia abducere, & contra Ias. tenet Purpura. in d. l. vinum, n. 10.

Vnde dicendum erit debitorem, quantumuis suspectū de fuga, in Ecclesia capi non posse, cum nullibi expressum sit in hac specie Ecclesiarum immunitatem non prodesse his, qui ad eas confugiunt, & sic regulæ standum erit, ita Couar. d. cap. 20. sub num. 14. quem sequuntur Decia. in d. c. 28. n. 34. & Farin. d. q. 28. n. 32. vbi de communi testatur, & firmat Abb. in d. c. inter alia, nu. 22. Rom. cons. 377. & consil. 234. Aufrer. in decis. Tholos. 422. qui dicit communem, & in practica fuisse obtentum. Io. de Visch. de immun. Eccles. num. 55. Henrich. Boich. in cap. Ecclesiæ. de immun. eccles. vbi longam facit distinctionem, & volunt omnes in l. præsenti. C. de ijs, qui ad Eccles. confug.

fug.hoc idem sentit Rip.in c. 1. num. 88.de iudic.Ludo. Gomez. in §. superest, nu. 6. Instit. de act.Remig.de immun.Eccles.27.fallent.num.4.& seq. ibique de communi Duen.tract.reg.reg.175.in 3.limit.

4 Quam propositionem Decia.Couar.& Farinac.restringere conantur ad decoctores, & fallitos, qui maximo Rei publicæ dispendio,ex pecuniis, & rebus alienis, dum negociationem quæstuariam exercent,operam vsuris,& fœnoribus strenue dantes, lautè, & opiperè viuentes, decocti tandem versuram faciunt, ad Eclesiam confugientes, creditores omnes misere fallunt, quod grauissimum crimen est,talesque,vt publici latrones,à diuersis Constitutionibus, grauissima, & capitali poena plectuntur, & habemus Bullam Sanctissimi Pii V. & ob id hac immunitate minime gaudere, vltra prædictos voluit Boer. decis.215.nu.7.Sed liceat mihi,quid sentiam in medium afferre, cum isti decoctores adeo caute res suas componant, vt rarò, aut nunquam verificetur in eis casus Bullæ præfatæ,semper enim aduersæ fortunæ infortunium apparere faciunt. Ac etiam quia in Bulla ipsa non priuantur hac immunitate, & quamquam publicis latronibus comparentur, difficile erit, vt in eis concurrant ea,quæ diximus superius esse necessaria ad latronem publicum constituendum, & præcipue frequentia actuum, ex quo isti decoctores, vltra primam vicem non inueniunt, qui eis credant pecunias, & bona, qua propter puto,quod Ecclesiastice immunitatis erunt capaces.

An

An Consuetudo possit dare facultatem laicis Iudicibus extrahendi propria auctoritate confugientes ad Ecclesias. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
Quod ampliatur etiam in iurisdictione ordinaria.
Et dat meram, mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem.
Quinimo, & spiritualem.
2 *Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesiis ad quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per seipsos extrahere possent, quod declaratur nu. 12.*
3 *Cōstitutio Gregoriana tantū reuocat facultates a Sede Apostolica concessas, & nō quæ competunt vigore consuetudinis.*
4 *Consuetudo est quid facti, ideo plenè probanda, cum allegare non sufficiat.*
Probatio consuetudinis difficillima, & quare.
5 *Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur.*
Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia.
6 *Consuetudo statuto æquiparatur, hinc non inducitur super his, super quibus populus expresse statuere non potest.*
7 *Consuetudo irrationabilis non valet.*
Et quæ dicatur irrationabilis.
8 *Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta sciente Principe.*
9 *Absens a loco, quæ ibi fiunt scire non præsumitur.*
10 *Consuetudo modicam iurisdictionem solummodo tribuit.*
11 *Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo vtentes ea sint capaces.*

Hinc

Hinc laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesiis, cum ea sint incapaces.

12 *Doct. citati in contrarium non dicunt, quod per consuetudinem tribuatur iurisdictio laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesiis delinquentes, & quomodo intelligantur.*

13 *Consuetudo Ecclesiis onerosa tollenda, & notabile Surd. dictum in consil. 396. refertur.*

1 CVm consuetudinem iurisdictionem tribuere dicat tex. l. vbi glos. in ver. consuetudinem. C. de eman. liber. c. dilecti. vbi Doct. & glos. in ver. consuetudinem. de arbitr. Oldr. cons. 11. col. 2. vers. item proponit, & cons. 128. col. 2. vers. nec per hoc potest dici. Bal. in l. cum Prætor. in princ. 2. lect. ff. de iudic. Rom. cons. 300. Pute. de Synd. in vers. instrumentum. ibi, (& quia consuetudine) Soc. sen. cons. 39. nu. 26. lib. 4. Lanfranc. Bald. dec. 120. Mars. caus. crim. cons. 90. nu. 11. & seq. & consil. 100. num. 19. est tex. in c. duo simul, ibique Panor. 3. not. de off. Ord. glo. in c. quanto. in ver. si Prelati. ad fin. eo. tit. glos. in c. conquestus, in ver. consuetudo. in fi. 9. q. 3. Felin. latè in c. cum contingat, nu. 2. de for. comp. & Bart. vbi apost. in l. viros, in fin. C. de diuers. off. lib. 12. ampliat. quod consuetudo etiam iurisdictionem ordinariam concedit. Quam propositionem extendit Bald. in l. etiam, col. 4. vers. modò restat quærendum. C. de excep. ad meram, mixtam, imperiosam, altam, & bassam iurisdictionem, & Guid. Pap. post alios sing. 416. vtrum consuetudo. §. 1. etiam spiritualem iurisdictionem consuetudinem dare affirmauit.

2 Vnde multi asserere conati sunt, quod stante consuetudine extrahendi eos, qui ad Ecclesias confugissent, possint de iure impune iudices seculares per se ipsos extrahere, &

vidi

vidi quandam scripturam manu scriptam, in qua citantur Couar.var.resol. lib.2.c.20.sub nu.4.Clar.in pract. §. fi. q.39. Decia. in c.28.nu.6.lib.6.par.2.Igne.in l.1.in prin. nu.11.& 16.ff.ad Syllan.

Et sententia istorum fundatur, quod cum immunitas sit de iure positiuo, vti diximus, iuri positiuo potest consuetudo derogare.c.fi. de consuet.c.in istis, cum duob.seq.4. dist.& c. placuit. 22. dist. & notatur in l. quibus. ff.de ll. ideo standum erit consuetudini, secundum Hostiens. in c. inter alia, num. 5. de immun.Eccles.vbi Innoc.in princ.& in fin.quem sequũtur Io.Andr.& Butr.& facit cons.Oldr. 54. vbi respondit fore capiendum debitorem in Ecclesia pro ciuili debito, vigente statuto, quod debitor personaliter capi possit, quod attendendum, quia seruatur in hac materia loci consuetudo, & huius sententię citatur Anch. in d.c.inter alia.de immun.Eccles.

3 Et non obstare Constitutionem nostram Gregorianam, quam sæpè ministri laici contendunt, quia per eam non derogatur consuetudini, cum lecta, & perlecta Bulla ipsa, nullum verbum de consuetudine reperiri prætendant, hinc per Constitutionem hanc non censetur derogatum consuetudini, per doctrinam Oldr.cons.220.post princ.& Aym.cons.244.nu.13. & audiui aliquando iurisdictionis laicalis Ministros asserere, quod Sanctissimus Gregorius in ista Constitutione nil aliud fecit, nec facere voluit, nisi reuocare Bullas Pii, & Sixti, omniaq; indulta, & priuilegia per Romanos Pontifices, Principibus secularibus concessa, circa capturas delinquentium, qui ad Ecclesias confugissent. Si enim Principes seculares non innitantur dictis Bullis, nec Apostolicis priuilegiis, vel indultis, sed in consuetudine immemorabili, quæ iurisdictionem hanc extrahendi eis tribuat, Bulla ipsa non resistit.

Sed

Sed prædictis non obstantibus, ego, qui vti Sacerdos, licet indignissimus, semper totis viribus immunitatem Ecclesiasticam deffendere conabor, contrarium de iure dicendum ostendere confido.

4 Et aduertẽdum esse duxi, quod consuetudo est quid facti, ideo probanda, nec sufficit allegare, glos.fi.in Clemẽt. vnic.de restit.in integ in c.non est.in ver.quem allegat.de consuet.in 6.cum innumeris concord.adductis à Felin. in c.cum dilectus, sub nu 6.de accusat.& in c.quoniam contrà.col.20.de probat.Decia.cons.401.num. 11.& consil. 539.nu.8.Aret.cons.23.n.1.& firmat Pacian.in tract.cui incumb. on. prob. c.27.nu. 141.par.2.& fuit opinio Bar. in l.2.n.27.C.quæ sit long.cons.& responderunt Roland. consil.32.num.23.lib.2.Menoch.consil.37. num.92.lib. 1.Becci.consil.2.in fin.citati à Surd.consil.354.num.24. lib. 3.

Cuius consuetudinis probatio difficilis est, consideratis iis, quæ in illa probanda exiguntur, ita Fulgos.consil. 6.ad fin. Dec. d. consil.402. sub num.13.& consil.538. num.9.Roland.consil.53. num. 33.lib.2. Bursatt.consil. 57.nu.2.in fin.lib. 1.eo quia est mutabilis, iuxta sententiam Hostien. in sum. tit. de consuet. & cauit Rom. sing. 369.prosequitur latissimè Mascard.conclus. 423.in prin. par.1.vbi multos citat.Et Card.Florent.in c.fi. q.4. in fi. de consuet.quem sequitur Aym.cons.325.nu.1. affirmauit, magna opus esse diligentia in formandis capitulis super probatione consuetudinis, cum plenè probanda sit, secundum doctrinam Bar. in repet. l. 2. q. 27. C. quæ sit long.consuet.& testes probare debent actus, actuum finẽ, temporis diuturnitatem, esse debent plures, eorundem actuum, & deponere debent de diuturnitate temporis, incipiente ab aliquo actuum habilium ad consuetudinem indu-

inducendam, & quod non sit de contrario memoria, imò quod est fama, ita factum, & obseruatum fuisse semper, & quod illi actus fuerunt scientibus, & consentientibus omnibus tacite, vel expresse, vel saltem maiori parte illorum, qui possunt consuetudinem inducere, ita concludit Bellamer.decis.64. & decis. 65.

Supradictis sic positis, probanda erit in primis consuetudo prætensa extrahendi confugientes ad Ecclesias,quę quomodo probari possit, cogitent ipsi Ministri laicalis iurisdictionis.

5 Rursus erit considerandum, quod consuetudo est stricti iuris,& non extenditur.Innoc.in c.dilectus.col.3. in ver. supradicto. de off. Archid. & in c.cum P.vers.& licet hi quibus,de fid. inst.Oldr.cons.237.col.1.vers.& per hoc vellēt aliqui.Bar.in l.1.§.si quis hoc interdicto.ff.de itin. act. priu. & in Authen.qui rem.in fin.C.de sacros. Eccle. Bal. in c.1.in fin.de cogni. feud. & in Authen.si.quis ruinas.col.1.vers.inducit etiam rationem,C.de sacr.Eccles. Panorm.in c.quod translationem nu.5. de off. lega. Dec. cons.8.sub n.4.cons.142.nu.5.& cons.483.nu.22.Grammat.post alios decis.92.nu. 4.5.Aym.cons.111.num.16. cons.121.n.8.& cons.170.nu.4.P.Rauēn.de consuet.col. 7. vers. consuetudo est stricti iuris. sub nu. 73. Et docuit Bal.in c.1.in prin.sub nu.21.qui feud.dar.poss.Quod consuetudo tantū habet de actu; quantū habet de potentia,& non plus,& idē Bal.in l.fi.n.14.C.com.vtr.iudic.dicebat, quod consuetudo tantū habet de potentia,& effectu, quātum habet de vsu, & voluit Bar in d.l.1.§.si quis hoc interdicto.Alex.cons.110.lib.5.Aym.alios citans,cons.30. n.5.& firmat Surd.cons.393. n.20.& prius dixerat cons. 382.nu.44.& cons.424.n.43.lib.3. ideo in consuetudine nil suppleri debet vltra solitam obseruationem,& si consuetudo

ſuetudo de aliquo non diſponit, nec nos diſponere debemus, ſecundũ Bal. conſ. 275. in fin. lib. 2. Aym. cõſ. 30. n. 5. Eo quia in conſuetudine non fit extenſio de vno actu ad alium, nec de vna ad aliam perſonam, vt late probat Natt. conſ. 555. nu. 5. Roland. conſ. 94. nu. 17. lib. 2. Ceph. conſ. 358. n. 45. & ſeq Rolãd. conſ. 69. n. 30. & ſeq. lib. 3. Crot. conſ. 67. nu. 6. lib. 1. Becci. conſ. 73. n. 14. Bellon. conſ. 42. nu. 6. Neuiza. conſ. 9. nu. 32. & concludit Oſaſc. deciſ. Pedem. 29. nu. 16. & reſpondit Sud. conſ. 393. nu. 21. lib. 3. Et propterea neſcio videre, quomodo eorum intentionẽ fundare poſsint in pretenſa cõſuetudine, quæ vt diximus, variabilis eſt, & non poſſumus, ex illa certam regulam formare, ex qua dicere poſſumus, confugientes ad Eccleſiam in quocunq; caſu extrahi poſſe, cum delicta ſint diuerſi generis, & licet conſuetum ſit extrahere aliquem delinquentem, non propterea ad cæteros extendere debemus.

6 Nec non conſuetudo iſta, & ſi probata legitimè eſſet, tamen cum ſtatuto æquiparetur, l. de quib. ff. de ll. l. Magiſtratus. ff. ad munici. c. cum dilectus. de conſuet. Clem. 1. in fin. prin. & ibi Card. vlt. not. de vſur. Dec. in c. quæ in Eccleſiarum. nu. 13. de conſtit. Aym. conſ. 96. n. 6. Ideo nõ inducitur ſuper his, ſuper quibus populus expreſſe ſtatuere non poteſt. Bart. in conſ. 136. in fin. Aym. conſ. 134. n. 25. & latius de antiq. temp. in 4. part. ſect. 1. nu. 13. cum ſeq. Sed in materia iſta immunitatis Eccleſiaſticæ non ſolum populus, ſed nec etiam Principes ſeculares aliquid ſancire poſſunt, vt ſcribunt omnes in c. ſolitæ. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum. de conſtit. & diximus in 1. cap. nu. 4. Qua de re data iſta conſuetudine, etiam plenẽ probata, nullius erit momenti.

7 Ac etiam conſuetudo irrationabilis de iure non valet. tex. habemus in c. 1. in fin. vbi gloſ. in ver. irrationabilia

de

de Const.in 6.Host.in sum.tit.de Consuet.§.quod sit cõsuetudo.sub n.2.& firmat Aym.cõs.96.n.3.& cõs.116.n. 4.Et quamquã certo sciam,iudicis arbitrio relinqui,quando consuetudo dicatur irrationabilis,qui consideratis,circumstantijs loci,temporis,& vtilitate publica,arbitrari debet, vt dicunt Doct.in c.fin.de consuet. glos.in d.c.1.in ver.irrationabilia.de Cõstit.in 6.Hostien.in sum.vbi proximè, nu. 2.Oldr.cons.220.col.1.ver.ideo notauit.Aym. d.cons.96.sub nu.3.& cons.116.sub.nu.5. P.Rauen.in d. tract.de consuet.col.6.vers.quomodo autem cõsuetudo, nu.65.Menoch.de arbitr.iud.cas.82.Tamen hoc etiam scio,quod irrationabilis præsumitur consuetudo illa, quæ est Canonibus inimica c.cum venerabilis.in fin. vbi notat Panorm. sub num. 4. de consuet.c.ad audientiam. eo.tit. Bal. in d.l. de quibus. sub nu. 28.ff.de ll.& fuit de mente glos.in c. fin.in ver. rationabilis.vbi omnino Panorm. de consuet.ibiq;Innocen.in fin.Aret.cons.44.nu.2.At cum nos habeamus dispositionem iuris Canonici tribuentem immunitatem istam Ecclesiis, vt ex illis delinquentes non extrahantur, consuetudo contraria erit dicenda irrationabilis, & non consideranda, ne dicam attendenda.

8 Et ad effectum, vt consuetudo legi contraria valeat, debet esse introducta sciente Principe,cum scientia Principis requiratur, vt possit per consuetudinem tolli lex ipsius,ita Oldr. consil.237.col. 1. vers. verum à iure.consil. 244. col.2.vers. quinto opponebatur, & cons. 254. col. 2. vers. 3. opponitur, & vers. 5. opponitur. Ioan. And.ad Spec. de feud. in rub.col.pen.vers.non omittam ad intellectum Feder. de Sen. cons. 17. col.2.vers.præterea consuetudines.Natt.cons. 574. in fin.& videtur sentire glos. in l.2.C.de iur.nat.gent.& ciuil.Innocen. in rub. de cons. & in c. pen. idem Innocen. in c.P.de fid.instr.nec sufficeret

ret

ret tolerantia, cum opus sit expresso consensu, per notatâ in c. cum non ignores. de præb. & in c. litteras. de concess. preben. Quia alias sequeretur absurdum, quod lex inferioris tolleret legem superioris, quod absonum est, præcipuè hodie, cum populus totam potestatem, & iurisdictionem transtulerit in Principes, vt videtur expressum in l. fin. C. de ll. & sentit. Io. Faber. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. §. sed & quod Principi nu. 1. Quicquid ipse Fab. dixerit in § ex non scripto. nu. 8. Instit. de iur. nat gent. & ciui. cuius opinio non est tenenda, cum multò plures contrarium affirmauerint.

9 Stante itaq; requisito isto de scientia Principis, est impossibile, quod similis consuetudo, sciente Summ. Pont. fuerit introducta, qui cum vbique locorum esse pñtialiter non possit, eius scientia nõ præsumitur c. fin. qui matr. accus. poss. l. Titius. §. Lucius, vbi Bal. ff de lib. & posth. Dec. consil. 38. sub n. 7. cons. 64. sub n. 5. & consil. 328. sub nu. 6. & Ias. post Aret. ibi in l. 2. §. voluntatem. nu. 17. ff. sol. matr. voluit, vt absens a loco scire non præsumatur quæ fiant ibi, etiam à coniũctissima persona, sequitur Henric. Ferrat. ad repet. Millan. in ver. absens il 2. Quod autem Summ Pont. nesciuerit, quod Ministri laici extraherent confugientes ad Ecclesiam, detegitur manifestè ex Constitutione ista, in qua Summ. Pont. hoc intellecto, sanciuit, ne in posterum similia perpetrare præsumant, & materiam istam immunitatis Ecclesiarum ad vnam reduxit formam, quę inuiolabiliter erit seruanda: Et ideo quauis consuetudine non obstante, non possunt iudices laici ex se ipsis delinquentes extrahere absq; pœnarum incursu, de quibus suo loco dicemus.

Ac pariter cum habeamus claram Canonum dispositionem, quod delinquentes non sint ab Ecclesia extra-

hendi, non sufficeret probare consuetudinem adesse extrahendi, sed ostendendum esset, quod contraria fuit inducta consuetudo, per quam Canones fuerint sublati, & hoc in casu simplex obseruantia non sufficit; nisi etiam demonstretur, quod in contradictorio iudicio fuerit obtenta, vt firmat Surd multis citatis cons. 393. num. 25. lib. 3.

Nec obstant superius adducta de consuetudine tribuente iurisdictionem, quæ procederent, vbi consuetudo plenè probata esset, & esset rationabilis, vti demon-
10 strauimus. Et prædicta vera forsitan essent de modica iurisdictione, vt declarat Rosell. citatis alijs, in tract. de
11 indulg. nu. 433. & supradicta vendicarent locum, data capacitate, & habilitate vtentium, vt notabiliter docuit Io. Monach. in c. 2. de præben. quem sequuntur Abb. & Felin. in c. causam. de præscript. & in c. quanto. de cõsuet. Bal. in l. omnes. ff. de præscript. 30. & c. Domin. in c. Catholica. 11. dist. Abb. & Io. de Anan. in c. ad hæc. de simon. & Card. cons. 58. Sed laici videntur incapaces huiusce iurisdictionis, vt annuit expresse Sanctissimus in Bulla ista, ibi.

(Ne autem Curiæ secularis prædictæ Ministri, &c.) vbi mandat Pont. quod etiam in casibus exceptis per se ipsos extrahere non præsumant, sed obtenta licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ extrahantur; ergo neque tempore capaces fieri possunt per consuetudinem.

12 Non resistunt prædictis authoritates Scribentium, quas oretenus audiui ex aduerso citari, & in primis Couar. var. resolut. lib. 2. nu. 4. c. 20. qui in libro meo non dicit; quod per consuetudinem detur facultas laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesia, sed tantum quærit, an Ecclesia nondum consecrata gaudeat immunitate, & dicit, quod plurimum hac in re valet consuetudo, quæ quidem po-

tissi-

tissimum est inspicienda, & Clar. in pract. §. fin. q. 30. minus loquitur de consuetudine tribuente iurisdictionem, sed tantum tractat de immunitate concessa Ecclesiis, ob quarum ingentem numerum hodie de consuetudine est valde restricta. Decian. quoq; d. c. 28. num. 6. non dicit quicquam de consuetudine dante iurisdictionem, & tantummodo voluit, quod stante consuetudine extrahendi, iudices laici excusentur à poenis inflictis violatoribus huiusce immunitatis, & non immeritò, quia ad excusandum à poena quælibet causa etia bestialis excusat l. igitur. §. 1. ff. de lib. caus. glos. in l. plagii. la 2. in ver. iusta, C. de plagiar. & in l. vnic. in ver. hoc iudicium in fin. ff. si quis iud. non obtemp. & glos. fin. in l. 1. ff. de abige. cum similibus, Cons. vero Oldr. ab omnibus reprobari alias ostendimus, cum eius sententia nimis dura visa fuerit, vti diximus c. 13. num. 2. ac etiam Oldr. in d. cons. respondit, quod debitor, stante statuto, quod possit capi de persona, potest extrahi ab Ecclesia, & in hoc standum esse consuetudini, sed non dicit, quod iudex laicus vigore consuetudinis habeat facultatem extrahendi, & sic omnes, qui solent adduci nō loquuntur in terminis quęstionis nostræ. Et cum similis consuetudo grauamen afferat Ecclesiis, debet tolli iudicis officio, vt decernit textus. c. 1. de consuet. & propterea dato etiam, quod per Constitutionem nostram expresse non legatur derogatum consuetudini prętensę, attamen tanquam onerosa Ecclesiis est remouenda, & sacrum Trident. Concil. sess. 25. c. 20. decernit, & pręcipit sacros Canones, & concilia generalia omnia, nec nō alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticę, & contra eius violatores, editas, quæ omnia pręsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere, ideo concludendum

erit, quod nullo pacto iudices laici possint propria authoritate delinquenes, qui in Ecclesiam se receperint, extra-
13 here, † & in hac materia consuetudinis introducendę referre volui, quæ piè, & doctè scribit Surd. qui tamen semper bene audiuit, in cons. 396. nu. 33. lib. 3. qui affirmauit, quod in ea introducenda uis aliqua, vel metus semper interuenit: multa enim Summ. Pontifices dissimulando tolerarunt, non quia ea concederent, aut approbarent, sed quia illius temporis ratio non patiebatur, quod fieret contradictio, vel quia id minus malum visum fuit, sed Deus Opt. Max. qui omnium gestorum veritatem habet præ oculis, & cui nil est absconditum, fortè aliquo tempore has suæ Ecclesiæ iniurias vindicabit.

De Pœnis extrahentium ab Ecclesia. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Pœna 30. librarum argenti examinati purissimi possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem, extrahendo confugientes ad eam.*
2 *Poena nonagintorum solidorum aliquando puniri ostenditur, & publica imponitur poenitentia arbitrio Episcopi.*
3 *Reprobatur opinio tenentium exactionem istarum poenarum perdidisse Ecclesiam.*
4 *Puniuntur violatores immunitatis* Ecclesiasticæ *excommunicationis poena.*
5 *Læsæ Maiestatis crimen incurrunt violatores huius immunitatis.*
Et redditur ratio.
6 *Speciale huius criminis videtur esse, quod affectus puniatur.*

Et

Et quomodo procedat, declaratur.

7 *Poena arbitraria puniuntur hodie violatores Ecclesiasticæ immunitatis.*

8 *Nunquid excusentur ab hac poena per consuetudinem, quæ vigeret, confugientes extrahendi?*

Acrosancta Tridentina Synodus in c. 20. sess. 25. de reformat. nec non Constitutio hæc nostra Gregoriana non determinant pænas, quibus sunt pꝛ ectendi huiuscæ Ecclesiasticæ immunitatis violatores, sed tantum puniendos esse mandant poenis sacris Canonibus, & Oecumenicis Concilijs inflictis, vnde poenas ipsas referre volui.

1 Et in primis in c. quisquis. 17. q. 4. Alex. PP. II. sanciuit. Quisquis inuentus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus, siue personis, ad quos quærimonia sacrilegij iustè pertinuerit, 30. libras examinati argenti purissimi componat; Et ibidem declarando, quis dicatur sacrilegiũ committere, subiungit. Sacrilegium committitur, si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiarum passus, qui in circuitu Ecclesię sunt, vel domos, quę infra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo. ex quo tex. colligi voluit Clar. in pract. §. fi. q. 30. n. 1. quod extrahentes delinquentes ab Ecclesijs, in quibus se receperint, poena prędicta puniantur, huius quoque opinionis fuit Decia. tract. crim. c. 28. n. 4. lib. 6. par. 2.

2 Et c. si quis contumax. 17. q. 4. in hæc verba cauetur. Si quis contumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum Ecclesiarum non habuerit, & fugientem seruum suum, vel quem ipse persequtus fuit, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus Ecclesiæ quolibet modo adhęrentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nonagin-

tos solidos Episcopo componat, & ipse publica poenitentia iusto iudicio Episcopi mulctetur.

3 Et quamquam Clar. in d. q. 30. afferat, quod hodie non exigitur hæc poena, quia per desuetudinem perdidit Ecclesia ius eam exigendi, vt attestatur glo. in c. cum multæ. in ver. connubit. 15. q. vlt. quā glo. refert, & sequitur Ang. de Castr inter cons Paul. Castren. sui patris. cons. 458. circa fi. lib. ı. & comprobat Decia. d c. 28 nu 4. lib. 6. par. 2. Tamen Sacrum Trid. Concilium d. c. 20 sess. 25. de reforma non solum confirmat; sed etiam, quatenus opus est, renouat omnes sacros Canones contra violatores immunitatis Ecclesiasticæ, editos, ibiq; monentur Imperator, Reges, Respublicæ, & Principes omnes, ne ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliisve Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximèq; Ministris ipsorum Principum, vllo pacto lædi patiantur, sed seuere in eos, qui Ecclesiæ libertatem, & immunitatem, ac iurisdictionem impediunt, animaduertant.

Et præfatorum Canonum, & Conciliorum censuræ, etiam per Constitutionem nostram confirmantur, Ideo nō amplius in desuetudinem abiisse dicendum erit, vnà cum Farinac. de carcer. & carcera. q. 28 sub num. 5.

4 Vltima poena, quę de iure Canonico irrogatur istis violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ, est excommunicatio, vt habetur in c deffiniuit. 17. q. 4. & c. frater. ea dist. & q. & quod iudex secularis extrahens excommunicationis mucrone feriatur, probatur in c. inter alia. de immun. eccles. & in c. minor. iuncto. c. si quis contumax. & c. quisquis, & quod ibi notatur. 17. q. 4. & secundum Siluestr. in sum. ver. immunitas, il 3. nu. 12. debet extrahens excommunicari, & condemnari pecuniariter, & imponi sibi publica poenitētia, nec restitui communioni, nisi reddat extractum,

tractum, vti obseruatum fuisse diximus, in c. 1. in Rege Bonifacio tempore Diui Augustini.

5 De iure quoq; ciuili punitur violator istius immunitatis grauissima pœna, cum per eam incurratur in crimen læsæ Maiestatis.l. 2. C. de iis, qui ad Eccles.confug.& diximus in c. 9. sub nu. 2.Et pro ratione possumus assignare. Nam si offendens temporalem Maiestatem incidit in crimen istud.l.quisquis.C.ad l.Iul. Maiest. à fortiori debet tanto magis incurrere is, qui Diuinam offendit.l. quidam. vers.cum sanè, & l.si quis in hoc genus. C.de Epis.& Cler.in Authent.Gazaros.C.de hæret. offendens autem Ecclesiam offendit Diuinam Maiestatem, quia Ecclesia est domus Dei,vt habetur Ioan.c.2 & hac ratione vtitur Oldr. d.l.2.C.de his,qui ad Eccles.confug.relatus,& amplexus à Decia. d.c.28.nu.1.lib. 6.& voluit Panor. in c. inter alia. de Immun. eccles. prosequitur Boer. in tract. de seditio.in 7.& vlt.præsupposito, num. 56. & 57. & sentit Iodoc. in pract.crim. rub. de viol. Templo. c.106.nu.1.& seq.Io.Monticell.post mille.in pract. crim. reg.12.nu.12.Clar.in pract.§.fin.q.68.vers.extrahens aliquem Menoch.de arbitr.iud.cas.360.nu.68.& Gig.de crim.læs.Maiest.lib.1.tit.qual.& à quib.crim.læs. Maiest. committ.q.10.nu.10.qui num.4.scribit,quod tam ex dispositione legum,quam Canonum,nemo ex Ecclesia extrahi potest,nisi de licentia Sum.Pontificis,cum ad eum tantummodo spectet hanc licentiã concedere,& est de reseruatis PP.& propterea extrahens confugientem ad Ecclesiam vsurpat iurisdictionem Pontificiam,& iure meritò in poenam læs.Maiest.incidit,per tradita ab eodem Gig.vbi supra q.21.& cum Gig.residet, Farin.d q.28.num.2.

6 Et ita est exosa legibus ipsis violatio immunitatis Templorum, vt Leo Imperator.in l.presenti. C.de his, qui ad

Eccles.confug.statuerit,quod qui nuda tantum cogitatione ausus fuerit tentare confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, poena mortis, & vltimi supplicii animaduersione plectetur, Vnde speciale erit inuiolantibus immunitatem Ecclesiasticam, vt affectus, qui in puris terminis cogitationis consistit, & ad nullos extrinsecos actus productus sit, puniatur, contra regulas communes, quæ volunt, nullatenus in foro fori puniri. l. cogitationis. ff. de poen.& c cogitationis.de pœnit.dist.1.cum aliis cõgestis per Menoc.de arbitr. cas.306.n.5.& nu.26.& seq.sed de ista illatione valde dubito,quia glos.Bart. & Salic.in eadem.l. præsenti.docuere, illius tex.pœnã non habere locũ nisi cogitatio esset producta ad actum proximum,& ad aliquem tractatum,quia tex. ibi dicit,(aut nuda saltem cogitatione, atq; tractatu,) & sic vltra cogitationem requirit copulatiuè tractatum, vt annotauit eruditissimus Menoc.d.cas.306.nu.68.& firmat Farin.d.q.28.nu.3.in fin.

7 Verum Iodoc.in pract.crim.rubr. de violat.templo. c. 106.num.4. exponendo poenam impositam à iure Canonico violatoribus templorum, dicit esse damnandos ad restitutionem personæ auulsæ, cum omnibus damnis, & interesse,& vlterius in aliquam poenam arbitrariam, iuxta qualitates, & circumstantias rerum,per ea,quæ notantur in c. non minus, & in c.aduersus. de immun.Eccl. & habemus glo.in d.c.si quis contumax. ver. componat. 17.q.4.Host.in sum.tit.de Immun. Eccles.§. quæ poena, in princ.sum.Angel.in ver. immunitas.vers 21.Io.de Visch.in tract.de immun.Eccl.nu.65. & affirmat Siluestr. in sum.ver.immunitas,il 2.sub nu.8.

Et sic videmus,quod semper transgressores immunitatis nostræ grauiter puniuntur.

8 Sed quia Decia.in d.c.28.nu.6.lib. 6.p.2. asserere non timuit

timuit, quod ſtante conſuetudine extrahendi per Miniſtros laicalis iuriſdictionis delinquentes, qui ad Eccleſiam confugerint, excuſetur inde etiam inuitum abducens, de eius dicto quærendum eſſe duxi. Quia in ore omnium eſt, quod conſuetudo, etiam quod ſit iniqua, excuſat a pena temporali. glo. 1, vbi Panor. & apoſt. ad eum in c. cum venerabilis, de conſuet. & in c. abiiciuntur in ver. crimen 32. q. 4. Alex. conſil. 172. num. 6. lib 2. quod duplicatur, conſil. 41. lib. 4. conſil. 233. num. 13. & conſil. 240. nu. 8. lib 6. Dec. conſil. 170. ſub num. 2. conſ. 175. ſub nu. 7. & in c. nam concupiſcentiam. 2. lect. ſub num. 6. de conſtit. Marſ. in princ l. 1. num. 83 ff. de Sicar. & cauſ. crim. conſ. 90. num. 8. & conſ. 100. nu. 8. & in pract. §. quoniam, nu. 97. Abb. in c. ſi in fin. ibique apoſt de Conſtit. & in c. cum in Eccleſiæ, vbi etiam latiſſime apoſt. de Simon. Roman. ſing. 19 & ibi adden. & conſ. 466. in prin. Felin. in c. non ſatis, in prin. de ſimon. Iaſ. vbi alii, in l. de quibus, num. 8. ff. de. ll. & in l. ſingularia. ſub nu. 36 ff ſi cert. pet. & in l. 3. §. 1. num. 15. & in prin. l. qui iuraſſe, num. 7. ff. de iur. iuran. lo. Arno. ſolilo. 90. Rip. in rubr. extr. de iudic. nu. 24. P. Gerar. ſing. 83. ad fi. Grammat. deciſ. 50. nu. 3. Pariſ. conſil. 171. num. 19. lib. 4. Bar. in prin. l. 1. in fi. vbi cæteri. ff. quod quiſq; iur. firmant Hondad. conſ. 53. nu. 21. lib. 1. Cæph. conſ. 362. nu. 31. lib. 3. Becci conſ. 4. num. 17.

Attamen, & ſi prędicta vera ſint, in caſu noſtro nō procedunt, quia, cum reſolutum ſit in iure, quod delinquentes ab Eccleſiis extrahi nequeant, & iudices laici extrahendo contraueniant diſpoſitioni iuris tam ciuilis, quam Cnonici, ideo ob conſuetudinem non excuſantur, quæ potius dicitur paruus vſus, & abuſus, quam conſuetudo, & in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt, conſuetudo, etiā quod totus mundus ea vtatur, non excuſat, c. flagitia

32. q.

32.q.7.c.obiiciuntur.32.q.4. glo.in c. sanè de temp. ordin. & in c. cum secundum leges, de hæret. in 6. Ias. in l. ait Prætor.colum.5. de iureiur.Bald.in l.de quibus. ff. de legi.Innoc.in c.sanè,de off.ord.Fel.in c.ea quæ, de simo. Calcan.cõs.28.n.14 & citatis his,Farin.de delict.& pęn. q.20.n.46.Et Natt.cons. 586.n.10.lib.3.respondit,quod si manifestè apparet ex forma contractus vsuram esse commissam, consuetudo non excusaret à pœna, per tex. in c.inter dilectos,in prin.de excess.Prælat.& in Clem.1. de vsur.

Verum in casu nostro manifestum est,quod iudices laici non possunt euellere ab Ecclesiis confugientes ad eas, & vti periti legalis scientiæ hoc ignorare non debent, eo etenim ipso,quod fuerunt in examine Doctoratus approbati,& profitentur se Doctores, præsumuntur docti, & in iure periti,sicuti comprobat Boer.decis. 350. nu. 6. ideo per consuetudinem non excusari mihi videtur,nam certo sciunt,has non consuetudines,sed manifestos abusus esse. Et in blasphemo,quod ob consuetudinem regionis non excusetur a poena blasphemibus inflicta, affirmat Clar. in pract. §.blasphemia.vers.sed nũquid,& attestatur,quod in Mediolanen.statu non solum excusantur, sed iubere Senatum reiici capitula,in quibus blasphemiæ rei vellent consuetudinem probare, cuius dictum reassumpsit Mascard.de probat.concl.194 n.7.par. 1.& prosequitur Farin.de delict.& poen.q.20.n.45.

Nec non supradicta procedere possent ad euitandam poenam temporalem,vti declarat Alex. consil. 39. lib. 3. Cæpo.caus.crim.consil.13.Aym.concl.6.nu.103. in fin. Bero.consil.153.num.64.lib.1.Surd.cons.184.num. 10. lib.2.& Tiraq.de rétract conuent. in fi.nu.127. Pœna autem excommunicationis qua plectuntur isti extractores,

est spiritualis, cum a communione fidelium separet, sicut nomen ipsum denotat, & asserit Siluest. in summ. in ver. Excommunicatio il 1. in prin. ideo eam euitare minimè possent, stante quauis consuetudine.

Et si velimus aliquantulum deferre Decian. viro certè doctissimo, & olim præceptori meo, possumus dicere quod talis consuetudo, si non excuset a toto, saltem excusat a parte, vt faciat mitigare pœnam, vt in blasphemo concludit ipse Decian. tract. crim par. 2. lib. 6. c. 5. nu. 4. ex Ferat. & Couar. in locis per eum citatis, & cum ipso residet Farin. d. q. 20. n. 46. in fin. de delict. & poen.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata, Et quo iure exemptio Ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit introducta. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Si m. Pont. in constitutione ista mandat, vt seculares non se intromittant in causis personarum Ecclesiasticarum.*
2 *Sacra a profanis quouis iure semper distincta.*
3 *Spiritualis iurisdictio a temporali separata, tam ex mente Theologorum, quam Canonistarum.*
4 *Iure Diuino Clerici, & cæteri Ecclesiastici sunt exempti a laicali iurisdictione.*
5 *Clerici rem spiritualem sapiunt.*
Et Clericatus est res distinctiua a profanis.
6 *Constitutiones Pontificiæ de exemptione ista Clericorum sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ.*
7 *Papa non potest legem condere, vt Clerici a laicis iudicibus iudicentur.*
8 *Consuetudo non potest inducere, vt laici in causis Clericorum*

se

ſe intromittant.
9 *Clerici etiam volentes, nõ poſſunt in iudicẽ laicum cõſentire.*
10 *Si Clericus conueniatur pro quacunque cauſa coram laico iudice. Prælatus ſuus poteſt etiam eo inuito a iudicio abſtrahere.*
11 *Nec etiam Epiſcopo conſentiente, poſſunt Clerici in ſecularem iudicem conſentire.*
12 *Priuilegio iſto Clerici in ſacris conſtituti renunciare non poſſunt.*
13 *Fauori ſuo quod quis renunciare poſsit, quomodo procedat, declaratur.*
14 *Clericus cauſam agens coram laico excommunicatur, quod declaratur ibidem.*
15 *Epiſcopi, & cæteri Ordinarii hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes in repetitione Clericorum carceratorum puniuntur.*

Onſtitutio noſtra non ſolum prouidet immunitati Eccl. ne quis ex eis extrahatur inuitus, de qua hucuſq; verba fecimus. Sed vlterius proceden-
1 do mandat † Summus Põtifex, ne contra Eccleſiaſticas perſonas quoquomodo ſeculares iudices procedere pręſumant, in hiſce verbis. (Sicuti etiam prohibemus, ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſeculares, aut cuiuſuis ordinis, vel militiæ etiam S. Io. Hieroſolymitani regulares quoquomodo etiam vigore prædict. priuilegiorum, indultorũ, aut cõceſſionũ, quæ omnia ad terminos iuris per pręſentes reducimus procedãt, aut ſe intromittere, illaſue ab Eccleſiis, Monaſteriis, Domibus, locis ſacris aut religioſis etiam in caſibus in hac Conſtitutione expreſſis extrahere, abducere, capere, & incarcerare, aut cognoſcere de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentib. alias quam

de

de iure, & per priuilegia eisdem ordinib. aut militiis còncessa permittitur, quomodolibet præsumant.)

2 Semper etenim iure Diuino, atq; humano sacra à profanis fuere distincta, quæ, vt cuiq; hominũ magis paterent ad sensum, voluit Deus, altissimi parietis interstitio, sacras, ædes à profanis esse in Templo diuisas, vsq; adeo, vt nequaquam Regibus liceret illum Dei constitutum terminum transire, sed neq; eidem appropinquare, absq; Numinis offensa grauissima, vt refert amplifs. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetam fol. 13. vbi adducit vehementem illam querelam Domini in Ezechielem. c. 43. aduersus Reges Iuda.

Et si mandauit Deus distinctas esse ędes sacras à profanis, quid dicẽdum de iurisdictione Ecclesiastica à temporali? Sumpta igitur occasione ex verbis Constitutionis nostræ, de exemptione personarum Ecclesiasticarum à iurisdictione seculari nonnullla dicere proposui.

3 Est itaq; iurisdictio spiritualis a temporali distincta cũ effectu. Siue teneamus vna cum Theologis, quod duæ sint potestates distinctæ, & separatæ, ac indepẽdẽtes, spiritualis scilicet, Sum. Pont. commissa, & temporalis Principib. Mũdi, nec vnam habere quid cõe cũ alia, sed primam spiritualem præexcellentiorem, & supremam posse ẽt de temporalib. cognoscere, & disponere, quando sunt necessaria, & directa ad cõseruationẽ, & necessitatẽ spiritualiũ: de quo latè Franc. Vict. de potest. Eccl. relect. 1. q. 6. vers. Tertia propositio. Sot. satis eleganter in 4. sẽt. 25. distinct. art. 1. latiss. Molin. de iustit. tract. 2. c. 29. & elegantiss. amplifs. Card. Bellarminus lib. 5. de potest. Põt. c. 1. & hæc Theologorum sententia fundatur in c. duo sunt. 96. dist. & in c. sequẽti, vbi glos. in c. quæsitũ. 23. q. 4. & in c. solitę. de maio. & obed. & in §. quia igitur. in Authẽ. de instr. caut. & fid.

Siue

Siue sequendo Canonistarum opinionem, asseramus, quod vtraque iurisdictio sit penes Ecclesiam, spiritualis actu,& habitu tēporalis vero habitu tātū; cuius exercitiū, & actū Ecclesia mandauit Imperatorib. Regib. & alijs secularib. potestatibus, vti affirmarunt Host. Butr. Abb. Imo. Io. And. Car. Dec. & cæteri omnes in c. nouit. de iudic.

Quapropter quauis opinione attenta, Ecclesiastici a laicali potestate, & iurisdictione sunt segregati, & de eis seculares potestates non debent cognoscere.

4 Iure nēpe Diuino Clericis, alijsq; Ecclesiasticis personis exēptio ista, ne laicali subiaceant iurisdictioni, fuit concessa, vt docuit glo. in c. quāquam in ver. iure Diuino de cēs. lib. 6. quę voluit, vt legatur Genes. c. 47. vltra mediū Quod Ioseph subiecit omnē terrā Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius, a nouissimis terminis Aegypti, vsq; ad fines eius, præter terram sacerdotalē, & ex eo tēpore, vsq; ad prę sentem diē in vniuersa terra Aegypti quinta pars Regib. soluitur, & factum est quasi in legem, præter terram sacerdotalē, quę libera ab hac conditione fuit. Et Esdre lib. 1. c. 7. vltra mediū secundū eamdē glo. habetur. Quod Rex Adagei dixit suis Ministris. Vobis quoq; notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, cātoribus, & ianitorib. & ministris domus Dei, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos; & hæc concordare affirmat. d. glo. cum c. non minus. de immun. Eccl. si enim bona Clericorum eximuntur a potestate laicorū, tanto magis eorū personæ. Quod in nouo etiam testamento sancitum scribit Decia. in tract. crim. c. 9. sub n. 1. lib. 4. par. 1. dū dixit Christus Petro. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quod registratum legimus in c. ita Dominus. 19. dist. & in c. in noua. 21. dist. Innocen. & ibi apost. in c. si quis. post prin. de maio. & obed.

bed. vbi quærit, quis eximit Clericos a iure Imperatoris, & dicit. Quod exempti sunt a Deo.per tex. c. si Imperator.96.dist.in quo in fine sancitur. Non legibus publicis, non a Potestatibus seculi, sed a Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, & recipi de errore remeantes,quo in loco,glo.in ver. (&discuti) inquit. Ergo antequam esset aliqua Cōstitutio,etiam Clerici non erant de iurisdictione seculari,& per d.tex.concludit Rot. Rom,tit.de consuet.decis. 10.alias 840. incipien.vtrū valeat.sub n.4.in antiq.Panor.in prin.c.at si Clerici.n.23. de iudic.& in c.Ecclesiæ S.Mariæ.sub nu. 6. & ibi Felin. eo.nū.de Constit.Roland.cons.4.nu.7. lib. 3. & ante eos hoc voluit Card.in repet.c.perpendimus.7.oppo.de sent. excomm.Aufrer. in Clem. 1.ver. ad quæstionem. de off. ord.Roch. de Curt.in c. vlt. de consuet. persequitur Bursatt.cons.42.n.2.lib. 1.qui respondit de iure Diuino Clericos esse exemptos a iurisdictione laicorum, vt ex magis communi tradit Alcia. in c. cum non ab homine. in prin. de iudici.Vasqui.de success.par.1. lib. 3.§. 22.limit. 17. nu.58.cum seq.idem Vasqui. in eo. tract. par. 1.lib. 1. §. 10. & in l. quoniam in prioribus nu. 652. de inoff. testa. Villalob.com.opin.ver.Clericus.n. 69. vbi scribit, quod Clerici nunquam fuerunt sub iurisdictione laicali. Viui. eo.tract.ver.Clerici a potestate. Vant.de nullit.tit.de nullit.ex defect.iurisd nu.101.Sigism.Scacc.de iud.caus.crimin.c.11.n.44.lib.1.Nauar.in relect.c.nouit. de iudic.in 6.not.sub num.30.dixit,quod Clerici, & Monachi de iure Diuino sunt exempti a potestate laicali in causis criminalibus, iuxta gloss. solemnem tam a Theologis, quam a Iurisperitis communiter receptam in d. c. si Imperator. 96.dist.prosequitur Surd.consil.301.n. 16.lib.3.& allegatur testimonium Constantini Imperatoris, qui præsidens in

in Sancta Nicena Synodo, cum querela quorundam Clericorum coram eo delata esset, ait. Vos a nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reseruamini, ita registratum habemus in c. continua. 11. q. 1. & in c. futuram. 12. q. 1. licet Couar. pract. qq. c. 31. latè hanc quæstionem disputet ad partes, & multos casus distinguat, & ita genericè de iure Diuino non esse introductam contendat, qui nimis partialis sẽper fuit, quando de iurisdictione laicali verba fecit, vti bene ostendit Ampliss. Card. Bellarm. in Opusculo vernacula lingua edito, in respõsione librorũ editorũ absq; nomine, super censuras publicatas a Sanctiss. D. N. Papa Paulo V. contra Venetos fol. 41. & cõmuniter tenetur iure Diuino cõpetere exẽptionem hanc, quamquam Farin. tit. de inquisitio. q. 8. n. 2. vna cũ ipso Couar. restringere conetur ad ea, quæ sũt spiritualia, & Ecclesiastica, scilicet, quando agitur de ordinib. gradibus, obseruationib. & similib. secus vero in temporalib. quorum opinio non est tenenda, cum contrarium supracitati omnes affirment.

5 Quia Clerici sapiunt rem spiritualem, ex quo corpus, & animam deputauerunt Dei seruitio, & ascripserunt in sortem Domini c. cui portio. 12. q. 1. c. inolita. & c. placuit 11. q. 1. & notatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. significantibus. de iudic. & in c. at si Clerici. eo. tit. & habemus in c. 1. & 2. 11. q. 1. & per totam illam q. vt notat. Innocen. in d. c. significantibus, de off. deleg. & comprobat Roland. d. consil. 4. num. 7. lib. 1. assentit Surd. d. consil. 396. nu. 14. lib. 3. Et Clericatus est res distinctiua a profanis secundum Nauar. d. c. nouit. sub num. 30. de iudici.

6 Et quamquam Cõstitutiones Põtificias habeamus, per quas Clerici eximuntur a potestate seculari, attamẽ ante eas Clerici gaudebant priuilegio isto, & Cõstitutiones sũt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ, vt do-

cet

cet glos. in d.c. si Imperator. 96. dist. quam sequuntur Surd.d.cons.396.nu.14.lib.3.& Roland.d.cons.4.nu.7. lib.1.Villalob.vbi proximè.

7 Ita,& taliter laici sunt incapaces exercitij iurisdictionis,in Ecclesiasticos, quod nec Papa potest legem facere, quod Clerici conueniantur coram seculari iudice. huiusce dicti antesignanus fuit Roman. sing.419. ibiq; apost. qui scriptum reliquit.Quod antequam esset Petrus, Clerici non erant subiecti secularib per illud Dei.Nolite tangere Christos meos,Psal.104.Ergo non potest per Papam tolli,l.fin.C.si cōt.ius.& hoc tenuisse affirmat Franc.Zab. in repet.d.c.perpendimus.de sent.excomm. & ipse Rom. hoc idem dixit in l.si vero.§. de vero.in 7. fallent. ff. sol. matr.Abb.in c.Ecclesiæ S.Mariæ, sub num. 6. vbi Felin. eo.num.Constit.idem Felin.in c.si quis,in princ.de maio. & obed.& in c.literas.sub nu.14.de rest.spol.Ias.in l. est receptum,num.3.ff.de iur.om.iud.Vant. d. tit. de nullit. ex defectu iurisd.n.101.Grammat.decis.61.num.9. Couar.ipse,qui voluit hanc exemptionem esse de iure positiuo,& non Diuino,d.c.31.num.4.consentit, quod Papa nō possit tollere Clericorum exemptionem à iurisdictione seculari,quoad omnes Clericos,& quo ad omnes causas in vniuersum,Farinac.quoq;assentit.d.q.8. num.4.& Scacc.d.c.11.num.43.

8 Consuetudo,quæ,vt aliàs diximus.cap.14.iurisdictionem tribuere solet, nec etiam potest inducere, quod laicus iudicet Clericos,tex.est expressus in c.Clerici. de iudici.vbi Clemens iij. decreuit. Quod non debet in hac parte Canonibus aliqua consuetudo prȩiudicium generare,& glos.ibi dicit in casu isto,non posse locum habere consuetudinem,qnantocumq; tempore obtentam, quia esset contra Ecclesiasticam libertatem, & statum Eccle-

siæ.per quem tex.ita tenet Feli.in d.c.Ecclesiæ S. Mariæ sub nu.6.de maio & obed.Alex.conſ.149.nu.10.lib.1.& in d.conſ.8.lib.1.Soc.in c.ſi quis Clericus.in 19.fallent. de for.comp Rot.Rom.d.deciſ.840.per tot.in antiq.aliàs eſt 10.de conſuet.Prob.ad Io.Monac.in c.iudex.in prin. de ſent.excom.in 6.Couar.d.c.31.nu.5.pract.q.Clar. de communi atteſtans,in pract.§.fi.q.36.in princ.Roland.d. conſ.4.n.10.lib.1.conſ.12.nu.45.& conſ.23.nu.9.lib.2. Alex.de Neuo.conſ.56.n.1.Vilalob.com.opin.ver. Clericus,n.80.Farin.d.q.8.nu.3.Scacc.d.c.11.nu.42.qui de communi atteſtatur.Et huic ſententiæ conferre poſſunt, quæ diximus.d.cap.14.de conſuetudine irrationabili, & Eccleſijs oneroſa,quam non valere oſtẽdimus, præcipuè data incapacitate vtentium, vti affirmat Decia. in ſpecie d.c.9.nu.10.& ſeq.lib.4.Et talis conſuetudo non releuat, quia ei derogatur per Bullam in Cœna Domini, & ita conclusum fuit in Rot.Rom.in vna Canonicatus Oſcen. coram R. P. Pegna, quam regiſtrauit Farinac.inter ſua conſ.crim.conſ.68.

9 Et prædicta in tantum vera ſunt.Quod Clericus etiam volens,non poteſt ſe ſupponere diffinitionibus laicorum. tex.habemus in c.decimæ 96.diſt.& latè ſcribit Hoſtien. in ſum.tit.de iudici.§.quæ ſine neceſſaria, & voluit Grãmat.d.deciſ.61.n.8.conſuluit Dec.conſ.150.n.4.Anch. conſil.321.primo dub.Alex.conſil. 67. colum. fin.lib.1. Cappic.deciſ.126.

10 Et ſi Clericus conueniretur pro quacunque cauſa coram iudice laico, Prælatus ſuus vtique poſſet etiam eo inuito,illum abſtrahere à iudicio ſeculari, ſecundum Innocen.in c.vt famæ.ſub nu.21.de ſent.excom.

11 Quinimo nec etiam Epiſcopo conſentiente,poteſt Clericus conſentire in iudicem laicum,gloſ.in cap. ſignificaſti.

sti.de for.compet.Soccin.reg.tract. reg. 56. incipit. Clericus. Alexan.consil.8.in princip.lib.1.Roland.d.consf.4. num.10.lib.1.& conf.12.num.36. lib.2. Galef. de oblig. Camer.par.2.q.2.num.2.Scacc.d.c.11.num.38. Farin.d. q.8.sub num.13.

12 Cui priuilegio Clerici in sacris constituti non possunt renunciare,nec tacitè,nec expresè,vt notant omnes in cap.si diligenti,& in cap.significasti. vbi glos. fin. de for. compet.in c.contingit il primo,ibiq; glos.pen.& in c.perpendimus.in ver.cogantur.de sent.excom. in c. Ioannes. in ver.non potest.de Cler.coniug.& in c.vni.in ver.coniugalis,eo.tit.in 6.in l.si quis in conscribendo.in ver. dignitatis,in fi.C.de pact.Archidiac.in c.placita secularia. 15.q.4.Spec.in tit.de cita.§.contra.vers.sed pone.Grammat.d.decis.61.num. 14.Cepo.caus.crim.conf. 11. num. 4.Oldr.conf.83.col.3.vers.priuilegium enim est.Felin.in dict.cap.si diligenti.num.16.de for. compet.Bal in l. vni. colum.8.vers.sed quid dices.Clericus. C. de confess. & cons.80.per tot.lib.2.Calcan.conf.118. num.2. P. Duen. reg.tract.reg.100.1.ampliat.Roland.d.consil. 4. num. 9. lib.1.Alber.in 3.par.stat.quæst.92.Alex.de Neuo.d.con-56.num. primo,vbi ampliat, quod nec etiam cum iuramento. Scacc.d.c.11.num.35.& 36.Farinac.d.quæst.8. num.10.

13 Nec dicatur, quod quilibet fauori suo renunciare potest.d.l.si quis scribendo.C.de pact.l.si plures. C. de fid. instr.l.generaliter,vbi omnino Bald.C.de Episc.& Cler. l.potest.ff.ad l.Falc.c.Ecclesiæ S.Mariæ,il 2.§.1.de elect. c.si de terra.de priuil.c. statuimus,& c, ad Apostolicam, de regular.glos.videnda in Authent.vt sin.prohi.matr.in verb. Senatus consulto Felin.ad quem semper confuge in d.c.si. diligenti.de for.compet. Quia hoc esset verum,

ricus recurreret ad ſecularem Curiam pro impediendis mandatis,& executionibus Apoſtolicis, vti in facto, in quo conſuluit Fari.d.conſ.68.

15 Et Epiſcopi, ac cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur intantum,Quod ſi habita notitia de carceratione Clerici,illum pœnis adhibitis,cenſuriſq; prolatis repetere neglexerint,ab adminiſtratione deponuntur; & ſi tanta eſſet negligentia,criminaliter eſſent puniendi, ſecundum Caſſan.conſ.38.quem ſequitur Lopez in addit. ad pract. Diaz c.64.nu.8. & 15. & ipſos amplectitur Farin.d. q.8.nu.4. verſ.amplia.18.

De exemptione Clericorum à iuriſdictione laicali in criminalibus. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Principes ſeculares, & eorum Miniſtri nullam prorſus habent in Clericos iuriſdictionem.*

2 *Imperator nec ipſe de cauſis criminalibus Clericorum cognoſcit. Sed exemplo Conſtantini deberet libellum accuſationis incendere.*

3 *Nec in atrocioribus, & in crimine læſæ Maieſtatis Imperator iudicat Clericos.*

4 *Crimen læſæ Maieſtatis non committitur à Clerico erga ſeculares Principes.*

5 *Pro aſſaſſinio an Clericus puniatur à ſeculari iudice?*

6 *Clericus aſſaſſinus poteſt impunè occidi.*

7 *Actualiter degradatus poteſt à ſeculari iudice puniri.*

8 *Intellectus ad c.1. de homic. in 6. datur.*

9 *Quando in diſpoſitione aliquid præſupponitur, vt præſuppoſitum locum habeat, præſuppoſitū verificari debet.*

10 *Sententia declaratoria requiritur super assassinio, vt Clericus pro tali crimine puniri possit à laico.*
11 *Quæ declaratio ab Ecclesiastico fieri debet.*
12 *Clericus enormitatibus se immiscens, an, & quando puniri possit à laico iudice, latè declaratur.*
13 *Clericus in minoribus, vt fori priuilegio gaudere possit, quid facere debeat.*
14 *Clericus in sacris habitum clericalem retinens, pro quauis enormitate non punitur à seculari iudice.*
15 *Secus si dimisso habitu, enormibus se immisceat.*
16 *Quod intelligendum est, præcedente trina monitione, vel vna facta in Synodo.*
17 *Clericus, & si non opponat de clericatu, est exemptus à iurisdictione laicali.*
18 *Priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium.*
19 *Iudex laicus, quam cito sibi de Clericatu constabit, tenetur de facto reuocare quod fecit contra Clericum, & processus est ipso iure nullus.*
20 *Quæ exceptio Clericatus quandocumque opponi potest.*
21 *Clericus, qui distulerit de Clericatu opponere, debet in expensis condemnari.*
22 *Sed condemnatio expensarum ab Ecclesiastico fit.*
23 *Nec etiam Clericos examinare, & interrogare possunt seculares iudices.*
24 *Nec etiam possunt absoluendo cognoscere laici, de delictis Clericorum.*
25 *Clericus incorrigibilis potest puniri per secularem iudicem.*
26 *Præcipuè si non potest ab Ecclesia puniri.*
27 *Quando vti incorrigibilis punitur, non secundum Canones, sed secundum leges punitur Clericus.*

Cle-

28 *Clericus quando dicatur incorrigibilis, demonstratur.*
29 *Regulare est, quod vt Clericus in sacris à laico iudice puniri valeat, est degradandus, & tradendus Curiæ sæculari.*
30 *Intellectus Dec. ad c. cum non ab homine. de iudic. refertur.*
31 *Degradationis diffinitio.*
32 *Duplex degradatio, Verbalis, & Actualis.*
33 *Verbalis quomodo fiat, & eius forma.*
34 *Quando, & pro quibus delictis verbalis degradatio imponatur.*
35 *Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta.*
36 *Actualis degradatio, quæ etiam appellatur depositio solemnis, est executio verbalis, quam regradationem D. Hieronymus appellat.*
37 *Antiquitus inuenta actualis degradatio; & quæ ad ea requirebantur.*
38 *Actualis degradationis forma.*
39 *Pro quibus delictis Clericus actualiter degradetur.*
40 *Regula datur in puniendis Clericis.*

IN omni casu, siue Diuino, vti ex cōmuni Scribentiū sententia, superius demonstrauimus, siue de iure positiuo sit exemptio ista, certū est, quod nō potest secularis potestas se ingerere in cognoscendis de-
1 lictis personarum Ecclesiasticarum, & propterea † seculares Principes, eorumque Ministri in Clericos, & Ecclesiasticos seculares, & regulares nullam prorsus iurisdictionem habent, capitulo cum non ab homine, capitulo at si Clerici, capitulo qualiter, de iudic. capitulo si diligenti, & capitulo significasti, de for. comp. capitulo continua, cap. placuit, cap. Clericum nullus, 11. q. 1. cap. de-

niq; 96.dist.c.si iudex laicus, de sent.excom.in 6. Auth. statuimus.C.de Episcop.& Cleric.Auth.vt Clerici apud propr.Epis.Alex.consil.8.in princ.& num.11. lib.1. Roland.consil.4.num.6.lib.1.cons.12.nu.34.& seq.& consil.23.num.6.& seq.lib.2.Grammat.vot.28.nu.7.vot.33 num.3.decis.29.& decis.61.Gig de crim.læs.Maiest.lib. 1.tit.quis de crim.læs.Maiest.cognos.poss.q.1.num.12.& seq.Foller.in pract.crim.in ver.audiantur excusatores,n. 38.& seq.Cartar.de interrog.reor.lib.1.c.2. num. 12.& est communis Doctorum sententia secundum Alciat.in d.c.cum non ab homine.in prin.de iudic. Vasqui.de success.par.1.lib 3. §.22.limit.17.nu.58.& seq.Bursatt.cons. 42.num.2.lib.1.Honde d.cons.3.num.12.lib.1.& consil. 20.nu.11.lib.2.Bart.Soci.cons.57.nu.12. lib.3. Marian. Soc.sen.cons.12.num.16.lib.1. Calcan.cons.71.num. 2. Farin.citatis infinitis,de inquisit.q.8.in princ.& dicit Couar.pract.quæst.c.31.num.2.vers.tertia conclusio.Quod ferè totus orbis Christianus in hanc Clericorum exemptionem à seculari iurisdictione, propter publicam vtilitatem,consensit, & propterea non posset à secularibus Principibus reuocari,& habemus Bullam in Cœna Domini, quæ prohibet omnibus iudicibus, & Magistratibus secularibus,ne contra Clericos se intromittant quoquomodo,etiam sub prætextu quorumcumq; priuilegiorum à Sede Apostolica concessorum, quæ irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore,& esse decernit, quod quoque habemus in Constitutione nostra.

2 Et hoc adeo verum esse affirmant Scribentes,quod nec etiam Imperator ipse possit criminaliter iudicare Clericũ per tex.c.solitæ,ibi.(Quod autem sequitur ad vindictã.) de maio.& obed.& in c.Sacerdotibus.11.q.1 Et non solũ Imperator Clericos iudicare non prætendit,sed Eccle-

siasticis

ſiaſticis libenter colla ſubmittit,vt habemus in c. Valentinianus.63.diſt.Hinc ſi coram Imperatore denunciaretur perſona Eccleſiaſtica pro aliquo delicto,deberet ipſe Imperator Conſtantini Imperatoris exemplo, libellum denunciationis,ſeù accuſationis, & quærelæ incendere, vt ſancitur in d.c.Sacerdotibus,§.Eccleſiaſtica quoq.11.q.1.Et laicus quacumque fulgeat dignitate, nullatenus poteſt cognoſcere cauſas criminales Clericorum. Alex. conſ.8.nu.1.lib.1.Roland.conſ.4.ſub nu.8.lib.1.Scacc. de iudic.cauſ.crim.c.11.nu.34.& 35.

3 Et propoſitio iſta vſq; adeo protenditur,vt etiam in atrocioribus, & in crimine læſæ Maieſtatis in perſonam eiuſdem Imperatoris,ipſe Imperator non poterit pro tali crimine contra laicum procedere,quod fuiſſe videtur de mente Bar.in extra.Ad reprimendum,in ver. conditionibus;& affir. Reſtaur.in tract.de Prin.ſeu Imperat.q.111. nu.10.& comprobat Gig.de crim.læſę Maieſt.lib.1.d.tit. quis de crim.læſ.Maieſt,cogno.poſſ.nu.12.& ſeq.vbi poſt multa ita concludit,proſequitur Decia.in tract.crim.lib. 4.c.9.num.8.par.1.&reſpondit Alex.d. conſ.8. in prin. lib.1.vbi per multa iura concludit, quod laicus quacumque fulgeat dignitate,nullo pacto poteſt cognoſcere contra Clericum. Quia diſtinctæ ſunt iuriſdictiones, & Pontifici eſt aſſignata omnis iuriſdictio in ſpiritualibus,& ita

4 Alex. tenentem refert † Roland.d.conſil.4.num.8.lib.1. vbi affirmat,quod hoc crimen læſæ Maieſtatis non committitur à Clerico erga Principem ſecularem.Et poſtquā erga ſeculares Principes à Clerico hoc crimen non committitur, non eſt mirum, quod Imperator, & multò minùs iudices ſeculares non poſſint punire Clericum, vti de communi atteſtatus,dixit Clar.in pract.§.fi.quæſt.36. num.27.

Quam

Quam rationem proximè assignatam perbellè improbat Fari.d.q.8.sub n.28.vbi ineptam sibi videri ait, quia plura sunt delicta qualificata, vt videbimus inferiùs, de quibus Clerici à laico iudice puniri possunt, vnde non sequitur consequentia Clericus conspirando contra Principem secularem non committit crimen læsæ Maiestatis, ergo non potest de tali conspiratione puniri, & è contrà, dato quod Clericus per talem conspirationem committeret hoc crimen læsæ Maiestatis, sequeretur dicta ratione attenta, quod Clericus propter atrocitatem istius criminis posset à seculari iudice puniri, quod tamen ex dispositione tex.cap.cum non ab homine.de iudic. Clericus iurisdictioni seculari, & punitioni etiam pro quocumque atrocissimo delicto subiectus non est, vt optimè adnotauit Boss.titul.de for. competen. numer.127. & inferiùs comprobabimns. Tamen cum Farinacc. dicto loco sequenda erit opinio nostra, quod pro crimine lęsæ Maiestatis non sit puniendus Clericus à seculari potestate, quæ si auderet carcerare, & punire Clericum pro tali crimine, malè faceret, & mortaliter peccaret, cum teneatur ex debito officij sui remittere Clericum ad Ecclesiasticam curiam.

5 Sed difficultas erit, numquid pro alijs atrocioribus possit à seculari iudice puniri? & reperio, quod Lap.in capit. pro humani. de homicid. in 6. voluit, quod Clericus pro crimine assassinij possit puniri per iudicem laicum, prout eum refert Paris.de Put.de Synd.ver. inquisitio. c. dicit constitutio.colum.3.vers.an in percussionem factam. Aufrer.de potest.secul.sup.Eccles.perso.18.limit. nu.26. Mars.in pract.§.diligenter, num.166.& §.examinanda, num.25.Grammat. vot.8. num.4.vot.9.num.18. & vot. 11.in prin. fuit quoque de mente Soc.inter consil.Curt.

sen.

ſen. conſil. 20. num. 44. vbi dicit, quod nec etiam requiritur ſententia declaratoria, quod voluit, & Aufrer. vbi ſupra. Et mouentur præfati omnes per tex. c. 1. de homicid. in ſexto, vbi habetur. Quod quicumque Princeps, & quantumcumque magnus Prælatus, ſeu quæuis alia perſona Eccleſiaſtica, vel ſecularis quempiam Chriſtianorum per aſſaſſinos occidi fecerit, vel mandauerit, quamuis mors ſequuta non ſit, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut deffenſauerit, excommunicationis, & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, incurrit ſententias, ipſo facto, & eſt cum omnibus ſuis mundanis, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, per-
6 petuò diffidatus, † & bannitus à toto populo Chriſtiano. Quo fit, vt Clericus qui hoc crimen commiſerit, poſſit impunè occidi ſecundum Angel. conſil. 14. & voluit Gemin. in dicto cap. 1. de homicid. in 6. cum idem ſit bannire, & diffidare, quod ſtatuere, & præcipere, vt impunè poſſit occidi, per notata in l. reos, C. de accuſat. vbi Cyn. in 6. q. l. tertia. §. transfugas, ff. de ſicar. Authent. nauigia. C. de furt. & in Authent. item quæcumque communitas, C. de Epiſc. & Cler. Capic. deciſ. 112. num. 3. & deciſ. 155. nu. 26. Barbat. in c. vt ſi Clerici. num. 129. de iudic. & dicunt omnes congeſti à Rim. iun. conſil. 685. num. 1. & ſeq. lib. 6. Videntur etenim diffidati de iure Canonico ipſo iure degradati, tanquam expoſiti à iure, vt cuique data ſit facultas capiendi perſonas, vt notatur in c. vn. de ſchiſmat. ibi (expoſitis perſonis eorum à fidelibus capiendis) & eſt tex. in c. felicis, de pœn. ſicque à iure videntur ſpoliari priuilegio Clerical, & poni in poteſtate cuiuſlibet, vt innuit tex. d. c. 1. de homicid. in 6.

7 Et ſicuti realiter, & actualiter degradatus poteſt à iudice laico puniri, ſecundum communem opinionem, de

de qua Alciat. in dicto c. cum non ab homine, num. 108. de iudic. relatus à Villalob. comm. opin. littera, C. nu. 71. quos refert, & sequitur Clar. d. q. 36. nu. 35. in fin. Cumq; degradatio nil aliud sit, quam denudatio omnium priuilegiorum Clericalium, vt in c. degradatio. de pœn. in 6. & Decian citatis alijs, d. c. 9. num. 78. lib. 4. Ideo Clericum, qui assassinium commisit, puniri posse à laico dicendum videtur, vti respondit Decia. consi. 82. per tot. lib. 2. & affirmat Diaz in pract. Cano. c. 98. & faciunt dicta per Boer. decis. 69. num. 19.

8 Tamen si rectè perpendatur dispositio dicti text. c. 1. de homicid. in 6. assassinus, de quo loquitur text. prædictus, non est proprie is, qui conducit operas alicuius præcio ad occidendum, sed qui occidit Christianum opera assassinorum, de quibus loquuti fuimus superius, cap. 7. & licet ibi asseuerauimus, quod hodie, cum præfatum hominum genus non reperiatur, propterea ex longa interpretatione, & communi vsu loquendi receptum sit, vt assassini dicantur omnes, qui, vel mandato, præcio conducentes, operas etiam Christianorum aliquem occidi faciunt, vel qui præcio conducti hoc scelus committunt.

Aduertendum tamen erit, quod ad effectum, vt Clericus incidat in pœnam ipsius tex. omnia in eo contenta concurrere debent.

9 Quia quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet, glos. in l. mancipia in ver. aduertendum, vbi Castren. & alij. C. de ser. fugit. Alexan. in rub. ff. solut. matrim. numer. 22. Soc. sen. consil. 71. numer. 23. lib. 4. Dec. in l. 1. num. 14. C. de eden. consil. 90. num. 1. consil. 259. num. 6. consil. 275. numer. 12. consil. 290. num. 3. cons.

291. num. 8. consil. 317. num. 2. consil. 325. circa princip. consil. 327. sub num. 6. cons. 440. sub num. 3. consil. 400. sub num. 8. consil. 466. num. 8. consil. 511. num. 4. consil. 519. sub num. 5. consil. 540. in princ. consil. 591. num. 4. & cons. 644. in fin.

Sed quando assassinium committitur, sed non per ipsos assassinos, de quibus in text. non verificatur præsupposi- tum, ideo non debet habere locum dispositio ipsius tex. eo quia Sum. Pont. ibi priuauit, & destituit Clericos Clericali priuilegio ob illam ignominiam, quę inferebatur nomini Christiano, vt Principes etiam à prædictis assassinis cogerentur se, & eorum bona redimere, quod potissimè est attendendum in hac materia, & disposita in d. cap. 1. quod est pęnaliss. & odiosiss. sunt intelligenda in propria significatione verborum. ita Rim. iun. in puncto d. consil. 685. num. 11. lib. 6.

Et quamquam hoc crimen assassinij ex longa interpretatione, & vsu hodie etiam committatur absque dictorum infidelium interuentu, non propterea Clerici veniunt, ita
10 de facto priuati eorum † priuilegio, vnde benè dicebat Clar. in pract. §. fin. dict. quæst. 36. num. 31. Quod requiritur sententia declaratoria, per quam iudex pronunciet, & ipsum esse assassinum, & hanc communem opinionem esse affirmat de mente Couar. Capic. & Plach. Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia, per quam imponatur pœna dicti cap. 1. sed statim illas ipso iure incurrit Clericus, vt consultus respondit Alexand. consil. 166. num. primo, lib. 7. qui ita communiter tenere omnes Doct. asserit, & sentit Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. dicto num. 26. vbi dicit, quod non requiritur alia sententia, scilicet, quæ det licentiam occidendi, & huiusmodi, quia sufficit, quod sit declaratus assassi-

nus,

nus, vel fautor, & ita tenet Lopez. in addit. ad pract. Diaz.c.98.in ver.præcedat degradatio.vers.nota.tamen vtiliter.Capic.decis.112.in princ & comprobat Farin.d. quæst.8.num.85.vbi latiss.hanc esse communem sententiam demonstrat.

Et præcipuè si admitteremus, quod absque declaratione ista Clericus posset puniri à laico, resultaret, quod per simplicem quærelam,& imputationem de assassinio, amitteret beneficium fori,quod non est dicendum.

11 Et declaratio ista debet fieri per iudicem Ecclesiasticum,& non laicum,vti de iure clarum esse affirmat Clar. dict.quæst.36.sub numero 31.licet apud eos contrarium de facto seruari dicat, sed contrarium verum esse de iure comprobat Lopez.ad Diaz dict.capit.98. versic.nota tamen vtiliter.

Quapropter non curandum de dictis responsis Decia. & Soc.Quia non mirum,cum Soc. Pisis legeret,Decia.vero Paduæ,& ambo sub magna mercede Dominorum laicorum,pro quibus consuluerunt.

Et communis est opinio,quod declaratoria ista ab Ecclesiastico iudice proferenda requiratur, vt dicunt omnes in dicto c.1.de homicid.in 6.& d.cap.cum non ab homine,de iudic.& concludit Capic.d.decis.112.in fin. & consuluit Card.Alban.consil.13.vbi respondit, quod nō potest laicus Clericum vti assassinum punire,nisi postquā fuerit à iudice Ecclesiastico vti assassinus bannitus, diffidatus, & condemnatus,& ita eum refert Farin.d.q.8.nu. 85.in fin.

12 Sed quid dicendum de Clerico, qui in profundum malorum delapsus, dimissis tonsura, & habitu Clericali multis se immiscuit enormibus,ita,& taliter, quod possit nuncupari scelerum minister, an ipso iure sit priuilegio

Cle-

Clericali destitutus,qui,& si sacris ordinibus sit ornatus, possit nihilominus à iudice laico puniri; In quo articulo Hostien.Ioan.Andr.& Butr.in cap.perpendimus. de sentent.excommun. Anch.in reg.ea,quæ.quæst. 12. de reg. iur. in 6. quorum opin. esse communem affirmat Aufrer. in Clement. 1.de off.ord.reg.1.fallent.19.voluere, quod iste Clericus ita sceleribus deditus,& inueteratus possit à iudice laico puniri.

Nec est hoc in casu necessaria trina monitio,quæ alioqui iure ordinario requiritur, quos omnes retulit Couar. pract. quæst. cap. 32. sub numero secundo, cui sententiæ patrocinari videtur text.capit.vnic. de vit. & honest.Cleric.in 6.vbi datur casus, in quo Clericus etiam in sacris, absque vlla degradatione amittit priuilegium Clericale omnino ipso iure, etiam quo ad forum, secundum communem intellectum ipsius tex. cum quo concordat.c.1.de apostat.vbi hæc communis probatur sententia, à qua non recedit Henric. Boic. in c. ex litteris, colum. penul. de vit. & honestat. Cleric. & Casan. in consuet.Burgund.rub.1. §.5.num.55. attestatur opinionem istam communiter in praxi receptam esse,quos omnes recenset Couar.pract.q.d.c.32.sub nu.2. & habemus tex.d.c perpendimus.de sent.excom. quem ita cõmuniter, & magis cõiter interpretari à Scribentibus testatur Boss.in tit.de for.comp.n.134.139.& 140.& hanc opinionem seruari affirmat Capr.concl.97.nu.76.& Farinac.de inquisitio.d.q.8.n.53.vbi comprobat,quod dispositio d. c.perpendimus. non solum procedit in beneficio Canonis,si quis suadente diabolo.Sed etiã in priuilegio fori,& hunc intellectum esse magis cõiter receptum affirmat,per ea,quæ scripserunt Clar.d.q.36.nu.23.& Alex.de Neuo latiss.d.cons.59.nu.12.& seq.& hanc opinionem magis

com-

communem pronunciat. Sigism. Scacc. de iud. caus. crimin. d.c. 11. num. 62. & 78. in fin. in 2. limit. & Decian. d. cap. 9. num. 88. lib. 4.

Contrariam vero partem sequuti sunt multi, quibus displicuit, & nimis graue visum fuit, Clericum nulla legitima monitione præmissa privilegio fori priuari, ex eo quod multis enormibus criminibus operam dederit, & se immiscuerit, & Anch. in d.c. 1. de Apostat. dixit illius capituli decisionem non militare nisi in specie, & casu, quo loquitur Panor. & Card. in d.c. perpendimus d. tex. intelligunt quo ad priuilegium Canonis tantum, non autem quo ad priuilegium fori, & ita d. tex. intelligendum esse comprobat Alex. d. conf. 8. lib. 1. Soc. d. conf. 12. num. 19. lib. 1. Clauas. in summ. in ver. Clericus. 10. q. Siluest. in sum. in ver. Clericus il 30. num. 9. cui non obstare tex. d. c. vnici. de vit. & honest. Cler. in 6. assentit Couar. d. c. 32. sub nu. 2. in fin. Quia illa Constitutio pœnalis est, & ideo non extenditur ad alium casum, & propterea in Clerico in sacris constituto magis sibi placere opinionem illorum, qui hanc partem tuentur. Et re vera, vt inquit Clar. d. q. 36. nu. 23. negari non potest, quin tex. d. c. perpendimus intelligendus sit in beneficio Canonis, & non fori, cum multum applaudeat litteræ illius; dum dicit (propter hoc ad obtinendam absolutionem Apostolicam Sedem adire cogantur.) Quæ verba magis videntur conuenire excommunicationi, quæ infertur per Canonem. si quis suadente. Quam illi, quæ infertur propter violatum priuilegium fori.

13 Pro resolutione huiuscæ quæstionis distinguendum esse putarem, an Clericus iste, qui ita enormibus se immiscuit, sit in minoribus constitutus ordinibus; nam cum possit relinquere Clericatum, & redire ad secularitatem, non

non solum expressè renunciando Clericatui,sed etiam tacitè,& de facto contrahendo matrimonium. & dimittendo habitum,& tonsuram Clericalem,qui,si nedum enormibus se immisceat,sed etiam si quouis modo deliquerit nulla admonitione,neq;solemnitate aliqua adhibita,poterit à laico iudice puniri,cum per dimissionem solummodo habitus renunciauerit beneficio Clericali,& sacra Trid. Synod.in c.nullus primæ tõsuræ initiatus quod est.6.23. sess.de reform.decreuit,quod Clericus in minoribus constitutus non gaudeat beneficio fori, nisi incedat in habitu,& tonsura,& de mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiat,vel habeat beneficium Ecclesiasticum,vbi àduertendum erit,quod copulatiuè requiritur delatio habitus, & tonsuræ Clericalis , & seruitium Ecclesiæ de mandato Episcopi,& sic non sufficeret delatio habitus, & tonsuræ; si non inseruiret Ecclesiæ.Quapropter vna cum tonsura, & vestibus Clericalibus,vnum ex duobus requiritur, aut beneficium Ecclesiasticum, vel seruitium Ecclesiæ , quibus deficientibus,isti Clerici in minoribus priuilegium fori non sortirentur . Quod Sanctiss. & cum summa prudentia Decretum istud editum fuit , ne in Ecclesia Dei meri cerdones,pelliones,corriarij,fullones,& similes nudæ tonsuræ prætextu immunitatibus fruerentur , quæ in Clericorum fauorem Diuino muneri ministrantium concessæ fuerunt,ita Lopez ad Diaz,c.64.in fin.& de isto sacri Concilij Decreto verba fecerunt Cartar.de interrog. reor.lib.1.c.1.n.12.& Scacc.d.c.11.nu.82.

14 De Clerico autem in sacris constituto,cum non possit, nec tacitè,nec expressè renunciare beneficio fori , vt superius enucleauimus,iterum distinguendum erit . Quod aut iste , dum enormibus se immiscet,retinet habitum , & tonsuram Clericalem , & tunc quauis enormitate ab

dem Abb. quod depositio non imponitur nisi pro graui crimine, quę vero sint crimina grauia, iudicis arbitrio relinqui, de quo est casus cum glos. in cap. peruenit. de sent. excom. & notat Innoc. in cap. cum illorum, eod. tit. & firmat Cepo. caus. crim. d. cons. 11. num. 26. & in specie, quę delicta grauia dicantur, per quæ Clericus deponi possit, arbitrio iudicis relinqui affirmat Abb. in d. c. at si Clerici, num. 34. de iudic. ibique Felin. num. 12. latè prosequitur Io. de Silua tract. de benefic. 3. par. q. 3. num. 7. & ibi refert multos casus, pro quibus Clericus deponitur, & scribit Diaz in pract. Cano. c. 11. nu. 78. grauia censeri delicta, quæ dolosè perpetrata sunt, non quæ imperitè, his citatis Menoch. de arbitr. cas. 266. num. 6.

35 Quæ verbalis degradatio est quædam depositio, vt aduertit Clar. in pract. §. fin. q. 74. & solet fieri ad duplicem effectum, aut ad pœnam, aut in ordine ad eijciendum eum à foro Ecclesiastico, vt declarat Menoch. de arbitr. cas. 415. num. 4. & seq. Et differt hæc verbalis degradatio ab ordine ab actuali in hoc, quia actualiter degradatus statim eo ipso, subijcitur iurisdictioni iudicis laici, nec requiritur alia traditio facienda à iudice Ecclesiastico, secundum communem opinionem; de qua Villalob. commun. opinion. ver. Clericus, nu. 71. Clar. d. q. 36. vers. scias autem. Farinac. d. q. 8. nu. 75. Degradatus verò verbaliter remanet adhuc sub iurisdictione iudicis Ecclesiastici, donec, & quousque tradatur curiæ seculari, ita Siluest. in sum. d. ver. Degradatio in princ. & nu. 8. Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 72. Clar. d. q. 36. & latè prosequitur Scacc. de iud. caus. crim. c. 11. nu. 71. & seq.

36 Actualis vero degradatio, quæ fit post sententiam verbalem, quando insignia ordinum Clerico solemniter detrahuntur, quæ etiam dicitur depositio solemnis, de qua loquitur

fuluit Dec.conf.125.n.7.Caldc.de iud.& for.comp. cõs. 12.1.dub.Zabar.in Clem.1.col.2.appof.2.de excef.Prælat.Alex.ad Bar.in l.2.fub n.12.ff.de appell.reci.

18 Quia regulariter quilibet priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium,glof.in c.conuenior.in ver.congruerat.23.q.8.in c.fi Epifcopus,in ver. conuocari ad fin.3.q.2.in c.cum ordinem,vbi Doct.de refcr. & in c.fuper litteris,in ver.nifi forfan.eo. tit.in c. cum parati. in ver.obtentu.de appellat.in c.cum perfonæ,in fi.de priuil.in 6.Scribentes in l.2.ff.de in ius.vocan. eft tex. ibiq; Doct.in l.fi quis ex aliena,ff.de iudic.Hoft.in fum.tit.de iudic.§.quæ funt neceffaria n.9.Alex.per eum tex. in l.2. n.3.ff.fi quis in ius voca.non ier.c.veniens,& ibi glof. in ver.propter contumaciam,de accufat.

19 Tamen quam cito cõftiterit de Clericatu,iudex laicus de facto reuocare debet,quod de facto fecit, ita Spec. de citat.§.1.n.20.p.2.Archid.in c.placita,15.q.4.Io.Andr. in c.regula fcienti.in mercur.Cyn.in l.generaliter, C.de Epifc.& Cler.& citatis his,& alijs,firmat Alex.conf.149. nu.13.lib.6.vbi dicit,quod proceffus eft ipfo iure nullus, etiam Clerico non comparente, & tanquam laicum citato,& fingulariter dixit Marf.fing.694.

20 Quod apud omnes fanos mente notum effe putat,quod Clericus non poteft conueniri fub iudice laico.Quinimo quilibet proceffus factus per iudicem laicum contra Clericum eft nullus;& quælibet fententia eft nulla, quamuis nemo pro eo comparuerit ad allegãdum priuilegium Clericale;profequitur latè Grammat.vot.18.num.19.&feq. vbi dè mente Bal.in l.generaliter,C.de Epif.& Cler.fcribit.quod fi effet proceffum contra Clericum per iudicem laicum diffinitiuè,ipfum condemnando,& à fententia illa non fit per ipfum Clericum appellatum, quod nihilominus

nus si comparet cum instrumento Clericatus, dicendo de nullitate processus, & sententiæ, quod omnino est audiendus, & processus, & sententia erit nulla, ex quo veritas est, quod talis allegatio procedit, & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis; & hoc idem dixit Bald. in l. prima, C. si non à compet. iud. Quia defectus iurisdictionis, quando deficit ipso iure, iurisdictio semper opponi potest, etiam si statutum dictaret generaliter, quod non possit opponi de nullitate sententiæ, vt notatur in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. vbi est glos. singularis, & ipse Gramm. concludit in decis. 61. per totam, vbi multa in hac materia.

Et exceptio ista incompetentiæ iudicis quandocunq; opponi posset, etiam post sententiam, quinimo nec etiam est necesse, quod opponatur; cum omnia acta facta per iudicem laicum contra Clericum sint ipso iure nulla, vt docuit Clar. d. q. 36. vers. est autem hæc exceptio; prosequitur Decian. d. c. 9. num. 61. & num. 115. lib. 4. vbi affirmat, quod Clericus condemnatus à iudice laico, eo quia non opposuerit incompetentiam, habet duplicem viam reparandi grauamen illarum, Couar. pract. quæst. d. c. 32. nu. 2. Roland. d. cons. 4. nu. 10. lib. 1. cons. 52. nu. 42. lib. 2. Vrsil. ad Afflict. decis. 2. nu. 2. & seq. Lopez ad Diaz c. 62. nu. 2. & 3. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. nu. 101. Alex. de Neuo. d. cons. 56. nu. 6. & seq. Soc. cons. 12. lib. 1. & citatis alijs, Farin. d. q. 8. nu. 15. quibus addo Corol. de Grass. de excep. ad stat. exclud. omn. excep. 18. excep. per tot. vbi multa scribit de exceptione ista incompetentiæ iudicis.

21 Bene verũ est, quod si Clericus, vti laicus, citatus non comparuerit ad allegandum priuilegium Clericale, sed distulerit vsque ad sententiam, vel post, cuius vigore ca-

ptus fuerit, quãquam acta, & processus sint, vti diximus, nulla, deberet attamen in expensis condemnari, ita sentit Felin. in cap. exceptionem, in prin. de excep. Calderin. d. cons. 12. de iud. & for. compet. Boer. in Constit. Burgund. de costumes, concernans, §. 21. col. fin. Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. reg. 2. num. 23. Dec. cons. 241. Couar. d. c. 32. num. 2. pract. quæst. Vrsil. ad Afflict. d. decis. 2. num. 4. & 5. Lopez ad Diaz c. 62. num. 6. Asin. in pract. §. 32. in sexto, ampliat. num. 1. Farinacc. dict. quæst. 8. num. 8. & num. 16. Bellamer. decis. 226. Mars. in l. patre, vel marito, num. 77. ff. de quæst.

At cauendum velim, quod ista expensarum condemnatio non à iudice laico, sed ab Ecclesiastico facienda est, quia secularis iudex non potest Clericum in expensis condemnare, sed nec etiam multare, ratione contumaciæ. Bald. in l. generaliter, & in l. si quis ex aliena, ff. de iudic. in l. 2. C. de Episc. & Cler. Abb. in cap. si diligenti, colum. penul. de for. compet. Grammat. vot. 18. num. 15. & seq. Guid. Pap. decis. 450. Couar. dict. cap. 32. num. 2. Roland. consil. 12. num. 38. & sequen. lib. 2. Vant. dict. titul. de nullitat. ex deffect. iurisdict. num. 101. latè deffendit Dec. cons. 241. in primo dub. Surd. consil. 396. num. 28. lib. 3.

22 Nec erit curandum de Bart. qui contrarium tenuit in l. non videtur, la prima, num. 1. ff. de iudic. quam Bart. doctrinam seruari asserit Aufrer. in addit. Tholos. decis. 165 & secundum Bart. fuisse iudicatum per Curiam Neapolitanam attestatur Grammat. vot. 27. in prin. Quia dictum Bart. reprobatur, & contra eum est vera, & communis opinio, teste Carauit. super rit. magn. cur. 235. nu. 11. & Clar. d. quæst. 36. num. 5. in fin. ait, ita seruandum à iudicibus Deum timentibus, & quod malè iudicauerit Curia Nea-

politana

politana probat Grammat.d.vot.27.per tot.& Boer. expresse improbatur à Couar.vbi supra, & latiss. López ad Diaz,c.64.num.7.qui postquam retulit, quod in Hispania contrarium obseruatum fuerit,exclamat, iniquissimè factum, & contra sacras iuris Pontificij Constitutiones iudicatum fuisse ab illo iudice,& si casus aliquando contigerit,admonet iudices,vt ab huiusmodi errore caueant, & cum hac opinione transit Fari.d.q.8.num.17.

23 Et sicuti diximus,iudices seculares sunt incapaces cognitionis delictorum perpetratorum à Clericis, ita nec eos examinare,& interrogare poterunt ad finem criminis indagandi,quia quemadmodum iudicando personã Clerici tangere non possunt,ita neque hoc sententiæ præambulum exercere possunt,ita docuit glos.in cap.at si Clerici de iudic.per quam consultus respondit Bart.consil.80 & bene dicebat Bald.in dict.cap.at si Clerici, quod confessiones Clericorum coram iudice laico non debent in actis redigi,&habemus Bullam in Cœna Domini hoc prohibentis,de qua meminit Viui.commun.opin.verb.iudex laicus,vbi admonet seculares iudices,vt sicut ab igne,caueant,ne se ingerant,ac intromittãt aliquo modo in caussis criminalibus Clericorum,& aliarum Ecclesiasticarum personarum,pro ut eum refert, & sequitur Cartar. de interrog reor.d.cap.1.num.12.

24 Ita,& taliter iudices seculares sunt incompetentes in cognoscendis criminibus Clericorum, quod non solum non possunt iudicare condemnando c.1.& 2.de for. compet.Alex.consi.149.num.1.lib.6.Menoch. de arbitr.q.43 num.15.Honded.dict.consil.3. num.21. lib.1 sed, quod plus est,nec etiam absoluendo,ita Bald.& cæteri, in Authent.Clericus,C.de Episc.& Cler.vbi Bal.dicit hanc esse veritatem.

Ex regula,quæ negatiuè formatur,qui non poteſt con demnare,nec etiã abſoluere poterit,l.nemo,qui condem nare,ff.de reg.iur.l.qui condemnare,ff.de re.iud. c. non poteſt,vbi latè Felin.de re.iudi.& ita negatiuè arguit Iuriſconſultus in l.ſolent.in prin.ff. de off. Proconſ. ibi que Bal.2.not.Soc.ſen.in rub.ff.de acq.poſſ.num. 8. vbi poſt alios diſſerit ſatis copioſè.Menoc.de arb.d.q.43.nu.25. Fari.d.q.8.ſub num.46.verſ.amplia.19.

Quamquam Iaſ.in d.l.qui condemnare,nu.2. ff. de re. iudic.ſenſerit, quod iudex laicus poſſit abſoluere Clericum à delicto ſeculari,licet pro condemnando debeat eũ remittere ad Epiſcopum,per tex.§.illud palam,& ibi glo. notat pro mirabili,in Authent.vt Cler.apud propr. Epiſ. & in Authent.Clericus,ibiq;etiam gl.C.de Epiſ. & Cler. Et corroborari poſſet Iaſ.ſententia ex illa declaratione, quæ affertur ad regulam iſtam negatiue,vt ſupra concepṭam.Quia laicis iudicibus condemnatio Clericorum fauore,& priuilegio perſonæ Clericorum prohibetur, ideo abſolutio prohibita non cenſetur,ne in odium retorqueatur,quod ad fauorem fuit introductum.ſic Bald.in l. quoties.n.2.C.vbi Senat.vel Clariſſ.ſecutus à Dec.in d.l.nemo,qui condemnare,n.2.ff.de reg.iur.Alciat.in rub ff.de acq.poſſ.n.9.Rip.in d.l.qui condemnare.n.7.ff.de re.iudic.vbi de Clerico exemplum affert.

Sed aduertendum erit,quod dicta per Iaſ.procedebant de iure antiquo,quo laicus poterat vna cum Epiſcopo cõdemnare de delicto ſeculari,vt in iuribus,& glo. adductis à Iaſ.& dicit ipſemet Iaſ.cum,iure illo attento, non eſſet Clericus in totum exemptus,& iudex laicus non eſſet totaliter ſine iuriſdictione in Clericum , cum poſſet ſimul cum Epiſcopo condemnare,& propterea non mirandum, ſi ſolus poterat abſoluere,ſed cum iura illa fuerint corre-

cta,

ſta, & per Authent. ſtatuimus. C. de Epiſcop. & Cleric. & per iura Canonica, vt in dict. cap. 2. & 3. de for. competen. per quæ omnino eximuntur Clerici à laicali iuriſdictione; quapropter nec etiam abſoluendo cognoſcere de præſenti poteſt laicus de delictis perſonarum Eccleſiaſticarum; & hanc opinionem ſequitur Cagnol. in dic. l. nemo, qui condemnare, in vltimis verbis, ff. de reg. iur. & rationem ſuperius aſſignatam ponderat Decia. d. c. 9. num. 9. in fi. lib. 4.

Nec inducta in fauorem Clericorum retorquentur in odium, Nam magis fauorabile eſt, quod nullo pacto ſubiaceant iuriſdictioni laicali.

Nec eis prodeſſet abſolutoria lata ab incompetenti ptorſus iudice, vt affirmant Panorm. in c. ſi diligenti, nu. 33. de for. compet. & Dec. in cap. cum ordine, in fin. de reſcrip.

25 Regulam iſtam, quod Clericus pro quocumq; crimine, & delicto enormi puniri non poſſit à laico iudice reſtringendam eſſe dicunt multi ad Clericum incorrigibilem, quem vtique puniri poſſe contendunt, nulla præcedente degradatione, per tex. in c. cum non ab homine, de iudic. quem ita intellexerunt Io. Andr. Card. & Imo. vbi Boſſ. tit. de for. compet. num. 131. Foller. in pract. crimin. verſ. audiantur excuſatores, nu. 40. & ſeq. Brun. d. conſil. 115. num. 12. & ſeq. crim. diuerſ. lib. 2. Alex. de Neuo. d. conſ. 56. n 28. & 30. & dixit Couar. pract. quæſt. d. cap. 32 num. 2. & aſſentit Clar. d q. 36. n. 33. vbi ait, quod ſi Clericus ſit vere incorrigibilis, eo caſu vtiq; poterit per iudicem ſecularem abſq; vlla degradatione puniri, etiam ſi ſit in ſacris conſtitutus.

26 Et hoc tanto facilius procederet, ſi talis Clericus incorrigibilis non poſſet ab Eccleſia puniri, quia tunc abſque

alia

alia degradatione posset per iudicem secularem comprehendi, secundum communem opinionem, de qua Aret. in d. cap. cum non ab homine, sub num. 39. de iudic. relatus à Diaz. in pract. Cano. c. 131. quos omnes sequitur Clar. d. q. 36. nu 33. in fi. & cum præfatis residet Scacc. d. cap. 11. num. 56. qui relatis alijs, de communi quoque testatur, & assentit Farin. d. q 8. nu. 47. in fin.

27 Et sciendum esse velim, quod quando Clericus vti incorrigibilis, potest à laico puniri, non punitur secundum iura Canonica, sed iuxta legum ciuilium dispositionem, cap. ad falsariorum, de crim fals. Abb. in dicto c. cum non ab homine. in vlt. not. Clar. d. quæst. 36. versic. sed an secularis iudex. Foller. dicto ver. audiantur excusatores, numer. 41. & Diaz dicto cap. 131. prope finem, quæ omnia de plano procedere asserit Farinacc. dict. quæst. 8. numer. 48.

28 Difficultas itaque erit, quando Clericus dicatur incorrigibilis, & tex. in d. cap. cum non ab homine, de iudic. in quo Celestinus Pap. iij. sanciuit, Clericum in aliquo crimine deprehensum legitimè, atque conuinctum ab Ecclesiastico iudice deponendum, qui si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, tandem si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem. Ex quo text. colligere possumus, quod vt Clericus fori priuilegium perdat, oportet de necessitate, quod depositio præcedat Clerici incorrigibilitatem, quæ depositio est fienda à iudice Ecclesiastico, quia à seculari fieri non potest, vt declarat Dec. in cap. at si Clerici, col. pen. & fin. de iudic.

Nec

Nec etiam sufficeret ista depositio, sed vlterius post depositionem,& incorrigibilitatem requiritur, quod sequatur excommunicatio, & adhuc non satis erit, quia etiam anathematis mucrone debet feriri, & tandem cum Ecclesia nil vltra facere possit, tunc iudici seculari est aperta via,& data facultas procedendi in eum,& condemnandi, vt notant Soccin. reg. tractat. reg. 56. in 10. fallent. practic. Conrad. tit. de inquisit. num. 8. in quinta limitat. & in hoc casu Clericum reputari incorrigibilem dubitandum non esse vna cum Farin. dict. quæst. 8. num. 50. dicere possumus.

Quia & si Felin. in dicto cap. cum non ab homine, numer. 9. & seq. velit, quod secundum communem Doctorum mentem sit necessaria iudicis declaratio super incorrigibilitate, tamen quotiescumque erit seruata forma d. tex. dicendum erit, Clericum ipso iure ab Ecclesia demissum,& fictè declaratum incorrigibilem, ita pluribus comprobat Scacc. d. c. 11. nu. 55. & seq. & ideo non erit opus alia declaratione.

Ex quibus apparet non esse curandū de relatis à Clar. dicta quæst. 36. de obseruantia Parisiensis Curiæ, quod post binam remissionem factam de Clerico, habeatur pro incorrigibili, nulla sequuta depositione, aut excommunicatione, in odium etiam iudicis Ecclesiastici negligentis illum corrigere, nam sunt contra text. prædicti dispositionem, vti ponderat Farinacc. dicta quæstione 8. numero 52.

29 Regulare igitur erit, quod Clericus in sacris constitutus, vt puniri possit à iudice seculari pro quo vis crimine etiam enormissimo; in primis ab Ecclesiastico degradetur, & tradatur Curiæ seculari puniendus, quod omnes fateri asserit Didac. practicar. quæstion. dicto cap. 32. nu-

mero

mero secundo. Et hæc duo requiruntur, vt iudex laicus punire possit Clericum, vt testatur Clar.dicta quæst.36. numero 35. & Dec in capit.at si Clerici,columu.penult. & final.de iudic.efficaciter inducendo,dict.cap.cum non ab homine. scribit, quod præfatum capitul. ponit tria dicta.

30 Primum est, quod non licet Regi, nec alicui Principi iudicare Clericos siue in furto, siue homicidio, vel periurio,siue in quibuscumque criminibus fuerit deprehensus,& hoc primum dictum clarum est,quod habet locum in quolibet atrocissimo delicto,vt illa verba demonstrãt, & hoc præter Dec.comprobat Rim.iun.dicto consil.685. num.32.lib.6.Quia vox illa(quibuscumque) ampliat, & multum extendit generalitatem dispositionis, l. qui autem,§.fina.ff.de constit.pecun.ibi(quibuscumque verbis) cap.quia plerique, de offic.ordin.in 6.tradit Bald.in l.1. quæst.34.ff.de rer. diuis. & in cap. Imperialem, de proh. feud.alien.sequitur Dec.cons.436.nu.16.& Decia.cons. 51.num.12.lib.1.

Secundum dictum prænominati, capit. cum non ab homine,illud est,vt inquit Dec.quod Clericus de talibus delictis conuictus deponendus est à iudice Ecclesiastico, quod dictum etiam habet locum in quocumque delicto grauissimo; quia à seculari depositio fieri non potest, & vltra Dec.affirmat Rimin.iun.dict.consil.685.numer.35 libro 6.cum Summ.Pontif.respondendo loquatur,dicens (seu alio crimine fuerit deprehensus) debet intelligi de grauissimo, virtute dictionis(quibuscumque)in interrogatione posita,§.præterea.Instit.de inut.stip. capitul. inter dilectos,versic.cæterum,de fid.instrument.vbi Bald.Alexand.consil.84.in fin.lib.1.& Decian.consil.86.num.49 lib.3.

Ter-

Tertium dictum illius, c. cum non ab homine, esse affirmat Dec. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, quæ verba secundum Dec. faciunt relationem ad præcedentia, l. Iulianus, vbi Bar. ff. de hæred. instit. ergo videtur, quod incorrigibilitas habeat locum, & consideretur in quolibet delicto de supradictis licet grauissimis, & cum Dec. conformis est Bero. ibid. sub nu. 181. qui asserit, quod bene sciebat Pontifex multa esse genera criminum grauia, & grauissima, & vt omnia comprehenderet, vsus fuit verbis vniuersalibus (quibuscunq;) quæ dispositionem ampliāt, vt per Imo. & Alex. in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig. Cōcludamus itaq; in omni delicto esse degradationem, & traditionem Curiæ seculari necessariam, quæ absq; incorrigibilitate non fit, & nunquàm incorrigibilis Clericus pronunciatur expresse, nisi quando traditur Curiæ seculari puniendus, quo in casu, & non aliter, punitur à seculari iudice. Vnde videndum erit, quid sit degradatio, & quotuplex, & pro quibus criminibus infligenda.

31 Etenim degradatio priuilegiorum, & sacrorum ordinū amotio, & priuatio ob crimen atrox contra Clericum in sacris constitutum facta, vt probatur in c. 2. de pœn. in 6. in c. nouimus, de ver. signif. in d. c. cum non ab homine, de iudic. & in c. qualiter, & quando il 2. de accus. & hanc diffinitionem, seu descriptionem attulit Bertach. de Episc. in 8. par. 4. lib. in prin. & ex mente Decian. in d. c. 9. nu. 78. lib. 4. superius diximus, degradationem nil aliud esse, quā denudationem omnium priuilegiorum Clericalium, & differt à depositione, quia depositio ista est à dignitatib. & honorib. amotio, & degradatio propriè est ab ordinib. ita Spec. de accusat. §. 2. nu. 5. p. 3. relatus à Bertach vbi sup. sub nu. 1.

32 Duplex quoq; est degradatio, verbalis scilicet, & actualis,

ipso commissa, non poterit à laico puniri, & hoc mihi persuadet Clar.d.q.36.n.24.vbi nobis mandauit in hæc verba. Cæterum si Clericus incedat in habitu, & tonsura, cessant hæc omnia, nam quantumcumq; grauia crimina cõmittat, & illa reiteret, in eisq; perseueret, nunquam efficitur de foro seculari. hæc Clar. quam sententiam communem esse probat. Boss. in tit. de for. compet. sub nu. 134.

15 Si verò Clericus dimissis vestibus Clericalibus, & tonsura, ita perseuerando in delictis, nil sæuum, & enorme tentare non erubescat, hoc in casu posse à iudice seculari comprehendi, & puniri cum communi Scribentium sententia, dicendum esse affirmo.

Quod intelligendum erit, vbicumq; quis non incedit in habitu eo animo, vt non modo illo in delicto, in quo deprehensus est, habeatur pro laico, sed generaliter in omnibus, quia in nullo tẽpore volebat haberi pro Clerico, puta, quia per annum, & vltra, semper commoratus est, & vixit, & negotiatus est palam, vti laicus, negando se Clericum, & ideo cum talis sit apostata, poterit puniri per laicum, dato, quod constaret esse Clericum, si in atrociori delicto fuerit deprehensus, ita Decia.d.c.9.n.92. lib.4.

16 Semper tamen cum conditione, vt iste scelestus Clericus, & suæ dignitatis immemor, fuerit prius ter monitus à suo Prælato, quia; vt dispositio d.c. perpendimus, habeat locum, trina requiritur monitio; per tex. in c. audientia, de sent. excom. in c. fin. de vit. & honest. Cler. in c. contingit il 2. de sent. excom. in 6. Io. Andr. & Butr. in d. c. perpendimus. Cepo. caus. crim. cons. 11. & n.36. & seq. Brun. cons. crim. diuers. cons. 115. n. 68. & seq. lib. 2. magnæ impressionis, Couar. d.c. 32. n. 2. in fi. Alber. in 2. p. stat. q. 42. vbi communi obseruantia testatur. Alex. d. cons. 8. nu. 2. lib. 1. Gramm. vot. 33. n. 11. & seq. & super consuet. Regni

fol.29.col.1.verf.10.vbicumq;Imo.in c.1. de apoft. Viu. com.opin.verf.Clerici.Menchiach.lib. 3.de teft. §.22.n. 63.Roland.d.conf.4.n.31.lib.1.

Nec refragantur adducta in contrarium à Farin.d.q.8. fub n.34.Nā omnes loquuntur,& funt intelligendi,quod faltem ifti Clerici fuerint moniti in Synodo Diȩcefana, vt habitum,& tōfuram Clericalem deferant,fub pęna amiffionis iftius fori priuilegij,quo in cafu illam monitionem fufficere fcribit Clar.de mente Hoft.& Alex.de Nevo.d.q.36.n.20.& non diffenfit Farin.d.q.8.n.62.Quinimo ipfe Farin.ibid.n.58.affirmauit, quod antequam Clericus enormibus fe immifcens, puniri poffit à laico, opus eft,vt ante omnia de enormitatibus conftet,eo quia qualitas tribuens iurifdictionem debet in primis probari ad hoc,vt iurifdictio locum habeat,l.2.§.fed & fi dubitetur, & l.fi quis aliena,ff.de iudic.Bal.in l.idem profeffus, & in l.præfcriptione,C.fi contr.ius.vel vtil.pub.& dicunt omnes in c.fi Clericus laicum,de for.comp.Plach.in epit.de lict.c.19.nu.27.Et fi aliter diceremus, fequeretur abfurdum,quod Clericus poffet procefsari,incarcerari, & torqueri per iudicem laicum fub colore, quod enormitatibus fe immifceret, & propterea opus efse docet Farinac. vbi proximè,quod Clericus in flagrāti reperiatur,& quo modo id fiat,oftendit.Qualia autem fint enormia delicta, declarat idem Farinac.ibid.num.59.

17 Et propofitio à nobis fuperius firmata, quod Clerici funt à iurifdictione laicali prorfus exempti, ampliatur procedere,etiamfi Clericus non opponeret de Clericatu, & nemo pro eo in iudicio compareret ad allegandum priuilegium Clericale.

Quia & fi procefsus factus per iudicem laicum contra Clericum,quem non conftabat talem efse,valeat,vt con-

Dei omnipotentis Patris, Filij, & Spiritus ſancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum Clericalem, &. deponimus, & degradamus, & ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali,) quæ omnia habentur in cap.degradatio, de pœn.in 6.& hanc formam referunt Spec.d.tit.de accuſat.§.2.Bertach.de Epiſ.d. par.3. 8.par.lib.4.num.1.Silueſt.in ſumm.dict.ver.degradatio, ſub nu.1.& de hac ſolemnitate habetur forma in Pontificali Romano.

39 Sed ad iſtam actualem degradationem, pro quibus delictis deueniendum ſit gloſ. notabilis in cap. ad abolendam, de hæret.& in dict.cap.cum non ab homine, de iudic.ponit tria delicta, quæ digna ſunt degradatione actuali, & delinquens in eis traditur curiæ ſeculari puniendus, & ſunt Hæreſis, Falſitas commiſſa in litteris Apoſtolicis, & Conſpiratio in proprium Epiſcopum, quæ gloſ. communiter approbatur, & ſecũdum eam eſt communis theorica Doctorum, vt ait Gugliel.de Bened.in repet.c. Raynutius 3.par.in quæſt. de homicid. num.3. & ſeq. de teſtam.& eum refert Foller.in pract.crim.Cano.nu.23.fol. 272.& hanc cõmunem opinionem eſſe comprobat Boſſ. tit.de for.compet.num.136.& aſſentit Clar.d. q.36. nu. 36.& dicunt omnes in c.at ſi Clerici.de iudic.In cæteris igitur caſibus ad degradationem hanc actualem deueniendum non erit, vt voluit Anan.in c. 1. quaſi in fin. de Cler.pugnan.in duell.poſt Aret.quem refert.Tamen in contrarium facit regula tradita à Io.Andr. poſt Innocen. in c.qualiter, & quando il 2.de accuſat.vbi æquiparando per modum regulæ pœnas Canonicas legalibus, tradidit pro regula, quod in omnibus delictis, pro quibus per leges imponitur pœna mortis naturalis, per ius Canonicum ſuccedit degradatio, & traditio iudici ſeculari, &

certè cum ad actualem istam degradationem deueniatur pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro contumelia illata in Episcopum, absurdum esset, quod pro delictis ijs satis maioribus, & grauioribus, Clericus actualiter non esset degradandus, vti respondit Anchar. consil. 158. numero sexto. Hinc voluere Scribentes omnes in dicto capitulo at si Clerici, & cap. cum non ab homine, de iudic. quod in delicto, pro quo Ecclesia pœnam condignam non habet, deueniatur ad hanc degradationem, prout considerat Anch. d. consil. 158. & tenet Abb. in d. cap. at si Clerici, sub num. 39. & Dec. nu. 255. & Barbar. 122. de iudic.

40 Nos autem, vt aliquam regulam genericam in hac materia demus, ex qua colligi possit, quando Clerici sint suspendendi, deponendi, & degradãdi, sciendum duximus, quod delicta Clericorum pñt esse leuia, & absque dolo, sed per imperitiam commissa, & etiam cum culpa, quæ tamen dolo non æquiparetur, & tunc Clericus nec deponi, nec priuari debet beneficio, sed suspendi ad tempus, vel aliter, iudicis arbitrio puniri, c. cum dilecti. de accusat. Si enim delicta sunt grauia, & cum dolo perpetrata, & tendunt in graue præiudicium alterius, & magna plectuntur pœna de iure, & isto casu poterit deponi Clericus, quod probatur per tradita in dict. capitulo cum ab homine, de iudic.

Rursus si delicta Clericorum essent publica, & grauiora, pro quibus tamen de iure non imponitur pœna mortis, & tunc vltra depositionem possunt detrudi in Monasterium, iuxta disposita in cap. tuæ, de poen. Aut delicta à Clericis commissa sunt grauissima, & pœna mortis de iure in laico punibilia, & in casu isto poterit deponi, & damnari ad perpetuum carcerem per capitul. pen. de hæret.

&

& capitul. nouimus, de verbor. signification.

Si verò crimina, & flagitia essent ita perniciosa exemplo, & qualificata, tunc degradatur Clericus, & traditur curiæ seculari, vt in d.c.nouimus. ita docuit Abb. in d c. tuæ.de pœn.relatus, & sequutus à Siluest.in summ. d.ver. Degradatio, sub num.6.

Et notandum erit, quod dixit Diaz in pract.Canon.d. capit. 142. num. secundo. Quod sine accusatione nemo degradandus est, licet aliàs sit puniendus, vt in capitulo dilectus, de simon.& secundum Hostien. in summ. tit. de accusat.§.quis sit effectus accusationis, vers.ergo sine accusatore.

Et hæc circa degradationem sufficere posse putaui, in quantum pertinet ad materiam, de qua agimus, qui enim plura desideret, perlegat Carrer.in pract.tit.de homicid. circa primum, vbi latiss.differit. Clar.in pract.§.final.d.q. 36.& q.74.Tabien.Ang.& Siluest.in sum.ver.Degradatio.Conrad.Brun.de hæret.c.13.lib.5.Iacob. Septem.in Catholic.instit.tit.46.num.69.& 70.Io.Royas in sing. fidei.sing.48.Alb.Trott.de ver.& perfect.Cler. lib. 1. c.5. num.3.Petr.Gregor.syntagm.iur.vniuer.lib.31. cap. 30. per tot.Scacc.de iudic.caus.crim.c.11. nu.54. cum plur. sequent.

Nunquid iudex secularis, cui traditus fuit Clericus degradatus, teneatur stare processui facto ab Ecclesiastico? dixi non nulla superius, c.11.& recurrendum erit ad Decian.d.c.19.num.121.cum multis seqq.lib.4.vbi diligentissimè, & magistraliter hunc articulum tractauit, cui nil addendum esse duxi, cum fuerit præceptor meus.

De casibus in quibus laicus de delictis Clericorum cognoscere possit. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

1 *Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas, etiam criminales, Clericorum.*

2 *Cognoscere de causis est iurisdictionis.*
Ideo Papa potest ea, quæ sunt iurisdictionis delegare, secus ea, quæ sunt ordinis.

3 *Episcopi, & cæteri Ordinarii non delegant laico causas criminales Clericorum.*

4 *Nec etiam si vna cum laico committerentur* Clerico.

5 *Nec pariter* Clerico *coniugato.*

6 *Laicus an de mandato* Episcopi *possit torquere* Clericum *absque incursu excommunicationis?*

7 Summ.Pont.*potest etiam per priuilegium potestatem impartiri laico cognoscendi de delictis* Clericorum.

8 *Quod intelligitur de certis delictis, & de Clericis certi loci, & non per generale priuilegium totum ordinem Clericalem comprehendens.*

9 *Et si de priuilegio non constaret, tamen sufficeret possessio immemorabilis cum allegatione priuilegii.*

10 *Et hoc priuilegium à Sum.Pont.reuocari potest.*

11 *Priuilegium quando transiuit in contractum, quomodo reuocari possit, latè discutitur.*

12 *Princeps etiam supremus tenetur obseruare contractum; Cũ Deus Principibus subiecerit leges sed nõ cõtractus.*

13 *Priuilegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quando in contractum transiuit.*
Ratioque redditur.

Pri-

14 *Priuilegium quando dicatur habere vim contractus.*
15 *Priuilegia iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur.*
16 *Quando priuilegium incipit nimis lædere reuocatur, quamuis non subdito concessum.*
17 *Abutens priuilegio meretur priuilegium amittere.*
Et pariter contraueniens.
Et vnicus sufficit actus.
18 *Priuilegia stricti iuris, ideò strictè interpretanda.*
19 *Clericus coram laico iudice falsum deponens quod puniri possit à laico, quod reprobatur, num. 21.*
20 *Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit Clericum, qui falsum coram seculari deposuit, posse puniri ex officio pecuniariter.*
21 *Clericus nullo modo puniri potest à laico iudice de falso coram eo commisso.*
22 *Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponens punitur, & est locus præuentioni inter Ecclesiasticum, & secularem.*
23 *Clericus, qui officia secularia prohibita à Canonibus, & artes sordidas exercet nunquid punitur per Curiam secularem?*
24 *Clericus iaculator, histrio, & buffonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur à laico.*
25 *Et quid de Clerico in sacris.*
26 *Nunquid iste Clericus pœnitendo possit priuilegium fori recuperare?*
27 *Annus datus exercenti artes prædictas quomodo debeat esse continuus.*
28 *Clericus personaliter, & publicè officium carnificis, macellarii, & tabernarii exercet, nunquid amittat priuilegium fori?*

29 *Et prædicta non extenditur ad alias artes sordidas.*

30 *Clericus exercens chirurgiam an puniatur à laico, si negligens in eius vsu fuerit.*

31 *Clericus potest capi à Curia seculari, si post delictum fugam arriperet, ad effectum præsentandi se suo iudici.*

32 *Et ista captura facta per laicum infamaret, & faceret iudicium coram Ecclesiastico.*

33 *Si non esset de fuga suspectus Clericus, non posset capi per Curiam secularem etiam ad effectum præsentandi Ecclesiastico.*

34 *Laicus, qui capit Clericum, vt præsentaret Ecclesiastico, non posset retinere vltra 20. horas.*

35 *Etiam priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo sit maritus, frater vel filius.*

36 *Clericus arma defferens potest armis spoliari per Curiam secularem.*

Quia armorum delatio prohibetur Clericis.

Quod displicet Deciano.

37 *Quando defficeret* Ecclesiastica *Potestas propter schisma, tunc Principes seculares possent se intromittere ad id sedandum.*

38 *Nullus datur casus, in quo secularis Potestas puniat* Clericos *non degradatos.*

Negligentiam Ecclesiastici non supplet secularis iudex.

39 *Et quid agendum, quando Ecclesiasticus negligit punire Clericos delinquentes.*

1 POSTQVAM pro regula superius firmauimus: Quod Clerici in causis criminalibus non possunt à laico, & seculari iudice puniri, necessarium erit videre, an vllus detur casus, in quo iudex secularis absque degradatione possit cognoscere de delictis

Clericorum illosq; punire, & cum dixerimus, quod nec etiam Papa potest legem generalem facere, per quam Clerici laicali subiaceant iurisdictioni, sciendum nihilominus erit, quod Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas criminales Clericorum, & tunc non iure proprio, sed vti delegatus Summ. Pont. posset iudicare Clericos etiam in criminalibus, vti tenent Innocent. Hostien. Io. Andr. & Henrich. Boich. in c. at si Clerici. de iud. & probat tex. in cap. præter, §. verum, 32. dist. vbi Papa commisit causam Clericorum simoniacorum duobus Ducibus, dando illis potestatem deponendi eos, & quod plus est, delictum illud erat spirituale. similis, & fortior est tex. in c. Menna. 2. q. 4. quo in loco Papa commisit arbitrio Reginæ Francorum purgationem infamiæ, quam patiebatur quidam Episcopus de simonia, & voluit Bal. in l. rescripta. C. de precib. Imperat. offeren. cum alijs adductis per Aufrer. in repet. Clement. 1. de off. Ordin. in prima reg. in 10. fallent. Rip. in cap. 2. num. 40. & num. 73. de iudic. & post prædictos Decian. dicto cap. 9. num. 70. & sequen. lib. 4. Couar. pract. quæst. cap. 30. num. 4. in fin. Clar. in pract. §. final. quæst. 41. num. 8. qui ait. quod Papa potest, mero laico committere causas criminales Clericorum per glo. in cap. bene quidem, in verb. præter. 96. dist. Habet enim Papa in causis Ecclesiasticis absolutam potestatem. Bero. quæst. famil. q. 7. per glos. in c. 2. de iudic. & in dict. cap. bene quidem. in ver. præter 96. dist. quam, vt ipse dicit, totus mundus sequitur, scribit. quod Papa potest mero laico committere causas spirituales, & Ecclesiasticas etiam criminales Clericorum, quod dicit pariter voluisse glos. in cap. 1. in ver. præcipimus. 94. distin. & in cap. nullus, 11. q. 1. & in d. §. verum. in verb. Ducibus. 32. dist.
2 quod † comprobat Bero. quia cognoscere de causis cri-

minalibus, Clericorum est iurisdictionis, & non ordinis, vt colligitur ex his, quæ habentur in summ. 10.q.1. & in c.dilectus, de off.Ordin. Vnde Papa potest quæ sunt iurisdictionis delegare, quia in eis habet plenitudinem potestatis, cap.proposuit de concess.præben. glos. in d. §.verum.32.dist.

Et tantum prohibetur demandare ea, quæ sunt ordinis, ad tradita per Doct.communiter in c.quando, de consuet.& assentit Scacc.de iud.caus.crim.c.11.nu.92.Farinac.de inquisit d.q.8.num.4.

Verum iudex laicus, quando vti delegatus Papæ procedit, non id facit auctoritate propria, sed iure delegationis, qua de re non debemus astruere, quod iudex laicus hoc in casu cognoscat de delictis Clericorum.

3 Quæ & si vera sint in Summ.Pont.Episcopus vero, & cæteri inferiores Ordinarij hanc potestatem non habent, delegandi causas criminales Clericorum mero laico, ita Rip.in c.decernimus, num.34. de iudic. vbi de communi Clar.dicta quæst.41.num.5.Scacc.d.cap.11. num.39. Decian.d.cap. 9.num.70.lib.4.qui affirmauit, quod in causis criminalibus iudex Ecclesiasticus inferior à Papa delegare laicum iudicem non potest; per glos. notabilem in cap.2.in ver.non præsumant.de iudic.vbi Abb.num. 5 & post eum cæteri Scribentes, & responderunt Alexand. dicto consil.8.columm.secunda, versicul. potest etiam Imperator.lib primo; & Barbat.consil.45.num.9. & seq. lib.2.

4 Et non solum Episcopus non potest committere causas criminales Clericorum mero laico, sed nec etiam si vnà cum laico committeret Clerico, ita Abb.in c.significasti, de for.compet.& tradit Hostien.in sum.tit.de offic. deleg. §. cui possit. vers.quid si delegetur, sequitur Gemi-

in

in cap. 2. §. 1. de iudic. in 6. & hanc dicit communem Dec. in d. cap. 2. num. 5. in fin. de iudic. Clar. d. q. 41. nu. 6. Rolan d. consf. 4. num. 4. lib. 1. Scacc. d. c. 11. num. 39. Farin. d. q. 8. sub num. 4.

5 Quinimò Episcopi, & cæteri Ordinarij, nec etiam causas criminales Clericorum possunt demandare cognoscendas Clerico coniugato, per doctrinam Rip. in dicto capitulo decernimus, numero 34. de iudic. Eo quia talis Clericus coniugatus reputatur pro puro laico, præterquam in duobus casibus, vt ibi, & Rip. refert, & sequitur Clar. dict. quæst. 41. num. 7. & fuit opinio Collectan. in dict. cap. 2. de iudic. sequutus ab Abb. ibi. nume. 15. & est communis secundum Decian. dicto capit. 9. numero 72. lib. 4.

Et hanc propositionem, quod laicus, etiam delegatus ab inferiori à Papa non possit se ingerere in causis criminalibus Clericorum, extendere conati sunt Doctores, quod nec etiam laicus de mandato Episcopi possit torquere Clericum, aliàs incideret in excommunicationem Canonis, Si quis suadente Diabolo. Io. de Anna. in c. super eo. colum. 2. in fin. de crim. fals. cum alijs congestis à Marant. in pract. par. 4. dist. 11. nu. 74. & Carroc. in reg. cum quid prohibetur, lib. 6. par. 1. ampliat. 2. nu. 18. & est communis opinio secundum Rip. in d. cap. decernimus, num. 39. de iudic.

6 Verum, in hoc practica obseruat contrarium, vti attestati sunt Abb in c. vt famæ, num. 8. de sent. excomm. Simanch. de Cathol. instit. tit. de torment. num. 50. Clar. in pract. §. final. quæst. 64. vers. sed hic quæro. Fariнac. lib. 1 q. crim. q. 41. num. 15. & Scacci. dicto cap. 11. numer. 41. scribit, quod, & ipse seruauit, dum assisteret in sancto Officio Inquisitionis Meliuitanæ, & hæc est obseruan-

tia iuridica, quia si Clericus potest de mandato iudicis Ecclesiastici capi,& carcerari per ministros laicos, vt voluit Dec.in cap.cum non ab homine, sub num. 12. de iudic. Diaz in pract.Canon.cap.114. Boss.titul. de captur. num.37.sequitur,quod de mandato eiusdem possit torqueri, & si laici torquendo Clericum inciderent in excommunicationem dicti Canonis,cur non Clerici,si torquerent alium Clericum?vti ponderauit Mar.Ant. Lucc. instit.maior.tit.9.num.38.lib.3.relatus à Scacci.d. c.11. num.41.

7 Sicuti Pont. Max. potest causas Clericorum etiam criminales delegare laico,ita, & pariter potest priuilegiũ concedere alicui Principi seculari,vel iudici laico, vt contra Clericos cognoscat de aliquo delicto,seù contra Clericos alicuius loci procedere possit, glo. optimam habemus,in cap.laicis,16.quæst.7. & firmat Bald.in l. rescripta,C.de precib.Imperat.offerend.Card. in repet. c. perpendimus,num.6.in fi.& num.seq.de sent.excom. quem sequitur Felin.in c.2.nu.3.de maior.& obed.prosequitur latè Decia.d.c.9.nu.66.lib.4.

Nec prædictis obstant,quæ diximus,quod Papa non potest legem facere, per quam Clerici laicis subiaceant, nec minus,quod scribit Boss. titul.de for. competen. numer.130.Quod laicus de delictis Clericorum cognoscere non potest,licet Summ.Pont.faceret priuilegium Principi seculari,vt posset in causis criminalibus Clericorum procedere.

8 Nam ista locum sibi vendicarent.si Papa facere vellet priuilegium generale, vt secularis cognosceret de omnibus delictis Clericorum respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem, sic declarauit Cucc. institution.maio.titul.secundo, numer. 20. lib. secundo, prout

prout eum refert Scacci. dicto capitulo duodecimo, numero 43.

Quia & si hoc priuilegium, ne Clericus à laico iudicetur, vti comprobauimus, sit de iure Diuino, idcirco non possit tolli in totum, poterit tamen in aliquibus casibus derogari, tex. est in cap. lector. 24. dist. Archid. & cæteri in c. sunt quidam. 25. q. 1. & faciunt dicta superius de commissione facta à Papa, vt laici, quinimo fœmina, de causis merè spiritualibus Clericorum cognoscerent, & laici, qui vigore priuilegij Pontificij de causis Clericorum iudicarent, censebuntur delegati Papæ, ita Aufrer. in repet. Clemen. prima, quæst. 4. num. 6. de offic. ordin. prosequitur latè Decian. dict. cap. 9. num. 66. lib. 4. & concludit Farina. dict. q. 8. num. 4. & sequitur Clar. d. q. 41. vers. sed quid dicendum?

9 Vlterius memoriæ mandandum erit, quod notabiliter scribit Decia. d. q. 9. nu. 67. Quod dato, quod non extaret priuilegium, tamen sufficeret possessio tanti temporis, de cuius contrario memoria non extaret, cum allegatione priuilegij, quia ex cursu tanti temporis præsumeretur priuilegium extitisse, vt per Alexand. cons. 6. lib. 1. Dec. consil. 85. col. 2. & sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. in 1. reg. in 12. fallent. & in 13. 14. & 15. de off. Ordin.

10 Hoc autem priuilegium à Summ. Pont. concessum seculari Principi reuocari posse erit dicendum, quia iudicium soluitur, vetante eo, qui iudicare iusserat, l. iudicium, ff. de iudic. & habetur in cap. sugestum, de decim. & respondit Decian. cons. 51. num. 30. lib. 3. quod non potest quis talem sibi legem imponere, & successoribus suis, à qua recedere non liceat, l. si quis in principio testam. ff. de leg. 3. & istud patet in l. quod semel. ff. de decret. ab Ord. facien. & hoc expresse decidit Bar. in l. 2. in vlt. verbis, ff. de iur. immunit.

munit. vbi docuit, quod si Ciuitas concesserit alicui immunitatem, poterit illam reuocare per suam legem, & ita respondit Crott. cons. 64. num. 29. lib. 1.

11 Sed aduertendum erit, quod quando priuilegium transiuit in contractum, Princeps sine causa reuocare non potest, Anton. de Butr. in cap. cum M. column. 5. de Constit. Bald. in l. qui se patris in fin. C. vn. liber. & in l. si cum mihi, ff. de dol. Bar. in l. omnes populi, in quæst. 43. in princ. num. 29. ff. de iust. & iur. & in l. quod semel, ff. de decret. ab Ord. facien. Ant. de Butr. Abb. & cæteri Canonistæ, in cap. nouit. de iudic.

12 Eo quia quilibet, etiam si esset supremus Princeps, tenetur obseruare ea, quæ transeunt in vim contractus, c. 1. de probat. Castren. in l. fin. C. de transact. & in l. digna vox. C. de ll. vbi loquens de Summ. Pont. dicit, quod fœdera inita cum Ciuitatibus sibi subiectis tenetur obseruare, nec illa potest infringere ipse, nec sui successores, etiam de plenitudine potestatis, cum Principi Deus subiecerit leges, non contractus; Barbat. inter cons. Alexand. consil. vlt. num. 19. lib. 4. Dec. consil. 286. num. 4. vsque ad fin. & cons. 292. num. 7. Ias. cons. 1. num. 1. & cons. 56. num. 1. & 2. lib. 1. Natt. cons. 122. lib. 1. Alciat. cons. 208. nu. 3. Ant. Gabr. comm. opin. lib. 3. tit. de iur. quæs. non tollen. conclus. 6. num. 5. Viui. commun. opinio. ver. Princeps, num. 235. Roland. consil. 13. num. 33. lib. 3. qui de communi testatur, Neuiz. latè consil. 12. nu. 24. cum seq. inter consil. Brun. Rimin. iun. consil. 102. num. 31. & seq. lib. primo, Bursatt. cons. 160. nu. 16. lib. 2.

13 Præcipuè quando priuilegium per vim contractus conceditur non subdito, nam tunc nec etiam cum causa reuocari potest. Domin. in cap. 1. column. 4. vers. oppono vltimo, de Constit. in 6. Roman. in l. si verò, §. de viro, ff. solut.

matr.

matr. in 24. fallent. Ias. dict. consil. 1. num. 4. lib. 1. Rebuff. in concord. tit. de collat. versic. item priuilegium. Dec. in cap. nouit. num. 14. de iudic. Alex. cons. 217. col. 4. lib. 2. alios adducit Gab. d. concl. 6. nu. 20. quibus addo Natt. cons. 431. num. 18.

Et prædictorum duplex assignatur ratio. Prima, quia cum statuere dependeat à iurisdictione, non potest Princeps statuere in præiudicium iuris iam quæsiti tertio non subdito, secundum Castren. cons. 281. quem citat, & sequitur Dec. in d. cap. nouit. num 13. circa fin. vbi asserit, hoc procedere etiam subsistente causa. Secunda redditur ratio. Quia priuilegium in fauorem non subditi sustinetur, non vti lex vel priuilegium, sed vti cõtractus; & ideo est irreuocabile, & ligat concedentes, c. 1. de probat. Barbat. in dict. cap. nouit. vbi dicit, quod priuilegium concessum non subdito efficitur contractus, sequitur Felin. consil. 161. num. 7. in prin. & num. 9. idem Felin. in cap. 1. nu. 2. de prob. quo in loco allegando Rom. Abb. & alios firmat hanc conclusionem. Quod Princeps reuocare non potest concessionem factam non subdito, quia sustinetur vti contractus. prosequitur latissimè Surd. cons. 262. nu. 58. & plurib seqq. lib. 2.

14 Cauendum tamen erit, quod priuilegium transire dicitur in contractum, quando emanauit ob aliquam causam, quæ fuit adimpleta ex parte illius, cuius fauore emanauit priuilegium, exemplum potest poni in quæstione formata per I. And. post Guid. de Suzzar. in addit. Spec. tit. de censib. §. nunc dicendũ, vers. quæro, quid si vniuersitas, quæ est talis. Ciuitas statuit, quod veniẽtes ad habitandũ in ipsa essent immunes ab omnib onerib. quidam, facto hoc statuto, venerũt ad habitãdũ, & dicta immunitate per aliqua tẽpora gauisi sũt, modò Ciuitatis vult statuere,

re, quod quilibet teneatur contribuere pro fabrica cuiusdam operis quæritur, nunquid possit ita statuere? & dicit quod non, quia istis, qui veniunt ad habitandum, ius immunitatis fuit quæsitum, quod eis auferri non potest, l. fi. ff. de pact.

Vnde si priuilegium emanauerit absq; vlla causa impleta ab ipsis, qui priuilegium obtinuerunt, sed simpliciter reuocari hoc casu poterit, quia non transiuit in speciē alicuius contractus, ita Crott. d. cons. 64. nu. 37. lib. 1. Et quo ad non subditos; circa quos priuilegiū efficitur contractus, quando pecunia interueniente, illud acquisiuerint, Soc. sen. cons. 87. nu. 12, lib. 3. cum quo residet Gab. d. concl. 6. num. 8.

15 Ac etiam priuilegia non subditis concessa, tanquam in contractum transitum fecerint, non posse reuocari, intelligendum erit de cæteris, præterquam in iurisdictionalibus, ita nobis mandauit Bal. in l. qui se patris, colum. penult. versic. item in concessis, C. vnde lib. Dec. in cap. nouit, num. 14. de iudic. vbi Aret. colum. 3. & Felin. columnn. 7. & 9. & firmat Gabr. dict. conclusion. 6. num. 22. Quapropter cum priuilegium concessum laico, vt de Clericorum criminibus cognoscat, tribuat ei iurisdictionem, hinc reuocari posse dicendum venit, vti factum fuit in Constitutione nostra, in qua reuocantur omnia priuilegia concessa Principibus secularibus cognoscendi de delictis Ecclesiasticarum personarum.

16 Necnon priuilegium etiam non subdito concessum, quando incipit esse nimis præiudiciale, tunc reuocari posse affirmant, Aret. & Felin. in dict. capit. nouit. de iudic. & iusta causa reuocandi priuilegium dicitur, quando superuenit læsio enormis, capitulo delicti, & capitulo suggestum de decim. Oldr. cons. 65. in fi. Aym. cons. 21. num. 3.

Et

17 Et quotiescumque priuilegiatus abutitur priuilegio, meretur priuilegium amittere, ex quo permissa sibi abutitur potestate, l. si quis, C. de off. præf. præt. orien. cap. priuilegium, capit. suarum, de priuileg. cap. licet, de regular. capit. cum illorum, in fin. de senten. excommunicat. Aymo. pulchrè, consil. 73. num. 25. Specul. titul. de instr. edit. §. nunciauit, versicul. item pone, quod priuilegio, amittitur priuilegium istud, secundum Specul. vbi supra num. 9. & facit, l. si stillicidij, ff. quemadm. ser. amittat. Vnicusque actus contrauentionis sufficit, cap. cum accessisset. vbi gl. & Doctor. de Constitut. cap. pro illorum, de præben. cap. vxore, de his quæ fiunt à maior. par. cap. l. commissoriæ, C. de pact. int. emption. & vendition. Rebuff. in pract. benef. titul. differ. int rescrip. & priuileg. num. 40. Rot. Rom. titul. de caus. possess. & propr. decis. 8. aliàs 382. incipit. Fuit dubitatum. post prin. in nou. Felin. vbi distinguit in dicto capitulo cum accessisset sub numer. 30. de Constitution.

18 Et circa priuilegium istud, quod concederet Summ. Pontif. laico procedendi contra Clericos, hoc etiam dixisse volui, quod cum omnia priuilegia sint stricti iuris, ideo strictè interpretanda, cap. 1. & 2. de priuileg. in sexto, l. si quando, C. de inoffic. testamen. l. prima, in princ. vbi Bald. in primo notab. & in l. quæ ex relationib. C. de ll. Roman. consil. 80. in fin. Bellon. consil. 52. num. secundo. Tanto magis strictè, imo strictiss. erit interpretandum præfatum priuilegium, cuius vigore infertur præiudicium potestati ordinariæ, quæ mandat, vt Clerici à laicis non iudicentur, ita Calderin. titul. de priuileg. consil. 6. in fine, & sicut exemptio à iurisdictione ordinaria per priuilegium alicui concessa intelligitur solum in eo, quod eximit, & non vltra secundum Zabarell. in Clemen. 1. num. 16. de off. Ord.

ita quoque debet intelligi priuilegium,quod dat facultatem laico exercendi iurisdictionem in Clericum nullo modo de iure sibi subiectum,vt strictissimè intelligatur,& non extendatur ad alia delicta non expressa in priuilegio,cap.cum capella.vbi Panorm.in prin.& in fin. nu. 6. de priuil.c.ex orc. in fin. & c. quoniam,in fin.vbi gloss.in ver.permanentib.eo.tit.

Sed certè nec hic casus erit connumerandus, vt secularis Potestas possit iudicare Ecclesiasticos, nam non potestate propria, sed vigore indulti in eos se intromittit.

19 Secundo loco solent nostrates quærere,nunquid Clericus,qui examinatus à laico iudice de licentia sui superioris Ecclesiastici,& falsum coram eo deposuit, possit puniri per secularem iudicem,vt volunt multi,quod iste casus sit vnus de illis, pro quibus Clerici subiaceant punitioni laicorum,& huiusce sententiæ fuit glos.illa. in.l.nullum,C.de testibus,ibique Bal.num.5.in fin.inquit, quod Clericus falsum deponendo coram iudice laico puniri debet ab eodem iudice. Quia delinquendo in iudicio se astrinxit foro,quod speciale esse voluit,per d.gloss. quam menti tenendam dicit,& probatur ex dispositione tex.ipsius.l.nullum.vbi Imperator Zeno rescripsit. Quod periurus testis delinquens in officijs testificationis efficitur de foro iudicis,coram quo testificatur,nec habet aliquod priuilegium,nec immunitatem,propter quam possit euitare pœnam pro motu iudicis imponendam,& per d.tex. hoc idem affirmauit Cyn.ibi,& sentit Lanfran. Orian. in cap.quoniam contra.in ver.confessiones,num.16.de probat.Ant.Burg.in c.fin.num.17.de empt.& vend.Mars.in l.fin.num.152.ff.de iur.omn.iud.Alex.in addit.Bar. in l.1.2.opposit.ff.de iudic.Socci.cons.99.column.pen lib.3.

Mars.

Marſ.in l.fin.n.152.ff.de iuriſd.om.iud.Afflict. deciſ.30. col.2.hæc enim facultas puniendi teſtem venit in conſequentiam examinis,& delinquendo coram laico aſtringi tur laicali iudicio. Verum glo. prælibata communiter reprobatur,vt dicit Card.Alex.in d.c. accuſationibus, col. 32.verſ.quid Clericus, 2.q.8. relatus per Clar. d. q. 38. nu.14.& hanc glo.reprehendit Innocen.in c.verum,de for.comp.& Caſtren.in d.l.nullum.C.de teſtib. Nec obſtat,d.l.nullum,in qua ſancitur,quod ſi teſtis aures iudicis offenderit,poteſt per eũ puniri, non obſtante quocumque priuilegio fori, quia dicta lex non conſtringit Clericos, qui habent ſpecificum priuilegium, & ſunt prorſus alienæ iuriſdictionis, & leges ciuiles in hac materia non ſunt attendendæ, ſed Canones, ex quorum diſpoſitione Clerici non ſubiacent ſeculari poteſtati, vti diximus, & hanc ſententiam latiſſimè improbat Barbat.in c. verum, nu.53.cum ſeq.de for.compet.

20 Secunda igitur fuit opinio Feder.de Sen.conſ.93. vbi reſpondit,quod iudex laicus non ad accuſationem partis, ſed ex officio poteſt punire Clericum de teſtimonio falſo coram eo prolato in pœna tantum pecuniaria, quam opinionem in Francia ſeruare aſſerit Gugliel.de Bened.in 1. par.repet.c.Raynutius,nu.142.de teſtam. prout eum refert Caſſan.ſuper Conſuet.Burgund.fol.52.nu.87. quod etiam atteſtatus fuit Aufrer.in d.Clem.1.in 2.fallen.reg. 1.de off.Ordin.& fuit de mente Anch.in repet. c. 1.in 4. oppoſit.de conſtit.& in repet.c.ea,quæ,q.22.in princ. de reg.iur.in 6.& proſequitur Decia.d.c.9.n.82.lib.4. Attamen & iſtorum aſſertio vera non eſt,&reprobatur per Afflict.deciſ.230.nu.3.& 4.

21 Tertia itaq; erit opinio verior de iure,quam tradit Hoſtien.in d.c.verum,de for.compet. ſequutus ibi ab Inno-

L cen.

cen.Butr.& Io.And. Quod iudex laicus non possit Clericum falsum coram eo deponentem punire; neq;corporaliter,neq; pecuniariter, nec ex officio, nec ad instantiam partis,& hoc idem voluit Io.And.in c.at si Clerici,ibique Felin.de iudic.Cagnol.in l.1.num.3. ff. de iudic.qui dicit communem opinionem Tiraq.de retract.tit.2.§.1.glo.7. num.10.Ang.de malef.in ver.falsario, vers. quæro, testis dixit falsum,& ibi August.in addit. Diaz in pract. Cano. cap.94.in fi.vbi alios addit,& testatur de communi.prosequitur Lopez ad eum,littera C,Marant. dicens magis communem opinionem in pract.p.6.in 12.act.nu. 4. Capic.affirmans magis communem opinionem decis.2. nu. 13.vbi latiss.Vant.idem testans.de nullit.tit.de nullit.ex deffect.iurisd.nu.50.Couar.pract.quæst.c.18. ad fi. Ant. de Padill.in l.transigere,n.112.C.de transact.Boss. in tit. de fals.n.110.Clar.in pract.§.fi.q.38.nu.14.in fi.vbi attestatur ita in Mediolanen.Ducatu seruari. Rolan.cons.12. nu.48.lib.1.Afflict.decis.230.qui dicit hanc opinionem tenere communiter Canonistas.Serafin. de priuil. iuram. priuil.132.nu.32.Bruno.à Sol.in quæst.legal.q.34.n.26. & seq.Et sine dubio hæc est magis communis opinio, sicuti testatur Felin.in d.c.verum,col.3.vers.contra Clericum.& Vrsill.ad Afflict.d.decis.230.& concludit Farin. d.q.8.n.26.Surd.cons.396.n.27.lib.3.Cum etenim communis opinio se habeat, vt Clericus nullo modo possit à laico iudice puniri pro falso coram eo commisso,sequitur, quod nec etiam in casu præfato Clericus subiaceat laicali potestati.

22 Et quamquam Clericus coram laico iudice falsum deponens non possit puniri,non per hoc laicus coram Ecclesiastico iudice falsum asserens ab eodem puniri posset, quia vtique punitur & per iudicem Ecclesiasticum,& per secu-

seculare,& erit locus præuentioni,sicuti decisum fuit per Consilium Neapolit.teste Afflict.decis.219.& Vrsill. ad eum.Clar.d.q.38.vers.quæro nunc.Rolan.d.cons.12.lib. 2.& declarat Couar.pract.q.d.c.18.sub n.8.quos omnes amplectitur Fari.d.q.8.nu.27.

23 Tertio loco regulam faciunt scribentes, Vt Clericus, qui non abstinendo à secularibus negocijs, prohibita sibi à Canonibus officia, sordidasq; artes exercet, possit per laicum iudicem puniri,c.fi.ibiq;presertim Innoc.de vit.& honest.Cler.glo.in c.quia tua 12.q.1.Dominic. in cap. si quis.32.Dist.Soc.reg.tract.reg.56.in 6.fallent.Imo.in c. vni.de Cler.coniug.in 6.Capr.concl.97.n.79. & seq.respondit Alex.in sæpè citato cons.8.sub nu.4.lib.1.&cum præfatis Farin.d.q.8.num.93.

Vnde inferunt ad plura.

24 Primo in Clericis ioculatoribus,histrionibus,& buffonibus,de quibus in c.1.de vit. & honest. Cler. in 6. qui si per annum illis artibus operam dederint,vel tertio moniti etiam intra annum non resipuerint,ipso iure carent priuilegio Clericali,vt decretum fuit in d.c.1. & sentit Soc. d.reg.56.in 9.fallen.Boss.tit.de for.comp.n.139.& 140. pract.Conrad.tit.de inquisit.n.8.in 6.fallen.Capr.d.conclus.97.n.75.& nu.87.Farin.d.q.8.n.97.Sed distinguendum meo iudicio erit inter Clericum in minoribus,& inter Clericum in sacris constitutum.In Clerico in minoribus,& enim absq; dubio procedit,quia,vti diximus,ex decreto sacri Concilij Tridentini non gaudet priuilegio fori,nisi incedat in habitu, & tonsura, & inseruiat Ecclesiæ de mandato Episcopi,& ideo in omnibus subiacet iurisdictioni seculari,& vtiq; puniri poterit à laico.

25 Sed in Clerico sacris, & maioribus ordinibus decorato contrarium mihi dicendum venit,quamquam secundũ

magis communem opinionem dispositio præfati, c.1.velint Scribentes,vt procedat etiam in Clerico in sacris cōstituto,vti tenent ibi Archid.Anch.Gemin.&Franc.quos sequitur Aufrer.in d.Clem.1.reg.1.fallen.12.de off.Ordin.& affirmat Diaz in pract.Cano.c.70.n.2.& comprobat Decia.d.c.9.num.86.lib.4.& assentit Farinac.d. q.8. num.97.

Et solus Io.Monach.in d.c.1.de vit.& honest. Cleric. in 6.asserit,quod disposita ibi non militant in Clerico in sacris constituto, & propterea Cassan. in consuet. Burgund. sub titul.de iusteus, & dirict.in vers. s'il n'a grace. num.55.in fallent.dicit fortè tutius esse tenere contra Archid.propter actualem degradationem,quæ videtur necessaria in Clerico in sacris constituto, & hanc sententiam videtur sequi Prob.ad Io.Monach.ibi.Quod tamen non placet Diaz,d.c.70.vbi credit,quod opinio contra Io.Monac.sit vera, & non sequitur, quod aduertit Cassan.vbi supra,est necessaria degradatio, ergo benè sentit Menoch.dum affirmat,quod pœna illius tex.non procedit in Clerico in sacris, quia contrarium tenentes non negant esse necessariam degradationem,licet de ea mentionem non faciant.& ex verbis Ioan.Monach. non colligitur, quod ideo velit Clericos in minoribus amittere priuilegium,quia in eis non est necessaria degradatio.

Tamen ego dicendum putarem,quod in Clerico in sacris constituto,cum vtique necessaria sit trina monitio,vt abstineat ab istis artibus,sicuti firmarunt Capr. d.concl. 97.num.91.& sequen.pract.Conrad.tit.de inquisit.num. 4.in.5.& 11.fallent.Bos.tit.de for. competen. num. 128. Alexan.de Neuo.consil.60.num.4.& consil.61. numero 1.vbi de communi,Bertrand.consilio 13.numero 5.lib.8 Clar.d.quæst.36.versiculo hæc quæro,& voluit Decia.d.

c.9.

cap.9.num.84.lib.4.Farinacc.dict.quæst.8.num.93. Hoc igitur in casu si Clericus in sacris monitioni non paruerit, poterit à iudice laico vtique puniri, sed non ob exercitium dictarum artium, sed vti incorrigibilis.

26 Nam penitendo possunt Clerici, qui artem istam exercuerunt, recuperare priuilegium per dispensationem Episcopi, vt sentiunt omnes in dicto capitul. 1. & comprobat Diaz dict.cap.70.sub num.3.& Decian.dict.cap.9. num. 86. lib. 4. notandum dicit, quod si absoluantur, antequam à laico iudicentur, non poterit postea laicus de eis cognoscere.

27 Annus autem, de quo loquitur tex.dict.cap.primo, in quo si perseuerauerint Clerici in hoc exercitio, amittunt priuilegium fori, continuus esse debet, ita notant Io. Monach. Archidiac. Ioan. Andr.& Dominic. ibi. Quapropter si diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti integrum constituerent annũ, Clericus has artes exerceret, non incurreret pœnam istam, quorum opinionem sequitur Diaz, d.c.70. sub nu.2.& Lopez in addit. dicit, quod in dubio tempus à lege præfixum continuum esse debet, per glo. sing. in rub. de diuers.& temp. præscrip. pro vt eam sing.& vnicam reputat Imo. in Clem. 1. col.4. de in integr. restit. hoc idem voluit glos. in c.2. in ver. per annum. de temp. Ordin. in 6 vbi Doct. Ang. in l. si idem cum eodem. ibiq; Dec. num.5.ff. de iur. om. iud. quæ opinio ab omnibus approbatur.

28 Secundo similiter inferunt ad Clericum exercentem personaliter, & publicè officium carnificum, macellariorum, aut tabernariorum, vt amittat priuilegium Clericale, vt est tex. in Clemen. prima, de vit.& honestat. Clericor. capit. final. vbi Innocent. extrau. eodem tit. glos. in capit. quia tua, 12. quæst. prima, Dominic. in c. si quis, 32. dist.

Soccin.reg.tract.dict.reg.56.in 6.fallent. Alexand.dicto consil.8.sub num.4.lib.primo,Capr.conclus.97. numer. 79.& sequen.pract.Conrad.d.tit.de inquisit. num. 8. in 5.& 11.fallent.Boss tit.de for.compet. nu.128. Alex. de Neuo.d.cons.61.nu.1.vbi de communi,Clar.d.q.36.versic.hæc verò.

Et hæc omnia absque difficultate procedunt, concurrente trina monitione,in Clerico coniugato, & in Clerico in minoribus,vltra trinam monitionem, etiam si habitum dimiserit,vt habetur in d.Clem.1.de vit.& honestat. Cler.cuius decisione fultus ita declarat Decia.d.c.9.nu. 136.lib.4.& tenet Capr.d.concl.97.nu.91.& seq.& post eum Farin.d.q.8.num.93.& Diaz in pract.Cano.c.71.& addentes ibi,in princ.

29 Quæ Clem.prædictæ dispositio non extenditur ad alia similia,& vilia,ac sordida officia,secundum communem, de qua ibi per glos.Imo.& Barbat.& comprobat Decian. d.c 9 sub num.136.

Quia si debuisset fieri extensio de similibus ad similia, in ista priuatione priuilegij Clericalis plusquam sufficeret dispositio dict.cap.1.de vit. & honest. Cleric. in sexto,quæ loquitur de iocularibus,neq; opus fuisset hac noua dispositione istius Clem. cum autem facta fuerit specialis dispositio in istis vilibus exercitijs, apparet, quod noluerunt Summ.Pontif. admittere aliam extensionem, quam quæ per expressas sanctiones,& Canonicas Constitutiones facta reperiretur, quod etiam voluit Diaz d. c. 71.in fin.

Sed in casu isto cadunt ea, quæ diximus in superiori casu.

30 Tertio infertur à Plach.in epit.delict. cap. 25. num. 5. quem refert,& sequitur Farin.d.quæst.8.num.94.Quod

Cle-

Clericus exercens chirurgiam, si in eius vsu fuerit negligens,& culposus poterit à laico iudice puniri; eo quia chirurgiam Clericus, seù religiosus exercere prohibetur, cap. sententiam, ne Cler. vel Monach. Quod intelligendū sentit Panor. ibi. sub num. 21. quem sequitur summ. Armill. in ver. Irregularitas, vers 47. in Clerico in sacris, vel in minoribus competenter tamen beneficiato. Verum cum præfati debeant moneri, vt abstineant, & si fuerint contumaces,& renitentes, tunc puniuntur à laico, idcirco ob incorrigibilitatem efficiuntur de foro laicali. Pari modo dicendum erit de alijs illationibus relatis à Farin. d. q. 8. num. 95.

31 Quarto loco, laicus iudex poterit comprehendere Clericum, qui commisso delicto aufugeret, poterunt vtique satellites,& birruarij Curiæ secularis illum capere ad effectum præsentandi iudici Ecclesiastico. Card. & Imo. in Clem. 1. de off. Ord. Innocent. in cap. si verò, & in c. si famæ, de sent. excomm. Abb. in cap. cum non ab homine, vbi Barbat. num. 57. & Dec. de iudic. Bald. in cap. 1. §. si quis, vers. sed quid si iste delinquens, de pace. iura. fir. in vsib. feud. & in l. si qua per calumniam, C. de Episcop. & Cler. Bart. in l. si quis in seruitute, ff. de furt. Ang. de malef. in ver. fama publica, num 65. vers. nono nota. Alciat. in cap. cum non ab homine, num. 22. de iudic. de communi attestans,& respondit Dec. fundamentis. Boss. tit. de foro competen. num. 150. & titul. de captur. num. 38. Villalob. commun. opinion. ver. Clericus, num. 78. vbi communem pronunciat. Clar. in pract. §. final quæst. 28. versic. si verò loquimur. in fin. Menoch. de arbitr. cas. 180. num. 23. & sequen. pluribus comprobat Ruin. cons. 4. num. 13. lib. 5. Decian. dict. cap. 9. num. 118. lib. 4. Farinac. dict. quæst. 8. num. 116. Barbat. in dict. cap. cum non ab homine, num.

59. post Panor. scribit, quod familia Potestatis secularis potest capere Clericum de nocte illicitè incedentem, vt obuietur delictis, quæ posset ipse ea nocte perpetrare, & quod etiam de die poterit capi per Curiam secularem, si timetur de fuga, donec adeatur Ecclesiasticus, & talis ca-
32 ptura † Clerici facta à laicis infamat, & facit iudicium coram Ecclesiastico, & si fuisset captus in flagranti crimine faceret notorium, vt pulchrè tradit Abb. in d. c. cum non ab homine, & ibi Barbat. nu. 78. & seq. & sequitur Dec. n. 10. Alcia. n. 46. & 58. cum seq. Rip. in c. 1. nu. 88. de Constit. prosequitur Decia. d. c. 9. num. 118. lib. 4. & Farin. d. q. 8. nu. 120. vbi multos congerit.

33 Et aduertendum ibi mandat Farinacc. dict. quæstion. 8. num. 17. quod si non esset de fuga suspectus, non posset per laicum capi, etiam quod caperetur ad effectum illum ducendi ad suum iudicem, vt ponderauit Dec. dicto capitulo cum non ab homine, numer. 12. & declarat Menoch. dict. cas. 180. numer. 22. qui scribit, hoc in casu excusari laicum à pœna excommunicationis, & fuit de mente Decia. d. cap. 9. nu. 118. & ita dicunt omnes superius citati.

34 Vlterius erit aduertendum, quod laicus, qui capit Clericum animo adducendi ad iudicem Ecclesiasticum, non potest illum retinere vltra 20. horas carceratum, glos. & Bart. in l. capite quinto, ff. de adulter. Felin. in dict. capit. cum non ab homine, num. 4. de mente Hostien. in capit. si verò, de sentent. excommunic. asserit, quod Clericus per laicum captus debet, quam citius fieri potest, coram Episcopo præsentari, & Viui. commun. opinion. verb. Iudex laicus, voluit, quod statim debet præsentari, & ita omnes Canonistas communiter sentire dicit, & tenet Farinacc. dict. quæst. 8. num. 118. & tradit Angel. de malefic. post.

Bal.

Bald.& Salic. quos allegat in ver. fama publica, num. 65. prope fin. Hostien. in summ. tit. de cohab. Cler. & mulier. §.& qualiter, post princ. num. 4. affirmauit, quod Clericus repertus in crimine potest per viginti horas detineri, donec testes vocentur, per quos probari possit.

Attamen nec in casu isto Clericus à laico poterit iudicari, sed tantum detineri ad effectum consignandi iudici Ecclesiastico, vel vt obuietur delicto, vti sentit Barbat. vbi supra, & Farinac. d. quæst. 8. num. 120. quo in loco omnes cumulat.

35 Quod etiam priuato liceret secundum Innoc. in cap. si verò. de sent. excomm. & sentit Decian. d. cap. 9. nu. 118. & subdit Hostien. in sum. vbi proximè, quod Clericus repertus cum muliere cubare, poterit capi, & detineri, dummodo per maritum, fratrem, vel filium detineatur, cum alij excommunicationem incurrerent, cap. si vero, & c. nuper de sent. excom.

36 Quintus erit casus, in quo laicus iudex potest se ingerere in Clericum. Quando Clericus arma deferret, quia, & si corporaliter puniri non possit à seculari iudice, poterit nihilominus armis spoliari à birruarijs, & satellitibus curiæ secularis, & capi, & ad iudicem Ecclesiasticum remitti puniendus. Ioan. de Plat. in §. item Iulia. Instit. de pub. iudic. Lopez in cap. per vestras, §. primo, num. 13. de donat. int. vir. & vxor. Plach. in epit. delict. cap. 8. num. 26. Clar. dict. quæst. 36. vers. vlterius quæro. Couar. variar. resolution. lib. 2. cap. final. in fin. & practicar. quæstion. cap. 33. num. 7. Menoch. de arbitrar. cas. 393. nu. 3. & sequen. Farinacc. dict. quæst. 8. num 96. quibus addo Aufrer. in Clemen. prima, 13. fallen. sub num. 21. de offic. Ordin & Io. Fab. in l. addictos in glos. in verb. vendicentur, C. de Episc. aud. Ea moti ratione, quia armorum delatio vetita

est Clericis, capitulo Clerici de vit.& honestat. Clericor. & eorum arma esse deberent lacrimæ, & orationes, capit. conuenior. 23. quæstion. 8. capit. porrò, vbi glos. 6. quæstion. 8.

Quod durum videtur Decian. dicto capitulo nono, numero 140. lib. 4. Cum portatio armorum sit leue delictum l. prima, C. vt armo. vsus, lib. 11. & absurdum putat, quod pro tali leui delicto maiestas ordinis Clericalis violetur, præsertim cum sit contra Canones expresse, qui iubent Ecclesiasticos iudices punire Clericos portantes arma, vt in cap. secundo, de vit. & honestat. Cler. & in Clem. 1. §. vlt. eod. tit.

Sed dato, quod armis spoliari possint, non per hoc iudicio seculari submittuntur.

37 Sextus, & vltimus erit casus, quando Ecclesiastica Potestas deficeret, & potest dari exemplum adductum à gl. in cap. tua, il primo, de decim. in ijs, qui schisma committunt, & non possunt ab Ecclesia compelli, & Barbat. in dicto cap. tua, dicit. quod si duo contenderent de Papatu, & adeo pollerent viribus, quod Ecclesiastica Potestas discerpta esset, & non posset indicere Concilium, neque aliter tantum, & tale schisma sedare ob æqualem amborum potentiam, vade in isto lacrimabili casu Principes seculares possent, & deberent, se ingerere, & carceribus detinere incorrigibiles, & aliàs pœnas in eos exercere, quod pariter voluit idem Barbat. in capit. quia nonnulli, numer. 96. de rescript. & in capitulo quod translationem, num. 146 de offic. lega. & habetur in capitulo Principes seculi, 23. quæstione quinta, vbi glos. Luc. de Penn. in l. si coloni, C. de agri. & censi. lib. 11. & allegatur capitul. non licuit, 17. distin. & capit. de ligurib. 23. q. 5. & voluit Decian. d. cap. 9. num. 83. lib. 4.

At

At etiam in casu prædicto non est dare potestatem laico in Clericos, sed tantum ob quietem, & pacificum statum Ecclesiæ illis conceditur facultas coercendi schismaticos ad schisma sedandum.

38 Et propterea concludendum erit, quod nullus casus detur, in quo laicus possit punire Clericos, nisi quando Clerici ob eorum incorrigibilitatem sunt dimissi,& degradati ab Ecclesiastico, vti ostendimus superius, & firmat Alex.cons.8.sub num.1.Restat adhuc difficultas, si Cleri-
39 cus multa committit crimina,& enormia;†pro quibus Ecclesiasticus non curat illum monere, & est negligens in puniendo, nunquid secularis iudex poterit Ecclesiastici negligentiam supplere?& non posse mandat tex in cap.licet ex suscepto,& ibi Doct.omnes, de for.comp.cap.qualiter, de iudic.Quid ergo faciendum? Debebit itaque secularis iudex monere iudicem Ecclesiasticum, vt moneat Clericum, iuxta formam iuris, quod si facere recusauerit, & Ordinarius neglexerit, recurrere ad Prælatum superiorem,& sic ad Metropolitanum,& demum omnibus negligentibus, ad Papam, ita Decian. dict. cap.9. num.108. & Farinac.d.q.8.nu.46.vers.ampliatur. 23. & fuit de mente Aufrer.in Clem.1.9.reg in 3.fallen.de off.Ord.& consuluit Alex.d cons.8.sub n.1.vers.quinimo nec propter. lib.1 quod propter deffectum iustitiæ, seu negligentiæ iudicis Ecclesiastici non permittitur, quod trahatur Clericus coram seculari, d.c.quando, de iudic.& not. in c. placuit, 11.q.1.& tunc recurrendum est ad supremum superiorem.c.nullus, de iur.patr.Authen.vt differen. iudic.in princip.

De

De Clericatu post delictum assumpto, an, & quando eximat à seculari Potestate. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Si post delictum Clericatus aßumatur, secundum Bart. opinionem laicus iudex potest procedere.*

2 *In imponendis pœnis tempus delicti attenditur.*

3 *Ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti attenditur status, in quo quis erat tempore delicti.*

4 *Oldr. consuluit contrarium. Quod si quis post delictum efficiatur Clericus, eximitur à seculari iurisdictione.*

5 *Conciliantur Docto. ut opinio Oldrad. procedat, quando absque fraude Clericatus assumitur, Bar. vero si fraudulenter.*

6 *Fraus regulariter non præsumitur.*

Et in specie in delinquente, qui efficitur Clericus.

7 *Alleganti fraudem incumbit onus probandi.*

8 *Fraus coniecturis, & indiciis probatur.*

9 *Delinquens, si statim commißo delicto, Clericus efficiatur in fraudem curiæ secularis fecisse præsumitur?*

10 *Tanto magis si de delicto fuerit iam diffamatus, delatus, accusatus, vel inquisitus.*

11 *Quæ non procedunt, si ex voto emisso ante delictum efficeretur Clericus post delictum.*

12 *Et hoc votum iuramento probari secundum communem ostenditur.*

13 *Cuius contrarium seruari in practica demonstratur.*

14 *Si votum probaretur aliàs, quam iuramento vouentis,*

vti-

vtique Clericus effectus post delictum eximeretur à foro seculari.

15 *In omni casu, etiam quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus, iudex laicus erit tantum iudex causæ, sed non personæ.*

16 *Forma tradita à sacro Concilio Tridentino in assumptione ordinis Clericalis.*

DE eo, qui post delictum assumpsit Clericatum; nunquid possit à iudice laico puniri, contendũt Scribentes, & Bar in l. 1. vbi alij, ff. de pœn. & in l. quædam puella, ff. de iurisd. omn. iud. voluit.

1 Quod si laicus committit delictum, & postea ingrediatur religionem, vel efficiatur Clericus, quod per talem mutationem fori non impeditur iudex secularis contra eum procedere, & eum punire, & hoc etiam sentit idem Bart. in l. hoc accusare, §. in hoc bene scio, ff. de accusat. & in l. adultera, §. si eo tempore, ff. de adulter. & in l. fin. ff. si ex noxa. caus. agat. vbi Bal. & Ang. & Bal. in l. si quis postea, ff. de iudic. Bal. in l. officiales, C. de Epis. & Cler. ipse Bal. post Cyn. in Authen. causa, quę fit cum Manocho. eodem tit. & in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. idem Vlpianus, ff. de excusa. tut. in l. crimen, C. de ord. cogn. in c. at si Clerici, in 5. col. de iudic. in c. cum non ab homine, 3. col. eo. tit. in c. cum accessisset, in fin. de probat. & in c. quia verisimili de præsumpt. glos. Bal. Ang & Castren. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. Mars. sing. 534. in prin. & tenet Gome. var. resol. lib. 3. tit. 10. nu. 5. vbi resolutiuè dicit. Quod iudex laicus punire debet Clericum, qui post delictum recipit Clericatum.

2 Quia in delictis quo ad pœnã imponẽdã sẽper attenditur tẽpus delicti cõmissi, non verò tempus sententiæ; per tex.

tex. quem dicit notabilem,& expressum in l.1.ff.de poen. & ibi notare affirmat Doct.& probatur l. iniuriarum æstimatio,ff.de iniur. vbi habetur,quod si quis passus esset iniuriam ab alio,& postea vilior,vel nobilior factus sit talis offensus non debet attendi in æstimatione iniuriæ tempus sententiæ,sed tempus illatæ iniuriæ,& facere quoque ait Gomez.tex.in l.doli,§.final. ff. de ser.corrup.& in l.si quis Decurio.in fi.C.de fals.in quibus habetur, Quod licet Decurio non possit torqueri,benè potest torqueri, si commisisset falsitatem,antequam esset Decurio,& sic dignitas, & qualitas superueniens in persona delinquentis post delictum commissum non excusat à pœna, & tortura,& ibi notant, & commendant Doct. quod Gomez. reputat notabile. Et hoc etiam fuit de mente Bellam. in c. proposuisti.q.2.de for.compet.

3 Et ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti,attēditur status,in quo quis erat tempore delicti, ita Bal.in l.affinitatis,in fi.C.comm.de success.Alex.in d.l.nemo potest.nu.31.ff.de leg.1.& cons.8.col.fin. vers. pro hoc etiam est,lib.1.Mars.sing.480. in fin. Grammat. decis. 10. num. 3. Vnde benè iudicatum fuisse venit dicendum per Consilium Neapolitanum, dum mandauit remitti illum, qui dum Clericus beneficiatus esset, deliquit,& postea renunciando Clericatui,vxorem duxit, eo quia tempus delicti attenditur,teste Grammat.decis. 10. num.3.

4 Contrarium vero respondit Oldr.cons.4.in fin.vbi ita fuisse iudicatum in Curia Aquensi,vt non possit fieri executio à seculari iudice contra delinquentem, qui postea Clericus effectus fuerit,vt consuluit Guid.de Suzar.consil.100.inter cons.crim.diuers.per Martianen.lib.1.& firmat Igne.in l.fideicommissum,nu.263.ff.ad Syllan.

Quia

Quià mutato personæ statu, mutatur etiam forus, l. si filius la 1. vbi Bal. de tut. ratio. distr. & in specie dixit Butrig. in l. quisquis, C. de Epis. & Cler. Quod licet ratione contractus conueniri quis possit in loco cõtractus, etiam si mutauerit domicilium, tamen fallit, quãdo mutatus est personæ status, puta, quia laicus efficitur Clericus, tunc enim non poterit conueniri, nisi coram Ecclesiastico iudice, quod etiam voluit Card. in Clem. 1. q. 9. de censib. & ponit Mars. in rub ff. de fideiuss num. 100. & comprobat Surd. cons. 396. nu. 19. & 20. lib. 3.

5 Vt enim pugnantes Scribentes conciliemus, erit distinguendum, an Clericus, qui post delictum Clericatum assumpsit, hoc fecit absq; fraude; & vtiq; liberatur, & prorsus eximitur à potestate iudicis secularis, & suo iudici Ecclesiastico puniendus relinqui debet, vt est conclusio frequentiori Doctor. calculo recepta secundum Plach. lib. 1. delict. c. 35. nu. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. nu. 43. Fichar. & Cherian. in eor. com. opin. in ver. Clericus, tom. 1. cõm. opin. tit. de for. compet. num. 48. & 49. & voluit Innoc. in c. 1. in prin. de off. Ordin. Bertach. de Epis. lib 4. in 5. par. q. 27. num. 46. Aut si fraude, & dolo is delinquens assumpserit ordinem, & habitum Clericalem, vt à iurisdictione seculari se eximeret, & tunc poterit à iudice seculari coerceri & puniri, vt etiam comprobat Oldr. d. cons. 4. & docuit Bar. in l. 1. ff. de pœn. Io. And. & alij in c. 1. de oblig. ad ratio. quorum sententia communis est, prout testatur Imo. cons. 118. & cons. 119. nu. 1. Couar. pract. quæst. c. 32. sub nu. 4. Plach. d. c. 35. sub n. 1. Viu. com. opin. ver. ordo Ecclesiasticus, latè Bonacoss. & Ficar. comm. opin. ver. Clericus tom. 1. tit. 11. de for. compet. nu. 47 & latè Vincen. de Franch. decis. Neapolit. 209. n. 2. & seq. & tradit Card. Alban. in lucubrat. in Bar. in d. l. cum quædam puella, nu. 4. ff. de

ff.de iur.om.iud.& concludit Cartar.de execut.ſent.cap. fin.ſub n.308.& fuit originale dictum Dyn.in l idem Vlpianus, ff.de excuſat.tut.quem ſequuti ſunt Alber. in l. cum ratio,§. ex bonis,ſub nu.2.ff.de bon.damnat Maria. in c.propoſuiſti,nu.53.de for.compet. quo in loco ſcribit hanc diſtinctionem ſibi videri multum æquam,& ibi etiã Henrich.Boich.num.10.& citatis infinitis,Farinacc.dict. q 8.n.104.& ſentit Baiard.ad Clar.d.q.36.n.41.Surd.d. conſ.396.nu.19.& 20.lib.3.& ſecundum Farinac.d.q.8. n.107.in fin.clarè probatur in l.hos accuſare,§.hoc beneficio,ff.de accuſat.in l.ſi quis Decurio.C.de falſ.in l.1.C. qui milit.non poſſ.lib.12.in l.ſi maritus, §. legis, ff.de adulter.& in l.fin.ff.de re milit.& habemus Bullam Sixti V.73.in ordine.

6 Sed cum fraus non præſumatur,vti reſpondit Vlpianus in l.quoties, §. qui dolo, ff. de probat. & in l.1.ff.pro ſoc. quod etiã videtur innuere in l.1.§.deniq;ff.de acq.pluu. arcen.Quod quoq;ſentire viſus eſt Accurſ.in l.ex hoc edicto,§.alienare,in ver.non erit,ff.de alien.iud.mut.cauſ. fact.& tradit glo.in c.ſedes,in ver.deluſ.de reſcrip.& hoc pariter conſulendo docuit Bart.conſ.65.nu.3.& poſſent ſexcenti Auctores in medium afferri, qui huius pronunciati veritatem auctoritate ſua confirmarunt, vbi ſcribit Maſcar.de probat.concl.814.n.2.p.2.& in puncto, quod in aſſumente Clericatum poſt delictum,de quo non præceſſit accuſatio,ſeu diffamatio, quod in fraudem factum non præſumatur affirmarunt Alber.in l.cum ratio,§.& bonis,n.1.ff.de bon.damnat.Salic.in Authen.ſtatuimus,nu. 2.C.de Epiſ.& Cler.Ang.in l.ſi quis poſtea,n.4.ff. de iudic.Abb.in c.1.n.5.de oblig.ad ratio.vbi Anan.n.7.Marian.in d.c.propoſuiſti,n.53.de for.comp.Marquar.de Iudæ.par.3.c.5.n.3.

Qua-

7 Quapropter ab allegante esset probanda, c. sancimus, in fin. 1. q. 1. l. 1. vbi glos. in ver. ruptæ, C. de dol. & habemus à Sceuola in l. patronus, & in l. qui testamentum, ff. de probat. cum alijs congestis à Mascard. vbi proximè, nu. 5. & firmat Pacian. in tract. cui incum. on. proban. c. 29. nu. 52. p 1. & in c. 8. n. 55. p. 1.

8 Erit igitur videndum, quando præsumatur delinquens in fraudem curiæ secularis Clericasse. Et sciendum erit fraudem coniecturis, & indicijs probari, sicuti apertè rescripsere Imperat. Dioclet. & Max. in l. dolum, C. de dol. & ita decreuit Bonif. viij. in cap. 2. de renunc. in 6. cum alijs citatis à Petro de Vbal. in tract. de Cano. Epis. & Paroch. c. 6. n. 36. & omnes cumulat Mascard. de prob. conclus. 815. in prin. par. 2. Cæsar Barz. decis. Bonon. decis. 83. nu. 18. Farinac. cons. 40. nu. 8. vbi Firmian. Centor. in addit. littera D. quo in loco contrarium tenentes refert, & concordat.

Et cum inter principales coniecturas soleat adduci illa, quæ desumitur ex vicinitate actuum, teste Aym. cons. 153. nu. 9. & fuit Bart. doctrina in l. post contractum, nu. 8. ff. de donat. Guid. Pap. de præsumpt. n. 50. per notata per Spec. tit. de donat. §. 1. n. 7. Ant. Gabr. comm. opin. tit. de præsump. conclus. 13. nu. 7. Io. de Amic. cons. 1. col. 28 in fin. vers. & in casu nostro, Paris. cons. 143. nu. 21. lib. 4 Ruin. cons. 130. n. 2. lib. 2. & prius dixerat cons. 117. n. 14 lib. 1. Crott. cons. 13. nu. 26. lib. 1. quos omnes citauit Mascar. d. concl. 815. nu. 4. par. 2.

9 Vnde in fraudem fecisse dicitur is, qui statim commisso delicto Clericatum assumpserit, ita Salic. in d. Authen. statuimus, n. 2. C. de Epis. & Cler. Mars. in l. statu liber. n. 6. & seq. ff de quæst. Anan. in c. 1. de oblig. ad ratio. Boss. in tit. de pœn. n. 26. & 38.

10 Præcipuè si iam de ipso delicto fuisset diffamatus, vel delatus ad curiam secularem, nam tunc absq; dubio præsumeretur in fraudem ordinem Clericalem assumpsisse, teste Plach.d.c.35.num.1. circa fin. vbi dicit ita sentiri à Doct.& ita seruatum fuisse affirmat Clar.à Senatu Mediolanensi, d.q.35.sub nu.44.

Tanto fortius esset dicendum, quod in fraudem fecerit, si post accusationem, & inquisitionem & multo magis si post citationem, & contumaciam, & condemnationem delicti assumeretur, l.fin.ff.de bon.eor.qui sib.mort.consci.l.fi.ff.de re.milit.Bar.& alij in l.si quis postea, ff.de iudic.& in l.si adulter.§.si hoc tempore, ff.de adul. Clar. d.q.36.n.44.& Baiard.ad eum, ibid.nu.42.Vinc.de Franc.decis.209.& 384.Cott.in memor.ver.laicus, qui post delictum, Plach.d.c.35.num.1.ad fin.Couar.pract.quæst.c.32.sub num.4.Viui.comm.opin.ver.ordo Ecclesiasticus, Aufrer.in Clem.1.in 11.fallen. de off. Ordin. Cartar. de execut.sent.c.fi.nu.308.Farinacc.d.q.8.num.110.Marsi.in d.l.statu liber.nu.5.de quæst.latè Igne.in d.l.fideicommissum, num.261.ff.ad Syllan.Marian.in c. proposuisti, n.53.de for.comp.Marquar.de Iudæ.p.2.c.5.n.3. Boss.tit.de pœn.num.18.

11 Considerandum attamen erit, quod si Clericus post delictum statim, vel post accusationem, & inquisitionem, vti supra asseruimus, quis efficiatur ex voto, quod ante delictum emiserat, nunquid fraus propterea excludetur ita, & taliter, vt à seculari iudice puniri nequeat, & Bal.in l.1.in fin. C.an ser.ex suo fact. scribit non posse puniri à laico, quia iste status erat implicitus tempore delicti, & ideo iudicandum est tanquam de clerico, quod fixum menti tenendum mandat; hoc idem scribit Iaf.in l. cum quadam, n.11.ff.de iur.om.iud. Hip.sing.134.Ferat.caut.

23.10.

23.Io. Arno.sing.29.Pet.Duen.reg.tract.reg.100.ad fin. Viui.comm.opin.ver Clericus,n.38.qui de communi, & assentit Farin.d.q.8.sub n.114.vers.& ad præmissa aduer te, Decian.d.c.9.n.23.lib.4.

12 Hancq; voti ante delictum emissionem, ipsius, qui vouit, iuramento probari contendunt, Petr. Gerar. sing. 51. Bard.de temp.vtil.& contin.c.11.n.13. Ias.in d.l.cum quædam, nu.12.Mars.sing.534.Io.Arno.d.sing.29.Viu. d.comm.opin.in ver.Clericus,n.38.Decian.d.c.9.num. 23.lib.4.

Et mouentur per illam satis notam propositionem, licet omnium consensu receptam. Quod in his, quæ in animo consistunt, prout est votum, eius vouentis sacramento stetur, glo.in §.aliæ, Instit.de actio. & in c.significasti, il 2.de homic.& in c.si verò, il 2.de sent. excomm. Alciat. de præsump.reg.2.præsump.10.Cartar. post multos de execut.sent.c.fi.sub nu.308.& Ferat.caut.23.notabiliter dixit. Qui votum fecit Clericatus, licet adhuc non effectus, si captus medio iuramento id asserat, dicatq; se modò velle adimplere votum, & Clericatum assumere, tamquam persona Ecclesiastica, non potest amplius per secularem iudicem puniri.

13 Tamen assertio ista non transit absque contradictore, quia, & si verum sit, ea, quæ dependũt ab animo, iuramento probari asserentis nihilominus hoc non militat, quando agitur de graui præiudicio, quo in casu plenior, & certior requiritur probatio. ita Abb. in capitulo quosdam de præsumpt. Felin. in capitulo cognoscentes, num.14.de Constit.& ibi Dec.ad fin.Gemin.in capitulo eos, de tem por.ordin.

Sed in casu proposito, ex quo agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de Reipublicæ enormi læsione, esset pro-

bandum votum,aliter quam per iuramentum,&dicta communis opinio non seruaretur à iudicibus nostri temporis, secundum Cassan.in Consuet.Burgund.in tit. des iustices,rub.1.n.68.&ista Bal.sententia non placet Plach.d.c. 35.n.6.cum dicat non iure probari,& eam improbat Couar.d.c.33.in fi.pract.q.Qui dixit non esse mirum si Bal. & Ias.sententia in praxi refellitur,& expresse illam reprobat Claud.Seiselli in l.1.C.an ser.ex fact.suo,& cum prædictis residet Cartar.de execut.senten. d. c.fin.sub num. 308.& comprobat Farin. hanc opinionem, d.q.8.sub nu. 114.vbi dicit,si aliter diceremus, velimusq; dictam contrariam sententiam sequi,resultaret hæc absurditas,quod semper effectus Clericus post delictum,forum seculare effugeret, cum nemo sit hisce infelicibus temporibus, qui ad effugiendas graues seculares pœnas,non millies iuraret,se tale votum fecisse,& ideo si aliunde votũ non probetur,quam per asserentis iuramentum,talis probatio nõ admitteretur,& isto casu cautela erat,posset dici fallacia, & fabulosa,vti asseruit Foller.in Constit.Regni in rub.de Episc.& Cler.in ver.Ascriptitios,num.7.

14 Si vero cum iuramento concurreret aliqua alia probatio,etiam non plena,quæ adminicularet iuramentũ, tunc vouentis assertioni iuratę esset standum, sic conciliando opiniones concludit Farinac.d.q.8.sub nu. 114. vers.arbitror in hac re,vbi exemplificat,& respondet Couar.tenenti,quod data etiam plena voti probatione,fraudis suspicio non excludatur,propter frequentes hominum cautelas,quibus passim vtuntur ij,qui iurisdictionem secularem ad liberius delinquendum effugere nituntur, cuius opinio sibi non placet,quia data vera voti probatione, omnis cessat fraudis præsumptio, & ideo non recedendum à communi opinione.

Scien-

15 Sciendum iterum erit pro complemento huius capituli, quod delinquens, etiam in fraudem post delictum Clericus effectus, non poterit vllo pacto corporaliter puniri à feculari iudice, qui tantum erit iudex causæ, sed non personæ, & propterea posset in bonis, & pecuniariter solummodo punire, ita originaliter docuit Io. Andr. in c.1. nu. 19. in fin de oblig. ad ratio. sequutus ibi ab Abb. num. 5. & ab Anan. col. fin. & Salic. in Authen. statuimus, nu. 2. C. de Epis. & Cler. Marian. in d. c. proposuisti, num. 52. & Boich. n. 10. de for. comp. Vinc. de Franch. d. decis. 209. & connumeratis multis, Farina. d. q. 8. nu. 107. idem Farin. latè in puncto respondit cons. 77. per totum, vbi adamussim articulum istum enucleauit, ideo omnino videatur, si casus euenerit.

16 Verum temporibus nostris vix dari posset casus, quod quis post delictum fraudulenter assumat Clericatum, sic dictante Sacra Tridentina Synodo, cap. 4. sess. 23. & c. seq. in quibus sanctissimè sancitur, ne prima tonsura initietur quis, de quo probabilis coniectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, & ad minores ordines promouendus bonum à Parocho, & à Magistro scholæ, in qua educatur, testimonium habeat. Hi vero qui ad maiores ordines sunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quod non alia de causa factum

fuit, ne criminosi sub prætextu Clericatus fraudarent Curias seculares, de qua materia videnda erit Bulla Sixti v. 73. in ordine.

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione in ciuilibus. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ciuilibus causis coram Ecclesiastico iudice conueniendi.*
2 *Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non à secularibus Potestatibus. Quorum causæ sunt apud Ecclesiasticum iudicem ventilandæ.*
3 *Si causa pertineret ad Clericum, & laicum inseparabiliter, tota deuoluitur ad Ecclesiasticum iudicem.*
Idq; ampliatur, etiam si plures essent laici, quam Clerici.
4 *Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur.*
Et etiam ne sequatur absurdum, si variæ, & fortè contrariæ proferrentur sententiæ in eadem causa, & iudicio.
5 *Clerici laicis digniores.*
Ideo trahunt ad se laicos minus dignos.
6 *Si causa compromittatur in Clericum, & laicum, erit à laudo reclamandum ad* Ecclesiasticum.
7 *Si laicus, & clericus inter se litem agerent, ad quem appellandum? an ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem? demonstratur.*
8 *Concordando opiniones Scribentium declaratur, quod si laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, tunc adeundus erit iudex arbitratoris, secus si non parat actionem.*
9 *Si plures reperiantur in eodē delicto, inter quos adsit vnus* Cle-

Clericus, & cæteri laici, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum iux. sent. Ant. de Prat. veter.

10 *Quæ opinio malè practicatur à iudicibus nostri temporis, qui ad laicos, cognoscunt, & Clericos remittunt.*

11 *In punitione delictorum causæ continentia commodè diuiditur.*

12 *Sententia Ant. de Prat. veter. comprobatur, iuxta quam decretum fuisse à Sacr. Consulta demonstratur.*

13 *Punitus ab Ecclesiastico nunquid à seculari iudice pro eodem crimine puniri possit, latiss. enucleatur.*

14 *Sententia, cum executionem habuit, parit exceptionem, et non est iterum de eodem delicto quærendum, & alia pœna reus non est plectendus, cum Deus bis non iudicet in idipsum.*

15 *In duobus casibus punitus ab Ecclesiastico iterum à seculari iudice puniri poterit pro eodem crimine.*

16 *Primus est, quando tantum pœna spiritualis esset imposita ab Ecclesiastico.*

17 *Secundus, quando non condignè pro delicto fuisset ab Ecclesiastico punitus.*

18 *Quando laicus de delicto mixti fori condignè dicatur punitus ab Ecclesiastico, vt à seculari iudice iterum pro eodem puniri nequeat, declaratur.*

19 *Quando secularis iudex punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, pœna non reiteratur, sed suppletur.*

20 *Si loco pœnæ corporalis, quæ pro delicto de iure erat imponenda, Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset, quid faciendum ostenditur.*

21 *Si pœna corporalis esset imposita ab Ecclesiastico, puta, fustigationis, & de iure erat abscindenda manus, cùm in pœnis corporalibus non detur augumentum, seù diminutio,*

nutio, neq; possit fieri restitutio, tunc per pœnam pecuniariam erit supplendum.

22 *Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico an possit fori declinatoriam opponere, diffusè tractatur.*

23 *Clericus, si ad iudicium venit pro defensione laici, à quo fuit auctor laudatus, coram seculari iudice tenetur eum defendere secundum communem.*

24 *Et isto casu dicitur merus, & necessarius defensor emptoris.*

25 *Clericus pro defensione emptoris cõparens non remittitur ad suum iudicem; quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere.*

26 *Si Ecclesiasticus inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandũ de inhibitione.*

27 *Quotiescumq; Clericus ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad suum iudicem.*

28 *Laicus conuentus, si diceret se possidere nomine Clerici, fit remissio, Clerico instante. Quod verum est, si habeat Clericus ius in re.*

29 *Si Clericus non principaliter, sed accessoriè veniat ad iudicium, non remittitur.*

30 *Tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite cœpta, quia tunc non potest uti exceptionibus ex sua persona priuilegiatis.*

31 *Venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris nõ potest reddere conditionem actoris deteriorem, sed admittitur in statu, in quo reperitur causa, & excluditur ab omnibus, à quibus excluditur emptor.*

32 *Quotiescumq; comparet Clericus ad defendendum emptorem, lis verè cum eo non tractatur, nec efficitur de foro secu-*

seculari, & sententia non fertur, nec exequitur contra eum, sed contra emptorem.

33 *Si Clericus conueniretur, vt condemnetur pro euictione, remittitur ad Ecclesiasticum.*

34 *Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendũ executionem sententiæ latæ contra tertium tenetur coram seculari litigare; Ratioq́; assignatur.*

35 *Reconueniri nunquid possit Clericus coram seculari plenis. tractatur, & reconueniri posse concluditur.*

36 *Clericus & si desistere vellet à conuentione, nihilo secus reconueniri potest coram seculari.*

37 *In quo tamen articulo si Clericus recõueniri possit, statur consuetudini propter varias Scribentium sententias.*

38 *Reconuentio incontinenti fienda in ipso litis exordio, & ante litis contestationem, & tunc operatur effectũ prorogatiuum iurisdictionis, & causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, & decidendæ.*

39 *Reconuentionis post litem contestatã effectus referuntur.*

40 *Reconuentio in causa appellationis non admittitur.*

41 *Si ab interlocutoria fuerit appellatum, quando coram iudice appellationis reconuentio detur, declaratur.*

42 *Reconuentio quando concedatur coram iudice Delegato, demonstratur.*

43 *Clericus laici hæres, quando possit ad iudicium fori secularis vocari ratione illius hæreditatis, pertractatur.*

44 *Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cœpta, cum habeat proprium iudicem.*

45 *Clericus hæres laici non tenetur litem cœptam coram laico iudice, viuente testatore, prosequi, sed denuo erit super eadem re coram Ecclesiastico conueniendus.*

46 *Causæ Clericorũ nec principaliter, nec incidenter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spirituales*

respe-

respectu personæ Clerici.

47 Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.

48 Litis contestatio non operatur, vt Clericus prosequi teneatur causam coram seculari.

49 *Intellectus ad l. cœptum. ff. de iudic. datur.*

50 *Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico, de stando iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, discutitur.*

51 *Ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, & laicus fideiussor Clerici coram seculari conuenitur.*

52 *Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice non valet.*

53 *Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit.*

54 *Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium.*

55 *Clericus administrator bonorum Principis secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda.*

56 *Clericus Vassallus ratione feudi coram Domino laico feudi conuenitur.*

57 *Occasione feudi, quod Clericus habet à laicò, subest laico, eiq; iuramentum fidelitatis præstat.*

58 *Quia occasione feudi non iudicatur, vti persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux Marchio, & Comes.*

59 *Clericus, & si ratione feudi conueniatur coram Domino in his, quæ respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Dño.*

60 *Gugliel. de Bened. in c. Raynut. de testam. reprobatur.*

61 *In causa poßeßorii quomodo, & quando Clericus coram*

laico

laico iudice conueniatur, demonstratur, & quatuor constituuntur casus.

62 *Cum turbator est laicus, turbatus vero Clericus, laicus iudex est competens.*

63 *Si de titulo vna cum possessione cognoscendum sit, laicus non est competens, si de titulo principaliter agatur, secus si incidenter.*

64 *Quando principaliter tractari dicatur, demonstratur. Si de titulo possessionis euidenter constaret, iudex secularis non impeditur de causa cognoscere.*

65 *Quando titulus est iustificandus; parte non opponente de incompetentia iudicis, laicus iudex potest cognoscere.*

66 *Iudex laicus, quando incidenter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur.*

67 *Laicus si à Clerico turbetur, adeundus est Ecclesiasticus iudex.*

68 *Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticæ, de quibus nullo modo disponere potest.*

69 *Si turbator, & turbatus essent laici, etiam si de re beneficiaria tractetur, laicus est competens. Qui rectè faciet, si cognito neutrum ius in causa fouere, notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiarũ occupentur, cum conueniat laico iudici Ecclesiã tueri.*

70 *Si turbator, & turbatus sint clerici, ecclesiasticus iudex competens erit. Cum nec etiam in possessoriis clericus possit trahi, neq; citari coram seculari iudice.*

71 *Prædicta etiam in remedio adipiscendæ procedere demonstratur, reiecta Igné, & Th. s. sententia.*

72 *Si iudex ecclesiasticus est negligens in administranda iustitia in ciuilibus, potest illius negligentia suppleri per laicum iudicem, quod secus est in criminalibus.*

73 *Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, fori*

fori declinatoriam legitimè opponere potest

74 *Præcipuè si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur.*

75 *Si Clericus ita citatus non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt.*

RACTAVIMVS superius de exemptione Clericorum à seculari Potestate in causis criminalibus, in præsentiarum videndum erit in ciuilib.
1 † Et in Authent. Clericus, C. de Episc. & Cler. desumpta ex Authent. vt Cler. apud propr. Episc. apertè statuitur, Quod pro ciuilibus causis Clerici in primis conueniri debent coram suis Episcopis, qui vbi causam deffinire non potuerint, coram laico erunt conueniendi, qui sine mora controuersiā terminabit. Vnde colligere possumus, quod in ciuilibus, & pecuniarijs causis subiaceant Clerici laicali iurisdictioni.

Attamen hodie cessat hæc disceptatio, cum Clerici omnibus in causis coram Episcopis conueniri debeant ex Authent. statuimus, C. de Episc. & Cler. canonizata in c. statuimus, 11. q 1. per quæ illa iura fuerunt correcta, teste Alex. cons. 8. in prin. lib. 1. & determinauit Menoc. de arbit. iud q. 45. & cas. 246. nu. 5. quem sequutus fuit Hond. cons. 3. n. 21. lib. 1. Rolan. cons. 4. n. 7. lib. 1. vbi affirmauit,
2 † quod Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non à Potestatibus secularibus, & eorum negocia siue criminalia, siue ciuilia, non nisi apud iudicem Ecclesiasticum sunt ventilanda, per tex. c. Clericum, il 2. & c. de persona, 11. q. 1. c. quanto, & cap. cum ab Ecclesiarum, de off. Ordin. Soc. sen. cons. 12. num. 16. lib. 1.

3 In tantum supradicta procedunt, quod & si negocium pertineret ad Clericum, & laicum, ita quod separari non

possit

possit, fauore Clerici totum negocium ad iudicem Ecclesiasticum deuoluitur; etiam quo ad laicos, ita Bar. in l. precipimus, §. eodem obseruando, C. de appell. vbi loquitur in duobus hæredibus quorum vnus Clericus, alter laicus sit idem Bar. in l. iurisperitos, §. 1. n. 1. ff. de excus. tut. Bal. in l. fi. q. 6. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. Soc. in c. 1. nu. 18. de for. compet. qui ampliat, etiam si plures sint laici, quã Clerici; prosequitur Mars. in rub. ff. de fideiuss. nu. 130. & seq. Boss. in tit. de for. comp. n. 146. Andr. Gail. obser. cam. imper. lib. 1. obser. 37. in 3. ampliat. Boer. decis. 300. nu. 2. Decian. tract. crim. d. c. 9. n. 44. lib. 4. Surd. cons. 396. sub nu. 15. lib. 3. Aret. cons. 25. nu. 3. Lambert. de iur. patron. lib. 1. artic. 6. 1. q. prin. 1. par. num. 15. & Bar. in l. solent. in vlt. colum. ff. de alim. & ciba. lega. docuit, quod si hæredes aliqui sint laici, & Clerici, & ab eis sint præstanda alimenta à testatore relicta, poterunt coram Ecclesiastico omnes etiam laici conueniri, & laicus iudex coget laicum sibi subiectum ire coram Episcopo, & eius iurisdictionem prorogare, & prædicta probantur optimè in tex. cap. per tuas, de arbit. & hoc dictum extollit Marian. in c. 2. in
4 8. fallent. de mut. petit. Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur, l. nulli, C. de iudic. c. 1. de caus. possess. & propr. c. 1. de sequestr possess. & to. tit. ff. de quib. reb. ad eumd. iud. eat. Boss. tit. de for. compet. nu. 108. & 121. Menoch. de arbitrar. iud. cas. 321. & comprobat Scacc. de iudic. caus. ciuil & crim. c. 11. nu. 24. & Socin. d. cons. 12. nu. 17. lib. 1. scribit, quod non solum ne causæ continentia diuidatur hoc procedit, sed etiam ne sequatur absurdum si variæ proferentur sententiæ, & fortè etiam contrariæ in eademmet causa, & iudicio.

5 Et cum Clerici digniores absq; dubio sint laicis, c. duo sunt. 96. dist. in quo habetur. Quod aurum non tam præ-

ciosius

ciosius est plumbo,quin Regia Potestate sit altior ordo Sacerdotalis,& ibi glo.fin.dixit,Et quanta est differentia inter Solem, & Lunam , tanta est differentia inter Imperium,& Sacerdotium,per tex.c.solita, de maior. & obed. Ideo Clerici magis digni trahunt ad se laicos minus dignos;vt in proposito tradit Staphil.de signa.litt.iust.rub. caus.Eccles.cui commit. debe. fol. 302. prout eum refert Scac.d.c.11.sub n.24.& benè declarat Marant. in pract. par.4.dist.11.num.21.

6 Et ita,& taliter Clericus vti dignior, trahit ad se minus dignum laicum, vt si aliqua causa esset decidenda à partibus ipsis remissa in duos iudices, quorum vnus esset laicus,alter Clericus,vti factũ fuit in causa Illust.D.Cap. Camilli Bonauenturæ Vrbinatis cum Illust.D.Clara eius ex fratre nepte, nupta Illustr. D. Roberto Benamato de Cantiano,quam præfati vnanimiter compromisserunt in Illustr.& Excell. D. Simonem Nutium huiusce Ciuitatis Doctorem celeberrimum, & in me, quæ adhuc indecisa pendet,quando laudum à nobis prolatum fuerit, erit appellandum ad Ecclesiasticum;eo quia ego Clericus, tanquam magis dignus,trahere debeo D. Nutium laicum, licet in reliquis ætate,& doctrina me superet, cui ego, vti fratri meo,semper in omnibus deferam,& quod dixi,probatur per doctrinam Bal.in d.l.præcipimus circa fi. C. de appell.& consuluit Rom.cons.265.sub n.2.Matthes.not. 144.Aufrer.in tract.de potestat.Eccles.sup.laicos cas.13 num.10.Ias.in l.imperium,sub num.3.ff.de iur.omn.iud. Marant.in pract.14.parte 11.distin.num.18.& in sexta parte 2.act.numero 101.Staphil.de grat.& expect.§. dicendum est,numero 4.Blanch.de compromiss.quæst.10. num.15.

7 Quamquam magna sit inter Scribentes altercatio, si

laicus,

laicus,& Clericus inter se litigarent,seù causam compromisserint,ad quem appellari,vel rèductio peti debeat, & quod non attendatur persona litigantium, sed iudicis, & arbitri, quia hic non agitur de reformando actum partiũ, sed iudicis,sentit Aufrer.in tract.de potest.Eccles. sup.laicos,casu 18.num.14.& in tract.de potest.secul.sup.Ecclesiast.person.in 2.reg.in 17.fallen.numero 17.Nic.Milia. in reper.in verbo arbiter,vers.55. Dec. in rubr. de appellat.ad fin.dicens hoc communiter teneri, Felin. in cap.1. num.6.de præscript.Paris.consil.45.num.11.& num.65. lib. 1.

Contrarium tamen,quod adeundus sit iudex rei,& sic ille, qui futurus erat iudex,si actor in iudicio egisset, docuit Bart.in l.si societate,§.arbitrorum,num.19.& 20. ff. pro soc.Panor.in c.Quintauallis,nu.39. de iure iurando, qui dicit,in hoc omnes conuenire,idem Panorm.in c.expositio,sub num.secundo,de arbit.Bal.ad Spec.tit. de arbitr.& arbitr.col.2.versic. petitio reductionis, Blanch.de compromiss.quæst.10.num.13.& seq.Couarru. latè post plures hinc inde relatos,dicens hanc communem opinionem var.resolut.lib.2.c.12.in prin.Rebuff.de arbitr.& arbitr.art.1.glo.10.in princ.Cagno.latiss.in l.2.quæst.107 nu.280.C.de pact.int.empt.& vend.Bertach.licet sub dubius in repert.in verb.reductio. versic.14. cum seq. Ang. consil. 219. in primo dub.Soc.sen.consil.18.numero 31. lib.1.

8 Concordando nihilominus pugnantes istos Scribentes, dicere possumus,quod quando laudum ex forma statuti habet vim sentẽtiæ,& parit actionẽ, isto in casu est adeundus iudex arbitratoris,ita,Milia.qui doctrinam Bartol.in dicto §.arbitratorum, intelligit, in reper. dicto versiculo 55.Marant.in practic.3.par.6.princ.2.act. sub num.114.

Bar.

Bar.ipse in l.2.in fi C.vbi,& ap.quē.Panor.in d.c.Quintauallis,sub nu.39.vbi apost.Lanfr.Orian.in tract. de arbitr.in prin.sub num.35.& n.36.in vlt p.q.19.sub nu.44 Bald.in d.l.2.in fi.C.de pact int.empt.& vend.Parif.dict. consil.45.nu.13.& nu.66.lib.1. vbi latiss. & communem opinionem dicens pract Papien.vbi ita concordat; & distinguit in forma libell. quo agit ad pœn.ex compromiss. in ver.nec reductio;nume.5. & sentit Couar. licet obscurè dicto cap.12.num.2.var.resolut lib.2.Curt.iun.ad Castren.in l.si suspectu,§ fi.ff.de inoff.testa.Villalob. comm. opin.litt.R,nu.13.Quamquam Calcan.cons.vlt. per tot. latè responderit, quod in omni casu reductio peti debet coram iudice Ecclesiastico.

9 Quæ omnia, non solum locum sibi vendicant in ciuilibus causis, vti demonstrauimus, sed etiam si plures reperiantur in eodem crimine,inter quos sit vnus Clericus, & cæteri laici, & omnes inquirerentur per laicum iudicē, & Clericus opponendo de Clericatu,forum declinaret, deberent & laici ad Ecclesiasticum remitti, contemplatione illius Clerici;ne causæ continentia diuidatur;huiusmodi auctor fuit Ant.de Prat.veter.in l.prima,in fine, ff. quæ sentent.sit appellat.rescind.quem refert, & sequitur Felin.in cap.primo,columna 4. de præscript. vbi multum exclamat de tali dicto, & illud summopere commendat Marian.in cap.2.in 8.fallent.de mu.petit.& Marant.in pract.dicta parte 4.dist.11.numero 21.mandat perpetuò menti tenendum, quia quotidie contingit, & ita sentire communiter omnes testatur,prosequitur Boss.titulo de foro compet.num.116.in fine,& affirmat Gomez in cap. primo,num.47.de rescript.in sexto, & quod hæc sit magis communis opinio comprobat Menoch.de arbitr.cas. 371.numero 12.& secundum hanc opinionem quando-

que

que fuiſſe iudicatum affirmat Soccin.in l.cum Senatus,in fin.ff. de reb. dub. & Marcheſan.de commiſſionib.par.1. comment.2.auocat.cauſ.cap.2.num.27. & ſequen. & ita in facti contingentia obtinuiſſe atteſtatur Io. Arno. Soliloq.17.Decia.latè d.c.9. num.44.lib 4.& obſeruari ſententiam Ant.de Prat. veter. comprobat Caſſane. in conſuet.Burgund.rubr.1.§.5.numero 70.& pro cautela eam dat Ferat.caut.10.Ferdinand.Loazes,de matrim.10.dubit.numero 20.Crott.in l.1.in princ in 2.notabil.ſub numer.15.ff.de verbor.obligation.Zuccard.in repet.l.fin.numero 36.C.de bonorum poſſeſſ.contr tab.Rim.iun.inſti.quib.alien non licet,in princip.numero 156.Natt.in cap.quamuis,de pact in 6.Iaſ.in l.imperium,num.3. ff de iur. om.iudic.Marſ.ſingul.108.numero 2.& cauſ.crim.conſ. 67.numero 61.Borell.in tractat. de arbitr.§.1.gloſ.3.numero 244.Scacci.qui de magis communi teſtatur d.cap. 11.numero 24.Ioſeph.Ludo.deciſ.Lucen.26.numer.18 prima parte, & reſponderunt conſulti Pariſ. conſil. 154. num.1.lib.4.Soccin.iun.conſil. 34.colum.1.lib.2. Card. Alban.conſil.13.num.6.& aſſentit Farin. d. q.8.numero 151.in fin.

10 Hæc tamen communis ſententia à iudicibus malè practicatur ſecundum Igne.in l.1.§.ſi quis in villa,nume.17 ff.ad Syllan.& in Ducatu Mediolanen. ſemper obſeruari vidiſſe dicit Clar.in practic.§.final.quæſtion.36 ſub numer. 46. quod iudex laicus cognoſcit quo ad laicos, & Eccleſiaſticus quo ad Clericos, & ita ſeruaſſe Conſilium Neapolitanum refert Capic. deciſ. 173. vbi Proſp. Petra in addit. Grammat. deciſ. 21.Vincent. de Franch. deciſ.426.& firmat Rebuff.in repet.Authent.habita priuil.106. C. ne fil.pro patr. & in proœm. Regiarum Conſtitut. gloſ. 1. numero 117.& Boer. in conſuet. Biturien.

tit.de iurisd.§.9.ait priorem opinionem nunquam in praxi seruatam fuisse, Aym.cons.232.qui latiss. & Couarru. pract.quæst.cap.34. numero primo, vbi articulum discutit,& adducit tex.in l.si quis vxori,ff.de furt.in princ. vbi in delictis socius criminis minimè gaudet beneficio socij,& secundum Marc.Ant.Cucc.instit.maio.lib.3.tit.9. sub nume.16 consuetudo est,vt iudex Ecclesiasticus puniat Clericos,& laicus laicos,à qua consuetudine recedendum non esse affirmat,& comprobat Vrsil.ad Afflict. decisione 213.numero 7.Osasch.decisione Pedem.103.numero 10.Stephan.Lambert.de contract. glos.fin.numero 244.vbi refert,se audiuisse legentem Card.Alcia.l.fin.C. de bono.possess.contr.tab. & attestantem, nunquam potuisse inducere Senatum Mediolanensem, vt obseruaret dictam opinionem Ant.de Prat.veter.Gomez.var.resolution.libro tertio,cap.10.numero 6.qui dicit ita in Hispania communiter practicari,& Menoc.de arbit.d.cas.371. numero duodecimo, scribit, quod vix à laicis iudicibus obseruatur.

11 Et mouentur isti, quia in punitione delictorum commodè causæ continentia diuiditur, & Clericus ab Ecclesiastico digna plectitur pœna, & laicus à seculari, quod si causa esset indiuisibilis, vtique opinio Anton. de Prat. veter.procederet,ita Couarr. Osasch. & Gomez.locis supracitatis.

12 Mihi autem consideratio istorum non placet,& opinionem Ant.de Prat.vet.sequendam esse affirmarem.

Quia dato, quod commodè vterque iudex suum iurisdictionarium punire posset, tamen absurditas non remouetur,quæ de facili dari potest,si diuersæ,& forsitan contrariæ ferrentur sententiæ, ita vt Ecclesiasticus puniret Clericum,laicus vero absolueret,cum tamen tam laicus,

quam Clericus de eodem delicto inquietentur,& probationes æquales contra omnes adessent,vti considerat Menoch.d.cas.371.per l.nulli,C.de iudic.

Nec obstat tex.l.si vxori,in princ.ff. de furt.adductus, & ponderatus à Couar.

Nam cum vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtique impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat.

Quod non sic erit in facto isto,quia,quotiescumque pęna dignus esset laicus,qui vna cum Clerico deliquerit, absque dubio ab Ecclesiastico esset puniendus, & sic pœnam non euaderet, & propterea opinionem communem tenendam esse comprobat Scacci. dicto capitulo 11. numero 24.qui ait,ita anno 1591.ordinatum fuisse per Sacram Consultam in Clerico,& laicis inquisitis de violentia illata cuidam mulieri,qui omnes remissi fuerunt ad Ecclesiasticum iudicem,& Farinacc.dicta quæst. 8. numero 151.in fin.in impressis vltimo loco. Et si superius recensuerit contrarium tenentes,tamen cum viderit Scacc.vbi proximè,referentem decretum Sacræ Consultę, cum hac parte transiuit. Quam tenendam esse quoque comprobat Decian.dicto cap.9.numero 44.lib.4.vbi pluribus exornat,eamque dicit procedere, ne dum si Clericus petat se remitti ad suum iudicem,sed etiam si hoc non petat Clericus, sed vnus ex laicis,quia vno tantum instante, omnes remittuntur,prout eum refert,& sequitur Farinac. d. q.8.num.151.

Et licet ista, quæ modò diximus, caderent, & essent apponenda superius, dum egimus de exemptione in criminalibus causis, verum vt materia ista tam ciui-

lis, quam criminalis in vnum connectetur, hoc in loco apposui.

13 Insurgit ex præfatis alia difficultas, nunquid iste laicus, qui vna cum Clerico deliquit, & ad iudicem Ecclesiasticum ratione continentiæ causæ remissus, & ab eo punitus, possit à laico, & seculari iudice iterum puniri pro proprio met delicto, & Bald. in l. placet, C. de sacrosanct. Eccles. & in l. si quis in hoc genus, C. de Episcop & Cleric. & consilio 260. libro tertio, voluit, quod absolutus, seù condemnatus in foro Ecclesiastico, adhuc in delictis mixti fori poterit accusari, inquiri, & puniri per secularem iudicem, non obstante absolutione, seu condemnatione facta in foro Ecclesiastico, & est communis opinio secundum Felin in capitulo de his, numero decimo, de accusat. prout eum refert Alciat. in capitulo primo, numero 128. de offic. Ordin. qui & ipse attestatur hanc esse communem opinionem, Clar. in practica, §. final. quęst. 53. numero decimoquarto, licet dicat non inuenisse in suo libro. Felin. de communi attestantem, hoc idem sentit Ant. Gomez. var. resolution. lib. 3. c. 1. sub num. 40. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 11. n. 25. Villal. lib. com. opin. ver. condemnatus, nu. 123. latè Arnal. Alber. in tract. de cognoscen. assert. Cath. & hæret. q. 15. conclus. 6. per tot. Becci. cons. 69. n. 3. & seq. Osasch. cons. 25. nu. 28. Bruno. à Sol. in q. legal. q. 17. nu. 41. & seq. vbi istius dicti rationem assignat, quia iurisdictio Ecclesiastica, & iurisdictio secularis sunt penitus separatæ, & distinctæ, ideo absolutoria lata in vno foro non parit exceptionem rei iudicatæ in alio, secundum Cyn. in l. fin. col. pen. vers. septimo probatur, ff. de iur. omn. iud.

14 Cuius cõtrariũ de iure dicendũ videtur, nã cum laicus condemnatus fuerit ab Ecclesiastico iudice, & sñia executionem

cutionem

cutionem habuerit, non debet iterum alia poena plecti, quia sæpius de eodem hominis admisso quæri non debet l.licet.§.vlt.ff.naut.caup.& stabul.l.senatus.ff.de accusat. l.qui de crimine.C.eo.firmat Vulpell.conf.46.num. 9.& scribit Hostien.in.c.1.de off.ordin.quod postquam iudex Ecclesiasticus puniuit laicum,non poteris iudex secularis corporaliter, vel temporaliter punire. Quia non iudicat Deus bis in idipsum, & plures poenæ pro eodem delicto eiusdem qualitatis inferri non possunt, ita Roman. cons. 463.& sententia condemnatoria, sequuta satisfactione, parit exceptionem rei iudicatæ. Bart. in.l. sepulcri. ff. de sepul.viola.Aret.cons.58.num. 12.qui facit æquiparationem, quod sicut absolutus semel in vno foro non potest condemnari in alio, ita etiam condemnatus, & vult. Dec. in l. bona fides num. 6.ff.de reg.iur. Bal. cons.392.lib.3. Castren. cons. 18.lib. 1. Barbat.cons.75.nu.3.lib.3.Marât.in pract.par.4.dist.11.n.12.&13.& par.6.de inquis.n. 97.latè hoc comprobat Boer.dec.289.& esset absurdum, quod iste laicus pro vno delicto duplicem poenam pateretur, quod est contra regulam. cap. non afferamus. 24.quæst.1.& Authent. omnes peregrini. C. com. de success.

15 Verum vna cum Sigis.Scacci.de iudi.caus.ciu.& crim. c.12.nu.91.erit dicendum,quod in duobus tantum casib. punitus ab Ecclesiastico poterit de eodem delicto puniri à laico iudice.

15 Primò,si Ecclesiasticus poenam tantum spiritualem, vt puta,excommunicationis,vel alterius censuræ Ecclesiasticæ imposuisset,& non corporis, vel bonorum afflictiuam, tunc certe poterit puniri à seculari iudice, nec tunc dicetur bis punitus, cum poena Ecclesiastici iudicis potius medicinalis, & ad animæ salutem veniat dicenda, quod

pluribus comprobat Farinac. lib. 1. delict. q. 4. nu. 8. & fuit opinio Castren. in l. cunctos populos. num. 7. C. de sum. Trinit. & fid. Cath. & habemus tex. l. placet. vers. si quis contrauenerit. vbi Doct. communiter. C. de sacr. Eccles. & non dissentit Gomez. d. cap. 1. sub num. 4. var. resolut. lib. 3. & placet Clar. d. quæst. 57. vers. sed quæro in fin.

17 Secundus erit casus, quādo delictum esset adeo graue, vt pro eo imponenda esset pæna sanguinis, quæ ab Ecclesiastico imponi non potest, & sic ob defectum iurisdictioni laicus ab Ecclesiasticos non condignè fuerit punitus, nam tunc a seculari iudice iterum posset puniri, per tex. c. felicis. §. per hoc. de pæn. in 6. vbi post multas poenas impositas offendenti S.R.Eccl. Cardinalem, dicit, quod non intendit per eos adimere facultatem iudicib. secularib. quin possint procedere in eo delicto, & imponere poenas legales, quem tex. ita intelligendum scribit Gomez. d. c. 1. nu. 4. lib. 3. vbi à contrariis intellectibus illum defendit. Et quamquam speciale videatur in offendente Cardinalem, quasi secus sit in aliis, etiam atrocioribus delictis, secundum glos. ibi, & August. ad Ang. de malef. in ver. ad quærelam. nu. 91. Tamen generaliter erit intelligendus in omnibus delictis mixti fori, & hoc modo reprobata glos. docuerunt Gomez. vbi sup. n. 40. in fi. Boss. tit. de for. comp. sub num. 147. Couar. var. resolut. d. c. 10. vers. vndecimo eadem Constitutio, & citatis his, & multis aliis assentit Farinac. d. q. 4. nu. 10. His igitur casibus firmat Scacc. quod punitus ab Ecclesiastico iterum puniri possit à seculari iudice.

18 Sed videndum erit, quando condignè punitus dicatur ab Ecclesiastico, & Scacci. ibidem exemplificat in eo, qui attento stilo, & consuetudine fori Ecclesiastici

puni-

punitus fuit in vigintiquinque aureis, & secundum stilum, & consuetudinem laicalem erat puniendus in triginta, quo in casu ita punitus condignè punitus erit, & non poterit amplius à seculari vexari, per ea, quæ tradunt Io: Andr. & Gemin. in d. cap. felicis, §. per hoc. de poen. in 6. Abb. in c. tuæ. de poen. & placet Farinac. d. q. 4. num. 11. vbi distinctè, & plenè materiam istam tractat, ad quem erit confugiendum; quando casus euenerit.

19 Et aduertendum erit, quod in casu, quo laicus iudex vellet punire laicum, tanquam non condignè punitum, tunc poena nō reiteratur, sed suppletur, ita Bar. in l. senatus in fin. ff. de accusat. sequutus à Marant. in pract. d par. 6. de inquisit. n. 100. & voluit Farinac. d. q. 4. nu. 10. Vnde si laicus punitus ab Ecclesiastico soluisset quinquaginta, & debuisset puniri in centum, condemnabitur ad reliqua quinquaginta.

20 Sed quid si imposita fuerit poena pecuniaria, cum imponenda fuisset corporalis? erit dicendum, quod si pecuniaria non fuerit soluta, non soluetur vlterius, & si soluta, deberet restitui, & imponetur poena corporalis.

21 At quando poena corporalis esset imposita, vt puta, de mādato Ecclesiastici fuit aliquis fustigatus, leuiter, tamen vti decet Ecclesiasticum iudicē, pro quo delicto erat ei de iure abscindenda manus, tunc, cum in poenis corporalib. non detur augumentum, seu diminutio, neque possit fieri earum restitutio, erit supplendum per poenam pecuniariam, vt de mente Marant. sentit Scacc. d. c. 12. nu. 92. in fin. & cum eo transit Farinac. d. q. 4. nu. 10. in fin.

22 Redeundo ad materiam nostram exemptionis clericorum in ciuilibus à iurisdictione laicali, cum soleant quā sæ

pe clerici bona vendere,seu quouis alio titulo alienare in laicos vnde tum de iure communi, tum etiam vigore promissionis,tenetur de euictione, cumq; contra laicum emptorem cōtingat iudicialiter rei vendicatione experiri in foro seculari, qui in authorem laudat clericum. Quærendum erit,an hoc in casu possit ipse clericus, opponere fori declinatoria,& sic eximere causam à laicali iurisdictione, seu potius teneatur defendere emptorem coram laico iudice.Et videbatur dicendum,quod posset,eo quia clericus habet proprium iudicem.c clericum nullus.11.q.1.c. si diligenti.de for.compet.& sunt exempti a iurisdictione iudicis secularis per ea, quæ diximus superius, & reperio, quod glos.in c.clericum.il 2.11.q.1.affirmauit in puncto. quod clericus potest opponere hanc fori declinatoriam, hoc idem dixit Alex. ad Bar. licet remissiue in.l.procurator ad exhibendum.§.1.vers.determinaui. ff. rem rat. haber.Io.Arno.post Ang.sing.69.& caut..21.addit.ad Fel. repet. in ver. fortius. vers.6.Soc.iun.cons.40.in fin.lib.1. Marian.in.c.quoniam frequenter.q.4. nu. 127. vt lit non contest.Castren.in l.venditor.sub nu. 3.ff de iudic.Aret. in.§.actionem.nu.19.Instit.de actio.vbi dicit,quod potest forum declinare, & quod ita obseruatur de consuetudine.prosequitur Capic.decis.197.sub nu.7.vbi ait in sacro Concilio seruari, quod clericus auctor laudatus remittatur, & contra emptorem,ab eo causam habentem proceditur,hoc pariter testatur Grammat.dec.21. nu. 9.Quod ampliare procurauit Spec.tit.de 1.& 2.decret.§.restat.nu. 14.etiam si clericus iam coram laico litigare cæpisset, & renunciasset priuilegio fori quia adhuc posset declinare, & opponere de clericatu.

23 In contrarium stat veritas. quod clericus, qui comparet ad defendendum emptorem, à quo fuit laudatus, tenetur

netur eum defendere coram laico, & hæc opinio probatur in d.l.venditor ff de iudic.in sua generalitate, dum ibi agit de venditore, cui ex priuilegio competebat declinatoria iudicii, & nihilominus sancitur, quod veniens ad alium defendendum non potest allegare priuilegium sui iudicis,& comprobatur ratione. Nam iudicium est institutum contra emptorem, tanquam possessorem; & venditor venit solum ad assistendum emptori,& illum defendendum,vt in l.1.C.vbi in rem act.hoc enim casu non dicitur clericus conueniri coram seculari,quia solum præstat authoritatem,& defensionem ipsi emptori,& propterea notabiliter cauit Cagno.in.d l.venditor.n.8 ff.de iud.Quod boni practici, inchoato iudicio, quicumq; veniat ad defendendum causam motam, protestatur quod non intendunt deserere conuentum, nec mutare ius suum, & iudicium, sed contra conuentum reum prosequi, & defensionem animo mutandi iudicium non admittere protestantur per.l si mandato meo; §.1.ff.mandat.quæ practica est Aret. in. l.à sententia.col.3.ff.de appellat.& eam amplectitur Natt.cons 630.2.dub.lib. 4.opinionem istam sequitur Barth. Soc. cons. 91.vlt.dub.lib 3 qui subtiliter hunc articulum disputat, & tandem concludit contra clericum,Ant.de Burg.in.c.fin.post Abb.ibi num. 17. & per tres columnas hoc discutit,& finaliter se resoluit contra clericum,ita quoq; concludit Anch.in c.ea, quæ.q.17.de reg. iur. in 6. idem Anch. consil.333.Corn.cons.79.vlt. dub.lib.4.Dec.cons.700.Mars. sing. 694.Capic.d.decis. 197. licet de stilo illius Curiæ contrarium seruetur. Io. Fab. §. fin. Instit. de satisd. Aufrer. ad Cap. Tholos. dec. 360.Couar.pract.quæst.c.8.nu.3.Caballin.de euict.§. 3. q. 2. num.119.vbi disputat ad partes,& hanc sententiam defendit.

24 Et

24 Et iste clericus vēditor tenetur sequi forum emptoris, hoc est, iudicis secularis, & non Ecclesiastici, quia est tanquam merus, & necessarius defensor emptoris, vti dixit Bal. in d. l. venditor, ff. de iudic. & ibi Alber. idem Alber. in l. 2. C. vbi rem act. & scribit Gramat. d. decis. 21. nu. 4. & commune pronunciat Soc. sen. d. cons. 91. n. 13. & seq. lib. 3. Abb. in c. fin. vt lit. non contest. Aret. ipse, qui pro contraria parte citatur, in rub. Instit. de except. num. 20. hoc sentit; & ibi multa inculcat in materia ista. prosequitur, Natt. cons. 99. num. 7. lib. 1. & communem esse affirmat Rim. iun. cons. 422. num. 1. & seq. lib. 4. & comprobat latè Hondad. cons. 25. nu. 14. lib. 1. & voluit Marant. in pract.
25 par. 6. membr. 10. Alex. de Neuo consil. 55. per tot. † Et hoc in casu non est remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere, ita vt derelicto iudicio inchoato, trahatur ad Ecclesiasticum iudicem, huius opinionis fuit Anch. in c. significasti. nu. 25. de for. compet. & in c. ea, quæ. q. 17. num. 21. de reg. iur. in 6. sequu-
26 tus à Surd. cons. 396. nu. 34. lib. 3. † Caballin. vbi supra, nu. 22. subdit post Bal. Alex. & alios, quod si iudex Ecclesiasticus inhiberet iudici seculari, ne in causa procederet, sed clericum ad se remitteret, de huiusmodi inhibitione curandum non esse, cum eo casu iudex Ecclesiasticus iurisdictionem non habeat, prout Caballin. refert, & sequitur Hondad. d. cons. 25. nu. 15. lib. 1.

27 Et solum posset clericus veniens ad iudicium declinatoriam fori obijcere, quando principaliter pro suo interesse veniret, & in eo substantiaretur iudicium, ita Anch. in d. c. ea, quæ. 17. q. in fin. de reg. iur. in 6. Barbat. Castren. & alii, quos refert Rim. iun. d. cons. 422. nu. 6. sequutus ab Hondad. d. cons. 25. nu. 16.

28 Vti

28 Vti si conueniretur laicus, qui nomine clerici possideret, si enim nominaret clericum in iudicio, vtique posset clericus aduocare iudicium coram Ecclesiastico iudice, sicut docuerunt Bar.& Bal.in d.l.venditor.ff.de iudic.Panor. vbi alij, post glos. in c. quoniam frequenter. §. fin. num. 28. ibique apost. vt lit. non contest. & in c. fin. nu. 8. vbi pariter apost. de emp.& vendit.& volunt omnes, quos citauimus pro contraria sententia, & præcipuè Marian.in d.c. quoniam frequenter.q.4.num.118.vbi latiss. & dicit hoc verum in clerico habente ius in re, secus si esset inquilinus, colonus, vel commodatarius,& ita intelligendi sunt Scribentes, quando dicunt, clericum qui venit ad iudicium, posse declinare forum, ita Spec.in tit.de prim. & 2. decret. §. restat videre. Anch.in d.c.ea, quæ. q.17. prosequitur Surd. d. cons. 396. nu.35.& 37.lib.3.& respondit Alex.de Neuo.d.cons.55.

29 Secus vero est in venditore, qui non venit principaliter ad iudicium pro suo interesse, sed accessoriè tantum assistit defensioni emptoris, vt rectè causa agatur, & iudicium substantiatur in emptore, & non in venditore; nam hoc in casu non potest venditor exceptiones priuilegiatus ex sua persona allegare. Bal.& Salic.in l. 1.C.vbi in rem. act. Bal.in d. l.venditor. Natt.de communi attestans d.cons.99 nu.8.lib.1.& ita distinguendo declarant Imol. in l.non solum. §. quod vulgo. ff. de vsucap. & Ang. vbi Anch.in d.c.ea, quæ.de reg.iur.in 6.Cagno.in d.l.venditor nu.8.& seq.ff.de iudic.Dec.d. cons.700.num.7.Rimin.iun.d.cons.422.nu.14.lib.4.Caballin.de euict.§.3.q.2.nu. 118.& 20 & firmat Hondad.d.cons. 25. nu. 16.lib. 1.

30 Quæ omnia tanto fortius procederent, si clericus venditor veniat ad iudicium post iudicium cœptum contra laicum emptorem, nam tunc res videtur clarissima, quod cle-

clericus nec possit forum declinare, nec vti exceptionib. ex sua persona, ita Aret. d. rub. Instit. de except. num. 20. vers. tu sic dicas. Dec. d. consil. 700. nu. 9. Citati ab Hondad. d. consil. 25. nu. 17. lib. 1.

31 Eo quia venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non potest reddere conditionem actoris deteriorem nec ex persona propria exceptionib. vti, sed admitti debet in statu, & terminis, in quib. causa reperitur, & excluditur ab illis omnibus, à quibus excluditur emptor; ita Hondad. d. conf. 25. nu. 17. lib. 1. Et si clericus velit liti assistere; vt emptorem defendat, qui feit conuentus, efficitur actor, & propterea debet coram laico iudice proponere suas exceptiones, alias conditio aduersarij fieret deterior ob personam clerici defensoris, contra tex. l. 3. §. defendi, ff. ex quib. caus. in possess. eat. Anch. in locis citatis, & concludit Surd. d. cons. 396. nu. 35. lib. 3.

32 Nec in casu isto dicitur, quod clericus coram laico iudice litiget, & de eius foro efficiatur, quia lis verè tractatur contra laicum emptorem, & sententia fertur, fitque contra eum executio, secundum Couar. d. c. 8. sub num 3. pract. quæst.

33 Benè verum est, si clericus conueniretur, vt condemnaretur pro euictione, tunc remittitur ad Ecclesiasticum iudicem, & datur contra eum libellus, quia dicitur principaliter conueniri; Et semper quando principaliter conuenitur, remittitur ad suum iudicem, vt per Anch locis superius citatis, Ang. in l. non solum. §. quod vulgo. ff. de vsucap. & firmat Surd. d. consil. 396. nu. 37. lib. 3.

34 Ita & pariter si clericus veniat ad iudicium coram seculari iudice, ad impediendam executionem sententiæ latæ contra tertium, debet censeri actor, quia non inuitus

trahitur ad iudicium,ſed ſe vltro offert, vt impediat, l. inter ſtipulationes. §. ſi Titium, ff. de verbor. oblig.& cum veniat ex tranſuerſo ad cauſam pro ſui intereſse non poteſt declinare forum,& petere remiſſionem ad ſuum iudicem,ſed ſub eodem debet litem proſequi, coram quo ſe opponit,d.l. venditor, ff. de iudic.

Et quamquam contra executionem ſe opponat,non dicitur ob id cum Clerico facta iudicij inſtantia poſtquam poſt rem iudicatam ſe opponit,& videtur potius iſta contradictio quidam actus extraiudicialis, quam iudicialis, in figura iudicij explicandus, & non poteſt priorem cauſam cum tertio iam deciſam tangere, ſed pro ſuo intereſſe tantum executioni ſe opponere poteſt Clericus,& in hoc non eſt iudicium, l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de iudic.

Et cum hoc in caſu Clericus dicatur actor, cum vltro contra executionem ſe opponat, conſequenter coram iudice ſeculari,coram quo fuit cauſa, & petita executio contra laicum,litigare debet,cap. cum ſit generale,& c. ſi Clericus laicum,de for. compet.& l. iuris ordinem, ff. de iur. om. iudic.

Et ſi contrarium diceretur,ſequeretur abſurdum,quod ſi plures diuerſi fori ſe opponerent quilibet pro ſuo ſingulari intereſse,oporteret,vt qui ſententiæ obtentæ executionem peteret, coram ſingulis iudicibus ſe defenderet, quod eſset contra diſpoſitionem,l. nulli, C. de iudic. & contra iura volentia cauſam plurium etiam communem principaliter, ad eundem iudicem remitti, l. 1. ff. de quibus rebus ad eund. iud. eat. cap. diſpendia, de reſcript. in 6. ita in puncto reſpondit Anch. conſ. 333. dub. 1.

35 Rurſus quam ſæpe occurrit,quod Clericus coram iudice laico iudicialiter agit in cauſa merè ciuili contra laicum,

cum, qui laicus, cum & ipse prætendat qualem qualem actionem pariter merè ciuilem contra Clericum habere, illum coram eodemmet seculari iudice reconuenit: Non mediocris dubitatio inter Scribentes fuit, nunquid reconueniri possit? & Abb. in c. at si Clerici, numero 21. cum seq. de iudic. latè examinat quæstionem istam, & tandem num. 23. concludit, quod reconueniri non possit, multa considerando, quæ, cum ibi apertè legantur, nolui transcribere. Sed in contrarium est communis Doctorum sententia, quod imò Clericus reconueniri possit, vti affirmarunt Dec. in d. c. at si Clerici, nume. 165. de iudic. quo in loco latissimè articulum præfatum disputat, & ita tenendum esse dicit Imo. in eod. c. num. 5. Barbat. col 15. vers. sed stat dubitatio. Iacob. de S. Georg. de communi attestans, in l. qui non cogitur, in prin. ff. de iudic. & in l. 2. §. sed & si agatur, eo. tit hoc idem voluit Spec. tit. de reconuent. §. nunc dicamus, vers. sed pone, Clericus, nu. 7. Bart. & alij in Authent. Et consequenter, C. de sent. & interloc. om iud. vbi Bal. n. 19. & Castren. nu. 5. Blanch. de compromiss. in 3. par. in ver. Clericus, sub nu. 32, qui, & ipse testa ur de communi Andr. Gaill. citatis alijs, obser. Camer. lib. 1. obseru. 37. nu. 6. in 4. limit. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9. n. 17. & consulti responderunt Io. de Amic. consil. 14. n. 2. qui de communi, Hondad. cons. 21. nu. 2. lib. 1 Surd. cons. 396. nu. 6. lib. 3. & Bal. in l. 2. §. sed, & si agant, ff. de iudic. dicebat, quod hæc est prorogatio legalis, & magis communem pronunciat, & in foro seruari affirmat Marant. in Pract. par. 4. dist. 6. princ. num. 53. Farinacc. q. 8. num. 99. tit. de inquisit. & sequitur Scacc. de iud. caus. ciuil. & crim. c. 11. num. 93. Cucc. instit. maio. lib. 3. tit. 9. sub num. 15.

36 Et procedit ista conclusio, etiam si Clericus vellet desi

stere

ſtere à conuentione, quia adhuc poſſet contra eum procedi in cauſa reconuentionis, ita deciſum teſtatur Affli. deciſ. 173. in fi. prout eum refert Scacc. vbi ſupra, nu. 93.

Quia circa reconuentionem militat ratio, quod venit in conſequentiam iudicij conuentionis liciti, & à iure permiſſi, & ratione connexitatis talis, quæ non poteſt ſeparari, & diuidi, cum vtrumque iudicium pari paſſu ambulare debeat, eodem tempore lis conteſtari, dari terminus, & alia expediri, quæ omnia coram diuerſis iudicibus fieri nequeunt, vti reſpondit Surd. dicto conſilio 396. numero 31. libro 3. Et ideo Clericus actor reconuentus coram iudice non ſuo, exceptionem fori declinatoriam opponere nō valet, l. Papinianus, C. de ſent. & inter. om. iud. Bart. in dict. Authent. & conſequenter, numero 3. & cæteri ibi eum ſequuntur, vt dicit Hondad. dicto conſ. 21. nu. 3. lib. 1.

37 In hoc autem articulo propter varias, & contrarias auctoritates Doctorum ſtandum erit conſuetudini, ſecundum Panor. in d. c. at ſi Clerici, n. 24. de iudic. Socc. conſ. 253. n. 11. lib. 2. Affl. d. dec. 173. Io. Roge. mota. in repet. l. 1. n. 65. ff. de iudic. & non diſſentit Scac. d. nu. 93.

38 Sed ſciendum velim, quod reconuentiō debet fieri incontinenti, in ipſo litis exordio, Clem. ſæpè, de ver. ſig. d. Authen. & conſequenter, C. de ſent. & inter om. iud. ſcilicet, ante litis cōteſtationē, vel in ipſa cōteſtatione, vel ſaltem ſecundum opinionem aliquorum, etiam poſt litē cōteſtatā incontinenti. Innoc. in c. 1. de mut. petit. vbi Soc. col. fi. verſ. arbitror tamē. Et tūc nō ſolū pōt fieri corā iudice, alias incompetenti, reſpectu cauſæ reconuentionis, & habet effectum prorogatiuum iuriſdictionis, ſed etiam cauſæ conuentionis, & reconuentionis ſunt ſimul tractandæ, ac decidendæ, vt affirmauit Imo. & cæteri omnes in d.

cap.

cap.1.de mut.petit.Dec.conf.200.num.3.Mazol.consil. 89.nu.94 Lancell.de attent.p.3.c.24.q.14.in princ. nu. 10.Sed quando reconuentio fit post litem contestatam ex interuallo,non admittitur secundum sententiam Abb. & aliorum in d.c.1. quorum opinio communiter approbatur,teste Fel.d.c.1.n.10.Anch. Regien.in famil.q.lib. 3.q.42.n.47.Marant.in pract.p.4.dist.6.n.25.

39 Et quamquam dixerimus reconuentionem admitti aliquando in quacumq; parte iudicij,id procedit,quando fit coram iudice competenti,quo casu admittitur reconuentio,sed causæ simul non tractantur,nec deciduntur,&per reconuentionem non retardatur processus causæ principalis.Sed quando fit coram iudice,respectu causæ reconuentionis,incompetenti,& post litem contestatam ex interuallo,non habet priuilegium prorogatiuum iurisdictionis,nec modo aliquo admittitur, parte opponente,& contradicente,secus si non contradiceret reconuentioni , & ei consentiret,ita declarauit Hondad.alijs citatis,d.consil.21.nu.10.& seq.lib.1.

40 Quæ reconuentio non esset recipienda per iudicem appellationis,quia in causa appellationis iudicialiter interpositæ,non habet locum reconuentio,*l.2.§.legatis, ff.de* iudic.Bald.in d.*Authent*.& consequenter,nu.12.C.de sent.& inter.om.iud.Spec.tit.de reconuent.§.nunc dicamus,numero 6.Innocen.dict.cap.1. de mut. petit. & ibi Hostiens.num.10.Guid.Pap.in tract.de appell.quæst.85. num.55.Ferat.in simil.tract.num.246.latè Marian. Soc. in d.cap.1.numero 9.de mut.petit.Bartol.Soc.reg.tract. reg.410.fallent.5.Marant.qui de communi,d.4.p.dist.6. num.24.

41 Conclusioque ista procedit,etiam si ab interlocutoria fuisset appellatum post litem contestatam,Soc.d.c.1.n.5.

&

& Bartol.d.reg.412.in 5.fallen.& firmat Hondad.d.consil.21.num.15.lib.1.

Nam quando ab interlocutoria appellatur ante litem contestatam, si iudex appellationis declaret benè appellatum, quia tunc causa remanet coram iudice appellationis, qui succedit in locum primi iudicis, sicut coram ipso, reconuentio fieri potuisset, pariter admittitur coram iudice appellationis, ita Io.And. Ant. de Butr. & Abb.d.c.1. de mut.petit.

42 Et vt finem imponamus huic reconuentionis articulo, quamquam coram delegato reconuentio locum habeat, vti dixit Bal.in d.Authen.& consequenter, n. 11.vbi Bar. col.pen. vers.quæro, vtrum, Spec.d.tit. de reconuent. §.1. vers.1.Marant.in pract.d.4.par.dist.6.prin.de iudic. conuent.& reconuent.num.13.19.& seq. ibiq; Foller. in addit.num.14.Mazol.d.cons.89.num.93.

Tamen cauendum erit, quod prædicta procederent in delegato impetrato ab ipso actore reconuento, ea ratione quia non debet dedignari etiam habere iudicem contra se, quem pro se elegit, de qua in l.Papinianus, C. de sent.& int. om. iud. Et non quando iudex impetratus fuisset non ab actore, sed à reo, qui reconuentione vtitur, & cessat dicta ratio, & reconuentio non admittitur, vt fuit de mente omnium superius allegatorum. Et in tantum verum est nō admitti reconuentionem coram delegato non impetrato ab actore, quod si Princeps motu proprio, iudicem deputaret, coram eo nec etiam reconuentioni esset locus, si Ias. credendum erit in l.3.in prin. col. fi. ff. quod quisque iur. prosequitur Marant.d.6.dist.n.13.& comprobat Hondad. d.cons.21.num.16.lib.1.& sensisse videtur Surd. d.cons. 396.num.32.lib.3.

43 Sed quid dicendum de Clerico in sacris constituto, &

laici hęrede? an possit ad iudicium fori secularis vocari, ratione illius hæreditatis, quemadmodum potuisset laicus ille, cui successit? quam quæstionem plenissimè pertractat Couar. d. c. 8. pract. quæst. vbi affirmat, quod lite cępta cõtra laicum apud secularem iudicem, eaq; pendente, si mori contigerit laicus, Clerico hærede instituto, iudex laicus ad definitionem vsq; etiam contra Clericum causam istã tractabit, per doctrinam Imo. in l. si cum hominem, ff. de fideiusso. Ias. in Authe. quas actiones, n. 39. C. de Sacr. Eccl. Castren. Alex. Rom. & ibi Curt. iun. in addit. in l. si constãte, §. vlt ff. sol. matr. Ang. & Castren. in l. hæres absens, in prin. ff. de iud. & in l. si quis postea, ff. eo. tit. & in l. 3. C. de hæred. act. hoc idem tenuit Barbat. in c. quia V, n. 45. de iudic. Aufrer. in Clem. 1. reg. 2. fallent. 6. de off. Ordin. And. Gaill. obseruat. camer. lib. 1. obseru. 37. n. 8. & 10. Farinac. d. q. 6. n. 46. vers. amplia, 17. Scacc. de iud. caus. ciuil & crimin. c. 11. nu. 23. Ad quod multum confert, quod tractatur in l. 2. §. ex his, ff. de ver. oblig. in l. vbi cęptum, ff. de iudic. in c. proposuisti, de for. comp. & notata ab Ang. in l. tam ex contractib. ff. de iud. quam sententiam comprobare nititur Couar. ibid. nu. 3. in fin.

44 Nam & si fiscus non teneatur litem prosequi in foro in quo erat cępta, eo quia habet iudicem suum particularem, sicuti notant Bal. & Salic. in l. 1. C. si pend. appellat. mors inter non per hoc idem iuris erit in Ecclesia, & Clerico, cum argumentatio à fisco ad Ecclesiam non sit necessaria & dicta per Bar. & Salic. procederent, si Clericus haberet ex priuilegio Papæ iudicem particularem, sicut habet fiscus.

45 Nihilominus contraria opinio mihi magis placet, quod Clericus hæres laici non teneatur coram iudice seculari prosequi litem iam cęptã cõtra laicũ, cui successit, sed de-

nuo

nuo erit super eadem re, vel actione coram Ecclesiastico Clericus conueniendus, cum sit exemptus à iurisdictione laicali, per ea, quæ supra adduximus, & iure proprio litem ipsam suscipit, ac defendit, & principaliter comparet pro suo interesse, & in ipso Clerico substãtiatur iudicium, qua de re causam aduocare posse ad Ecclesiasticum ex iam dictis colligitur, & hanc opinionem in specie sequuti sunt Ant.de Butr.Imo.Abb.& Felin.in d. c. quia V.de iudic.& concludit Rot.Rom.decis.552.in antiq.alias in tit.de for. compet.Iacob.de S.Georg.in d.l.hæres absens, in prin. ff. de iudic.vbi attestatur secundum hanc sententiam vidisse iudicari, & Curt.iun.& Lancell.Dec.pariter hanc partem tuentur in ead.l.& ab ea in practica non recedendum dicunt Dec.& Aret.in d.c.quia, V.de iudic.Cagno.in l.2. n.175.C.de pact.int.emp.& vendit.

46 Et certè si velimus, quod iste Clericus teneatur litem prosequi coram laico, esset contra tex.c.tuam, cum sua gl. de ord.cog.in quo sancitur, nec principaliter, nec incidẽter iudicem secularem posse de causis Clericorũ cognoscere, cũ iudicẽtur spirituales respectu personæ Clerici, ita firmarunt Ant.de Butr.& Abb.in c.at si Clerici, de iudic.

47 Et sequeretur inconueniens, quod sequuta sñia cõdemnatoria contra Clericum hæredem laici, ista sñia seruiret de vẽto, postquã exequi nõ posset, nisi per iudicem Ecclesiasticũ, qui cum non subiaceat eidem Principi, cui subest laicus iudex, non teneretur d.sententiam exequi, Doct.& præcipue Bar.in l.extra territorium, ff.de iurisd.om.iud.& firmat Guid.Pap.sing.935.

48 Et sicut si lis inchoata nõ esset, dubio procul Clericus hęres laici esset cõueniẽdus coram Ecclesiastico, vti concedũt omnes, & Couar.ipse in d.c.8.n.5.nescio videre, quomodo per inchoationem causæ Clericus priuilegio fori

sit priuandus, ex quo Oldr. cons. 4. respondit, quod præuentio iurisdictionis facta à laico iudico non facit, quod priuilegium fori Clerico tollatur, nec refert, quod iudicium in vita laici fuerit cæptum coram seculari, & propterea regulariter ibi debeat finiri, l. cæptum, ff. de iudic. c. proposuisti, de for. compet. cum similib.

49 Nam prædicta habent locum quando controuersia coram primo iudice suum posset habere finem, sed in casu nostro non terminabitur causa, vti diximus, ideo non obstante, quod lis fuerit cæpta, erit iterum inchoanda coram Ecclesiastico, sic Abb. in c. postulasti, de homic. prout eum refert Corsett. sing. 144. ver. iudicium, nu. 2. Ac etiam d. l. cæptum, non procedit, quando agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, sicuti in facto isto, in quo iurisdictio Ecclesiastica violatur: hoc me docuit Bal. in c. imperialem, §. propterea, de proh. alien. feud. per Feder. vbi dixit quod, l. cæptum, non habet locum, quotiescumq; agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, & exemplificat in vassallo, qui si litem ageret super feudo, & non recurreret ad Dominũ feudi, sed iret ad alium, posset Dominus feudi mandare sub pęna, quod amplius coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c. accusatus, de hæret. in 6. prosequitur Corset. d. sing. 144. nu. 2. & diximus supra c. 16. n. 10. quod si Clericus conueniretur pro quacumq; causa corã Iudice laico, Prælatus suus vtiq; posset, etiam eo inuito, abstrahere à iudicio seculari, sicut sentit Innoc. in c. vt famæ, sub nu. 21. de sent. excom. Vnde concludendum erit, quod in omni casu Clericus, qui laico successit, coram Ecclesiastico debeat conueniri, etsi Surd. cons. 222. per tot. lib. 2. contrarium defendat, qui cum suam opinionem firmet in d. l. cęptum, ideo eius dictis non obstantibus quę diximus tenenda erunt.

Oritur

50 Oritur dubium non leuè, nunquid clericus, qui coram ſeculari iudice pro laico fideiuſſit de ſtando iuri,& iudicatū ſoluendo, poſſit conueniri coram eodem iudice, coram quo vti fideiuſſor,acceſſit,& videtur dicendū,quod poſſit, quia nō conuenitur vigore sñiæ,quæ eum non condēnat, ſed vigore legis,quæ vult, quod contra fideiuſſorem iudicatum ſolui exequatur sñia lata contra principipalē Bar. in rub.ff.iudic.ſolui Cyn.Salic.& alij in l. fin. C. de vſu. rei iud.& cū iſta executio veniat acceſſoriè, & nō principaliter,non attendendum quod fit in conſequentiam. l. ſi ſpōſus.§.ſi donationis.ff.de donat.int.vir.& vxor.l.1.ff.de auct. tut. & quod non licet principaliter, quam ſæpè licet in cōſequentiam,per tex.l.interdum,§.qui furē.ff. de furt. iuncta.l.ſolemus.ff.de iudic.c.cum ſit generale. de for.cōpet.cum ibi notatis. Vnde huiuſmodi executio contra clericum fideiuſſorem venit in conſequentiam acceſſoriè, & non principaliter, quo caſu etiā res ſpiritualis accedit rei temporali,vt in ſimili ſingulariter dicit Bal. in c.diſpēdia. de reſcript.in 6.& aſſentit Gramat.deciſ.21.nu.5.& 6.Et clericus fideiubendo ſoluere iudicatū, videtur ſe obligare intuitu illius iudicii, ergo ſub eodem iudice tenetur defendére,vt voluit Marian.Soc.in c.1.nu.45.in 21.fallent. de for.compet.Blanch.de compromiſſ.q.3.prin. circa fin. Eo quia contra iſtum clericum fideiuſſorem de iudicatum ſoluendo, agitur executiuè, vigore ſententię latę contra principalē,nec eſt opus nouo proceſſu. Bar.& alii in d.l.1. ff.iudic.ſolui.Et ſi prędict.multū vrgere videatur,tamē contrarium in terminis quęſtionis noſtræ, quod clericus pro laico fideiubens iudicatum ſolui,ſit remittendus ad ſuum iudicem Eccleſiaſticum,nec poſſit conueniri coram laico, nec contra eum exequi sñia contra laicum lata,eſt deciſio Dyn.in.l. 2.ff.ſi quis in ius voca.non ier.ſequutus ab An-

char.in d.c.ea quæ, nu.27.de reg.iur.in 6.& habemus notabilē decisionem Bal.ad Spec.in tit.de compet. iudic. in aditio. vbi affirmauit, quod fideiussor iudicii, sicut etiam fideiussor contractus meretur suum iudicem,& licet aliud videatur in fideiussore iudicatū solui,vt in l.1. in fi. C.de execut.rei iudic vbi sancitur,quod sententia lata contra principalem,contra præfatum fideiussorem exequatur,tamen credit Bal.quod intelligatur, quando principalis, & fideiussor sunt eiusdem fori,vel quando fideiussor talis est, qui possit prorogare iurisdictionem, at in clerico aliud est, cum sit diuersi fori, & non possit consentire in iudicem non suum,cum hac sententia transit,Soc.d. c. 1. num.45. de for.comp.vbi post Anchar. scribit procedere non solū, si fideiusserit pro laico,sed etiam pro clerico, sed coram non suo iudice quod satis mirabile dicit;hoc quoque probauit Marsil in rub.ff.de fideiuss nu.311.

51 Corroborantur prædicta, quia ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, hinc videmus, quod qui pro Clerico fideiussit,potest,& debet coram laico iudice conueniri,non autem coram iudice clerici principalis;sic mandauit Spec.tit.de compet.iudic.§.1.nu.26. vers.sed pone clericus,& Bal.in addit.idem Bal. in l 1.C. de priuil.dot.Roman.sing.633.vbi dicit ita consuluisse,& mirari,quod de hoc sit quæstio, stante regula, quod exceptio personalis competens principali non prosit fideiussori, & in specie non competit fideiussori declinatoria fori. Cagno.in l.venditor nu.10.ff.de iudic.& ita tenere Doct. communiter attestatur,Soc.in d.c.1.nu.22. de for.comp. Afflict.dec.206.& sentit Marf. in d.rub.ff. de fideiuss. nu. 311.Quare igitur volumus,quod clericus fideiussor obligetur foro laici principalis?

52 Et ad propositum declarat Anch.d.c.ea quæ, nu.27.q.

21.in

21.in fine.vbi dicit esse notandum, quod fideiussio facta per clericum in iudicio, coram non suo iudice non valet, & est nulla, quia cum clericus prohibeatur esse in iudicio coram laico, vt i satis demonstrauimus, prohibito principali, censetur etiam prohibitum accessorium, c. accessit. de reg.iur.in 6.cumque fideiussio de iudicatum soluendo sit pars iudicii, sublato toto iudicio quoad clericum, censetur etiam annullata pars.ita in terminis, & puncto huiusce quæstionis respondit Surd.cons.396.per tot.& præcipuè num 13. vsque ad 25.lib.3.vbi scribit,quod non obstat,quod executio videatur potius facta à lege, ab homine, & quod veniat in consequentiam, quia imò venit ab homine idest a clerico, qui fideiussit, & sine qua fideiussione non conueniretur, & cum fideiussio sit primordialis causa,ea est attendenda,& ab ea iudicari debet executio,non necessaria,sed voluntaria, quia à primordio tituli posterior formatur euentus, l. 1. circa fin. C. de imponen. lucrat. descrip. lib. 10. & originalem causam esse attendendam probat,l etiam,§.1.ff.de petit.hęred.l.si hæres,ff.de act emp. & non dicitur necessarium,quod in contractu initium sumit,licet postea necessarium dicatur, l.si fideiussor,§.1.ff.qui satisd cog.l.si mulier.in prin.ff. quod met.caus.latiss.Aym.in responso pro genero nu.44.95.& 486.& comprobat Osas.decis.Pedem.167.per tot.

53 Insurgit alia dubitatio de clerico, qui coram laico iudice recepit depositum, & promisit restituere cui de iure, an possit ab eodem laico iudice cogi ad restituẽdum? Bal. in l.acceptum; nu.4. C. de vsur. tradit, quod clericus depositarius cogitur officio iudicis secularis restituere depositum, quia proceditur contra eum, non per modum iudicii,sed executiuè,ratione suscepti officii, quem ibi sequitur Salicet. hoc idem affirmauit Bal. in l. si fideiussor.

§.si satisdatum,n.4.ff.qui satis.cog.Affli&.decis.24 nu.3. vbi Vrsill.Aufrer.in addit.Tholos.decis.168.& in Clem. 1.in 14.fallēt.2.reg.de off.ordin. Bened.in c. Raynutius, in ver.vxorem,nomine Adelasiam in 2.decis.n.127.de testam.qui dicit,ita communiter seruari in Gallia.Maran. in pract.par.4.dist.11.n.62.Blanch.de compromiss.d.q.3. prin.nu.32.circa fin.Tiraq. de retract.conuent.§.4.gloss. 7.n.9.Rebuf.in constit.Regni tom.1.art.5.glo.9.nu.3.Ias. post Bal.in l.si fideiussor,§.fin.n.6.ff.qui satisd.cog.Scac. d.c.11.nu.96.Farin.d.q.8.nu.123.vers.limita vndecimo. Ex quibus apparet,quod multi quidem Doctores iuris ciuilis tenent opinionem istam, quod Clericus à iudice laico distringi possit. Quæ tamen numquam placuit Surd. d. cons.396.nu.33.lib.3. qui ait, nullum ex tot Canonistis inuenisse,qui illam sequatur, & ad comprobandam prædictam opinionem allegantur iura ciuilia, non Canonica, vt tex.l.fin.§.penult.ff.de bon.aut.iud.possid.& l.acceptū, ff.de vsur.quæ non obligant clericos, & sunt nunc correcta;vt in Authen.statuimus,C.de Epis.& cler. & in c.2. & 3.de for.comp.Cagno.in l.nemo,qui condemnare, in fin. ff.de reg.iur. Decian.tract.crim. c.9.nu.9. lib.4.Et neque principaliter, neque incidenter clericus potest subiici iurisdictioni laicali,vt post Abb.& alios confirmat Dec.consil.241.in 1.dub. & laicus semper est incapax iurisdictionis respectu clerici, secundum Io. Monac.in c. 2.de præb. Abb.& Felin.in cap. causam, de præscript. Decian. tract. crimin. cap.9. num.14. & 15. lib. 4. Tiraquel. de retract. conuent.§.4. gloss.7.num. 10.qui multum dubitat de veritate huiusce decisionis, de qua penitus dubitat Surdus, vbi proximè,sed constanter tenet esse falsam,inspecto iure canonico.

54 Pari ratione esset decidenda quæstio illa de clerico gerente

rentē officia secularia, qui posset conueniri coram seculari pro concernentibus illud officium. c. Sacerdotibus. ne Cler. vel Monac. vbi laicus punit ciuiliter clericum delinquentem in administratione officij secularis sibi demandati,& latè comprobat Bened. in repet. dicti c. Raynutius. in ver. Vxorem nomine Adelasiam. in dec. 2. num. 155. cum seq. de testam. Quod etiam procedit non solum, quando gerit clericus officium publicum, sed etiam quādo priuatum exercet officium, scilicet, si esset executor, vt per Spec. tit. de instr. edit. §. nunc aliqua. Io. Andr. in c. Ioannes. de testam. Soc. in d. c. 1. nu. 52. de for. compet. vbi nu. seq. dicit, idem esse si conueniretur, vti tutor, curator, vel procurator alicuius, prosequitur Bened. d. decis. 2. nu. 128. & seq. qui allegando alios, subdit ita seruari, dicens, quod spectat ad laicum, tutorem dare clerico, quod pariter ponit Marant. in d. dist. 11. nu. 64. & Addentes ad eum ibi. Gaill. d. obseruat. 37. in 6. fallent. Vrsill. a d Afflict. dec. 24. num. 4.

Sed prædicta vera non sunt, & soli doctores Galli hæc attestati sunt, semper allegantes consuetudinē; quę tamen non valet in præiudicium clericalis priuilegij. gl. & Abb. in c. clerici. de iudic. qui dixerunt, quod talis consuetudo est irrationabilis. Rot. Rom. dec. 839. in antiq. quę voluit hoc locum habere etiam in præscriptione, & consuetudine immemorabili, latè Roland. cons. 4. nu. 11. & seq. lib. 1. & latiss. Decia d. c. 9. num. 10. & seq. vltra quod in huiusmodi consuetudine introducenda semper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius consuetudinis validitate diximus cap. 14.

Et semper clericus, & si conueniatur ex persona laici, esset conueniendus coram Ecclesiastico, & propterea Scacci. d. c. 11. nu. 99. non firmat, quod clericus pro cu-

ra

ra officij secularis possit conueniri coram laico per ea, quę dixit eodem.c.nu.23.

55 Et Clericus, qui administrauit bona Principis laici non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda. gl. & Doct. in c.dilectis. de appellat. Bertach. de Episc. in prima par. 4. lib. nume. 6. dummodo non sit in fuga, vel de fuga suspectus.

56 Clericus vero vassallus tenetur subire iudicium coram Domino feudi, qnamuis seculari. c. verum. & c. ex transmissa vbi Doct. de foro compet. c. cæterum. de iudi. Andr. Gaill. obseruat. Camer. lib. 1. obseruat. 37. nu. 3. Marant. d. dist. 11. n. 75. Bened. in d. repetit. c. Rainutius. d. decis. 2. num. 167. vbi ait, quod potest clericus feudo priuari ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & subdit ex inueterata Galliæ consuetudine posse clericum vassallum puniri pro omnibus delictis, quæ feudum respiciunt, licet non pro communib. Nam quando agitur de feudo, cessat beneficium fori, & conuenitur coram laico Domino, vel paribus Curiæ, ita Soci. reg. tract. reg. 56. fallent. 2. Afflict. de feud. femin. §. fi. num. 6. Gaill. de pac. publi. l. 1. c. 8. sub num. 9. Napod. in consuet. Regni. in procem. §. præfatis. num. 300. & seq. Dec. in d. c. cæterum. num. 20. de iudic. & hanc magis commnnem Canonistarum, & legistarum affirmat Clar. §. feudum. q. 90. vers. & hæc quidem conclusio. Et quod ita de consuetudine seruatur, asserit Archid. in c. vnic. de cler. coniug. in 6. Guid. Pap. decis. 139. nu. 1. in fin. prosequitur Scacci. d. c. 11. num. 97. & Fari. d. q. 8. nu. 21.

57 Et occasione feudi, quod habet à laico, subest laico, eique iuramentum fidelitatis præstare tenetur, Panor. per eum tex. in cap. nimis. in princ. de iur. iurand. Bald. in prælud. feud. colum. fin. versic. alia diuisio feudi, aliud

Ec-

Ecclesiasticum. Cassane. in Catal. glor. mund. in 4.c.28. considerat.

58 Et ratio prędictorum est; quia ratione feudi non dicitur iudicari, vt persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux, Comes, vel status Imperij, ita Bart.& cæteri in l. si quando. C. de appellat idem Bart. in l.1.§. si quis, nu. 15. ff. eo. & hęc est communis sententia, teste Roma. consil. 422. prout eum refert Scacci.d.num.97. Iacob. de S. Georg. de feud. in ver. & dicti vassalli. Villalob. comm. opin. in ver. clericus, nu.27. Menoch. de retinen. possess. remed. 3. nu. 396.& seq.& nu.409.& seq. vbi pulchrè totam hanc materiam tractat.

59 Aduertendum tamen erit, quod, & si clericus rõne feudi cogatur in his, quę respiciunt feudum, litigare coram Domino feudi, non potest nihilominus astringi, vel de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino laico, secundum Abb. in c. verum. de iudic.& ibi dicunt Innocent. & alij pręcipuè Io. Andr. quod vbi ageretur de delicto siue ciuiliter, siue criminaliter, tunc solus Episcopus cognoscit, Addent ad Marant. in pract. par.4. dist.11. num.75.& comprobat Surd.d. cons.396. nu.32. lib. 3 Villalob. com. opin. ver. clericus. nu.74. Sigis. Scacci. d.c.11.n.97. Andr. Gaill. obser. Cam. lib.1. obser.37. nu.3.& in tract. de pac. public. c.8. sub nu.9. lib.1. Fari. d.q.8. nu.22. in fi. Milian. repet. in ver. feudi quęstio, si est de iurisdictione. Menoc. de retin. possess. remed.3. nu.402.

60 Ex quibus apparet, quam male senserit Bened. in d. repet. c. Raynutius. dum asseruit clericum posse puniri per Dominum feudi ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & pro omnibus delictis respicientibus feudum.

61 Restat videre de solemni altercatione Scribentium,

Nun-

Nunquid in causa possessorij iudex laicus sit competens, etiam si de re spirituali, & beneficiali tractetur? & magis communis videtur sententia, quod possit, vti affirmant omnes, in c. fi. de iudic. Bal. in l si de proprietate. colum. pen. vers. quæro, nunquid possessorium. C. si à non compet. iudic. Card. Zabar. in Clem. dispendiosã. col. 4. 3. opposit. 10. q. de iudic. Guid. Papæ dec. 1. primo dub. decis. 71. in princ. dec. 85. in princ. & decis. 207. per tot. Boer. dec. 69. num. 23. Grammat. dec. 78. per tot. Afflict. decis. 2. num. 10. & Franc. de Marc. q. 190. & q. 512. vbi testatur, Curiam illam sic semper seruasse. Osasch. dec. Pedem. 116. num. 1. & in consil. 54. in fi. Theusaur. dec. pariter Pedem. 82. nu. 1. & seq. prosequitur Fari. d. q. 8. num. 23. Couar. pract. q. c. 35. in prin. Scacc. d. c. 11 nu 95.

Verum cum Menoch. de recup. possess. remed. 15. num. 210. vbi latiss. & benè hunc articulum discutit. & num. 212. aduertendum dicit, non satis solidis fundamentis tãtorum Patrum sententiam niti, & rationes ab ipsis ponderatæ non mediocriter dubitabiles sunt, & contrarium tenuerunt multi, quos citauit Menoch. ibidem num. 220.

Vnde cum ipso Menoch. de recup. poss. d. remed. 15. nu. 234. & clarius. de retinen. possess. remed. 3. nu. 324. quattuor sunt constituendi casus.

62 Primus, cum turbator laicus turbat clericum rei beneficiariæ possessorem. Quo in casu iudex laicus competens erit contra illum turbatorem, ita Bero. consil. 49. num. 12. lib. 3. & nulla ratione dicere posset turbator de incompetentia iudicis laici, cum ex sua persona, quæ illi subest, non potest incompetentiam allegare. Nec etiam ratione rei, quod sit Ecclesiastica, quia est priuilegium clerici actoris, non proprium, & propterea non potest obijcere fori declinatoriam contra clericum, ne inducta

ad

ad fauorem Clerici in odium illius retorqueantur, l.quod fauore,C.de ll.& fuit de mente Soc.in c.sanè, nnme.9.de for.compet.

Nec impedit hoc casu iudicis secularis iurisdictionem rei beneficiariæ qualitas, eo quia possessio hæc non dicitur spiritualis,vti est proprietas ipsa, sed potius temporalis,est nuncupanda & in casu isto loquitur Guid.Papæ decis.1.cum quo sentit Aufrer.tract.de pot.secul.sup.perso. Eccles.reg.2.fallent.24. Aym.cons.258. col.1. & 2. Ferret.cons.1.ad fi.& Osasch.d.decis.116.nu.1.

63 Sed dubitandi ansam præbet, cum de titulo ipsius possessoris cognoscendum sit vna cum possessione, vti citatis Imo.Bero.Couar.& ipso Menoch.scribit Farin. d. q.8. num.23.vers.sublimita primo.Quapropter Menoch.dict. remed.3.retinen.possess.n.328.statuit,Aut de titulo principaliter,aut incidenter tantum tractatur,si principaliter, laicus non erit iudex,ex quo causa non merè temporalis, sed mixta est cum spirituali,cuius incapax est laicus, & ita iustificatur opinio tenentium laicum non cognoscere de possessorijs per titulum iustificandis. Si verò incidenter de titulo tractandum erit in isto possessorio iudicio, tunc laicus iudex esse potest, hoc pacto est intelligendus Aufrer.dict.reg.2.fallent.24.& expresse firmauit Rip.lib. 2. respons. cap. vlt. numero primo. Nauarr.in repet.cap. cum contingat,de rescript. fol. 149. versic. 4. ideo non obstat.

Non enim ob id causa spiritualis redditur, quod de titulo incidenter cognoscatur, principaliter vero de quasi possessione,per doctrinam Bald.in Authent. ei, qui iurat, num.27.C.de bon.aut.iud.possiden.vbi dicit,quod quando sufficit probare quasi possessionem, causa non est spiritualis, & propterea de ea iudex laicus cognoscit, &

isto

isto casu sufficit, vt de titulo fiat fides, & de eo tractatur summarie,& sat est docere de titulo colorato, vti pluribus comprobat Menoch. dict. remed. 3. retinen.possess.num. 333.& seq.

Quomodo autem principaliter, vel incidenter quid factum dicatur,declarat Bart.in l.ambitiosa,num. 19.ff.de decret.ab ord.facien.vbi quod duobus modis, scilicet secūdū ordinem naturæ,& secundum ordinem intellectus.

64 Ac etiam si de titulo euidenter cōstaret,vt puta,ex confessione aduersarij,nam tunc non impeditur secularis iudex de causa cognoscere,ita Spec.in tit. de reconuent. §. nunc dicamus,n.2.& apertius Bald.in l. 1.in fi. C.de sent. quæ sin.cert.quant.vbi ait, laicum cognoscere de causa spirituali,quando de ea ex partis confessione constat, idē Bal.in l.si Titia,ff.sol.matr.in l.vbicumq;in 1.lect. ff.de interrog.act.in l.quoties,n.4.C.de iud.& in l.non ignorat. in fi.C.qui accus.non poss.plur.compr.Menoch.d.remed. 3.num.338.

65 Aduertendum quoque erit,quod quotiescumque titulus esset iustificandus,& non opponeretur de incompetētia iudicis laici, cessaret difficultas, quia posset cognoscere. Aym.in puncto cons.258.nu.4. Anch. cons. 98. col.2. Roma.cons.173.col.2.vers.vlt.reperio.

66 Adnotandum quoque mandat Menoc. vbi sup.n.343. quod quando iudex laicus incidenter cognoscit de titulo,non habet super eo principaliter pronunciare, sed solum per modum causæ,scilicet,Condemno te, ne Petrum Clericum in sua iusta possessione turbes, per doctrinam Bald.in Authent.ad hoc,num.2.C.de latin. liber. tollen. quam sequuti fuerunt Aret. Feli.& Nauar.locis relat. per Menoch.vbi proxime.

67 Secundus casus à Menoc.positus est,cum laicus a Clerico

rico turbatur in illa quasi possessione rei Ecclesiasticæ, & tunc dicendum est, quod audiendus non sit à iudice laico, quia Clericus turbatus non potest citari à seculari iudice, cui aliquo pacto non subiacet, vt demonstratum fuit, & habemus regulam, quod actor sequi debet forum Clerici rei conuenti, c.si quis contra Clericum, vbi omnes, de for.comp.

68 Ac etiam quia de non iure laicali turbati constat, cum certum sit, laicum incapacem esse possessionis, vel quasi, rei Ecclesiasticæ, c.2.de iudic.c contingit, de arbit.c.lator. qui fil. sint legit. & de rebus Ecclesię laicus disponere non potest tam in temporalibus, quam in spiritualibus, cap.Ecclesiæ, S.Mariæ, vbi glos.in verb.laicus, de Constit. & firmat Menoch.dicto remed.3. num. 347. de retinend. possess.

69 Tertius est casus indubitabilis, quando vterq; scilicet, turbator, & turbatus est laicus, & tunc secularis iudex competens erit in causa possessoria.

Recte tamen inquit Menoch.vbi sup.nu.348.faciet iudex laicus, si cognito neutrum ius in ea causa fouere, ex quo titulum habere nō possunt, si Ecclesiastico iudici hoc notificauerit, quod in vtilitatem Ecclesię resultabit, ne indebite à laicis eius iura occupentur, & conuenit laico iudici Ecclesiam tueri.

70 Quartus quoque casus consideratur per Menoch. si ambo, turbator, & turbatus sit Clericus, & contendunt de quasi possessione rei Ecclesiasticę, & in casu isto solus Ecclesiasticus erit competens. Nam Clericus non potest trahi, neque citari coram seculari iudice, siue causa sit petitoria, siue possessoria, capitulo qualiter, & capitulo vltim.de iudic consuluit. Soccin. sen. consil.13. numero 12.lib.4.& Marian.in capitulo sane, num.9. de for. compet.

pet. docuit, quod non solum inspici debet locus rei sitæ, sed etiam qualitas ipsius aduersarij,& ideo si conuenie ndus sit Clericus ratione rei sitæ,erit citandus coram iudice Ecclesiastico illius loci, vbi situata est res, & mutatur solummodo locus, non qualitas personæ, & attenditur locus rei sitæ,vti accessoriè ad qualitatem personæ.

Et si persona est exempta,ergo & res exempta erit,quę personæ accedit.arg.l.fin.ff.de censib.&faciunt tradita ab Innoc.in c.fi.de vit.& honest.Cler.& ab Archid.in c.1.de Cler.coniu.in 6.& comprobat Menoc.d.rem.3.nu.349.& seq.de retin.poss.vbi tripliciter hāc propositionē declarat.

71 Prædicta vero in remedijs retinendæ, & reintegrandæ facillimè procedere possent. sed in remedio adipiscendæ apud neminem ferè dubitatur, laicum iudicem inter Clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei Ecclesiasticę,seu spiritualis agitur,sic Aym.cons. 104. num. 17.Guid.Pap d.decis.1.Didac.pract.quæst.c.35. num.1. vers.prima conclusio,& Bero.in rub.ext.de iudic.n.51. vbi scribit, quod omnes ita affirmant, & comprobat, citatis his,Menoch.de recup.possess. remed.15. num.235.Natt. cons.411.Afflict.in constit.Regni lib.1.rub.67.n.12. Hac ratione fulti. quia iudicium hoc adipiscendę habet annexam proprietatis causam,quę spiritualis reputatur,& propterea à laico iudice tractari nequit,c.tuam.de ord.cogn. c.lator.qui fil.sint legiti.

Ab hac tñ sñia recessit Igne.in l.necessarios,§.nō alias, p.2.n.42.ff.ad Syllan.& Ant.Thesaur.decis.Pedem.82.n. 3.& 4.citatis alijs affirmat,imo in possessorio adipiscendę iudicem laicum esse competentem,quamquam de causa Ecclesiastica,& beneficiaria agatur,& sæpiùs apud eum in Pedemontano senatu seruatum fuisse testatur,& ita obseruari ait in Regno Francię,Neapolis,& Lusitanię.

Prima

Prima tamē opinio seruāda vtiq; erit,quia Igne.reprobatur à Menoch. d. remed. 15.n.235.in fi.de recup. poss. & Vant.de nullit.tit.de nullit.ex defect.iurisd.nu.54.asserit, quod opinio Igne. falsa est,& Thes.non attendendus, vti inquit Farin.d.q.8.nu.23.vers.procedit autem,vbi dicit,quod in iudicando nūquam recederet à priori opinione,quando agitur inter duos Clericos,vel quādo inter laicum actorem,& Clericum reū,satis enim,& incōuincibiliter tunc vrget ratio superius adducta,nec à proposita sententia remouendi sumus per contrariam dictorum locorum obseruantiam, quia talis consuetudo est improbata à iure, vti declarat Couar.d.c.35.in fin.practic.quæst.

72 Bene verum est, quod si iudex Ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi Clerico, posset Ecclesiastici iudicis negligentiam supplere laicus iudex, ita glos. in c. filij. in ver.Regi.16.q.7.Host.in c. qualiter in prin.de iudic.& in sum.titu.de for.compet.§.liquet etiam. vers. sed nunquid iudex secularis. prosequitur Menoch. de retin. possess. remed. 3. num. 354. & seq.vbi reprobat Abb.& Marian. contrarium tenentes. Et ita non contrariantur iis,quę diximus superius.c.17.n.30.Quod secularis Potestas non supplet negligentiam iudicis Ecclesiastici.Quia quæ ibi diximus procedunt in criminalib.causis, & modo affirmamus, quod supplet negligentiam Ecclesiastici in ciuilibus, potest etenim in realibus iudex, & Potestas secularis supplere negligētiam Ecclesiastici per tex. insignem in c.filiis.16.q.7.in quo sancitur, vt Episcopis, & Archiepiscopis negligentib.punitionem eorum Rectorum,qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri,vt illi malo medeatur,nec d.tex.correctum legimus, vti voluere Abb.in.c.qualiter.num. 7. de iudic.& Soc.in c.si quis Clericus.nu.28.& c.sanè.nu.10.de for.cōp.Quinimo

Principes seculares benè faciunt, si cogant oppressores bonorum Ecclesiarum, & pauperrimorum Clericorum à dissipatione, & oppressione desistere, si Ecclesiastici iudices, & inferiores Prælati hoc facere non curarent, donec à Sum. Pont. prestetur debitum auxilium, ita Nauar. in. c. cum contingat. fol. 152. vers. & quamuis. de rescript. & concludit Couar. d. c. 35. num. 3. vers. secundo probatur pract. quest. & firmat Menoch. de retinen. possess. d. remed. nu. 335. & 336. & seq. & assentit Farinac. d. q. 8. nu. 23. vers. limita tertio.

Volunt etiam Scribentes, quod si Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, & comparuerit, illius sententiæ, & iudicio stare cogatur, per doctrinā Bal. in. l. testamenta. in fin. C. de testam. & hanc citationis formam pro cautela dat. Cepo. caut. 68. nu. 3. Marant. in pract. 4. par. ver. Clerici non possunt conueniri. Roland. cons. 29. nu. 1. & seq. lib. 2. Ioseph. Ludo. com. opin. lib. 1. concl. 5. vers. ampliatur predicta; quasi quod talis citatio sit potius incitatoria, quam arctatoria; & sic citatus clericus, non reus necessarius, sed actor voluntarius efficitur, secundum Bal. Castren. & Alex. ac cæteros in d. l. testamenta. C. de testam. & concludit Affl. dec. 24. nu. 7. & 8. & sicuti clericus potest, si vult, coram seculari iudice conuenire laicum in causa merè profana, vti per Innoc. in c. cum P. in ver. Clericus. de accusat. Butr. & Innoc. in c. quo clericus. de for. comp. ita pariter citatus, si sua putauerit interesse, cum comparendo actor dicatur voluntarius, potest laicali iudicio se submittere. cum hac sententia transit Scacci. d. c. 11. nu. 100. & assentit Farin. d. q. 8. nu. 87. Dec. in c. cum inter. nu. 36. de excep. & cons. 700. sub nu. 6. eo quia non petitur in aliquo condemnari iste clericus citatus, si sua putauerit interesse, & sic in effectu actor erit. Doct. in. l. de

pu-

pupillo. §. meminisse & §. si seruo. ff. de no. op.nunciat. Contrarium voluere Anch. in. c.ea, quæ.reg.58.vers.27. de reg.iur.in 6.Dec.cons.158.col.2.Aym.cons.13.in fin. Alex.in d.l.de pupillo, §. si seruo.ff.de no.op.nunciat. & conclusum fuit per sacrum Consilium Neapolitanum teste Capic. dec. 8.nu.3.Eo quia Clericus sic citatus, si sua putauerit interesse, comparendo, & docendo de suo interesse, non actor voluntarius, sed necessarius reus esset dicendus, & propterea non poterit coram laico conueniri, quamquam Dec.in d.c.cum inter.nu.15. & Felin.nu.21. de except.contrarium tueri conati sint.

73 Nihilominus quod Clericus ita citatus non possit distringi laicali iudicio, expressè demonstratur, considerando, aut Clericus iste comparet, aut non comparet, si comparet, & opponat fori declinatoriam, petendo ad iudicem suum remitti, tunc laicus iudex non erit competens, vigore dictæ declinatoriæ exceptionis; quę in omnib.causis tã magnis, quam paruis, tam ordinarijs, quam extraordinarijs, tum coram ordinarijs iudicibus, tum coram delegatis opponi potest, teste Bal.in.l.si quis in conscribendo in fin. C.de pact.& in puncto concludit Afflict.in constit.Regni. constit.de Burgensaticis.vers.septimo quæro. col. 3. relatus à Roland.d.consil.29.nu.17. lib.2.iterum Afflict.latè dec.380.n.7 & seq.vbi Vrsill.nu.5.& fuit de mẽte Capic. dec.8.num. 3.comprobat Menoc.d.remed.15.num.232. recup. possess. Ioseph.Lud.d.conclus.5.vers.5.& in casu. Gram.dec.61.num.3.& prosequitur Farinac.d.q.8.n.91.

74 Pręcipuè si citato sic Clerico, imponatur poena, quod si non comparuerit, contra ipsum in contumaciam procedetur, quia tunc non erit actor voluntarius, sed reus necessarius, ideo sententia contra ipsum minimè ferri potest, & lata est inualida, & non præiudicat clerico, sic declarãdo

 docuit

docuit Soc.in tract.de citat.in 2. art prin. q. 14.& firmarunt Lud.d.concl.5.vers.fallit hoc dictũ.Capic.d.decis.8. nu.4.Roland.d.cons.29.n.18.lib.2. Grammat.d.dec.61. nu.3.& voluit Farin.d.q.8.nu.92.Vnde comparendo Clericus propter istam citationem poterit declinare forum secularem.

75 Si verò non comparuerit, quia tunc actam,& sententia contra ipsum lata non afficiunt,cum citatus,si sua putauerit interesse,non comparendo,non dicatur contumax, secundum Bal.in c.1.in 5.q.de mil. vassall. qui cont. est vbi Afflict.nu.9.gloss.Bal. & Salic.in l.ea quidem.C.si manc. ita fuer.aliena.ipse Bal.in l.prescriptione in. 15. col. vers. sexto quæritur.C.si contr.ius.vel vtil.publ.& in.c.fin.in prin.de fid.instr.Ang.in.l.contumacem.C.quom.& quando iud. Aret. in. §. quadrupli.27.col.vers.quid si comparent.Instit.de actio.Alex.in d. l. de pupillo. §.1.in fin.ff. de no op.nunc. & in. l. libertis.la.1.ff.de in ius vocan.

Et postquam citatio sic formata, si sua putauerit interesse non arctat clericum ad comparendum, ita pariter sententia contra eum lata exequi non potest Felin. in d.c.cum inter.nu.12.de excep.Bellamer.dec.11.Roland. d.cons.29.n.6.lib.2.Menoch.omnino videndus d.remed. 15.nu. 228. recup. possess. & prius dixerat Afflict.dec.2. nu.8.& sequitur Farinac.d.q.8.nu.90.Ex quibus apparet quam vana,& frustratoria sit opinio tenentium,quod clericus hoc pacto citatus, efficiatur actor voluntarius, quæ tantum non procederet si clericus comparendo non opponeret fori declinatoriam, quod in practica nunquam dabitur, ex quo semper clericus hanc declinatoriam opponet,& ad suum iudicem remitti instabit.

De

De statuto laicorum an, & quando liget Clericos Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur.*
2 *Clerici non solum originarii, verum etiam alienigenæ, dummodo habitent, beneficient, vel commorentur in loco, veniunt appellatione ciuium.*
3 *Statuta laicalia concernentia commune bonum ligant Clericos secundum opinionem aliquorum, quæ reprobatur. n. 21*
4 *Clerici transgressores statuti laicalis commune bonum continentis, peccant mortaliter.*
Quod declaratur nu. 27.
5 *Ad seculares Principes spectat condere leges circa temporalia ad Reipublicæ conseruationem.*
Quod declaratur. nu. 26.
6 *Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legibus gubernantur, & illis subiiciuntur, sed quomodo procedat, demonstratur. num. 26.*
7 *Statutum laicale de Clericis expressè loquens non valet.*
8 *Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Clericos.*
9 *Statuere est iurisdictionis, et a pari procedunt, ligare aliquem statuto, vel trahere ad suum forum.*
10 *Quando defuit potestas, nulla est operatio.*
11 *Defectus iurisdictionis quandocumq. allegari potest.*
12 *Statutum generale, & fauorabile Clericos ligare multi voluere.*
Sed declaratur. num. 18. & 22.

13 *Sub generali statuti laicalis dispositione Clerici nō cōtinētur.*

14 *Statutum quantumcunq; generale non extenditur ad personas exen ptas, & non subiectas statuentibus.*

15 *Dispositio statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent.*

16 *Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, Clericos non comprehendit.*

17 *Statutum quantum vis fauorabile non ligat Clericos.*

18 *Statuta fauorabilia quomodo ligant Clericos, declaratur.*

19 *Lex necessitat, & obligat, et priuilegio nemo inuitus vtitur.*

20 *Statutorum laicorum beneficia Clericis non denegantur.*

21 *Statutum laicale commune bonum continens non ligat Clericos ex defectu potestatis.*

22 *Statutum merè fauorabile Clericis, nec etiam valet.*

23 *Statutum, per quod ligantur Clerici, non fauorabile, sed odiosum demonstratur.*

24 *Sola vtilitas non sustinet actum nullum.*

25 *Publica vtilitas, & commune bonum efficit, vt lex fieri possit, cuius finis est commune bonum.*

26 *Iurisdictio respicit tempus, locus, causas, res, & personas, & quo ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis a spirituali est distincta, sed quoad res, & personas Ecclesiasticas, nihil est quod laicis concedatur.*

27 *Quando Clerici propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit, non vigore legis a seculari* Principe *promulgatæ, sed vi rationis naturalis.*

28 *Clerici violatores edictorum secularis* Principis *non a laicali, sed ab* Ecclesiastico *iudice puniuntur.*

29 *Et* Ecclesiasticus *iudex non tenetur pænam impositam per* Constitu-

Constitutionē laicalem imponere, sed aliam arbitrariam.
30 *Vt constitutio laicalis liget Clericos, quæ requirantur, demonstratur.*
31 *Quando Clericus vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus.*

1 QVia Clerici dicuntur ciues, & veniunt sappellatione ciuium, secundum Bart. in l. 1. num. 11. ff. ad municip. Bald. in cap. 1. de vassall. qui arm. belli. depo. qui scriptum reliquit, quod Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis. comprobarunt hoc dictum Bald. Georg. Natt. in tract. statut. exclus. femin. in 3. q. prin. nu. 85. Mars. iu tract. de banni. in ver. Ciuitate. n. 116. & Cassane. in Consuet. Burgund. rub. 13. § 9. nu 2. affirmauit, quod Clerici dantur ciues districtuales, & pars Ciuitatis, & allegat Oldr. Io. Andr. Rom. & Abb. prosequitur Tiraq. de primogen. q. 44. num. 9. Cumias super rit. mag. Cur. c. 40. num. 280.

2 Quinimo Bart. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & in d. l. 1. voluit, quod hoc procedat non solum in Clericis originariis, sed quoq; in alienigenis, si tamen in loco habitent, beneficium habeant, vel ibi commorentur, quia dum ibi moram trahunt, loco ciuium habentur, hoc idē dixit Barbat. in c. Rodulfus. n. 137 de rescrip. Felin. in c dilectus, il 2. n. 2. & 8. eo. tit. Lap. in rub. de donat. int. vir & vxor. §. 39. n. 5. Boer. decis. 260. n. 20. & firmat Sanseuer. in l. 1. n. 141. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol. respondit q Old. cōs. 32. per tot. quod sacerdos est de vniuersitate; sequitur Alber. in l. 1. col. 2. vers. vidi etia dubitari ff. quod quisq; vniuer. nom. Dec. in c. Eccl. S. Mariæ, sub n. 10. de Const. & secūdū Arch. in repet. c. 1. col. 36. vers nō obstat, quod in re sua. de Cōst. Clericus dicitur habere ciuitatis participiū.

3 Hinc dixere multi,quod ſtatuta laicalia ligant Clericos præcipuè,quando ſtatutum continet commune bonum, vti latè reſpondit Menoch. conſ. 800.nu.2.lib.7.& comprobat Vincent.de Franch.deciſ. 9. nu. 5. & voluere Nauar. in Manual. confeſſ. c.23.num.88.Meſſias, de ax panis. concl. 5.nu.40. Sot.in 4.ſentent.diſt.25.q.2.artic.2. col. 4. verſ.quarta concluſio.Auedan de exeque. Princip. mandat. lib. 1.c.13.num.7. & habemus tex.in c.non minus.§.quo circa.de immun.Eccleſ.vbi Anch.nu.8. dicit, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate,& commodo Clericorum,& laicorum ſimul,& permixtim,Clerici tenentur,vti laici.

4 Et ſi Clerici ſimili ſtatuto contrauenirent, mortaliter peccarent,ſecundũ Luc.de Penn.in l.fi.C.quib mune.nemi.lic.ſe excuſar. li.10.Sot.vbi ſupra.qui vlterius voluit, quod vltra peccatum, teneantur Clerici ad reſtitutionẽ damni dati.proſequitur Franc.d.dec.9.n.4.Menchia.lib. 1.de ſucceſſ creat.§.10.n 648.Meſsia.vbi proximè n.41. Lopez.in addit.ad pract.Diaz.c.56.verſ.primo Clericos.

5 Nam ad Principem ſecularem, cui à Deo in temporalibus populorum cura eſt demandata, ſpectat condere leges circa ea,quæ pertinent ad iuſtam viuendi rationem,& Reipublicę conſeruationem reſpiciunt,non autem ad Epiſcopos, & alios iudices Eccleſiaſticos, Sot.lib. 1. de iuſt. & iur.q.6.art.2.poſt princ. & in 4. ſentent. d. diſt. 25.q. 25.Molin.de iuſt.& iur.diſputat.31.concluſ.6.

6 Qui dicit,quod Clerici,& laici in concernentib.politicam temporalem eundem habent rectorem Pincipem ſecularem,cuius legib.gubernantur,& quibus ſubijciuntur. Sicuti igitur Clerici in ſpiritualibus tenentur iura Pontificia ſeruare, ita in temporalibus à ciuilibus ſanctionibus diſcedere Clerici non debẽt,ſic Driedon.de liber.Chriſt. lib.

lib. 2. c. 1. proposit. 4. D. Thom. de regimin. Principib. lib. 1. c. 12. Illustr. Card. Bellarmin. de potest Pontif. lib. 3. c. 6. Lopez. ad Diaz. c. 56. vers. sed vt liberè dicam.

7 In quo articulo cauẽdum erit, quod si statutum laicale, seù Principis secularis edictum expresse de Clericis loqueretur, non valeret vllo pacto ita Butr. in c. quod Clericis. de for. compet. vbi Imo. Abb. & cæteri. Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. nu. 24. de Constit. prout eum refert, & sequitur Menoch. de recup. possess. remed. 14. nu. 56.

8 Eo quia Princeps secularis non habet potestatem condendi leges in Clericos, per ea, quæ notant omnes in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. Doct. in d c. quod Clericis. de for. cõp. Corn. cons. 145. n. 4. lib. 4. Castren. qui de communi testatur. cons. 157. n. 1. lib. 2. Port. Imolen. cons. 48. n. 11. Hondad. cons. 3. nu. 11. lib. 1. & nos demonstrauimus Clericos

9 exemptos esse à laicali iurisdictione, † Qua propter, cum statuere sit iurisdictionis secundũ Bart. in l. omnes populi. n. 3. ff. de iust. & iur. ibiq; Caccialup. & Ias. Rom. cõs. 218. n. 2. Et sicuti comprobauimus, secularẽ Potestatẽ non posse iudicare, Clericum, ita nõ potest statuto astringere: pari enim passu procedunt, ligare aliquem statutò, vel ad suum trahere forũ, Innocent. & Butr. in rubr. de cõsuet. Archid. in c. quo iure. dist. 9. Dec. in d. c. Ecclesiæ. S. Mariæ. nu. 6.

10 Vnde cum potestas deficiat, nulla est operatio, ex quo in quolibet actu est necessaria potestas ad illius validitatem. c. cum super. de off. deleg l. cum te. vbi Bal. C. de donat. ant. nup. Dec. cons. 198. nu. 3. & firmat, validisq; rationibus comprobat Surd. consil. 301. nu. 17. lib. 3. & sentit Hondad. d. consil. 3. nu. 12. lib. 1.

11 Defectusque iurisdictionis est talis, & tantæ efficaciæ quod quandocunq, allegari potest, vt citatis multis, concludit Surd. d. cõs. 301. n. 18. lib. 3. dicens, quod regula hęc

con-

continens,quod actus sit nullus,quando fit ab eo,qui potest ate caret, nullam omnino patitur exceptionem, quia est fundata in naturali ratione.

12 Si verò statutum generale fuerit,& de Clericis mentionem non facceret,tunc inter Scribentes controuertitur, si licet Clericos,& quando continet commune bonum,illos ligare voluere superius citat,& quando Clericis est fauorabile, illos comprehendere tenuere multi. Quia licet sit defectus potestatis,tam in generali fauorabili, quam in speciali, attamen quia in generali statuto non cadit, nec demonstratur superioritas circa Clericos, sicuti in speciali,in quo ex presse de Clericis statuitur;Ideo sub illa generalitate,quãdo est fauorabile statutum, Clerici complectuntur,quia,& ipsi eo poterunt, vti argumento doctrinæ Bal.in l.omni.nu.2.C.de sacr.Eccles.& ex cõmuni respondit Soc.cons.230.n.8.lib.2.Capr. reg.tract.reg.15.n.35. Laurent.Chirio.com.opin.concl.56. cent.4. qui de communi,& ipse testatur.Neuiza.copiosè cons. 39. nu.10.vbi asserit.Quod quando verba statuti non sunt præceptiua, seù arctatiua, ligant Clericos, & voluisse hoc idem videtur Bursatt.cons.93.num.22.lib.1.

13 Contrarium vero michi dicendum videtur.Quia in generali ista statuti dispositione Clerici non continentur. Felin. latiss. in d. c. Ecclesiæ S.Mariæ.nu.89.de Constit. pulcrè Panor. in c. cum à nobis, nu. 3. de sentent.excom. Castren.in l.ab administratione.post prin.C.de lega. quo fit,quod ex defectu voluntatis statutum ita generaliter cõ
14 ceptum Clericis non noceat. † Quia statutum quantumcunq;generale non extenditur ad personas exemptas,nec subiectas iurisdictioni statuẽtium.Bal.in d.l.omnes populi.ff.de iust.& iur.Soc.cons.74.nu.11.lib.1.Gozad. cons. 76.nu.12. Quæ verba generalia intelliguntur de omnib.

exceptis

exceptis priuilegiatis. Siluan. conſ. 73. nu. 4. Rimi. ſen. cõſ. 313. n. 13. lib. 2. Burſatt his citatis, conſ. 186. nu. 33. lib. 2.

15 Eo quia diſpoſitio ſtatuentium commenſuratur ſecundum eorum poteſtatem, & non creditur voluiſſe illas perſonas comprehendere in generali ſtatuti diſpoſitione, de quib. in ſpecie, & expreſſe diſponere non potuiſſent, Abb. in c. a nobis. il primo, nu. 4. & 5. de ſent. excom. Mandell. de Alb. conſ. 8. nu. 10. Alex. conſ. 211. nu. 1. lib. 2. vbi ſcribit ſtatuentium mentem eſſe interpretandam ſecundum ius, vt ſcilicet, Clerici, qui ſtatuentibus non ſubiacent, in ſtatuto non includantur, ſequitur Crot. conſ. 370. nu. 13. & 14. lib. 3.

16 Si igitur ſtatutum de Clericis expreſſe mentionẽ feciſſet, non valeret defectu poteſtatis ſtatutum generale, in quo de Clericis non fit mentio, defectu poteſtatis, & etiã volũtatis ſimul corruit. Io. Andr. in c. fi. de immun. Eccl. in 6. Bald. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. deliber. Soc. conſ. 46. nu. 9. lib. 4. Rim. iun. conſil. 449. n. 32. lib. 4. cum præfatis reſidet Hondad. d. conſ. 3. nu. 16. & ſeq. lib. 1.

17 Nec releuat, ſi ſtatutum Clericis eſſet fauorabile, quia indiſtinctè Clericos nõ ligari ſtatuto laicorum, quantumuis fauorabili tenet Matheſi. in ſing. 112. vbi dicit hãc doctrinam vtilem, & lucroſam, & procedere in foro nedum Eccleſiaſtico, ſed etiam ſeculari, per tradita in d. c. Eccleſiæ S. Mariæ. Quod etiam ante Matheſi. videtur fuiſſe de mẽte Bal. in c. cum veniſſent. nu. 6. de eo, qui mittit. in poſſeſſ. Et dictum ſtatutũ de Clericis expreſſam, & ſpecificam mentionem non faciens, interpretatur ſecundum ius commune, quo ſancitur. Nolite tangere Chriſtos meos, vt notatur in §. vult enim. in Authent. de non alienam, & ideo de eis ſtatuere noluiſſe per ſupradictum dicendum venit. Si verò res nominat, vult quidem illos complecti, ſed non

poteſt,

potest, vti diximus, & considerat Surd. cons. 2. sub nu. 15. lib. 1. & sentit Lap. allegat. 100. n. 4. Soc. cons. 14. in prin. vbi de communi, & cons. 46. nu. 8. lib. 4. & hanc etiã com munem appellauit ipse Soc. cons. 1. num. 9. lib. 2. Alex. d. cons. 211. n. 3. lib. 2. & firmat Hondad. d. cõs. 3. n. 11. lib. 1.

18 Quod autem dicunt Scribentes, Clericos ligari statuto fauorabili, intelligendum est, de statuto permissiuo, vel cõsultiuo Ecclesiæ, vel etiam priuilegij inductiuo, vti declarat Lap. d. alleg. 100. & sequitur Domin. in c. fi. de off. deleg. in 6. Hinc bene dicebat Bal. cons. 300. num. 4. lib. 1. quod statuentes vtique pñt prętet legem fauorabiliter disponere super rebus, & personis Ecclesiasticis, vt puta, vt credatur codicibus rationum Ecclesiæ, etiam priuatis, quod violatores immunitatis Ecclesiasticæ ipso iure incurrant in talem pœnam, & similia statuta certè possint condere seculares potestates, eo, quia continẽt materiam Ecclesię fauorabilem, quæ resoluitur in vim priuilegij; secus est, quando statuta sunt præceptiua, & necessaria ita Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. post Card. Abb. & Alexan. quos citat, num. 50. distinguendo ait, quod aut statuta continent materiam Ecclesię fauorabilem, quę tamẽ habet in se pręceptũ, & necessitatẽ, & nõ ligaret Clericos, aut materia est fauorabilis adeo, quod resoluitur in vim consilij, & priuilegij, & tunc porriguntur ad Clericos.

19 Et hoc est, quod dixit Bal. in d. c. cum venisset, quod Clerici non ligantur statuto laicorum, licet eis vti possint, tanquam priuilegio, non tanquam lege, quia lex necessitat, & obligat, priuilegio nempe nemo inuitus vtitur, argum. l. quod fauore. C. de ll. & quilibet potest dare priuilegium Ecclesiæ super pertinentibus ad se, vt dicit Card. Florent. relatus à Brun. de stat. exclusi. femin. artic. 12. nu. 171. & doctissimè declarat Surd. d. cons. 2. n. 19. lib. 1. Lamberteng.

berteng.de contract.cor.qui fin.cert. solemnit.glos.2.nu. 57.vbi ait,eos.qui affirmant legē fouorabilem ligare clericos,intelligi quo ad hoc,vt si velint,possint ea vti, non quod cogātur eam cōtra se recipere. Roch.de Curt.in c. fi.sectio.8.nu.71.de consuet.scribit.quod includūtur clerici si velint, non aliter,prosequitur Lancell.Gall.in consuet.Alex.in ver.Maritus.4.q. n.7.qui dicit communem.

20 Hucq;tēdunt ea,quod statutorum laicorum beneficia non denegantur clericis,vti scripsere Oldr.cons.32.Lap. alleg.101.Bal.in l.1.col.8.vers.sed hic vlterius quæritur. C.de Sum.Trin.Panor.in lect.d. c. Ecclesiæ.S.Mariæ.ad fi.ibi.(si verò statutū porrigit) de Const.& in c.quod clericis. num. 41.de for.compet. & in c. constitutus. 5. not. nu. 4. de restit.in integr.& in.c.fin.1.not.vbi bona apost. de vit.& honest. cler.Afflict.de iur.Protho.§.vlt.num.17. Barth.Soc.cons.89.col.1.vers.prædictis obstaret,lib. 2.& cons.71.sub nu.5.lib.4. Dec.cons.114.1.dub.Mars.latissimè sing. 453. Marant. in pract.part.2.act.2.6.par.prin. nu.27.Blanch.de compromiss.in.3.par.sub num. 32. Possunt etenim laici clericis beneficia concedere,c.nouit.de iudic.Dec.cons.150.nu.2.

21 Nec facit,quod diximus de statuto continente commune bonum, & afferente commodum non minus clericis, quam laicis,quo in casu clericos quoq;ligat.Quia stante ratione superius adducta, & à nostratibus passim ponderata,quod in laicos deficit potestas statuendi quoad clericos. Idcirco sequitur statutum esse nullum, non minus, quando cōtinet vtilitatem clericis, & laicis communem, quam vbi solum prodest laicis, nec sola vtilitas causæ tribuit iurisdictionem,quia,eo quoq; in casu in laico deest iurisdictio, vnde deficiet pariter statuendi potestas.

22 Idq; clarius demonstratur ex eo, quia statutum merè

fauo-

fauorabile Clericis, & eis tantummodo commodum afferens, nihilominus non valere ostendimus, per notata à Matthesi.d.sing.112.& probat tex.d.c.Ecclesiæ S.Mariç, vbi Abb.nu. 25.& seq.Barbat.nu.2.& Dec.nu.24.& respondit Soc.conf.56.nu.1.lib.1.Neapodan.in Consuetud. regni.in proœm.nu.309.Nauar.conf.4.num.5.lib.1.Purpurat.conf.335.nu.2.qui loquitur,etiam si esset iustum,& rationabile. Tanto magis inualidum dicere possumus, si Clericis,& laicis vtilitatem apportaret.

23 Quinimo si rectè consideretur,quotiescunq; hoc statutum ligaret Clericos, non posse dici fauorabile, quia & si ratione causæ,vel subiectæ materiæ prodesse posset Clericis,noceret tamẽ,quatenus eos ligaret,& plus eis ob esset exercendo in illos iurisdictionem quam prodesset tribuẽdo commodum temporale, & hoc pacto possent seculares Principes statuendo aliquid in commodum Clericorum, acquirere in Clericos potestatem, & exercere in eis iurisdictionem,quod nil aliud est,quam priuare Ecclesiasticos sub specie boni apparentis bono substantiali, & pro modico commodo bursali emere libertatem Ecclesiasticam, vt in puncto respondit Surd.conf.301. num. 34.lib.3.

24 Et sola vtilitas non sustinet actum, qui aliàs sit nullus, sed alia concurrere debent,quæ ad vtilitatem sunt acquisita,propterea videmus non sustineri alienationem rerum Ecclesiç factam absq;debitis,& requisitis solemnitatibus, quamuis ea sit vtilis Ecclesiæ. c.sine exceptione.12.q.2. c.tua nuper.de his,quç fiunt à Prælat.sine consens. capit. & ibi hoc notat Abbr glo.in sum. 12.q.2.Gemin.& alii,in c.2. de reb.Eccl.non alienan. Redoan.de reb.Eccles.non alienan. q.20.nu.193.& seq.

25 Bene verum est, quod publica vtilitas,& commune bonnm efficit,vt statum,siue lex fieri possit;& hic est legum

finis,

finis, vt commune bonum seruetur, vti de mente Aristot. & D. Thom. firmat Molin. de iust. & iure, disput. 3. col. 2. sed non dat iurisdictionem. sic Surd. d. cons. 301. n. 26. lib. 3. Et quamquam ad principem secularem spectet prouidere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia respiciunt, non autem ad Episcopos. Verum namq; id est, dummodo personas, & bona Ecclesiæ, vel clericorum non attingant.

26 Cum enim iurisdictio respiciat tempus, locum, causas, res, & personas, respectu loci, temporis, & causarum iurisdictio Ecclesiastica est disiuncta à temporali, respectu verò rerum Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum nihil est, quod laicis concedatur, ita Vasqui. de success. creat. d. §. 10. nu. 651.

Idcirco quoad causas statuendi licet sit secularis potestatis bono publico prouidere, intelligendum tantum erit, ne manum ponat ad personas, & bona clericorum, & quotiescunq; secularis Princeps vellet suis statutis clericos, & Ecclesias afficere, non minus læderet Ecclesiasticam iurisdictionem, quam offenderet temporalem iudex Ecclesiasticus, si in temporalib. laicis præciperet. hæc Surd. omnino videndus d. cons. 301. nu. 45. lib. 3.

27 Et quatenus constitutio laicalis ligaret clericos ob commune bonum, id non esset ratione dictę legis, seu constitutionis, & quatenus lata per secularem Potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur, in tantũ quod si super eo nulla esset promulgata lex, tamen Clericus id facere, vel omittere teneretur, ita dictante ratione naturali, & æquitate Canonica, ac morali, qua omnes inducimur ad faciendum ea, quod publica omnium hominum vtilitas exegit, & ob id contrauenientes peccat mortaliter, argumento. c. pastoralis. de fid. instr. & sentit Afflict. in

præd.

prælud.cooſtit. Regni. q.7.nu.2. Lopez.ad Diaz.d.c.56. verſ.non tamen intelligas,&clarius expreſſit Surd.d.conſ. 301.num.30.& 31.lib.3.

28 Et quod hoc ſit verum,quod non vigore legis ſecularis, ſed vi naturalis rationis, clericus obſeruare teneatur ea, quæ ad commune bonum pertinent,dignoſcitur. Quia, & ſi prohibitio facta ſit à ſeculari Poteſtate, ſi clerici eam violarent,non à laicalib.miniſtris,ſed per ſuos Eccleſiaſticos iudices competentes eſſent puniendi, ita de mente Menchia.ſcribit Lopez.ad Diaz.d.c.56.verſ. ſecũdo clericos,vt voluit Io.de Plath.in §. item lex Iulia.col.4.verſ. item nunquid.Inſtit.de pub.iudic. vbi affirmat poenam exigi per iudicem Eccleſiaſticum, nec ſecularis poteſt in ea ſe intromittere, cuius deciſionem ſingularem inquit Lap.in c.per veſtras.in 2.not.§.ſed eſt pulcra. nu. 13. de donat.int.vir.& vxo.Iſern.in c.1.§.illicitas. in fin.de pac. iur. firm. proſequitur Surd.d.conſ. 301. nu. 34.lib.3.vbi ponit differentiam,quando quis teneatur vigore legis, & quando vi rationis naturalis.

29 Hoc in caſu aduertendum velim,minimè teneri Eccleſiaſticum iudicem, eadem poena Conſtitutionis laicalis clericos mulctari, ex quo, cum ad obſeruantiam præfatæ ſecularis Conſtitutionis tantum teneantur naturali ratione; quæ non magis vnam,quam alteram poenam trangreſſoribus infligit,& poena, quæ in edicto laicorum imponitur prouenit à ciuili Poteſtate, & iuriſdictione, à qua clerici immunes eſſe ſæpius diximus. ideo arbitraria poena plecti poſſent clerici transgreſſores ſtatutorum laicalium pro communi, & publico bono emanatorum, per ea, quæ notauit Lopez.ad Diaz.d.c.56. verſ.tertio minim.Sot. in 4.ſenten.diſt. 25.q.2.art.2.col.4.verſ.4.concluſio. & citatis Molin.&Nau.firmat Surd.d.conſ.301.nu.39.lib.3.

30 Vt

30 Vt enim Constitutio edita à laico Principe liget clericos, de mente Doct. in d.c. Ecclesiæ S. Mariç. plura copulatiuè requiruntur. Nempe, quod sit clericis fauorabilis, & non grauis, quod procedat per modum priuilegii, quod non vtatur verbis præceptiuis, nec poenalib. alias eos non ligare acerrimè defendit Surd. d. conf. 301. sub n. 24. lib. 3.

31 Verũ hoc dixisse volui, quod si clericus vti velit statuto laicorum, debet illo vti cum omnib. suis qualitatib. Bal. in l. omni. ad fi. C. de sacrosf. Eccl. in. l. contra. §. fin. 1. lect. ff. de pact. in. l. de quib. nu. 26. ff. de iust. & iur. & in l. 1. q. vlt. de contrah. emp. Dec. conf. 532. nu. 8. in l. 1. nu. 12. ff. de iur. om. iud. & in d.c. Ecclesiæ S. Mariæ. sub num. 21. de Constit. Aym conf. 135. nu. 26.

Appellatione Clericorum qui veniant in materia nostra Immunitatis eccesiastici fori. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vndè dicti.*
2 *Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares.*
3 *Clericorum nomine in materia ista beneficii fori veniunt omnes, qui in quacunq; dignitate sint positi præter laicos.*
4 *Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudẽt.*
5 *Clerici prima tantum tonsura initiati, & ipsi gaudent beneficio isto.*
6 *Illi, qui nullo ordine clericali initiati inseruiunt Ecclesiæ animo, vt fiant clerici, gaudent beneficio fori. Et in quibus verificetur, ostenditur.*
7 *Clerici in minoribus constituti gaudent benefio isto.*

8 *Dummodo in habitu, & tonsura incedant, & inseruiant Ecclesiæ de mandato Episcopi iuxta sanctionem Sancti Concilii Tridentini.*

9 *Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori, demonstratur.*

10 *Regulares omnes profitentes regulam approbatam per Sedem Apostolicam non gaudent fori beneficio.*

11 *Nouitii, si ante professionem delinquant, ab Ecclesiastico tantum puniendi.*

Quod declaratur, nisi Nouitius religionem deserat.

12 *Conuersi, qui se Ecclesiæ seruitio dedicarunt, fori beneficio gaudent.*

Idem dicendum est de Iesuatis, de Pinzocariis, *& similibus, dummodo sint aggregati alcuni Religioni, vel regulam approbatam profiteantur.*

13 *Familiares clericorum quando gaudeant hoc beneficio fori, latè demonstratur.*

QVia in discursu istius immunitatis nostrę personarum Ecclesiasticarum à seculari iurisdione continuè verba fecimus de Clericis, & vsque adhuc qui sub isto nomine contineantur non enucleauimus, necessarium visum fuit demonstrare, qui sub hoc clericorum nomine, beneficio fori Ecclesiastici gaudere valeant.

Clerici vero à cleros (verbo gręco) dicuntur, quod cum circumflexo accentu in prima syllaba descripto, sors, vel hæreditas latinè interpretatur, vnde Cleri appellantur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatem ipso. Sunt verba tex. c. cum secundum Apostolum. de Præbend. & sors alicuius dicitur illud, quod quis ex natura alicuius actus debet

bet fortiri,consequi,vel habere. hinc sors virtutis dicitur Regnum æternum,quia debetur virtuti, siue virtuosis pro virtute, & si Regnum coelorum sortiantur, assequuntur sortem suam,sic Gugiel.Bout.in tract.de vsur.nu.45.

2 Cericorum autem aliqui sunt seculares, aliqui regulares, seculares dicuntur respectu virorum religiosorum, cum seculares clerici nullam profiteantur regulam, sed in seculo Deo seruiunt,vti docet Bal. post gloss.in c.licet in corrigendis. de off. Ordin. quem reassumpsit, & sequitur Rebuff. in pract. benefic. par. 1. tit. quotuplex sit benef. in princip.

Et dicuntur seculares, quia ad modum laicorũ possunt proprium habere, & idem pro sua voluntate facere, vt faciunt laici,tit.extra de testam.glos.2.in d.c.licet in corrigendis.de off. Ordin. Non quod propriè dicantur seculares,vt docuit.d.glos.2.& ibi Panor.qui infert, quod appellatione secularium non veniunt clerici, ad quod ego allego tex.c.clerici,vel secularis.13.q.2.

3 Sub igitur nomine clericorum veniunt omnes, qui in quacunq; dignitate sunt positi præter laicos.in c.de persona. in fin. 11. q. 1. Authen.Presbyteros.la 1.C.de sacro. Eccles.Panorm.in rub.de vit.& honest.cler.nu. 4.c. cum sibi. de verb. sig. vbi Canonicos clericorum appellatione venire sancitur.

Et Episcopi in materia ista fauorabili sub nomine clericorum veniunt, licet aliàs secus esset in odiosis secundum Tiraq;de nobil. c.6.vers.& faciunt etiam,sub nu.52.

4 Quo vero ad Presbyteros, & alios in sacris ordinibus constitutos, nulla cadit dubietas, quod beneficio nostro fori Ecclesiastici fruantur.

5 Verum,& ii,qui prima tantum tonsura initiati sunt,cum personæ Ecclesiasticæ dicantur.c.fin. de temp.ord.in 6.c.

duo.12.q.1.Panor.in d.rub.de vit. & honest. cler. num.4. Et ipsi exempti sunt à seculari, & sub Ecclesiastica iurisdictione constituti sunt.c.2. de for.compet.c. clericum. & c.nullus.11.q.1.c.clerici.c.decernimus, & c. cum non ab homine.de iudic.vbi Dec.in 2. not. & notant Scribentes in c. cum contingat. de ætat. & qualit. & in l. generaliter. C. de Episc. & cler.Io. And.in c.nullus de ordi.cogno. in 6. & in c. de apostat. & in c. nouit. de iudic.Dec. in c.Ecclesiæ S.Mariç.nu.6.de Constit. Barb.in terminis cons. 45. num.2.lib.2.Alex.cons.149.col.1.lib.6.Cepo. caus.crim.cons.11.nu.15.Mars.cons.crim.cons.65. n.58. & 59.Alex.de Neuo.cons.56.nu.1.Lopez.ad.Diaz.c.62. nu.9.Decia.tract.crim.lib.4.c.9. nu. 21. par.1.Scacci.de iudic.caus.ciui.& cri.c.11.nu.16.Far.tit. de inquisit.q.8. nu.5.Ant.Gomez.var.resol.lib.3.tit.quãdo reus gaud.im mun.Eccl.nu.3.qui de communi testatur.Et appellatione clericorum venit, qui sola tonsura est initiatus.Bal.in l.etiam col. 4. vers. & ideo clerici non possunt.C.de excep. re iud.Corset.sing. 12.in ver.accusatio.Lap.de liber.Eccles. q. 2. in princ. Calcan.consil.70.sub num.79.& tradunt Boss.tit.de for.compet.sub num.127.Roland.citatis aliis consil.4.nu.16.cum seq.lib.1.

6 Quinimò Decia d.c.9.nu.17.notabiliter scribit, quod hoc beneficiũ fori Ecclesiastici habent etiam ij,qui adhuc nullo ordine clericali,sunt initiati,sed inseruiunt Ecclesiæ eo animo,vt postea fiant clerici,quod voluit glo.2.in c.2. de for.cõpet.Quod verificatur in Mediolanensi Dioecesi, vbi ex Sãctissimo instituto Illustrissimi Card.Borromei recolendæ memoriç,nullus ad primam admittitur tonsurã, si per annum habitum clericalem nõ detulerit,ad cuius susceptionem petitur licentia ab Ordinario,vti obseruari sępius vidi, dum Illustrissimi Card.Federici Borromei Au-

ditor

ditor fui in dicta Curia Archiepiscopali,& hoc vo luit dicere Decia. vbi proximè, dum intelligendum de iis vult, qui iam se obligarunt Ecclesię seruitio, secus de aliis,qui veniunt causa adiscendi tantum à Parocho,& ali quando inseruiunt Ecclesiæ: quod probari asserit in tex. c. omnis ętas.12.q.1.& facere affirmat gloss. in c.per exceptionem. in ver. perpetuò oblatt. de priuil. in 6. & in specie tradit Abb.in c.2.nu.5.de for.compet.vbi Barbat.nu.29.& non displicet Fari.d.q.8.num.5.in fin.

7 Verum cum minoribus ordinibus insigniti, & ipsi largè dicantur sacros ordines habere, quia omnes ordines sacri sunt. c.erubescant.32.dist.Panor.in c.clericis. nu.7. ne cler.vel Monac.in c.sanè.il 1.sub n.3.de cler.coniug. & in c. clericus. il 2.in prin. de vit.& honest.cler.gl.vnic. in sum.32. dist. Qua propter,& ipsi gaudent priuilegiis in sacris constitutorum.Alex.cōs.8.lib.1.apost.ad Panor. in c.cum non ab homine.1.not.in ver.primę tonsuræ. de iudic.Doct.in c.nullus.de tempo. ordin. in 6.Lup.de liber. Eccles. q.2.in prin.Mars.caus. crim.cons.prædicto 65.nu. 59.P.Duen.reg. tract.reg.99.in 2.ampliat. Et quod hoc beneficio fori gaudeant, tenere omnes supracitati.

8 Pręidcta tamen temperanda erunt iuxt.Sacri Trdentini Concilii sanctionem,in c.nullus.quod est 6. sess. 23.de reformat. dummodo incedant prędicti clerici in minoribus constituti in habitu, & tonsura clericali, & inseruiant Ecclesię de mandato Episcopi, seù habeant beneficium Ecclesiasticum,vti diximus.c.17.nu.13.

Non solum clerici, qui in minorib. constituti incedunt in habitu,& tonsura,ac Ecclesiæ inseruiunt,isto priuilegio

9 fori gaudere debent. † Sed etiam clerici coniugati eodem beneficio fruuntur, per tex. c. vnic. de cler. coniug. in 6.quo cauetur in hęc veiba.(Præsenti declaramus edi-

cto, huiusmodi clericos coniugatos, pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse criminaliter, aut ciuiliter ad iudicium seculare;) & huiusce tex. dispositionem seruandam esse præcipit Sancta Tridentina Synodus. d. c. 6. sess. 23. & ipsius tex. auctoritate ita respondit Alex. de Neuo. cons. 61. nu. 1. & firmauit Couar. Pract. q. c. 31. nu. 6. & seq. qui plura adducit, Clar. de communi testatus in pract. §. fin. q. 36. vers. quæro, an clericus coniugatus. Capr. reg. tract. reg. 97. nu. 85. Decia. d. c. 9 nu. 40.

Sed aduertendum velim, quod, vt iste clericus coniugatus beneficio fori potiri valeat, requiritur, vt cum vnica, & virgine matrimonium contraxerit, & vestes clericales, & tonsuram deferat, per d. tex. c. vnic. de Cler. coniug. in 6. quem latè interpretatur Couar. Pract. q. d. c. 31. Petr. Duenn. de mend. Reg. 1. par. c. 22. Et vltra prædicta in supracitatis tex. disposita, Concilium Tridentinum d. c. 6. sess. 23. mandat vlterius, quod dicti clerici coniugati inseruiant actualiter alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi, ita Lopez ad Diaz. c. 64. n. 13. & Clar. d. q. 36. vers. hæc vero omnia, requiri etiam ait, quod iste coniugatus clericus non se immisceat negociationibus secularibus, vel armis. Eo quia si clericus primæ tonsuræ non coniugatus ob aliquam causam amittit priuilegium Clericatus, tanto magis amittet ob eandem coniugatus, ita Scacci. d. c. 11. nu. 20. prosequitur Fari. d. q. 8. nu. 6. vbi nu. 7. affirmat. quod isti coniugati tantummodo gaudent hoc beneficio fori in criminalibus, non in ciuilibus, & ita intelligendum esse d. tex. c. vnic. de Cler. coniug. in 6. comprobat. Sed quia. vti ex Scacci. concludit Fari. d. q. 8. nu. 6. in fin. hodie in clericis coniugatis non concurrunt supradicta requisita necessaria ideo rarò, aut nunquam similes clerici coniugati beneficium istud fori Ecclesiastici consequentur.

10 Dixi-

10 Diximus superius, clericorum aliquos esse seculares, alios regulares, de secularibus cum iam viderimus, restat videre de Regularibus, & quod attinet ad materiam nostram, omnes Religiosi, qui regulam aliquam à Sum.Pont. approbatam profitentur, iuxta sanctionem tex.c.fin.de relig. domib. & ij exempti sunt à foro seculari, vt notant omnes in cap.2.de for.comp.& in cap.si quis suadente. 17.q.3.& voluit.Decia.d.c.9.nu.29.& seq.& Fari.d.q. 8. sub nu.46.vers.amplia vigesimo.

11 Nouitij quoq; qui habitum religionis approbatę assumpserunt, si ante professionem delinquant, ab Ecclesiastico tantum iudice essent puniendi, per tex.l.statu. liber.ff.qui sta. qui, & si loquatur de statu libero, attamen Bart. in Authent.Ingressi.col.pen.vers. pro hac tamen induco.C. de sacr.Eccl.hoc argumento vtitur de statu libero ad Nouitium, & per dictum tex.ita determinat Ias. in Authent. si qua mulier.circa fi.vers.ego teneo.C.de sacros. Eccles. & in l. quædam puella. nu. 13. ff.de iur.om.iud.Castrens. cons.432.col.2.vers.tertio principaliter vsque ad fi.cons. lib. 1. Boss. tit.de for. compet. sub num. 127.& comprobat Scacci.d.c.11.nu.21.& pulchrè notat Ang. in l.1.ff.de pæn. per dictum tex.l.statu liber.licet in alia materia infra annum Nouitius non habeatur pro ingresso, sed fallit in casu nostro, vti scribit Decia.d.c.9.nu. 24. Et facit ad hoc Quia si quis Nouitium istum offenderit, puniendus erit, perinde ac si Religiosum offendisset. c. Religioso. §. fi. de sent.excomm.in 6. Vnde à contrario arguendo, idem esse debet in Nouitio delinquente, qui pro Religioso est reputandus, vt contrariorum sit eadem disciplina. l. 1. ff.de his, qui sunt sui, vel alien.iur.& per ea, quæ notant Doct. in l. vlt. C. de ind. iud. tollend. Præcipuè cum in vtroque casu tractetur de fauore ipsius Nouitii, cui magis

expedit iudicari ab Ecclesiastico ob minorem poenam, quam solent imponere. hoc argumentó in puncto vtitur Lamberteng.de contr.con.glo.2.q.19.nu.27.in fi.vbi bene declarando, dicit prædicta non procedere, si tractatur de puniendo delicto per Nouitium commisso, qui tamen Religionẽ deseruit, & de Monasterio exiit, isto enim in casu, cum amplius pro religioso haberi non possit, ideo poterit à seculari iudice puniri, quamquam delictum in Monasterio, dum Nouitiatus habitum deferret, perpetrasset, prout eum refert Fari.d.q.8.sub num.46.vers. amplia 16.

12 Conuersi quoq; qui se Ecclesiæ seruitio dedicarũt, beneficium fori gaudebunt, præsertim si professionem aliquã fecerint, puta, obedientiæ, castitatis, vel paupertatis secundum Calder. conf. 30. sub tit.de Regular.& notatur in c. Parochianos.c.ex tenore.c.nõ dubium.& c.de Monialib. de sent.excom.in 6.& comprobat Decia.d.c.9.nu.28.Ex prȩfatis decidi possũt multȩ quȩstiones de Iesuatis fratrib. de Regularib.tertii ordinis B.Francisci, & de similibus, qui si alicui Religioni sunt aggregati, vel aliquam regulã profitentur à Sede Apostolica approbatam, hoc beneficio fori gaudebunt, ita Decia.d.c.9.qui more suo doctissimè, & di

13 stinctè loquitur.† Adeo fauorabiles semper fuere leges, & Scribẽtes Ecclesiasticis personis circa istam fori immunitatem, vt eam extendere conati sunt ẽt ad familiares clericorum, & si laici essent, qui tamen gaudẽt clericorum, priuilegio, & conueniendi sunt corã iudice Ecclesiastico glos. 1.circa med.in c.eos, qui.32.dist.glo.1.in prin.in c.iudicatũ.89.gl.1.in c.2.de for. cõp.Bal.in l.2.3.not.C.de Epis. & Cler.Marãt.in Pract.11.dist.4.par.prin.n.4.Mars.caus. crim.conf.67.n.60.Calca.cõs.71.per tot.vbi dicit id gñale esse in omnib.famulis singularis personȩ.Card.Alb.cõs. 13.sub n.7.& habemus tex.in c.pen.de priuil.in 6.& pro-

batur

batur in l.Medicos.& l.fi.C.de profeſſ.& Med.lib.11.in l.viros.C.de cō.conſtit.lib.12.in l.ſacris.la 3.C.de proxi. ſacr.ſcrin.eo.lib.& in l.fi.C.de propo.agen. in reb. eo.lib. 11.& in l. 1.& 2.C.de Epiſc.& Cler.Ant.de Butr.in d.c. 2.in 1.col.de for.comp.ſequutus à Capic.dec.12.n.2.qui de magis cōmuni teſtatur,& ſequitur Ant. Theſ.dec.Pedem.22.vbi relatis opinionib.tenet quod coloni,& famuli clericorum non gaudeant, quando nō ſunt perpetui, & de iſtis intelligendum ſcribit tex. c.Eccleſiarū ſeruos. 12. q.2.diuerſa enim ratio eſt in famulis,& operariis, qui ſunt perſonę liberæ,à ſeruis perpetuis,qui ſunt in dominio Eccleſiaſticorum. Et tantum Epiſcoporum famuli hoc priuilegio gaudent ſecundum Abb.in c.1.nu.16.de for. comp. & in c.cum non ab homine,ſub nu.2. de iudic. & Fel.in c. 2.nu.2.in fi.de for. comp.dicit opinionem Abb.eſſe tutiorem,quod etiam voluit Burſatt.conſ.25.per tot.& præcipuè num. 13.lib.1.ſequitur Fari.d.q.8.nu.46.& concludunt Capic.& Theſaur.vbi ſupra.

Quod, etiam vigore Motus proprii Pauli PP. III. incipit Debita conſideratione,& eſt 24. in ordine,extenditur ad duos familiares Referendariorum vtriuſq; ſignaturæ.

Et tanto magis procederet in famulis Illuſtriſſimorum Cardinalium, qui tantummodo ſuppoſiti ſunt illorum iuriſdictioni,priuatiuè quo ad alios iudices, ſecundū Zabar. & Panor. relatos, & ſequutos à Clar. in Pract. §. fi.q.35. verſ.numquid familiares,& verſ.excipiūtur. Verū Scacci. de iud.cauſ.ciui.& crim.c.11.n.22.ſcribit. Quod nunquā in Vrbe vidit,aut audiuit ſeruatum hoc priuilegium Cardinalium puniendi ſuos familiares, & credit hoc priuilegium à ſe ipſis Cardinales abdicaſſe, potius ad eorum exonerationem, quam, iure coactos proſequiter Fari. d. q.8.nu.46.qui dicit, quicquid ſit de iure,hodie Cardinalium

lium famuli, & famuliares puniuntur à iudicibus ordinariis Vrbis, sicut alii quicumque;

Et quod pertinet ad propositionē istam de famulis clericorum, qui gaudent hoc beneficio fori, videndus semper erit Decia.d.c.9.nu.47.& nu. 57.lib.4.par.1.vbi multa.

De habitu, & tonsura Clericali. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Clericalis habitus in duobus copulatiuè consistit, scilicet in tonsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret.*

2 *Tonsuræ duæ species, & quæ, sint, declaratur.*

3 *Tonsura in modum sphera, & corona competit clericis ad Diuina ministeria deputatis.*

Cuius sphericæ tonsuræ significatus dantur.

4 *Conuersis capilli superius non raduntur, sed tonduntur inferius, & quare.*

5 *Tonsura a quibus originem habuerit.*

6 *Clericus in sacris, seu beneficiatus non deferens tonsuram, peccat mortaliter.*

7 *Excusantur tamen impotentes ob carentiam capillorum.*

8 *Vestes Clericorum a iure determinatæ non reperiuntur.*

9 *In materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam designando.*

10 *Quæ vestes prohibitæ sint clericis demonstratur.*

11 *Habitus clericorum secularium incertus, secus Regularium.*

12 *Statis de iure, etiam quo ad seculares clericos, habitus determinatur ad hoc, vt dignoscantur a laicis.*

Quorum habitus, qualis esse debeat, refertur;

13 *Circa vestes clericorum attendenda regionis consuetudo.*

14 *Cardinales purpura, & galero purpureo vtuntur.*

15 *Si*

15 *Si de habitu, an sit Clericalis, vel ne, quæstio esset, quis iudex erit, Ecclesiasticus, vel secularis?*
Et Ecclesiasticum esse ostenditur.
Conciliantúrque Scribentes.

VT enim Clerici beneficium fori habeant, necessarium esse diximus, quod incedant in habitu, & tonsura, ideo quærendum erit, qui sit habitus & quę tonsura Clericalis.

1 Sciendum itaque erit, quod habitus Clericalis in duobus copulatiuè consistit, idest, in tonsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret. secundum Bal. in l. si qua per calumniam. nu. 3. C. de sacro. Eccl. vbi refert, quod captus in maleficio, habens tonsurã sine vestib. vel habens vestes sine tonsura, non dicitur captus in habitu Clericali. hoc idem notat Gemin. in c si iudex. §. idem esse. in princ. vbi Franc. de sent. excõ. in 6. & fuit dictum Io. Andr. ibidẽ. n. 1.

2 Tonsuræ autem duæ sunt species, quarum vna competit Clericis deputatis ad Diuina officia, quę figuratur in modum sphereę, vel coronę, sicuti habemus, in c. prohibitæ. dist. 23. in d. c. duę sunt. 12. q. 1.

3 Cũ enim circularis sit, & careat angulo, significat Clericos carere debere sordib. quoniam vbi angulus, ibi sordes, Ac etiam quia coronam in capite repræsentat, vnde datur intelligi, quod Clerici in Deo Regnum habent, & dum se, & alios virtutib. regunt possunt appellari Reges, in signum Regni quod in Christo expectant. Et rasio capitis est temporalium omnium depositio. Verum quia non omnes capilli raduntur, sed pars, hinc capilli, qui remanent, designant, quod clerici debent aliqua retinere ad vitę sustentationem, vt dicitur in d. c. duæ sunt 12. q. 1. Et ob id rasura fit in supremo vertice capitis, vt mens Clericis eleuetur

uetur ad cæleſtia deſideria, nec retardetur, ſubtractis capillis, ideſt ſublatis occupantib. rerum temporalium à contemplatione Diuinorũ, Et fit in ſummitate capitis, quia ibi eſt eminentia mentis, cuius ſuperior pars eſt ratio, & inferior ſenſualitas. c. vnic. §. quia vero Chriſtus. de ſacr. vnit.

4 Conuerſis vero, quoniam Diuinis miniſteriis non occupantur, capilli ſuperius non raduntur, ſed inferius, tondun tur, quia temporalia deponunt, & hæc eſt proprie tonſura, & non raſura, quę ex parte inferiori capillorum fieri debet, ad reuelationem ſenſuum viſus, & auditus, ne nimia capillorum longitudine oculi, & aures impediantur videre, & audire ea, quæ Dei ſunt, vt habetur in c. penult. 23. diſt. vbi dicitur, quod clerici debent incedere detenſo capite, & auribus patentibus, ſicuti notat gloſ. in Clement. quoniam in ver. & tonſuram. de vit. & honeſt. Cler. vbi Imo. num. 28. & Abb. in c. penult. ſub nu. 4. extr. eo. & hæc eſt ſecunda ſpecies tonſuræ.

5 Raſuramq; iſtam, ſeù coronam nonulli voluere à Nazarænis fuiſſe inuentam, qui, ſeruato tamen crine, radebant caput ad continentiam, & capillos ponebant in ignem ſacrificij. Alii dixere habuiſſe originem à Beato Petro, qui in memoriam Dominicæ Paſſionis, & in ſignum coronæ ſpineę raſuram in capite ferebat, vti affirmat Butr. d. c. penult. de vit. & honeſt. cleric. prout eum refert Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 34. nu. 26. & ſeq. par. 2.

6 Et ita, & taliter clerici tonſurati incedere debent, quod ſi tonſuram non portarent, peccarent mortaliter. cap. prohibitæ, ibique Propoſ. 23. diſt. Panorm. in cap. ſi quis ex clericis. per eum text. de vit. & honeſt. cleric. Rebuff. in Pract. benef. prima part. tit. de for. lite. tonſur. in fine.

Quod intelligendum cauit Dec. in c. ad audientiã col. pen. in fin. de reſcript. de clerico in ſacris, vel beneficiato.

7 Bene

7 Bene verum eſt,quod ſi propter infirmitatem,ſeu debilitatem capitis, vel nimium caluitium, tonſuram non deferrent,excuſantur, & gaudent clericali priuilegio.Capp. Tholoſ.dec.256.qui enim capillos non habent, excuſantur, cum nemo teneatur ad impoſsibile, etiam ſi deficerent mediante aliqua illicita opera,ſed à remotis,vt puta, quia ſibi cecidiſſent propter morbum gallicum. ita Clar. in Pract. §. fin. quæſt. 36. verſ. quæro nunc. & ſequitur Scaci.de iudi.cauſ.ciui.& crim.c.11.num.83.in fin.

8 Veſtes clericorum non reperiuntur à iure determinatæ, ſicuti ſentit gloſ. in cap. 1. de vit.& honeſt.cleric. vbi Doct.& gloſ.in Clem.1.in fine.de elect.gloſ.vnic.in ſum. 21.quæſt.4 Panorm.in c.tranſmiſſam.4.not.ſub nu. 2.de elect.Alex.conſil.8.in fin.lib.1.conſil.149.ſub nu.12.lib. 6.Prob.ad Monach.in c.vnic.nu.4.de cler. coniug. apoſt. ad Panorm.in c.cum conſuetudinis.de conſuet.Clar.in Pract §.fi.q.36.verſ.ſed quæro,quis dicatur.

9 Et propterea in hac materia habitus clericalis ius canonicum procedit potius prohibendo, quam permittendo,prohibet nempe clericis non nullos habitus non tamẽ præſcribit, qualem deferre debeant.ita communiter aſſerunt omnes, ſecundum Clar.d.q.36.verſ.dixi clericum.

10 Et prohibitas eſſe dicunt veſtes rubras,& virides, itẽ manicas, pileum, epitochium, ſeu tabarrum foderatum vſq; ad oram, caligas ſcaccatas,& indumenta aperta breuia,aut nimium longa,prout ordinauit Innoc.III.in c.penult.de vit.& honeſt. cler. Foller.in Pract.crim.in ver.audiantur excuſatores,nu.42.Menoch. de arbitrar. iud.caſ. 392.vbi accuratiſſimè more ſuo refert diſpoſitionem pręfati tex.& declarat,quæ ſint veſtes ibi nominatæ,ſcribitq; quod Innoc.dum de indumentis clauſis verba fecit,intelligere videtur indumenta,non pro quouis veſtium genere,

ſed

ſed pro illis tantū,quib.hodie loco ſecundæ veſtis vtimur, quam ſottanam) vulgo appellamus, nos clerici. Et licet Innoc. prohibeat pannos rubros, & virides. opin. Menoch. d.caſu eſt non taxatiue loquutum fuiſſe, ſed gratia exempli, nam, & eadem ratio in cæteris coloribus adeſt, imo, & aliquando maior, & Innoc. Conſtitutio fuit edita, quoniam clericis minime conuenit his col oribus vti, & Clemens V. in Clem. 2. de vit. & honeſt. Cler. plura de clericorum veſtib. ſtatuit, quam Conſtitutionem approbauit Sacr. Conc. Trid. c. 6. ſeſſ. 14. de cuius Clem. expoſitione multa Menoch. d. caſ. 392. n. 11. & ſeq. proſequitur Marc. Ant. Cucc. inſtit. maio. lib. 3. titu. 10. n. 1. & ſeq. prout eum refert d. Scacc. d. c. 11. num. 84. & ſeq.

11 Et quod diximus, quod habitus clericorum non eſt certus, neq; determinatus, debet intelligi, quod non eſt certus, neq; determinatus, ſicuti habitus clericorum regularium cuiuſcumq; Religionis, qui in omnibs & per omnia in quacumq; Religione eſt ita certus, & determinatus in tantum, quod omnes fratres illius Religionis in habitu ſunt, & debent eſſe ſine aliqua differentia conformes. ita quod omnes fratres vnius Religionis, & profeſſionis in habitu, & colore non differant, quod ſecus eſt in clericis ſecularibus, qui vtuntur diuerſo habitu, & in eis non eſt de iure in colore, & forma reſtricta, habitus certus, & determinatus

12 Quamquam de iure dicatur ſatis habitus clericorum ſecularium certus, & determinatus ad hoc, quod cognoſcantur, & diſtinguantur clerici à laicis, ita Lup. de liber. Eccleſ. quæſt. 7. vbi nu. 2. in primis notandum dicit, quod habitus clericorum debet eſſe tallaris, per tex. c. penult. 23. diſt. quem refert gloſſ. in Clement. quoniam. de vit. & honeſt. cleric. Non debet eſſe inhoneſti coloris, vt in. c. perpendimus. 21. quæſt. 4. Neque inhoneſtæ formæ, vt in d. Cle-

d. Clement. & in c. penult. de vit. & honest. cler. taliter habitus clericorum debet esse honestus, vt clericus sit notus inter seculares, & laicos, vt in c. nullus eorum, & in c. Episcopi. 21. q. 4. Et circa vestes clericorum satis constat, quod non debent esse neq; nimis sordidæ, neq; nimis fulgidæ, quia neq; affectatæ sordes, nec exquisitæ delitiæ laudes pariunt, c. 1. dist. 41.

13 Et tandem in his vestimentis seruanda erit loci consuetudo secundum gloss. in c. si quis virorum distinct. 30. quę notat sufficere, vt quis veste vtatur secundum consuetudinem regionis, vnde refert quod clerici Transalpini non sunt cogendi vti vestib. affibulatis, vt Itali, non obstante noua constitutione super hoc emanata circa vitam, & honestatem clericorum, quia lex debet conuenire consuetudini, & hoc idem notauit alia glos. in. c. penult. in ver. deauratis. de vit. & honest. cler. vbi docuit, quod clerici debent se conformare in vestib. consuetudini regionis, ne videantur hippocritæ, & ne vilescat dignitas clericalis, de qua re insignis est tex. in. c. fin. dist. 41. vbi habetur, quod in cibis, ac in vestimentis seruandi sunt mores eorum, cum quibus viuimus, nam qui, contemptis his, cum quibus viuit lautiora sibi, aut austeriora vestimenta, vel alimenta quęrit aut intemperans sui aut superstitiosus est.

Qui enim facit, quod alii suę professionis communiter faciunt, non solum affectationem vitat, quæ tam in sordib. quam in delitiis consistit. d. c. 1. distinct. 41. Verum etiam pericula vitiorum declinat, quę sæpe sub specie virtutum latenter subintrant, vt dicitur in. c. sępe. distinct. 41. Et propterea in vestitu nec ornatus, nec sordes considerantur, sed quid locis, quid temporib. & quid personis conueniat, diligenter attendendum esse voluit gloss. in c. 1. in sum. 21. q. 4. quæ tenet, quod clerici possunt secundum

con-

consuetudinem regionis etiam pretiosis vestibus vti, vt conforment se moribus eorum, inter quos viuunt, ita Pacian. d.c. 34. num. 35. & seq. par. 2. & ante eum dixere Roland. cons. 4. num. 27. lib. 1. Cepol. caus. crim. cons. 11. nu. 30. Felin. in pract. crim. d. ver. audiantur excusatores. nu. 42. qui dicit, quod si consuetudo non haberet diuersitatem aliquam inter habitum clericorum, & laicorum, illa esset nihilominus attendenda. Couar. pract. quæst. c. 31. sub nu. 7. vbi dicit, quod in habitu clericorum bene attenditur loci consuetudo, non tamen laicorum, sed clericorum, comprobat Farinac. d. q. 8. nu. 69.

14 Hinc Cardinales vtuntur purpura, & galero purpureo ex ordine Inno. IV. vti dicunt Menoch. d. cas. 392. num. 8. & Sacci. d. c. 11. nu. 86.

Si enim contrauerteretur; an habitus, cum quo repertus esset aliquis clericus, esset clericalis, ad quem hæc ha-
15 bitus cognitio spectet, ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem, contendunt Scribentes, & quod pertineat ad iudicem laicum, affirmat Guid. Pap. dec. 138. & sentit Gem. in c. vnic. §. fin. in fin. de Cler. coniug. in 6. & respondit Soc. cons. 122. num. 3. lib. 1. & tenet Rip. in c. 2. nu. 4. de iudic. & comprobat Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. nu. 14. Decian. c. 9. num. 95. lib. 4. par. 4. & dicunt alii, quos congerit Mascard. de probat conclus. 961. nu. 4. par. 2.

Dontrarium vero, scilicet, quod cognitio ista habitus spectat ad Ecclesiasticum iudicem, voluit Zabar. in clemen. 2. in fin. de vit. & honest. cler. Cepo. d. cons. 11. col. 6. vers. qualis debeat esse habitus. Roland. d. cons. 4. nu. 33. lib. 1. Couar. Pract. quæst. c. 33. sub n. 1. Farin. d. q. 8. n. 34 Et opinio tenentium contrarium, vti falsa à Canonibus, & communi omnium aliorum sententia contraria, expressè reprobatur à Couar. d. c. 33. sub nu. 1. Scacci. d. c. 11. nu.

88. Lo-

88. Lopez. ad Diaz. c. 62. nu. 14. Rot. Rom. decis. 3. alias 202. de sent. excommun. in nouis.

Pro concordia dici posse scribit Pacian. d.c. 34. sub. n. 23. Quod aut notoriè constat habitum non esse Clericalem, vel quia non habet tonsuram, quæ res seculari inspectione detegitur, vel quia vestes erant versicoloris, & tunc prima opinio procedat, quæ fundatur in notorio, & iux. Gemin. Soc. & Guid. Pap. supra citatos. quod etiam voluit Mascar. de probat. concl. 689. num. 8. & seq. p. 2. vbi dicit, quod si statim potest probari, quem non incidere in tonsura, quæ puta, statim potest ad oculum videri, deposito bireto, tunc si quis allegaret se Clericum, & incedere in habitu, & tonsura, si iudex secularis statim denudato capite, contrarium cognouerit, poterit denegare remissionem ad iudicem Ecclesiasticum tanquam calumniosam, vt per Domin. & Franc. in c. 2. §. 1. col. 2. de Cler. coniug. in 6. & per Aufrer. in tract. de potest. secul. in Eccles. 20. fallent. & non dissentit Decian. d.c. 9. nu. 110. & comprobat Scacc. d.c. 11. nu. 89. & sequitur Farinac. d.q. 8. nu. 34.

Nam & si secularis iudex non possit de Clericatu cognoscere ad effectum pronunciandi, an ipse captus sit verè Clericus, necne, & an incesserit in habitu ad hoc, vt inde sequatur declaratio, an amiserit, vel non amiserit priuilegium fori, potest tamen talem informationem assumere summariè ad effectum, vt illum remittat ad iudicem Ecclesiasticum, sic Farinac. vbi proximè ex Anchar. Butr. & Scacc. Aut dubitatur, an ille habitus esset Clericalis, eo quia habebat captus tonsuram, sed quæstio esset circa vestes, quæ vel propter colorem, vel propter eorum breuitatem dubitationem mouerint, an Clerico conuenirent, vel ne, & tunc credit Pacian. dicto capitulo 34. numer. 23. & num. 24. veriorem esse opinionem Zabarell. cum ad Episcopum

ſcopum pertineat habitum deſcribere Clericorum, quod etiam voluit Scacc.dicto capitul.11. numer.88.

De Clericatu, quomodo probetur. Cap. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in dubio quis non præſumitur, ſed laicus.*
2 *Natura non creat artem, ſed diſponit ad artem.*
3 *Omnes naſcimur laici, ideo clericatus qualitas erit probanda.*
4 *Clericatus eſt ſolemnitas extrinſeca, ad quam non peruenitur, niſi facto hominis.*
Quomodo clericatus probetur, remiſsiue.
6 *Immunitas* Eccleſiaſtica *quid.*
7 *Differentia inter immunitatem, & libertatẽ Eccleſiaſticam.*

1 POſtquam in dubio quis Clericus non præſumitur, ſed laicus cum qualitas Clericatus non ſit à natura, Card. Zabar.in repet. c.perpendimus, col.2.de ſent.exco.in c.ex litteris, de tranſact. & in c.cum adeo, de reſcript.Felin.in cap. ſignificauit, in prin.de teſtib.Dec.conſ.125.nu.6.

2 Eo quia natura non creat artem, ſed diſponit ad artẽ, vt colligitur ex reſponſo Valentin.in l.Stichus, ff.de leg.3. & ex c.ex ſtudijs, de præſump.conſultuſq; reſpondit Alber. Brun.conſ.38.col.3.& aſſerunt Bal.in l.Macedoniani, ſub nu.2.C. ad Macedon. Aym.conſ.72.nu.2.

3 Et omnes laici naſcimur, ideo clericatus qualitas erit probanda per eum, qui in clericatu ſe fundat, vt dicit Io. Andr.in regula, ſcienti, col. pen. poſt prin.de reg. iur. in mercurial.& ad hoc affert contex.in c.legum, 2.q.1. & ipſum

ſum ſequutus fuit Luc. de Pen. in l. quicumq; in 6. caſ. ſub nu.20. C. de apoch.pub. lib. 10. & Aufrer. in repet. Clem.1.col.1.n.5.de off.Ord.Bal.in c.fi.n.4.de præſump. Lopez ad Diaz c.62.nu.20.Decian.tract.crim.c.9.n.127 lib.4.p.4.Farinac.q.8.nu.38.Maſcar.de prob.concl.302. nu.3.par.1.& confirmat Pacian. in tract. cui incumb.on. prob.c.34.nu.1.par.2.

4 Præcipuè quia clericatus eſt ſolemnitas extrinſeca, ad quam quis non poteſt peruenire; niſi facto hominis, ergo non præſumitur,niſi probetur.Ant.de Butr.in c.fin.nu.8. de eo.qui furt.ord.recep.

5 Propterea operæ precium eſſet tractare, quomodo clericatus probetur. Verum quia Maſcar.de prob.concl.302. 303.304.& 305.p.1.latiſſimè nobis mandauit,quomodo, & quibus modis clericatus probetur,ſuperfluum duxi, aliquid in hoc particulari in medium afferre,maximè cum Pacian.& ipſe in d.c.34.num.41.& ſeq. plenè doceat modum probandi clericatum,& noviſſimè conſummatiſſimus, & præclariſſimus Farinac. d.q.8. nu.38. & pluribus ſeqq. adamuſſim omnia referat,quæ poſſent adduci in hoc propoſito,ideo ad prædict.recurrendum erit.

6 Reſtat modo, vt finem imponamus hiſce noſtris commentarijs,dicendum,quid immunitas,ſeu emmunitas Eccleſiaſtica ſit. Et ex ſupradictis ſatis apparebit,quod dicitur priuilegium,ſeu libertas Eccleſiæ, qua ipſa Eccleſia gaudet circa multa, inter quæ connumeratur priuilegium noſtrum,ne malefactores ad ipſam confugiētes inuiti extra hantur,vti ſuperius ſatis demonſtrauimus,&dicitur im munitas,ſeu emmunitas,quaſi extra munia, ideſt munera data libertas,& dicitur ab, è, quod eſt extra; Vel dicitur immunitas,quaſi puritas, vnde dicitur quis immunis nedum ab oneribus, & muneribus, ſed etiam à peccatis,

prout

prout amitur in cap. final. de purgat. cano. ibiq; Doct.

7 Et licet dixerimus,quod immunitas Eccleſiaſtica dicitur libertas, qua ipſa Eccleſia gaudet. Sciendum tamen erit, quod hoc procedit largo ſumpto vocabulo, quaſi eã confundendo. Verum ſi ſtricte (vt conuenit in materia cenſurarum) accipienda erit, debemus diſtinguere inter Eccleſiaſticam libertatem. Per Eccleſiaſticam nempe immunitatem intelligere debemus exemptionem loci ſacri, & per libertatem Eccleſiaſticam intelligere debemus exemptionem perſonarum Eccleſiaſticarum.

Quod vtile erit ſcire, quia ſi quis locum ſacrum violauerit, non erit reus violatæ libertatis, ſed tantum immunitatis, & non incurreret in cenſuras illatas contra violatores Eccleſiaſticę libertatis, hinc videmus, quod Benedictus XI. in extrauag. inter cunctas, §. incendiarios. de priuileg. ponit diſtinctos caſus violationis immunitatis, & violationis libertatis Eccleſiaſticæ, vt docuit Caietan. in [illegible] Eccleſ. violat. & ſequitur Villagut. de extenſ. leg. tit. de extenſ. immunit. Eccleſ. quæſt. vnic. concl. 1. num. 1. 2. 3.

Et hæc ſufficiant pro abſolutione operis, ad laudem Dei Omnipotentis, & glorioſæ Virginis Mariæ ac ſanctorum Andreæ, & Alexandri, Aduocatorum meorum.

FINIS.

INDEX
VERBORVM RERVM ET SENTENTIARVM INSIGNIVM.

IN HIS COMMENTARIIS CONTENTORUM locupletissimus, ac diligenter secundum alphabeticum ordinem digestus.

CVIVS PRIMVS NVMERVS CAPITVLVM, secundus vero cuiusque capituli numerum indicat.

A

B

C

Delicti

H

Haeretici

Ini-

Maieſtatis

M

N

 clesia-

Ratio

R

S

Spi-

FINIS.

BRACCIANI. SVMPTIBVS VINCENTII CASTELLANI.

Ex typographia Andreæ Phæi.

SVPERIORVM PERMISSV.

